yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

ocak 1978.7

1977 DÜNYA RAPORU

YEREL SEÇİMLER VE SONUÇLARI

onur yılmaz

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE SPOR

ali erdilek. bülent erdem

yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

İÇİNDEKİLER

Araştırma / İnceleme

Eleştiri / Tanıtma / Tartışma

YURT VE DÜNYA

Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm Sorunları

İki aylık Araştırma, İnceleme, Tartışma Dergisi

Sahibi: Türkiye İşçi Partisi adına Behice Boran / Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Yavuz Ünal / Yönetim ve Haberleşme adresi: Nuru Ziya Sok. 17/5 Tünel - İstanbul / Fiyatı 30 TL. / Yıllık Abone 150 TL. / (Yurtdışı fiyat ve abone bedeli iki katadır) Dizgi ve Baskı: Kent Basımevi İSTANBUL

OKUYUCUYA

Geçen yıl olduğu gibi bu yıl da YURT VE DÜNYA'nın Ocak sayısının büyük bir bölümünü 1977'de Dünya Raporuna ayırdık. 1977 Raporu, dergide yayınlanan ikinci rapor olduğu gözönüne alınarak, son yıllardaki gelişmelerin genel olarak değerlendirilmesinden çok, doğrudan doğruya yıl içindeki gelişmelerin özetlenip yorumlanmasına ağırlık verilerek hazırlandı. Rapor, Ekim Devriminin 60. yılında sosyalist sistem, işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi ile emperyalizm ve gericilik arasındaki amansız mücadelenin çeşitli alanlarını birbiriyle ilişkili bir bütün halinde ele alıyor. 1977'de dünyadaki gelişmelerin değerlendirilmesi şu temel tesbitle bitiriliyor: «Kapitalist dünyadaki bütünleşme eğilimlerinin artan bir hızla geliştiği, emperyalist saldırganlığın en sinsi biçimler altında tırmandırıldığı bir dönemde işçi sınıfı enternasyonalizminin daha da güçlendirilmesi özel bir önem kazanmaktadır.» Yeni bir mücadele yılına girerken yakın geçmişin olaylarını ve içinde bulunulan durumu yorumlayan bu raporun da geçen yılkine benzer bir ilgiyle karşılanacağına eminiz.

1977 raporu dışında bu sayıda iki inceleme yayınlıyoruz. Bunlardan birincisi, Onur Yılmaz tarafından hazırlanan 11 Aralık seçimlerinin ortaya koyduğu başlıca eğilimleri değerlendiriyor. Henüz kesin sonuçlar resmen açıklanmadan, eldeki bilgileri kullanarak ve özellikle İlk İl Genel Meclisi Seçimi dikkate alınarak yapılan bu değerlendirmede belirli noktalara özel bir ağırlık veriliyor. Haziran seçimlerinden sonraki önemli gelişmelerin 11 Aralık'ta ne ölçüde sonuçlara yansıdığı, katılma oranındaki olağandışı düşüklük, CHP, AP ve MHP oylarının 1973 Ekim'inden bu yana gösterdiği eğilimler ve TİP'in seçimlerde sağlandığı ilerlemenin anlamı, üzerinde ayrıntılı bir biçimde durulan noktalar arasında. İnceleme, seçim sonrası gelişmeleri bahane ederek, seçimlerin ortaya koyduğu gerçeklere sırtını dönme yolundaki yaygın eğilimin dışında kalarak önemli bir görevi yerine getiriyor.

İkinci inceleme «Dünya'da ve Türkiye'de Spor» başlığını taşıyor. Ali Erdilek ve Bülent Erdem, kapitalist ve sosyalist ülkelerde spor faaliyetlerinin karşılaştırarak sporun politik mücadeleyle ilişkisini, sosyo-ekonomik yapıları farklı ülkelerde sporun taşıdığı farklı anlamları inceliyorlar. Kendileri de birer genç amatör sporcu olan bu arkadaşlarımız daha sonra, Türkiye'de spor üzerinde durarak, çeşitli alanlardaki başarısızlıkların kaynaklarını sergiliyorlar.

YURT VE DÜNYA'nın bu sayısında önemli bir yenilik var. «Faşizme Karşı

Mücadele Üzerine Tartışma» başlıklı yazı önümüzdeki sayılarda benzerlerine Dergi sayfalarında sık sık yer vereceğimiz tartışmaların ilki. Bundan böyle bağımsızlık demokrasi, sosyalizm mücadelesinin temel sorunları üzerine, bu sorunları bilimsel sosyalizmi kılavuz olarak değerlendirmede birleşen ilgili arkadaşlar arasında tartışmalar düzenleyip bunların notlarını yayınlayacağız. Bu tartışmaların somut sonuçlara ulaşılması, deney aktarımının sağlanması, daha ileri bir yorum birliğine varılması bakımından büyük yararlar sağlayacağına inanıyoruz.

Faşizme Karşı Mücadele Üzerine Tartışma'ya 13 kişi katıldı. Bu arkadaşlar kendi gözlem ve deneylerine dayanarak faşizme karşı mücadele konusundaki çeşitli sorunları ve bunlarla ilgili çözüm önerilerini dile getirdiler. Tartışmanın notları okunduğunda görülecektir ki, özellikle anti-faşist güçlerin birliğinin sağlanması için, kullanılmayan ya da yeterince değerlendirilmeyen geniş olanaklar vardır; ayrı mücadele alanlarında, ayrı görevlerde bulunanların birbirine öğretebileceği çok şey vardır.

YURT VE DÜNYA'nın 6. sayısında derginin içeriği, teknik özellikleri ve diğer konularda okuyucularımızdan eleştiri ve öneri beklediğimizi bildirmiştik. Bu isteğimizi tekrarlar; YURT VE DÜNYA'nın yeni yıl abone kampanyasının en geniş çapta yürütülmesi için gereken çabanın gösterilmesini dileriz.

YURT VE DÜNYA

İNCELEME
ARAŞTIRMA

1977 DÜNYA RAPORU*

1977 yılında insanlık Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 60. yılını yaşadı. Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin dünya tarihinde yarattığı dönüşümler günümüzde etkisini gitgide artan bir biçimde duyurmakmaktadır. Bu etkiyi yaşamın bütün alanlarında görüyoruz. Büyük Ekim Sosyalist Devrimi yalnızca bütün dünyada kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecini başlatmakla kalmamış, aynı zamanda yeryüzünde bu sürece uygun düşen yeni bir uluslararası ilişkiler sisteminin oluşmasına da öncülük etmiştir.

Barış ülküsü, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin en yüce ülkülerinden biri olmuştur. Bu, yalnızca dünyadaki ilk sosyalist devrimi gerçekleştiren Rusya işçi ve köylülerinin barışa duydukları sonsuz özlemin bir sonucu değildir. Barış özlemi aynı zamanda dünyadaki tüm sosyalizm savaşçılarının dünyanın sosyalist geleceğine duydukları sarsılmaz ve bilime dayalı inançlarının bir sonucudur. Uluslararası işçi sınıfının barış davasına bağlılığı günümüzde dünya sahnesinde meydana gelen büyük değişikliklerin hareket noktası olmuştur.

Bilimsel sosyalizmin öngörülerine göre dünya ölçüsünde kapitalizmden sosyalizme geçiş süreci tek basamaklı bir süreç değildir. Bu süreç, yaşamın çok çeşitli alanlarında ve belirli yasalar uyarınca gerçekleşerek genç kapsamlı dönüşümleri veren ve belirli bir tarihsel dönemi kapsayan bir süreç olacaktır. Kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin en belirgin özelliği, iki toplumsal sistemin yer-

(*) Türkiye İşçi Partisi, Merkez Eğitim, Bilim ve Araştırma Bürosu'nca hazırlanmıştır.

yüzünde aynı anda varolması ve iki toplumsal sistem arasında yaşamın bütün alanlarında bir mücadelenin sürdürülmesidir.

Sosyalizmin kapitalizm üzerinde dünya ölçüsünde zaferinin gerçekleşmesi, iki toplumsal sistemin yeryüzünde birarada varolması koşullarında, kapitalizmin kendi iç çelişkilerinin derinleşmesi ve halkların ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerinin yükselmesi sonucunda, birbirini izleyen sosyalist devrimler ve ulusal kurtuluş devrimleriyle dünya kapitalist sistemin adım adım zayıflaması ve çözülmesi biçiminde gerçekleşecektir. Bu uzun süreli tarihsel süreç ancak sürekli olarak yeniden biçimlenen bir uluslararası ilişkiler sisteminin çerçevesi içinde gelişebilir. İnsanlık Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden bu yana 60 yıldır böyle bir süreci yaşamaktadır. Uluslararası ilişkiler sisteminin sürekli olarak yeniden biçimlenmesi, dünya sosyalist devrimi sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Uluslararası ilişkiler sisteminin gelişmesinin başlıca itici gücü, sosyalizmle kapitalizm arasındaki tarihsel rekabettir. Kuşkusuz halkların emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadeleleri, sosyalist devrimlerin ve ulusal kurtuluş devrimlerinin gerçekleşmesi, kapitalizmin kendi iç çelişkilerinin derinleşmesi, kapitalist dünyada emekçi halkın demokratik kazanımları, emperyalizmin sömürge sisteminin çöküşü sonucunda antiemperyalist mücadelelerle kazanılan başarılar, uluslararası ilişkilerin gelişmesini derinden etkilemektedir. Bu sıralanan etmenler, kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin ve uluslararası ilişkilerin gelişmesinin, herbiri zaman ve koşullara göre değişen önem kazanan itici güçleri arasındadır. Ancak, iki dünya sistemine bağlı devletler arasındaki ilişkilerde ifadesini bulan kapitalizm - sosyalizm mücadelesi, uluslararası ilişkilerin gelişmesindeki başlıca faktör durumunu korumaktadır. Dünya ölçüsünde kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin, kapitalizmle sosyalizmin aynı anda varolduğu koşullarda geliştiği bugünkü aşama boyunca, kapitalizm - sosyalizm mücadelesinin bu belirleyici rolünü sürdürmesi kaçınılmazdır.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden bu yana barış sorununun uluslararası ilişkilerin temel sorunu haline gelmesi, kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin çelişkili karakterinin sonucudur. Barış sorunu, kapitalizmden sosyalizme geçiş süreci boyunca devletler arasındaki ilişkilerin yeniden biçimlenmesinin temel sorunu olmuştur. Emperyalizm, doğası gereği, halkların kapitalist sistemin ve ulusal baskının boyunduruğundan çıkıp kendi sosyalist devlet düzenlerini kurmalarına, bağımsız ulusal statülerini kazanmalarına silah tehdidiyle karşı koymaya çalışmıştır. Kapitalist uluslararası ilişkilerin te-

mel özelliği bağımlılık, tahakküm ve sistem içindeki sorunların kuvvet ya da kuvvet tehdidi yoluyla çözümlenmesidir. Emperyalizm dünya kapitalist sisteminin çözülmesini ve yeni toplumsal sistemin gelişmesini bu yöntemlerle durdurmaya çalışmıştır. Yeryüzünün çeşitli bölgelerini kana bulayan savaşlar ve akıl almaz boyutlara ulaşan silahlanma yarışı, insanlığın termonükleer bir savaşın eşiğine gelmesi, emperyalizmin bu politikasının sonucudur.

Buna karşılık dünya sosyalist güçleri, emperyalizmin, tahakküm ve kuvvet kullanmaya dayanan uluslararası politikasını etkisizleştirmek, devletler arasında yeni türden bir uluslararası ilişkiler sistemini egemen kılmak için mücadele etmektedirler. Farklı toplumsal sistemlere sahip devletlerin barış içinde birarada yaşaması, halkların kendi toplumsal ve politik düzenlerini seçme hakkına saygı, devletlerin bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korunması, anlaşmazlık sorunlarının görüşmeler yoluyla çözümlenmesi, kuvvete ya da kuvvet tehdidine başvurmama, içişlerine karışmama ilkeleri, çağımızda uluslararası ilişkileri düzenleyebilecek tek geçerli ilkeler bütünüdür.

Sosyalist ülkelerin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin 60. yıldır ödünsüz olarak savunduğu ve gerçekleştirmeye çalıştığı bu uluslararası ilişkiler sistemi, günümüzde antiemperyalist mücadeleye katılan bütün toplumsal ve politik güçlerin desteğini kazanmıştır. Sosyalist ülkelerin 60 yıldır sürekli olarak artan ve emperyalizmin «stratejik üstünlük» hayalini boşa çıkaran ekonomik ve askerî potansiyeli, sosyalizmin tüm dünyadaki anti-emperyalist ve demokratik; ilerici güçlerle dayanışması, dünya sosyalist sisteminin uluslararası alanda yükselen saygınlığı ve rolü, kapitalist dünyadaki demokratik hareketin yükselmesi, ulusal kurtuluş hareketinin emperyalizmi dize getiren zaferleri, uluslararası ilişkilerde köklü bir dönüşü başlatmıştır. Barış içinde birarada yaşama ilkelerinin uluslararası alanda devletler arasındaki ilişkileri yönlendirmesi ve iki toplumsal sistem arasındaki barışçı rekabet, dünya ölçüsünde kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin ayrılmaz bir parçası ve itici güçlerinden biridir. Barış davasının günümüzde milyonlarca insanı harekete geçirmesinin, antiemperyalist, demokratik, toplumsal ilerlemeden yana en geniş güçleri biraraya getirmesinin temel nedeni budur.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 60. yılında, barış içinde birarada yaşama ilkelerini uluslararası hukukun temellerine perçinleyen pekçok devletlerarası anlaşma ve sözleşme mevcuttur. Bunların başta geleni kuşkusuz 1975 yılında tamamlanan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın Nihai Senedidir. Bunun dışında sosyalist ve

kapitalist ülkeler arasında silahlanmanın kontrol altına alınması, nükleer bir savaşın önlenmesi, ekonomik, politik, kültürel ve diğer alanlarda işbirliği konularındaki anlaşmalar, BM Genel Kurulu'nun sayısız kararları vb., uluslararası hukukun bu yeni ilkesini somutlamaktadır. Yumuşama, uluslararası ilişkilerdeki hakim eğilim haline gelmiştir.

Ancak bütün bu gelişmeler emperyalizmin niteliğini değiştirmemiştir. Emperyalizm, bir yandan barış içinde birarada yaşama illkelerinin devletler arası ilişkilerde geçerli olmasını bir ölçüde kabullenmek zorunda kalırken, diğer yandan bu süreci geriye çevirmek, dünya üzerindeki egemenliğini geleneksel yöntemlerle sürdürmek çabalarını durdurmamıştır. Emperyalizmin bu çabaları uluslararası yaşamın bütün alanlarında kendisini göstermektedir. Emperyalizm dünya ölçüsünde savaş kışkırtıcılığını sürdürmektedir. Kendi iradesini halklara egemen kılmak, egemenliğini ve sömürüsünü sürdürebilmek için bölgesel çatışmaları ve savaş tehdidini kullanmayı sürdürmektedir. Silahlanma yarışını hızlandırmakta, devletler arasında işbirliğinin gelişmesini engellemeye, devletler arasında güvensizliği koruyup pekiştirmeye çalışmaktadır. Emparyalizmin bu girişimleri son yıllarda ve 1977'de yeni bir hız kazanmıştır.

EMPERYALİZM ORTADOĞU HALKLARINA GEÇERSİZ, KALICI OLMAYAN ÇÖZÜMLER DAYATMAK İSTEMEKTEDİR

Emperyalizm Ortadoğu sorununun adil ve sürekli bir barış anlaşmasıyla çözümünü engelleme girişimlerini yoğunlaştırmıştır. Amerikan emperyalizmi Ortadoğu bunalımının uzun süre çözümlenemeden kalmasının kendi çıkarlarını da tehdit etmeye başladığının farkındadır. Amerikan emperyalizmi petrol için Arap ülkelerindeki kaynaklara muhtaç olduğu gibi Amerika Birleşik Devletleri ticaretinin azımsanmayacak bir bölümü bu ülkelere yöneliktir. ABD'nin Arap ülkeleriyle yaptığı iş sözleşmelerinin yıllık tutarı 30 milyar doları bulmaktadır. İsrail'in saldırgan politikasını sürdürmesi ve sürekli bir savaş tehlikesinin varlığı, ABD ile Arap ülkeleri arasındaki ilişkileri sürekli olarak gergin tutmaktadır. Bunalımın sürmesi Arap ülkelerinin iç sorunlarını derinleştirmekte, toplam üretim hacimlerinin yüzde 25'ini askerî harcamalara ayırmak zorunda kalan bu ülkelerin ekonomik gelişmelerini baltalamakta, bu ülkelerde daha köklü devrimci dönüşümlere yönelinmesi olasılığını artırmaktadır. İsrail'in bir süredir uyguladığı ve geçtiğimiz Mayıs ayında gerici Likud blokunun iktidara gelmesiyle hızlanan, Batı Şeria ve Golan tepelerinde askerî koloniler oluşturma politikası, Güney Lübnan'a askerî müdahalenin yoğunlaş-

tırılması, Arap ülkelerinin tutumunun sertleşmesine neden olmaktadır. ABD Ortadoğu'daki çıkarlarını koruyabilmek için uzun süredir İsrail'deki siyasî çevrelerle Arap ülkelerindeki tutucu güçlerin çıkarlarını bağdaştırmaya yönelik bir politika izlemektedir. Ne var ki bundan önceki ABD yönetiminin «adım adım barış» politikası İsrail'in siyonist çevrelerinin saldırgan tutumunu teşvik etmiş ve Ortadoğu'daki bunalımın daha da derinleşmesinden başka sonuç vermemiştir. Üstelik İsrail'in saldırgan politikası gücünü ABD'den sağlanan modern silah potansiyelinden almaktadır. İsrail son olarak ABD'den 1.5 milyar dolarlık yeni bir silah sevkiyatı talebinde bulunmuştur. 1 Haziran 1975 - 1 Ekim 1977 arasında ABD'nin İsrail'e yaptığı askerî yardım tutarı 3 milyar dolardır.

Ortadoğu bunalımının çözümlenememesi dünya ölçüsünde bir askerî karşıtlık olasılığını da artırmakta, dünya barışını tehdit eden unsurlardan biri olmaktadır. ABD yönetimi, adım adım barış politikasıyla İsrail'in saldırgan politikasını teşvik etmenin ve Sovyetler Birliği'ni Ortadoğu sorununun çözümünün dışında tutmaya çalışmaktan vazgeçmemiştir. Buna karşın ABD'de bazı etkili politik çevreler İsrail'in kayıtsız şartsız desteklemesinin, Arap ülkeleri ve Sovyetler Birliği'yle ilişkilerin bozulmasının ABD'nin çıkarlarını tehdit ettiğini dile getirmeye başlamışlardır.

Bu koşullarda ABD kısa sürede Ortadoğu'da bir barış planının yürürlüğe konmasını sağlamak için girişimlerini hızlandırmıştır. İsrail'de gerici **Likud** yönetiminin iş başına gelmesi ABD'nin durumunu zorlaştırdığı Carter yönetiminin İsrail'deki seçim sonuçlarını ihtiyatla karşıladığı ifade edilmişse de bu faktörün önemli bir rol oynamadığı görülmüştür. Nitekim ABD'deki Yahudi sermaye çevrelerinin baskıları kısa sürede etkisini göstermiş, ABD, siyonist çevrelerin toprak taleplerini desteklemek anlamına gelen, «İsrail'in savunulabilir sınırlara sahip olması gerekliliği» iddiasını ileri sürmeye başlamıştır. Aynı günlerde ABD'nin İsrail'e 115 milyon dolarlık yeni bir silah sevkiyatına hazırlandığı haberleri çıkarılarak, ABD ile siyonist güçler arasındaki ittifakın bozulmadığı dünyaya ilan edilmiştir.

İsrail'in saldırgan tutumunda ısrar etmesi sadece ABD'nin yoğun silah yardımından destek görmemektedir. İsrail, aynı zamanda, ABD'nin izlediği gerginliği altırma politikasından yararlanarak ABD'nin tüm Arap dünyasındaki çıkarlarının koruyucusu rolünü geliştirme çabası içindedir. İsrail 1977 yılının başında Akdeniz'deki Hayfa limanında ABD 6. filosu için bir üs kurulmasını önererek, ABD'nin petrol üreticisi Basra Körfezi ülkeleri üzerinde egemenlik kurma planlarına katılma isteğini ortaya koymuştur. Pentagon'un planları ara-

sında Uzak Doğu'daki bazı ABD kuvvetlerinin Basra Körfezi'ne getirilmesi yer almaktadır. Eylül ayında Beyaz Saray'ın «gereğinde Basra Körfezi'nde ve Ortadoğu'da deniz ve hava birlikleriyle desteklenmiş kara kuvvetlerinin kullanılabileceği» yönündeki bir kararı açıklanmıştır. Bu plana göre Basra Körfezi'ne yapılacak ilk askerî sevkiyat Avrupa'dan yapılacaktır ve çıkarma noktası olarak İsrail'in ABD'ye üs olarak önerdiği Hayfa limanı kullanılacaktır.

Görüldüğü gibi ABD'nin İsrail'deki gerici siyonist çevrelerle ittifakı Ortadoğu sorununun barışçı yoldan çözümlenmesinin önündeki başlıca engellerden biridir. ABD'nin birtürlü elden bırakmadığı «İsrail'in savunulabilir sınırlara sahip olması gerekliliği» tezi İsrail'in toprak ilhakı amaçlarının desteklenmesi anlamına gelmektedir ve BM Genel Kurulu'nun kesin kararlarıyla açıkça çelişmektedir. Gerçi ABD «savunulabilir sınırlar»ın İsrail kuvvetleri tarafından korunmasını şart koşmaktadır. İşgal altındaki topraklarda askerden arındırılmış bölgelerin ve elektronik gözetleme istasyonlarının kurulabileceğini ileri sürmektedir. Fakat bu gibi öneriler de İsrail işgalinin dolaylı yoldan meşrulaştırılmasından başka amaç taşımamaktadır.

ABD ve İsrail uzun süredir Arap ülkelerindeki tutucu ve gerici güçlerin desteğine ve Arap güçlerinin bölünmesine bel bağlamışlardır. 1976 yılında Lübnan'da yaratılan iç savaş Arap güçlerini bölme ve Filistin - Arap kurtuluş hareketini zayıflatma girişimlerinin en açık kanıtıdır. Amerikan emperyalizmi ve onun siyonist müttefikleri, Filistin halkına karşı saldırılarını sürdürmektedirler. İsrail Güney Lübnan'daki askerî harekatına ve sivil halkın kırımına devam etmektedir. 20 Eylül'de İsrail kuvvetleri biz kez daha Lübnan sınırlarını geçerek 3 kilometre ilerlemişler ve buradan Lübnan ulusal güçlerinin ve Filistin kurtuluş hareketinin mevzilerine saldırmışlardır. İsrail, Filistin halkının meşru haklarının ve bu arada kendi devletini kurma hakkının tanınmasına uzlaşmaz bir biçimde karşı çıkmakta, Filistin'lilerin topraklarını Tevrat'taki nitelemeleri kullanarak «kurtarılmış toprak» saymaya devam etmektedir.

Ne var ki, Filistin kurtuluş hareketini ezmeye yönelik girişimler bu hareketin ve temsilcilerinin uluslararası alanda kazandığı saygınlığı yok etmeyi başaramamıştır. Filistin kurtuluş hareketi ve onun politik ve askerî örgütlenmesi Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) meşruluğunu ve haklılığını bütün dünyaya kabul ettirmiştir. Artık İsrail yöneticileri dahi, sorunun özüne girmekten kaçarak bile olsa, Filistinlilerin Ortadoğu sorununun çözümünde söyleyeceği sözü dinlemeyi büsbütün reddedememektedir. Bununla birlikte şoven kışkırtmaların sonu gelmemektedir. **Likud**'un başbakanı Begin İsrail parlamentosunda Fi-

listin halkının kendi devletini kurma hakkını reddedebilmek için Filistinlilerin bir ulus olmadığını iddia edecek kadar ölçüsüz davranışlarda bulunabilmektedir.

ABD'nin ve İsrail'in FKÖ'nü Filistin halkının temsilcisi olarak tanımayı reddetmeleri Ortadoğu sorununun çözümündeki en önemli engellerden biridir. ABD ve İsrail çevreleri, bu tutumlarını haklı gösterebilmek için, FKÖ'nun İsrail'in devlet olarak varlık hakkını reddettiği iddiasını ileri sürmektedirler. FKÖ'nün yaptığı açıklamalar bu iddiayı çürütmektedir. FKÖ temsilcileri Ortadoğu'daki bütün devletlerin bağımsız yaşama hakkını öngören BM Genel Kurulu kararlarına bağlılıklarını defalarca belirtmişlerdir. Filistin halkı ve FKÖ, Ortadoğu'daki şu ya da bu devletin varlık hakkına karşı değildir. Filistin halkının kendi bağımsız devletinin bayrağı altında yaşama hakkını reddeden ise İsrail'dir.

Arap ülkeleri arasında gelecekteki Filistin devletinin statüsü üzerindeki tartışmalar sürerken bir başka olumsuz gelişme yine Mısır kanadında gözlenmektedir. Mısır yönetimi Filistin halkının çeşitli kesimleri arasındaki ayrılıkları kullanarak Filistin kurtuluş hareketini bölme ve FKÖ'nü zayıflatma girişimlerini sürdürmektedir. Enver Sedat yönetimi Batı Şeria ve Gazze'de şu anda varlığını sürdüren bazı imtiyazlı Filistin'li topluluklarının desteğini alma çabasındadır. Böylece ABD ve İsrail'le kurduğu tek yanlı ilişkilerde Filistin halkının da sözcüsü gibi davranma olanağını bulmayı ummaktadır. Ancak Sedat'ın bu girişimlerinde şimdilik başarı elde edemediği görülmektedir. Çeşitli Filistin toplulukları arasındaki görüş ayrılıkları Filistin halkının temsilciliği sorununda ortadan kalkmaktadır. FKÖ'nün otoritesi Filistin halkının en geniş kesimlerinde tam bir destek görmektedir.

ABD'nin Ortadoğu politikasındaki çelişkilerin en çarpıcı örneği, 2 Ekim 1977'de iki ülkenin Dışişleri Bakanlarının görüşmeleri sonucunda yayınlanan Sovyet - Amerikan ortak açıklaması ile ABD'nin bu açıklamayı izleyen davranışları arasında görülmüştür. BM Genel Kurulu'nun 32. dönem toplantılarının açılışı dolayısıyla New York'ta biraraya gelen SSCB Dışişleri Bakanı ve SBKP Merkez Komitesi Politik Büro üyesi Andrie Grenyko ile ABD Dışişleri Bakanı Cyrus Vance'in imzalarını taşıyan Ortak Açıklama, Ortadoğu sorununun iki ülke arasında ele alınmasında gerçek bir ilerlemeyi simgelemektedir. Bu açıklama ile SSCB ve ABD ilk kez Ortadoğu sorununun tüm taraflarını ve tüm yönlerini kapsayan genel bir çözümünden yana olduklarını birarada açıklamışlardır. Bildiride, «Ortadoğu sorununun tüm yönlerinin temelinden çözümlenmesini sağlamanın tek adil ve etkin yolunun, özellikle bu amaçlar için toplanmış Cenevre barış konferan-

sının çerçevesindeki görüşmeler olduğu» belirtilmiştir. Ayrıca ABD yine ilk kez Ortadoğu sorununun en önemli yönlerinden birinin «Filistin halkının meşru haklarının» tanınması olduğunu kabul etmiş, Cenevre Konferansı'nda Filistin halkının temsilcilerinin de bulunması gereğini dile getirmiştir. Ne var ki, bu ortak açıklamaya rağmen, ABD yönetiminin, Ortadoğu sorununun çözümü için bugüne kadar denen yöntemlerin zamanımızın koşullarına uymadığını, gerek bölge ve dünya barışının gerekse ABD halkının çıkarlarına ters düştüğünü ve sorunun çözümü için SSCB ile ABD arasında yumuşama havasına uygun bir diyalogun kurulması gerekliliğini ne ölçüde kabul ettiği özellikle son gelişmelerden sonra şüpheli bir hal almıştır. Gelişmeler ABD'de karşıt eğilimin de etkisini sürdürdüğünü göstermiştir.

ABD, bir yandan Ortadoğu sorununun ancak genel bir barış anlaşmasıyla çözümlenebileceğini kabullenmiş gözükürken, diğer yandan Ortadoğu sorununun tarafları arasında bağımsız tek taraflı girişimleri destekleyerek genel bir barış anlaşmasını geciktirmeye çalışmaktadır. ABD'nin bu girişimleri, genel bir barış planı üzerinde anlaşmaya varılmadan Ortadoğu'daki çıkarlarını sağlamlaştırmaya, Ortadoğu'daki tutucu ve gerici güçler arasında bir ittifak kurmaya yöneliktir. ABD, Arap ülkelerindeki emperyalizm yanlısı güçlerle siyonist çevreler arasında kurulacak bir işbirliğinin emperyalizmin bölgedeki çıkarlarının gelecekteki koruyucusu rolünü üzerine alacağını hesaplamaktadır. Bu planın açık bir belirtisi İsrail'le Arap ülkeleri arasında «açık sınırların» oluşturulması ve bir ortak pazar kurulması öneminde kendisini göstermektedir. Bu sözde barışçı öneri yeni İsrail yöneticileri tarafından da birkaç kez tekrarlanmıştır. Carter yönetimi tarafından desteklenen bu öneri, açıkça, Arap burjuvazisiyle İsrail büyük sermayesi arasında bir kenetlenmeyi ve İsrail'in hegemonyası altında Arap ülkelerinin yeni sömürgeci bir bağımlılık zinciri altına alınmasını, Arap halklarının ilerici kazanımlarının yok edilmesini amaçlamaktadır.

Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat ile İsrail Başbakanı Menahem Begin arasında gerçekleştirilen buluşma ve daha sonra Kahire'de sürdürülen görüşmeler, Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'da gerçek bir barışı geciktirme girişimlerinin en son örneğidir. Ortadoğu sorununun çözümünü çabuklaştırma ve Cenevre Konferansı'nın toplanmasını kolaylaştırma bahanesiyle düzenlenen bu gelişmeler, gerçekte bütünüyle bu amaçları baltalamaya yöneliktir. Bu tür girişimlerle İsrail'le ABD arasındaki ekonomik, askerî ve politik ittifakın geliştirilmesi, Arap ülkeleri arasındaki görüş ayrılıklarının artırılması için zaman kazanılmaya çalışılmaktadır. Mısır'la İsrail arasında tek taraflı

bir anlaşma hazırlığıyla ilerici Arap rejimleri ve Filistin kurtuluş hareketi üzerinde bir baskı uygulanması, bu ülkelerin emperyalizm ve siyonizm karşısında yalnız bırakılarak haksız bir barışa razı edilmesi planlanmaktadır. Bu arada Arap halkları sahte bir barış umuduyla oyalanarak ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin temel görevlerinden saptırılmaya çalışılacaklardır.

Mısır - İsrail görüşmelerinde ne gibi pazarlıkların yapıldığı belli değildir. Fakat söz konusu pazarlıklar ne olursa olsun bunlardan ne Mısır yönetiminin, ne İsrail'in, ne de ABD emperyalizminin kalıcı çıkarlar elde edemeyeceği kesindir. Bundan öncekilerde olduğu gibi son tek taraflı barış girişimleri de sadece Ortadoğu'da barış için yürünmesi olanaksız olan bir yolu daha kapamakla kalacaktır.

SSCB'nin ve diğer sosyalist ülkelerin Ortadoğu sorununun çözümüyle ilgili tutumlarında herhangi bir değişiklik yoktur. Sosyalist ülkeler, BM Genel Kurulu kararlarına ve tüm dünya ilerici kamuoyunun eğilimlerine uygun olarak, İsrail'in işgal altındaki bütün Arap topraklarından çekilmesini ve Filistin halkının kendi bağımsız devletini kurma hakkı dahil bütün meşru haklarının tanınmasını, bölgedeki tüm devletlerin bağımsız yaşama hakkının kabulünü, Ortadoğu sorununun çözümünün temel koşulu saymaktadırlar. Bu temel ilkelere uygun genel bir barış çözümü, bölgedeki bütün tarafların katılacağı bir tartışma sonucunda ayrıntılarıyla ortaya çıkarılmalıdır. Böyle bir barış çözümünün yaratılabileceği tek geçerli platform, BM gözetiminde toplanmış olan Cenevre Konferansı'ndan başkası olamaz.

EMPERYALİZM IRKÇILIKLA ELELE AFRİKA'DA SAVAŞ KIŞKIRTICILIĞINI SÜRDÜRMEKTEDİR

Emperyalizmin uluslararası gerginliği kışkırtma girişimlerini yoğunlaştırdığı ikinci bir bölge Afrika'nın güneyidir. Bölgedeki iki ırkçı yönetim, Güney Afrika Cumhuriyeti ile Rodezya, Afrika'daki uluslararası gerginliğin sürdürülmesinin ve tırmanmasının başlıca etkenidirler. Her iki ülkenin genç Mozambik'i hedef alan askerî manevralarına son verilmemiştir. Mart 1976 ile Haziran 1977 arasında Rodezya'nın Mozambik'e 143 kez saldırıda bulunduğu hesaplanmıştır. G.A.C. ve Rodezya, Zambiya'ya, bir yandan ülke içinde tedhiş eylemlerini kışkırtıp destekleyerek, diğer yandan karadan ve havadan doğrudan saldırılarla tehdit etmektedir. Rodezya birlikleri sürekli olarak Bostıvana sınırlarını ihlal etmekte, sivil halk üzerinde terör estirmektedir. G.A.C. yönetimi Rodezya'nın Bostıvana'ya saldırılarını silah ve diğer savaş malzemeleri sağlayarak desteklemektedir.

G.A.C.'nin saldırı ve provokasyonlarının başlıca hedefi ise Angola Halk Cumhuriyeti'dir. Namibya topraklarındaki işgalini sürdüren Preteria yönetimi, bu bölgeye sığınmış olan gerici UNITA birliklerini eğitip donatarak Angola toprakları üzerindeki hareketlerini yönetmektedir. Geçtiğimiz Ocak ayında, Namibya topraklarında üslenen UNITA birliklerinin Angola'yı işgalini öngören «Cobra - 77» adında bir plan ortaya çıkarılmıştır. UNITA yetkilileri, Angola'nın güneyinde «bağımsız» bir cumhuriyetin ilân edilmesinin planlandığını açıklamışlardır.

G.A.C.'nin ve Rodezya'nın bölgedeki gerginliği kışkırtma politikalarının temelinde emperyalizmle askerî ittifaklarını sağlamlaştırmak ve ırkçı rejimlerin varlığını korumak amacı yatmaktadır. Öte yandan her iki gerici yönetim de kendi sınırları içinde gelişip güçlenen ulusal kurtuluş hareketini ilerici Afrika rejimlerindeki desteğinden koparmaya çalışmaktadır. Irkçı rejimlerin sadece varlığı bile bölge ve dünya barışını tehdit eden bir faktör haline gelmiştir. G.A.C. ve Rodezya rejimleri, emperyalizmin gizli desteğini sürdürebilmek ve emperyalist ülkeleri kendilerini açıktan açığa desteklemeye davet edebilmek uğruna Afrika'da geniş çaplı bir savaş başlatmayı göze alma noktasına gelmişlerdir.

Afrika'nın güneyindeki ırkçı rejimlerin tasfiyesi bütün ilerici insanlığın ortak davası haline gelmiştir. Emperyalizm ise bu süreci zorlama yöntemlerle yavaşlatmaya çalışmaktadır. Emperyalizmin, Güney Afrika'daki ırkçı rejimlerin yıkılmasıyla tehlikeye girecek olan çıkarlarının boyutları hakkında YURT VE DÜNYA'nın 1976 yılı raporunda somut veriler yer almıştı. Emperyalist tekeller Avrupa'nın gereksindiği manganezin yüzde 52'sini, kromun yüzde 31'ini G.A.C.'nden satın almaktadırlar. ABD ise G.A.C.'nden kobalt ithalatının yüzde 98'ini, manganezin yüzde 99'ını, kromun yüzde 91'ini, platinin yüzde 80'ini, vanalyumun yüzde 36'sını edinmektedir. 6000 kadar ABD firması G.A.C.'nde iş yapmaktadır. G.A.C.'nın işgali altındaki Namibya'nın madeni çıkarım sanayii üretiminin yüzde 90'ını biri İngiliz diğeri Amerikan iki tekel tarafından gerçekleştirilmektedir. Emperyalist ülkeler Namibya'yı stratetejik bir sıçrama tahtası olarak da görmektedirler. G.A.C. Namibya'ya 50 bin kişilik yeni bir ordu yerleştirmiş, kuzey sınırında askeri üsler yapımını hızlandırmıştır. Bu üslerin, bir Güney Atlantik Paktı oluşturma girişimlerinde önemli yeri olacağı belirtilmektedir. Emperyalizmin çabaları, Afrika'nın güneyindeki ırkçı rejimlerin artık kesin bir zorunluluk haline gelen tasfiyesini, bölgedeki çıkarlarına önemli zararlar vermeyecek, diğer bir deyişle, bu ülkelerde işbirlikçi yönetimleri daha insancıl bir görünümle sürdürecek bir yoldan gerçekleştirmeye yöneliktir.

Emperyalist ülkeler ırkçı rejimlere karşı özellikle ekonomik önlemlerin alınmasına uzlaşmaz bir biçimde direnmektedir. Bu doğrultuda BM Güvenlik Konseyi'nden karar çıkmasını engellemeye çalışmaktadırlar. Ancak bu ülkeler geçtiğimiz yıl Afrika ülkelerinin ısrarlı çabaları sonucunda G.A.C.'ne askerî malzeme ve silah sevkiyatını ve bunların imali için gerekli lisans gönderilmesini yasaklayan kararı onaylamak zorunda kalmışlardır. Namibya'da ulusal kurtuluş hareketini yürüten Güney Batı Afrika Halk Örgütü (SWAPO)'nun başarılarından telâşa düşen emperyalist ülkelerin temsilcileri Nisan ve Haziran aylarında iki kez Vorster'la görüşmeye oturmuşlar; ABD Başkan Yardımcısı Mondale de Vorster'la Viyana'da görüşmelerde bulunmuştur. ABD, İngiltere ve Rodezya temsilcileri de Ağustos ayındaki yoğun temaslarından sonra bir «plan» ortaya atmışlardır. Her iki girişim de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Rodezya'da yurtsever güçlerin silahsızlandırılması önerisi Yurtsever Cephe tarafından kesinlikle reddedilmiştir. Aynı plan ırkçı başbakan Ian Smith'in de yerine «yıpranmamış» bir kişinin getirilmesini ve «Beyazların ülkede kalmasını sağlamak için 1 milyar ABD dolarlık bir garanti fonunun yaratılmasını» öngörüyordu.

Namibya'da SWAPO'nun askerî harekâtı sadece kuzey ve kuzeydoğu bölgeleriyle sınırlı olmaktan çıkmış, orta ve güney bölgeleri de içine almaya başlamıştır. Grev hareketleri bütün ülkeye yayılmaktadır. Irkçı Pretoria yönetimi son olarak ülkede siyahların yaşadığı 11 «bantustan»dan meydana gelen bir kukla konfederasyon yaratma planını uygulamaya çalışmaktadır. Fakat bu girişimde Namibya'da ulusal kurtuluş hareketini bölme amacına ulaşamayacaktır.

EMPERYALİZM KUZEY AFRİKA'DA DA İLERİCİ REJİMLERİ SİLAHLA TEHDİT ETMEKTEDİR

Emperyalizmin Afrika'da gerginliği artırma ve bölgesel savaşları kışkırtma girişimleri 1977 yılında özellikle kıtanın kuzeydoğusunda yoğunlaşmıştır. Bu girişimlerin sonuçları Etyopya ile Somali ve Etyopya ile Sudan arasındaki sürekli askerî çatışmalarda kendisini göstermiştir. Emperyalizmin Afrika'da izlediği stratejinin önemli öğelerinden bir Afrika'nın genç bağımsız devletleri arasında sömürgelik döneminden kalma toprak uyuşmazlıklarını kışkırtarak ilerici rejimlere karşı kullanmaktır. Emperyalizm bu gibi uyuşmazlıkların doğuracağı çatışmaları, Afrika halklarını ulusal ve toplumsal kurtuluşun acil görevlerinden alıkoymak, bu halkları silahlanma yarışının içine sokmak, Ortadoğu'daki Arap ülkeleri arasındaki ayrılıkları derinleştirerek İsrail'i güçlendirmek, gerici Arap rejimlerini kuvvetlendirmek için de kullanma çabasındadır. Afrika'nın kuzeydoğu'sunda bu girişimlerin güncel hedefi olarak Etyopya seçilmiştir.

Etyopya'nın devrimci yönetimi 1974 Eylül'ünden bu yana emperyalizmin ve işbirlikçisi feodallerin egemenliğini temelinden sarsan başarılı köklü dönüşümlere öncülük etmiştir. Tüm topraklar ulusal mülkiyet ilan edilmiş ve köylülere ve tarım işçilerine dağıtılmıştır. Hertürlü feodal ve kapitalist toprak mülkiyeti kaldırılmıştır. Kilit sanayiler devletleştirilmiştir. Ülkenin sanayi üretiminin yüzde 90'ından fazlasını kamu sektörü yerine getirmektedir. Banka ve sigorta şirketleri kamulaştırılmış ve her türlü döviz işlemi devlet kontrolü altına alınmıştır. 1976 Nisan'ında yönetimdeki Askerî Konsey bir «Ulusal Demokratik Devrim Programı»nı ilân etmiştir. Söz konusu program ülkede «marksist - leninist bir işçi sınıfı partisi»nin yaratılmasını öngörmektedir. «Ulusal Demokratik Devrim Programı» ülkede ulusal sorunun da barışçı bir politik çözümünü öngörmekte, bütün halkların kendi kaderini tayin hakkını tanımaktadır. Program, «halkların birliğinin güçlendirilmesinin ve toprak bütünlüğünün» çıkarlarından hareketle, kendi kaderini belirlemenin en ilerici yöntemi olarak «bölgesel özerklik» ilkesini getirmiştir. Bölgesel özerkliğin çerçevesi içinde her halkın kendi politik, ekonomik ve toplumsal yaşamının biçimini belirleme, ana dilini kullanma ve kendi iktidar organlarını seçme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Kısacası ülkede ulusal sorunun ve özellikle Eridre sorununun barışçı yollardan çözümlenmesinin koşulları yaratılmıştır.

Etyopya'da devrinin gelişmesinin daha ilk adımlarından başlayarak emperyalizm ülke içindeki gerici güçleri ilerici yönetime karşı saldırıya sokmuştur. Merkezi Londra ve Hartum'da bulunan kralcı Etyopya Demokratik Birliği ile maocu eğilimli anarşist Devrimci Halk Partisi gibi ayrılıkçı gruplar, etnik ve dinsel ayrılıklarla da oynayarak ülkede gerçek bir iç savaşı başlatmışlardır. Gerici Sudan yönetimi topraklarını ayrılıkçı unsurlara açmıştır. Sudan Etyopya'ya karşı ilân edilmemiş bir savaşı yürütmektedir. Son olarak Etyopya'daki çatışmalara Somali de karışmış, güneydeki Ogaden bölgesi üzerindeki anlaşmazlığı bahane ederek Etyopya'ya karşı savaşa girişmiştir.

Etyopya Somali çatışmasının ertesinde 14 Ağustos'ta Sovyet TASS ajansının açıklamasında olayın gerçek yüzü şu cümleyle özetlenmektedir: «Emperyalistler ve diğer gerici güçler, önce Etyopya'nın ve arkasından Somali ile diğer Afrika ülkelerinin ilerici devrimci rejimlerine vurmak amacıyla iki ülke arasındaki ayrılıkları derinleştirmek için delice çabalar içindedirler.» Emperyalizm birçok Afrika ülkesi arasında olduğu gibi Etyopya ve Somali arasında da sömürge döneminden kalan ayrılıkları ve küçük burjuva milliyetçiliğini kullanarak düşmanlıklar yaratmayı başarmaktadır. Bu girişimlerde yoğun

antikomünist ve antisovyet kampanyalar da önemli rol oynamaktadır.

Kuzeydoğu Afrika'da sivri ucu güncel olarak Etyopya'ya yönelmiş olan tertipierin arkasında emperyalizmin tutucu ve gerici Arap rejimlerinin işbirliğinden yeni bloklar çıkarma planları yatmaktadır. Bu tür açık ya da gizli bloklaşma girişimlerinden birincisi Mısır, Suudi Arabistan ve Sudan arasında tasarlananıdır. Bu ittifakın hedefi doğrudan doğruya Etyopya ve Libya'daki ilerici rejimleri zayıflatmak ve çökertmektir. İkincisi ise Kızıl Deniz'e kıyısı olan devletler arasında yine Suudi Arabistan'ın öncülüğünde bir askerî - siyasal blok yaratma girişimidir. Nisan ve Mayıs aylarında Sudan, S. Arabistan ve Umman yöneticileri arasında «genişletilmiş bir Kızıl Deniz ülkeleri konferansı» toplanması üzerinde görüşmeler yapılmıştır. Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) de bu girişime sokulmaya çalışılmaktadır.

Her iki bloklaşma girişimi de ilerici Arap ve Afrika rejimleri üzerinde emperyalizmin baskısını uygulamak, Ortadoğu'daki Arap ülkelerine karşı bir baskı grubu yaratmak, Afrika ve Arap halklarının iç çatışmaların üzerine çekerek gerici ve ırkçı rejimleri güçlendirmektir. Temmuz ayının son haftasında Mısır'ın Libya üzerine düzenlediği saldırı, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin tertiplerinin bir sonucudur. Mısır'ın bu saldırısının düzenlenmesinde S. Arabistan'ın da payı olduğu dünya basınında dile getirilmiştir.

Emperyalizmin Afrika'da ilerici rejimleri zayıflatmaya yönelik provokasyonlarında maocu Çin yönetiminin tarafsız kalmadığı görülmektedir. Maocu Çin yönetimi, bölgedeki gerici yönetimlerin emperyalizmin desteğiyle giriştiği bloklaşma hareketine diplomatik yollardan destek olmaktadır. Kızıl Deniz'e kıyısı olan devletlerin yakınlaştırılması girişimlerinin yoğunlaştığı bir dönemde Sudan devlet başkanının Çin'e davet edilmesi bu desteğin tipik bir örneğidir.

EMPERYALİZM HİNT OKYANUSU'NDA SİLAHLANMA YARIŞINI DURDURMAYA YANAŞMAMAKTADIR

Emperyalizmin, kıyılarında dünya nüfusunun dörtte birini barındıran 35 ülkenin yerleştiği Hint Okyanusu'nda silahlanma yarışını hızlandırması da uluslararası barış ortamını bozmaya yönelik girişimlerinin ciddi endişelere yolaçan bir alanı durumundadır. Hint Okyanusu'nun emperyalist ülkeler için stratejik ve ekonomik açılardan taşıdığı önem yine YURT VE DÜNYA'nın 1976 yılı raporunda belirtilmişti. Amerikan emperyalizmi bölgedeki askerî üslerini stratejik silahlarla tahkim etmeyi 1977 yılında da sürdürmüştür. Bölgeye uçak gemilerinin, balistik füzelerle yüklü denizaltıların ve nükleer silah taşıyıcısı

uçakların yerleşimini öngören bir projenin 1979 yılında tamamlanması öngörülmektedir.

Hint Okyanusu'ndaki durumun normalleştirilmesi yolunda 1977 yılında bazı önemli adımlar atılmıştır. Sovyetler Birliği BM 31. Genel Kurulu'na sunduğu bir memorandumda Hint Okyanusu'nun bir barış denizi haline getirilmesi için girişimlerde bulunmaya hazır olduğunu belirtmişti. Geçtiğimiz Haziran ayında Sovyetler Birliği ile ABD arasında Moskova'da ilk kez Hint Okyanusu'ndaki durum üzerinde görüşmeler başladı. Taraflar görüşmelerin sürdürülmesinde anlaşmaya vardılar. 7 Aralık'ta aynı konudaki görüşmeler SSCB ve ABD arasında Bern'de sürdürülmeye başlandı.

EMPERYALİZM KIBRIS'I BİR NATO ÜSSÜ YAPMA AMACINDAN VAZGEÇMEMİŞTİR

Kıbrıs bunalımı uluslararası barışın geleceği için kaygı uyandıran başlıca sorunlardan biri olmaya devam etmektedir. 1977 yılının başlangıcında Ada'da toplumlararası görüşmelerin başlayabileceği umudu belirmişti. Ancak bu umutlar uzun sürmemiş, iki toplum arasındaki ilişkiler yeniden çözümsüz bir gerginliğe bırakılmıştır. Kızrıs bunalımının çözümü için toplumlararası görüşmeler yoluyla bir sonuca ulaşılamamasının temelinde emperyalist güçlerin bu görüşmelere dışardan müdahale girişimleri yatmaktadır. Emperyalizm Kıbrıs bunalımının çözümünü NATO blokunun çerçevesi içinde gerçekleştirmeye çalışmakta, bu amaçla toplumlar arası görüşmelere yön vermek istemektedir. ABD Başkanı'nın özel temsilcisi Clark Clifford'un Şubat ayındaki Ankara - Atina - Lefkoşe gezisi NATO'nun Kıbrıs sorununa müdahalesini belgelemiştir. NATO bloku Kıbrıs'taki İngiliz üslerini kontrol altına almayı planlamaktadır. Batı basınında yer alan çeşitli «barış» planlarında bu üslerin «ekonomik nedenlerle» ABD'ye bırakılmasını öngörmektedir. Aralık ayında bir ABD casusluk uçağının Lefkoşa'daki bir İngiliz üssünden hareket ettikten sonra düşmesi, NATO'nun Kıbrıs'la ilgili planlarını açığa vurmuştur.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios'un ölümünden sonra emperyalizmin Kıbrıs'ın içişlerine müdahalesi daha da yoğunlaşmıştır. NATO blokuyla sıkı ilişkiler içinde bulunan gerici burjuva çevreler, Cumhurbaşkanı'nın ölümünden sonra Kıbrıs'ın dış politikasının gözden geçirilmesi, Ada yönetiminin emperyalist ülkelerin desteğini araması yönünde baskılarını artırmışlardır. Ada'nın Rum kesiminde politik kanatlar arasında keskin bir saflaşma belirmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bugüne kadar izlediği aktif bağlantısızlık politikasının devamından yana olan geniş demokratik güçlerle, emperyalizmle

bağlarını geliştiren burjuvazinin tutucu temsilcilerinden darbecilere ve EOKA - 2 tedhişçilerine kadar uzanan bir cephe arasındaki mücadele hızlanmıştır. Gerici, faşist yeraltı örgütlerinin faaliyetlerinin tırmanmasının boyutları, Rum Temsilciler Meclisi lideri Kipriyanu'nun oğlunun kaçırılması olayında ortaya çıkmıştır. Emperyalizmin Ada'da yaklaşan yeni Cumhurbaşkanlığı seçimlerini etkileyebilmek için yeni girişimlerde bulunması şaşırtıcı olmayacaktır.

Kıbrıs'taki gelişmeler üzerinde YURT ve DÜNYA'nın gelecek sayısında yer alacak olan «Türkiye Raporu»nda ayrıntılı olarak durulacaktır.

EMPERYALİZM SİLAHLANMA YARIŞINI YENİ BİR AŞAMAYA SOKMA ÇABASINDADIR

Emperyalizmin uluslararası ilişkileri yeniden gerginlik ortamına sürükleme girişimleri, silahlanma yarışına yeni bir hız vermesinde kendisini göstermektedir. Silahlanma yarışını hızlandırma yönünde atılan adımlar 1977 yılında sosyalist ve kapitalist ülkeler arasındaki ilişkilerdeki gelişmenin belirli ölçülerde de olsa yavaşlamasına neden olmuştur. Bu yavaşlama özellikle Sovyetler Birliği ile ABD arasındaki ilişkilerde gözlenmektedir. Gerçekte Sovyet - Amerikan ilişkilerindeki durgunluğun 1975 - 76 yıllarını da kapsayan bir dönem içinde ele alınması gerekir. Bu durgunluğun nedenleri arasında, ABD'nin silahlanma yarışını hızlandırıcı politikalarının yanısıra, Sovyet - Amerikan ilişkilerinin gelişmesini frenleyen diğer tutumlarının da önemli rolü olmuştur. Ancak silahlanma yarışını hızlandırma girişimleri Sovyet - Amerikan ilişkilerinin ve genel olarak yumuşama ortamının gelişmesini olumsuz yönde etkileyen faktörlerin başında gelmektedir.

NATO'nun kurulduğu 1949'dan 1976'ya kadar bu bloka bağlı ülkelerin askerî harcamalarının toplamı 2218 milyar dolara ulaşmıştır. 1976 yılında NATO üyesi ülkelerin birleştirilmiş askerî bütçeleri, 1929'da dünyadaki tüm ülkelerin askerî bütçeleri toplamının 37 katı olmuştur. 1977 malî yılı için ABD'de 118 milyar dolar, İngiltere'de 6.3 milyar sterlin, Federal Almanya'da 32.8 milyar DM gibi rekor askerî bütçeler kabul edilmiştir. 1949 - 1975 yılları arasında Belçika'nın askerî harcamaları 12 misli, Danimarka'nınki 18 misli, Yunanistan'ınki 20 misli, Hollanda'nınki 16 misli, Norveç'inki 17 misli, Portekiz'inki 14 misli yükselmiştir. NATO'nun askeri harcamalarında Avrupa'lı üye ülkelerin payı sürekli olarak artmaktadır. Bu, Amerikan emperyalizminin silahlanma harcamalarının artırılması için yaptığı baskılarının sonuç verdiğinin bir kanıtıdır. Son zamanlarda NATO'nun B. Avrupalı

ülkeleri ABD yapımı erken uyarı sistemlerini satın almaya zorlanmaktadırlar.

ABD'nin diğer ülkelere silah sevkiyatının en yüksek noktasına 1974-77 yıllarında ulaşılmıştır. 1970 yılında ABD'nin silah ihracatı 1.4 milyar dolar iken bu toplam 1974-77 arasında yılda ortalama 9-10 milyar dolara yükselmiştir. ABD'nin ihracatının yüzde 20'sini silah satışları oluşturmaktadır. Bu oran İngiltere için yüzde 12, Fransa için yüzde 9'dur. Batı Avrupa ülkelerinde askerî harcamalarda birinci sırayı Federal Almanya almaktadır. F. Almanya'nın askerî harcamaları 1970 - 1976 yılları arasında yüzde 67 oranında artmıştır. Federal Alman savaş sanayii şu sırada 40 yeni silah türü üzerinde çalışmaktadır ve ülkede yürütülmekte olan askerî projelerin sayısı 115'i bulmuştur.

Hızla artan silahlanma masrafları NATO'nun gerek Amerika'lı gerekse Avrupa'lı üyelerinin ekonomileri üzerinde son derece ağır bir yük oluşturmaktadır. Silahlanma yarışının kapitalist ekonomilerin canlanması için etkili bir dürtü olduğu tezi gitgide daha çarpıcı bir biçimde pratik tarafından geçersiz kılınmaktadır. Günümüzde silah üretiminin ileri düzeyde uzmanlaşmış olan ve dar bir alanda eğitilmiş personeli istihdam eden yapısı ile işsizliği ve enflasyonu azaltma olanaklarının son derece sınırlandığı belli olmaktadır. NATO'nun askerî harcamalarının rekor düzeyde olduğu 1975 yılında NATO üyesi ülkelerde üretim genel olarak düşmüş, işsizlik ise hızlı bir biçimde artmıştır. Öte yandan devletin askerî harcamalarının artışı, toplumsal harcamalardaki düşüş, emekçi halkın yaşamı koşullarını daha da zorlaştırmaktadır. Bütün bu olumsuz etkenlerin varlığına rağmen NATO genel kurmayları üye ülkelerin yöneticileriyle silahlanma harcamalarının artırılması için kafa kafaya verip anlaşabilmektedirler. Mayıs ayında Brüksel'de toplanan NATO Bakanlar Konseyi, ABD'nin empoze edici önerilerine uyarak 1979 - 1981 dönemi için askeri bütçelerin yılda ortalama yüzde 9 oranında artırılmasını kararlaştırmıştır. Bu karar NATO çevrelerinin önümüzdeki yıllarda silahlanma yarışında yeni bir hızlanmaya hazırlandıklarının belirtisi olmuştur.

Brüksel toplantısında ABD'nin Avrupa ile arasındaki silah akışını dengelendirmeye niyetli olmadığı da açıkça dile getirilmiştir. ABD' nin B. Avrupa ülkelerine silah satışı, ters yöndeki satışın tam 8 misli düzeyindedir. ABD Savunma Bakanı H. Brown, Brüksel'de bu akışın iki yönlü gelişmesinin olanaksız olduğunu ileri sürerek ABD'nin B. Avrupa ülkelerini askerî bakımdan kendisine bağımlı durumda tutma kararlılığını açığa vurmuştur. Ne var ki Batı Avrupa ülkeleri de kendi askerî - sınaî komplekslerini geliştirmeye ve ABD ile aralarındaki tica-

ret oranını yükseltmeye çalışmaktadırlar. Bu çabalar da silahlanma yarışının hızlanıp yaygınlaşmasının önemli bir faktörünü oluşturmaktadır.

1977 yılında silahlanma yarışının kamçılanması yönündeki en ciddî gelişme ABD tarafından Cruise «Kanatlı» füzelerin geliştirilmesi programının yürürlüğe konması ve «nötron» bombası adında yeni bir nükleer imha silahının gelişitirilmesi olmuştur. Gerçekte her iki gelişme de bribirine sıkı sıkıya bağlıdır ve silahlanma yarışının yeni aşamasında Amerikan emperyalizminin izlediği stratejinin birer parçasıdır. «Nötron bombası» gibi yeni kitle imha silahlarının geliştirilmesi ile «Cruise füzeleri» gibi nükleer silah taşıyıcısı yeni aygıtların geliştirilmesi birbirini tamamlamaktadır. Amerikan emperyalizmi, silahlanma yarışının bugünkü aşamasında, stratejik silahların niceliğinin artırılmasının yanısıra **niteliğinin** yükseltilmesine ağırlık vererek, silahlanmanın kontrol altına alınmasını olanaksız hale getirmeyi hesaplamaktadır. ABD, yeni silah türlerinin tekelini elde etme varsayımına dayanarak, Sovyetler Birliği'ne ve diğer sosyalist ülkelere karşı üstünlük elde etme çabasındadır.

ABD'de nötron bombasının geliştirilmesinin 15 - 20 yıldır gizlilik içinde sürdürüldüğü, yer altında denemesinin yapıldığı anlaşılmıştır. NATO'nun da nötron bombasının geliştirilme çalışmalarından haberdar olduğu belli olmuştur. Nötron bombası, kendisinden önceki nükleer silahlara göre birkaç kat daha fazla öldürücü güce sahip olmasına karşılık, yapılar üzerinde yıkıcı etkide bulunmaması ileri sürülerek övülmektedir. Gerçekte bu övgü biçimi «nötron bombası»nın yaratıcılarını temize çıkarmak bir yana, insanlık karşısında suçlu sandalyesine daha sağlam yerleştirmektedir. Nötron bombasının etkisi üzerine söylenenler, onu «insancıl» silahlar arasına değil, tam tersine insanlıkla bağdaşması hiç bir zaman düşünülemeyecek olan bakteriyolojik ve kimyasal silahlar arasına sokmayı gerektirmektedir. Nötron bombasının imaline karşı ABD'de ve tüm dünyada yükselen tepkiler yeni silahın insanlık düşmanı niteliğini sergilemiştir.

Cruise füzeleri ise silahlanma yarışının yaygınlaşması yönünde büyük bir tehlikeyi göstermektedir. ABD Hava Kuvvetleri şimdiden tanesinin 1 milyon dolara malolduğu hesaplanan bu füzelerden 2300 adet talepte bulunmuştur. Deniz Kuvvetleri ise 1200 Cruise füzesi sipariş etmiştir. Yine Amerikan Deniz Kuvvetleri 1977 yılında balistik füze taşıyıcısı «Tuident» atom denizaltılarından (tanesi 1.3 milyar dolara malolmaktadır) 24 adet talepte bulunmuştur. NATO genel kurmayları yeni Cruise füzelerinin Orta Avrupa'ya yerleştirilmesinin hazırlıkları içindedirler.

Carter yönetiminin Haziran ayında B - 1 stratejik bombardıman uçakları projesinin durdurulduğunu açıklaması ise sadece bu projenin Cruise füzeleri projesinden daha pahalı görülmesi ile ilgilidir. Üstelik Carter B - 1 projesinin şimdilik sadece dondurulduğunu, alternatif projelerin güçlüklerle karşılaşması ya da Sovyet - Amerikan ilişkilerinin ciddi olarak bozulması halinde yeniden uygulamaya konabileceğini bildirmiştir. Bu açıklama ABD'nin B - 1 projesini Sovyetler Birliği ile sürdürülen görüşmelerde bir baskı aracı olarak kullanmayı hesapladığını göstermektedir.

ABD'nin ve NATO yöneticilerinin silahlanma yarışını hızlandırma girişimleri 1977 yılında ABD - SSCB ve NATO - Varşova Paktı ülkeleri arasında sürdürülen silahsızlanma görüşmelerinin olumsuz yönde gelişmesine neden olmuştur. SSCB ile ABD arasında 1973 yılında imzalanan Stratejik Silahların Sınırlandırılması (SALT)) ile ilgili birinci anlaşmanın bitim tarihi olan Ekim 1977'den sonra ikinci bir anlaşmanın yürürlüğe konması için sürdürülen çalışmalar, Mart ayında ABD Dışişleri Bakanı C. Vance'ın Moskova'ya yaptığı ziyaretten sonra kesintiye uğramıştır. SALT görüşmelerinin çıkmaza saplanmasının nedeni, bazı silahların yeni anlaşmanın kapsamı dışında tutulmak istenmesidir. Sovyetler Birliği bu önerinin ABD'nin SSCB'ne karşı üstünlük elde etme ve silahlanma yarışını kontroldan çıkarma amacını gizlediğini belirtmiş, böyle bir anlaşmanın onaylanamayacağını açıklamıştır. Mayıs ayında Vance ile Gromyko arasında Cenevre'de yapılan görüşmelerde de SALT - 2 ile ilgili bir gelişme sağlanamamıştır. Ancak 22 Eylül'de Washington'da Gramyko, Vance ve Carter arasında yapılan görüşmelerden sonra olumlu bir yakınlaşma sağlanabilmiş; taraflar yeni anlaşma imzalanana kadar SALT - 1'in Ekim 1977'den sonra da yürürlükte kalmasında anlaşmışlar ve yeni anlaşmanın en kısa zamanda tamamlanması için gerekli girişimlerde bulunacaklarını belirtmişlerdir.

Viyana'da NATO üyesi ülkeler ve Varşova Paktı arasında sürdürülen Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimi (MBFR) görüşmelerindeki durgunluk ise daha belirgindir. NATO üyesi ülkeler MBFR görüşmelerinin Ağustos ayında yapılan 12. Turuna getirdikleri öneriler, görüşmelerde herhangi bir ilerleme sağlanmasını olanaksız hale getirmiştir. NATO ülkeleri, 68 bin kişilik bir zırhlı Sovyet ordusunun bütün silah ve teçhizatıyla çekilmesine karşılık ABD'nin çeşitli birliklerindeki seçilmiş 29 bin personelin ve bir kısım kullanılmaz hale gelmiş nükleer silah taşıyıcılarının geri çekilmesini önermişlerdir. Bu da, NATO'nun Avrupa'daki askerî gücünün dörtte üçünü oluşturan Batı Avrupa ülkelerinin kuvvetlerinde hiçbir indirim yapmaması ko-

şuluna bağlanmıştır. NATO ülkeleri nükleer silah indirimine de kesinlikle karşı çıkmışlardır. Ayrıca Varşova Paktı üyelerinin görüşmeler süresince Avrupa'daki silahlı kuvvetlerinin artırılmaması yolundaki önerisi reddedilmiş, tam tersine görüşmeler sürerken NATO ülkeleri silahlı kuvvetlerinin teçhizatlandırılması için NATO tarafından özel girişimlerde bulunulmuştur.

NATO çevrelerinin silahlandırma yarışını hızlandırma ve kontrol edilemez hale getirme girişimleri, her zaman olduğu gibi yine bir «Sovyet tehdidi»ne karşı hazırlanma iddiaları arkasında gizlenmeye çalışılmaktadır. Geçtiğimiz yıl bu tür iddiaların özellikle yoğunlaşmasına tanık olmuştur. Batılı propagandacılar, Sovyetler Birliği'nin ya da Varşova Paktı ülkelerinin stratejik üstünlüklerine dayanarak, Avrupa'nın «Sovyet saldırısının» ilk hedefi olacağı ve benzeri tezleri ileri sürerek silahlanma yarışının tırmandırılmasını haklı gösterme çabasındadırlar. Bu iddialarının gerçekle ilgisi olmadığı bilinmektedir. NATO üyesi ülkeler rekor askerî bütçeleri uygulamaya koyarken Sovyetler Birliği'nin askerî harcamaları gerek mutlak değer gerekse oran olarak azalmaktadır. 1971'de 17.8 milyar ruble olan Sovyet askerî harcamaları, 1974'te 17.6 milyar, 1976'da 17.4 milyar ve 1977'de 17.2 milyar ruble olmuştur. Aynı yıllarda askerî harcamalarının toplam Sovyet bütçesine oranları ise yüzde olarak şöyledir: 11.0, 9.1, 7.8 ve 7.2. Burjuva propagandasının yeniden ele aldığı «Sovyet tehdidi» masalı, silahlanma yarışının her sıçrama döneminden önce moda hale gelen anti-Sovyet hisleri krizlerinden başka bir şey değildir.

Silahlanma yarışının hızlandırılması girişimlerinin çeşitli nedenleri vardır. Bunların birincisi, hiç kuşkusuz, yumuşama ortamının gelişmesini önlemek ve uluslararası ilişkilerde yeniden bir gerginlik döneminin açılmasını sağlamak amacıdır. Emperyalizmin en gerici çevreleri son yıllarda uluslararası ilişkiler alanında ilerici güçlere kaptırdıkları mevzileri geri alma çabasındadırlar. İkinci olarak, silahlanma yarışının hızlandırılmasının, NATO bloku içindeki çatlama belirtilerini gidereceği, NATO üyesi ülkeleri ittifaka daha sıkı olarak bağlayacağı, hatta ittifaka yeni ülkelerin sokulmasını kolaylaştıracağı hesaplanmaktadır. Blokun askerî örgütünde yer almayan Fransa ile İspanya'nın NATO içine sokulması için yoğun girişimlerde bulunulmaktadır. Fransa'nın NATO'nun askerî kanadına dönmesini teşvik etmek için NATO genel kurmayları Fransız silah şirketlerine yarıştan güvenilir bir pay ayırmayı vaadetmektedirler. Üçüncü olarak, NATO blokunun yöneticileri, hızlanan bir silahlanma yarışının, üye ülkelerin bazılarının yumuşama sürecine daha aktif olarak katılma yönündeki eğilimlerini frenleyeceği düşüncesindedirler. NATO blokunun sosyalist

ülkelerle ilişkilere bakış açısının değiştirilmesi isteği NATO'ya bağlı ülkelerin geniş politik çevrelerinde dile getirilmektedir. Dördüncü olarak, silahlanma yarışının yeni aşaması emperyalist ülkelerde askerî-sınaî kompleksin hükümetler üzerindeki etkinliğinin artmasını dile getirmektedir. Yeni türde silahların yapımı, geniş ölçekli uzmanlaşmış bir savaş sanayiinin kullanılması, altyapının askerî amaçlara uydurulması ve ulusal gelirin askerî amaçlar için yeniden dağıtımı ile içiçe gelişmektedir.

SOSYALİST ÜLKELERİN ÖNERİLERİ SİLAHLANMA YARIŞININ TEK GERÇEKÇİ ALTERNATİFİNİ GÖSTERMEKTEDİR

Silahlanma yarışı günümüzde uluslararası barışın güçlendirilmesine en önemli engel durumundadır. Silahlanma yarışının hızlandırılması yumuşama sürecinin temel koşulu olan devletler arasındaki karşılıklı güven ortamının gelişmesini engellemekte, bu alanda bugüne kadar elde edilen olumlu sonuçları tehdit etmektedir. 6 Mayıs 1977'de Varşova'da 100 ülkeden 1200 delegenin katılmasıyla toplanan Dünya Barış kurucuları Kongresi, silahsızlanma sorununun günümüzdeki önemini ortaya koymuştur. Dünya Barış Kurucuları Kongresi uluslararası ilerici kamuoyunun silahsızlanma sorununa verdiği önemin kesin bir kanıtı olmuştur. Kongreye katılan temsilcilerin yarıdan fazlasını Dünya Barış Konseyi'nin düzenlediği bir toplantıya ilk kez delege gönderen kuruluşlardan gelmesi, barış çabalarının giderek daha geniş toplumsal ve politik güçlerden destek gördüğünü ortaya koymuştur.

1977 yılında Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler silahsızlanma konusunda çok önemli somut önerileri dünya kamuoyunun önüne sunmuşlardır. Sonbaharda çalışmalarına başlayan BM Genel Kurulu'na Sovyetler Birliği delegasyonu tarafından yapılan önerilerden biri Genel Kurul gündemine, ivedi ve önemli kaydıyla «uluslararası yumuşamanın derinleştirilmesi ve güçlendirilmesi ve nükleer savaşın önlenmesi» konulu bir madde konulması yönündendir. Sovyetler Birliği'nin bu önerisi, Genel Kurul üyelerinin ezici çoğunluğu tarafından desteklenmiştir. BM Genel Kurulu, 1978 Mayıs ve Haziran aylarında silahsızlanma konusunda özel bir oturum düzenlemeyi kararlaştırmıştır. Genel kurul'un bu özel oturumunun, sosyalist ülkeler tarafından önerilen Dünya Silahsızlanma Konferansı'nın gerçekleşmesi yolunda önemli bir adım olması beklenmektedir. Diğer yandan SSCB, BM Genel Kurulu'na iki karar tasarısı daha sunmuştur. Bunlardan birincisi «Uluslararası Yumuşamanın Derinleştirilmesi ve Güçlendirilmesi Bildirgesi»dir. İkincisi ise «Nükleer Savaş Tehlikesinin Önlenmesi» konulu bir karar tasarısıdır. Bu karar tasarısında SALT görüşmelerinin ivedilikle

sonuçlandırılması ve yeni nükleer silah sistemlerinin geliştirilmesinin önlenmesi için çağrıda bulunulmaktadır. Ayrıca dünya denizleri üzerindeki nükleer silah taşıyıcısı gemilerin çekilmesi ve Hint Okyanusundaki silah yarışının kontrol altına alınması öngörülmektedir. Aynı tasarı nükleer silahlara sahip olmayan devletler tarafından nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin oluşturulmasını, nükleer denemelerin genel ve tam olarak yasaklanmasını talep etmektedir.

SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri ve Yüksek Sovyet Şurası Prezidyum Başkanı L. I. Brejnev, Ekim Devrimi'nin 60. yıldönümü dolayısıyla 2 Kasım'da Kremlin'de yaptığı konuşmada Sovyetler Birliği'nin silahsızlanma konusundaki yeni önerilerini açıklamıştır. Bu önerilerden birincisi, nükleer silah üretiminin bütün ülkeler tarafından eş zamanlı olarak durdurulmasıdır. İkincisi, nükleer silah stoklarının dereceli olarak azaltılmasını ve bu stokların bütünüyle ortadan kaldırılması için ön girişimlerde bulunulmasını öngörmektedir. Üçüncü öneri ise, her türlü nükleer silah denemesinin yasaklanmasını öngören Sovyet görüşünün teyid edilmesidir. SSCB'nin bu önerilerinin yapıcı niteliği burjuva kamuoyunda bile kabul edilmektedir. Sovyetler Birliği bu önerileri nükleer alandaki bir yumuşamanın ilk adımları olarak görmektedir.

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle B. Avrupa'nın kapitalist ülkeleri arasındaki ikili ilişkiler de yumuşama ortamının gelişmesine önemli katkılarda bulunmaktadır. 1977 Haziran'ında Paris'te L. Brejnev ile Fransa Cumhurbaşkanı Valery Giscard d'Estaing arasında yapılan görüşmeler önemli belgelerin yayınlanmasıyla sonuçlanmıştır. İki ülkenin imzalarını taşıyan «Uluslararası Yumuşama Üzerine Ortak Açıklama» özellikle yumuşama sorunu üzerine hazırlanan ilk uluslararası ikili bildirge durumundadır. Söz konusu açıklamada yumuşamayla ilgili girişimlerin en önemli alanlarından biri olan silahsızlanmaya değinilmesi, bugüne silahsızlanma üzerinde çalışan ortak forumlardan ısrarla uzak duran Fransa'nın tutumunda bir değişikliği ifade etmektedir. İki ülke arasında imzalanan «Nükleer Silahların Artırılmaması Üzerine Bildirge», nükleer silahsızlanma alanında SSCB - Fransa işbirliği için yeni olanaklar yaratmaktadır. Bildirge'de, her iki ülkenin de, üçüncü devletlerle yapacakları nükleer sanayi anlaşmalarının nükleer silahların artırılmama ilkesine aykırı düşmemesine dikkat edecekleri bildirilmektedir. Paris'teki görüşmelerde Fransa silahsızlanma konusunda bir BM Genel Kurul toplantısı yapılması ve bir Dünya Silahsızlanma Konferansı düzenlenmesi önerisini desteklediğini bildirmiştir. Sovyet - Fransız belgelerinin imzalanmasından 1 gün sonra Fransa Cumhurbaşkanı, ülkesinin Cenevre'de-

sonuçlandırılması ve yeni nükleer silah sistemlerinin geliştirilmesinin önlenmesi için çağrıda bulunulmaktadır. Ayrıca dünya denizleri üzerindeki nükleer silah taşıyıcısı gemilerin çekilmesi ve Hint Okyanusundaki silah yarışının kontrol altına alınması öngörülmektedir. Aynı tasarı nükleer silahlara sahip olmayan devletler tarafından nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin oluşturulmasını, nükleer denemelerin genel ve tam olarak yasaklanmasını talep etmektedir.

SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri ve Yüksek Sovyet Şurası Prezidyum Başkanı L. I. Brejnev, Ekim Devrimi'nin 60. yıldönümü dolayısıyla 2 Kasım'da Kremlin'de yaptığı konuşmada Sovyetler Birliği'nin silahsızlanma konusundaki yeni önerilerini açıklamıştır. Bu önerilerden birincisi, nükleer silah üretiminin bütün ülkeler tarafından eş zamanlı olarak durdurulmasıdır. İkincisi, nükleer silah stoklarının dereceli olarak azaltılmasını ve bu stokların bütünüyle ortadan kaldırılması için ön girişimlerde bulunulmasını öngörmektedir. Üçüncü öneri ise, her türlü nükleer silah denemesinin yasaklanmasını öngören Sovyet görüşünün teyid edilmesidir. SSCB'nin bu önerilerinin yapıcı niteliği burjuva kamuoyunda bile kabul edilmektedir. Sovyetler Birliği bu önerileri nükleer alandaki bir yumuşamanın ilk adımları olarak görmektedir.

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle B. Avrupa'nın kapitalist ülkeleri arasındaki ikili ilişkiler de yumuşama ortamının gelişmesine önemli katkılarda bulunmaktadır. 1977 Haziran'ında Paris'te L. Brejnev ile Fransa Cumhurbaşkanı Valery Giscard d'Estaing arasında yapılan görüşmeler önemli belgelerin yayınlanmasıyla sonuçlanmıştır. İki ülkenin imzalarını taşıyan «Uluslararası Yumuşama Üzerine Ortak Açıklama» özellikle yumuşama sorunu üzerine hazırlanan ilk uluslararası ikili bildirge durumundadır. Söz konusu açıklamada yumuşamayla ilgili girişimlerin en önemli alanlarından biri olan silahsızlanmaya değinilmesi, bugüne silahsızlanma üzerinde çalışan ortak forumlardan ısrarla uzak duran Fransa'nın tutumunda bir değişikliği ifade etmektedir. İki ülke arasında imzalanan «Nükleer Silahların Artırılmaması Üzerine Bildirge», nükleer silahsızlanma alanında SSCB - Fransa işbirliği için yeni olanaklar yaratmaktadır. Bildirge'de, her iki ülkenin de, üçüncü devletlerle yapacakları nükleer sanayi anlaşmalarının nükleer silahların artırılmama ilkesine aykırı düşmemesine dikkat edecekleri bildirilmektedir. Paris'teki görüşmelerde Fransa silahsızlanma konusunda bir BM Genel Kurul toplantısı yapılması ve bir Dünya Silahsızlanma Konferansı düzenlenmesi önerisini desteklediğini bildirmiştir. Sovyet - Fransız belgelerinin imzalanmasından 1 gün sonra Fransa Cumhurbaşkanı, ülkesinin Cenevre'de-

ki silahsızlanma görüşmelerine katılmama durumunu gözden geçireceğini açıklamıştır. SSCB ile Fransa arasında Ortadoğu ve Kıbrıs sorunlarında da görüş birliği ya da görüş yakınlığı mevcuttur.

Sovyetler Birliği ile F. Almanya arasında da 1977 yılında Dışişleri Bakanları düzeyinde temaslar yapılmıştır. Haziran ayındaki görüşmelerde iki ülke arasında silahsızlanma gibi daha dar ve özel konularda değerlendirmelerin sürdürülmesi, bu amaçla özel komisyonların tesis edilmesi kararlaştırılmıştır. Sovyet - F. Alman politik ilişkileri 1970' den bu yana ani iniş çıkışlar göstermeden ilerlemektedir. Bu ilişkilerin gelecekte de gelişmesi için geniş bir potansiyel mevcuttur. Ancak Sovyet yorumcuları, iki ülke arasındaki ilişkileri verimli bir ağaca benzetmekte ve ağacın büyümesi için canlı dalların değil ölü dalların kesilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

1977 yılında iki sisteme üye ülkelerin en geniş ölçekli karşılaşması Helsinki Nihai Senedi'nin iki yıllık uygulanmasını değerlendirmek için yine Nihai Sened uyarınca toplanan Belgrad Konferansı'nın çalışmaları dolayısıyla olmuştur. Yaz aylarında 35 ülkenin temsilcileri arasında Konferans'ın gündemini hazırlamak için uzun süren görüşmeler yapılmış, Ekim ayında ise Konferans çalışmaları başlamıştır. Konferans çalışmaları uluslararası ilişkilere ve Nihai Sened'in özüne iki karşıt yaklaşımın çatışmasını sahnelemiştir. NATO üyesi ülkeler Konferansı amaçlarından saptırmak ve sosyalist ülkelere karşı bir ideolojik saldırı kampanyasının aracı haline getirmek için yoğun çaba harcamışlardır. Nihai Sened'i sadece insan hakları ile ilgili bölümünden ibaret sayan ABD ve NATO ülkeleri, Konferans çalışmalarının temel amacı olması gereken yumuşama sürecinin derinleştirilmesi ve silahsızlanma konularının incelenmesini engellemeye çalışmışlardır. Bu çabalar sosyalist ülkelerin ve uzak görüşlü bir politika izleyen bazı kapitalist ülkeler yöneticilerinin kararlı tutumu sayesinde etkisiz hale getirilmiştir.

Sovyetler Birliği Belgrad Konferansı'na, «eylem platformu» olarak nitelediği, askerî yumuşamayı ve silahsızlanmayı ilgilendiren bir dizi öneri getirmiştir. Bu öneriler Konferans'ın resmî belgelerinden biri haline getirilmektedir. Konferansa tarafsız ülkeler tarafından önerilen bir belge ise silahlanma yarışının durdurulmasını öngörmektedir. Yugoslavya'nın Nihai Sened'i imzalayan 35 ülke arasında bir «kültürel işbirliği» yılı düzenlenmesine ilişkin önerisi üzerinde de çalışılmaktadır. Ayrıca örneğin İspanya ve Portekiz'in Konferans'a sundukları göçmen işçilerin haklarının korunmasıyla ilgili öneri gibi toplumsal içerikli öneriler de Konferans gündeminde bulunmaktadır.

EMPERYALİZMİN «İNSAN HAKLARI» KAMPANYASI SOĞUK SAVAŞI DİRİLTMEYİ AMAÇLAMAKTADIR

Emperyalist ülkelerin Belgrad Konferansı'nı amacından saptırmak için de kullandıkları ve tüm 1977 yılı boyunca sürdürülen «insan hakları» ile ilgili kampanya, doğrudan doğruya yumuşama ortamının gelişmesini sabote etmeye ve soğuk savaş ortamını geri getirmeye yönelik girişimlerin bir parçasıdır. Emperyalist çevreler bu kampanya ile sosyalist ülkelerin içişlerine karışılmasını mazur göstermeye çalışmakta, böylece kapitalist ve sosyalist ülkeler arasında yeniden güvensizliğin yerleşmesini kamçılamaktadırlar. Geçtiğimiz yıl boyunca bu kampanyaya bazı kapitalist ülkelerin yöneticileri de açıktan açığa karışmışlardır. Kampanyanın bu boyutlara varması, uluslararası düzeyde koordine edildiğinin en açık kanıtıdır.

Sosyalist ülkelerde insan haklarının çiğnendiği iddialarıyla timsah gözyaşları dökenler gerçekte kendi durumlarını gizlemeye çalışmaktadırlar. ABD insan hakları üzerinde yürürlükte olan 40 uluslarası anlaşmadan sadece 10'una imza koymuştur. Bu 10 anlaşmadan da sadece 5'i BM çerçevesinde bağlanmış anlaşmalardır. Belgrad Konferansı'nda NATO ülkelerinin engellemelerini fiilen yöneten ABD temsilcisi Arthur Goldberg bir zamanlar BM Genel Kurulu'nda ABD'nin Vietnam'a saldırısını savunma talihsizliğini göstermiş olan diplomattan başkası değildir. Kapitalist ülkelerde milyonlarca emekçi en temel insan haklarından yoksun bırakılmış durumdadır. Kapitalizmin çözülmesi olanaksız olan çelişkileri, işsizlik ve yoksullukla demokratik haklara yönelen saldırılarla, eğitim ve diğer sosyal harcamaların azlığıyla, toplumsal ve ahlâkî çürüme olgularıyla insan haklarına gerçek darbeleri indirmekte, insan onurunu en açık biçimde ayaklar altına almaktadır. «İnsan hakları» adına başlatılan kampanya gerçekte sadece kapitalist dünyayı kemiren bu hastalıkları maskeleme, emekçi kitlelerin dikkatini bu hastalıklardan uzaklaştırma çabasından başka birşey değildir.

Emperyalizmin propaganda aygıtı sosyalist ülkelerin içişlerine karışmaya yönelik kampanyayı yeni başlatmış değildir. Batı Avrupa devletlerinin topraklarından sosyalist ülkelere doğru yıkıcı yayınlarını durmaksızın sürdüren «Özgürlük» ve «Özgür Avrupa» radyolarının ABD Kongresi tarafından finanse edilip Dışişleri Bakanlığı'nca yönlendirildiği geçtiğimiz Mart ayında dünya basınında resmî belgelerle ve tanıklarla kanıtlanmıştır. Amerikan Kongresi 1975 - 76 yıllarında bu iki radyonun finansmanı için 70 milyon dolar tahsis etmiştir. Başkan Carter 6 Ocak'ta New York Tımes'da yayınlanan deme-

cinde, şimdiye kadar gayrı resmî kuruluşlar olarak gösterilen bu radyolardan «ABD'nin radyo istasyonları» olarak söz etmiş ve bu radyoların «Doğu Avrupa ülkelerinde özgür basının yerini doldurduğunu» ileri sürmüştür. Carter yönetiminin ilk icraatlarından biri de söz konusu iki radyonun yayımının güçlendirilmesi için 50 milyon dolar tahsis etmek olmuştur. «Özgürlük Radyosu» günde 24 saat boyunca SSCB'de yaşayan 17 halkın dilinde sürekli yayın yapmaktadır. «Özgür Avrupa» ise Çekoslovakya'ya günde 20 - 22 saat, Macaristan'a 18 saat, Polonya'ya 18 saat, Romanya'ya 12 saat, Bulgaristan'a 7.5 saat yayın yapmaktadır. Bu radyoda 200'ü ABD'li, 400'ü F.A.C. uyruklu, diğerleri ise Doğu Avrupa ülkelerinden göçmüş olan 1000'i aşkın personel çalışmaktadır. Bu radyolar ayrıca CIA'nın yönetiminde SSCB ve diğer sosyalist ülkeler hakkında bilgi toplama görevini de yürütmektedirler.

Emperyalizmin sosyalist ülkelere karşı yönettiği ideolojik saldırı kampanyasının bu ülkelerde sosyalizmin temellerine bir zarar vermesi mümkün değildir. Fakat bu kampanya asıl uluslararası yumuşama ve barış olanaklarına büyük zararlar vermektedir. Kapitalist ve sosyalist ülkeler arasında karşılıklı güven, içişlerine karışmama, egemenlik ve kendi toplumsal düzenlerini seçme hakkına saygı ilişkilerinin bozulmasının faturasını, bu durumun kışkırtacağı silahlanma yarışının, uluslarası gerginliğin, nükleer savaş tehlikesinin yükünü çekecek olan emekçi yığınlar ödeyecektir. Soğuk savaşa dönüş, kapitalist ülkelerde emekçi kitlelerin demokratik haklarına, sınıf mücadelesinde kazanılmış mevzilerine karşı tekeller tarafından geniş bir saldırının düzenlenmesi için kullanılacaktır. Bu tehlikeli gidişe dur demek bütün ilerici, demokrat, barışçı güçlerin ivedi görevidir.

Sosyalist ülkelerin emperyalizmin kendi içlerine yönelik saldırıları ve bu saldırılarda sosyalist toplum biçimiyle bağdaşamayan birtakım kişilerin kullanılması konusundaki tutumları açıktır. Sosyalist ülkeler ve onların işçi sınıfı partileri bu durumları sosyalist politik sistemin sağlamlaştırılması ve burjuva propagandasının etkilerine karşı ideolojik mücadelenin sürdürülmesi yönündeki kararlılıklarını doğrulayan birer olgu olarak görmektedirler. SBKP Merkez Komitesi'nin organı Pravda'nın 12 Şubat 1977 tarihli sayısında şöyle denilmektedir:

«Bir avuç döneğin Sovyet sistemi için bir tehlike sayılamayacağını söylemeye bile gerek yoktur. Fakat sadece böylelerinin varlığı bile henüz eski toplumun değerlerini ve önyargılarını bütünüyle silkip atamadığımızı, tek tek bazı Sovyet yurttaşlarının hâlâ burjuva propagandasının etkisi altına düştüklerini, burjuva yaşam tarzının cicili

bicili görünüşüyle gözlerinin kamaşmasına engel olamadıklarını, kapitalist dünyada yaşayanların sahip oldukları sanılan «haklar» ve «özgürlükler» ile ilgili masallara aldanabildiklerini göstermektedir. Dolayısıyla yüksek düzeyde bir politik uyanıklık göstermek, burjuva propagandasını gereği gibi ve etkin bir biçimde çürütmek, aramızda hâlâ rastlanabilen politikaya ve ideolojiye karşı ilgisizlikle yorulmadan mücadele etmek, Sovyet halkını yurt sevgisi ve Partinin davasına, yüksek komünist ülkülere bağlılık ruhu içinde eğitmek bugün herzamankinden daha büyük bir zorunluluktur.»

EMPERYALİZM, EKONOMİK İŞBİRLİĞİNİN VE ALIŞVERİŞİ ENGELLEME GİRİŞİMLERİNİ SÜRDÜRMEKTEDİR

Emperyalizmin barış içinde birarada yaşama ilkesine dayalı yeni bir uluslararası ilişkiler sisteminin doğuşunu engelleme çabalarının bir bölümü de iki sistem arasındaki ekonomik alışverişin ve uluslararası işbölümünün gelişmesini önleme girişimlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu konuda da öncülüğü Amerikan emperyalizmi yürütmektedir. ABD'nin Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkelerle ticaretini sınırlayan 1974 tarihli yasa hâlâ yürürlüktedir. ABD, B. Avrupa'nın kapitalist ülkelerinin ve Japonya'nın sosyalist ülkelerle alışverişini de sınırlamak için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Öte yandan Sovyet Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin ürünlerinin kapitalist dünya piyasalarına girmesi üzerine çeşitli sınırlamalar konarak ekonomik alışverişten tek taraflı yararlar sağlama çabası sürdürülmektedir.

1974'ten bu yana SSCB ile ABD arasındaki ekonomik alışveriş belirgin bir biçimde yavaşlamıştır. Son 5 yıl içinde Sovyetler Birliği ABD pazarlarından sadece 5 - 6 milyar dolarlık siparişte bulunmuştur. SSCB'nin 1977 yılında teslim edilmek üzere olan siparişlerinin tutarı 1976'dakinin yarısı kadardır. Bu düzey bile ancak daha önce yapılmış olan sözleşmeler sayesinde tutulabilmektedir. Sovyet siparişlerinin önemli bir bölümü zorunlu olarak Batı Avrupa ülkelerine kaydırılmıştır. ABD firmalarının 1974 - 1977 arasında sınırlayıcı yasaların etkisiyle 2 milyar dolar kayba uğradıkları hesaplanmaktadır. Sovyetler Birliği'nin ithalat talepleri ABD Savunma Bakanlığı'nın «incelemeleri» sonucunda ya engellenmekte ya da bütünüyle yasaklanmaktadır. Bu durum ABD iş çevrelerinin artan tepkisiyle karşılaşmaktadır. Geçtiğimiz yıl içinde ABD Ulusal Dış Ticaret Konseyi sosyalist ülkelerle ticarî ilişkilerin normalleştirilmesine ilişkin bir yasa önerisini Kongre'ye iletmiştir. Ancak emperyalizmin en gerici ve en saldırgan çevrelerinin yoğunlaştırdıkları anti-komünist ve anti-Sovyet saldırılar, ticarî ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde 1977 yılında somut bir adımın atılabilmesini engellemiştir.

SSCB'nin ABD dışındaki kapitalist ülkelerle ekonomik ilişkileri daha hızlı bir tempoda gelişmektedir. Sovyet - Fransız ticarî ilişkileri son 11 yılda 10 kez artmıştır. 1970 - 74 döneminde 3.1 milyon ruble tutarındaki alışverişe karşılık 1975 - 76 yılında bu miktar 3 milyar rubleye yükselmiştir. Bu yılki Brejnev - d'Estaing görüşmelerinden sonra iki ülke arasındaki ticaretin 1979'a kadar 1975 düzeyinin 2 katına, 1979'da ise 3 katına çıkarılmasını öngören programın son çalışmaları da tamamlanmıştır. Sovyetler Birliği F. Almanya'nın en büyük 10 müşterisi arasındadır. İki ülke arasındaki alışveriş 1970 - 77 döneminde 10 mislinden fazla artış kaydetmiştir. Bugüne kadarki Sovyet siparişlerinin F. Almanya'da 300 bin kişiye iş alanının açılmasını sağladığı hesaplanmaktadır. İşsiz sayısı 1 milyona ulaşan F. Almanya gibi bir ülke için SSCB ile ticarî ilişkilerin ne kadar önemli bir potansiyeli gizlediği ortadadır. SSCB ile İtalya arasındaki ticaret hacmi ise 1973'ten 1976'ya kadar 600 milyon rubleden 1.8 milyar rubleye yükselmiştir. 1977'de ise İtalya'nın SSCB ile ticarette F. Almanya'dan sonra ikinci sırayı alması beklenmektedir. Ayrıca ortak sanayi tesislerinin kurulmasında, nükleer enerji geliştirilmesinde iki ülke arasındaki ekonomik ve teknik işbirliği sürdürülmektedir. SSCB ile Japonya arasındaki ticaret hacmi de son 20 yılda 70 misli artmıştır. Temmuz ayında Tokyo'da iki ülke arasındaki ticarî ve ekonomik ilişkilerin 1980'e kadar geliştirilmesini öngören bir anlaşma yapılmıştır. SSCB - Japonya ticaretinin 1980'de 10 milyar rubleye yükselmesi beklenmektedir. Hazırlanan projeler arasında Sibirya'daki ve Sovyet Uzak Doğu'sundaki doğal kaynakların işletilmesi yer almaktadır.

ABD, Batı Avrupa ülkelerinin ve Japonya'nın Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle daha yararlı bir işbirliğini gerçekleştirmesini kaygıyla izlemektedir. ABD'nin sosyalist ülkelerle ekonomik ilişkileri kendi tekelinde tutma çabası B. Avrupa ülkelerinin ve Japonya'nın ticarî ilişkilerini sınırlama girişimlerinin önemli nedenlerinden biridir.

Sosyalist ve kapitalist ülkeler arasındaki ticarî ve ekonomik ilişkilerin gelişmesindeki en önemli sorun, sosyalist ülkelerin ihracatının sınırlanmasına yönelik engellerdir. SSCB ile kapitalist ülkeler arasındaki ikili ticarî ilişkilerin hemen hepsinin ortak özelliği, kapitalist ülkeler tarafından bilinçli olarak bu ilişkilerin eşitsiz tutulmak istenmesidir. Bu sorun 1977 yılında SSCB - Fransa, SSCB - F. Almanya, SSCB - Japonya görüşmelerinde ele alınmıştır. Kapitalist ülkelerin bazı yönetici çevreleri, sosyalist ülkelerin ihracatını sınırlayan kendi ülkelerindeki engeller değilmiş gibi, iki sistem arasındaki ticarî ilişkilerin dengesizliğini, sosyalist ülkelerin «Batıya bağımlılığı» gibi göstermek istemektedirler. Gerçekte ise böyle bir bağımlılık sadece ha-

yal ürünüdür. Sosyalist ülkelerin kapitalist ülkelerle ticarî ve ekonomik ilişkilerini geliştirmeleri, sosyalist ekonomik işbirliğinin ve uluslararası sosyalist işbölümünün gelişmesine engel olmamaktadır. 1971-75 döneminde KEYK ülkelerinin ulusal geliri toplam olarak yüzde 36 oranında artarken kendi aralarındaki ticaret hacmi 2 katı artmıştır. Buna karşılık örneğin Sovyetler Birliği'nin kapitalist ülkelerden ithalatı toplam ithalatının sadece yüzde 2'sini oluşturmaktadır.

Burjuva propagandasının «bağımlılık» olarak nitelemeye çalıştığı olgu, gerçekte Doğu - Batı ticarî ilişkilerinin dünya ekonomisindeki dalgalanmalara karşın gelişmekte oluşunun bir sonucudur. Ticarî ilişkilerin bu istikrarlı gelişmesinin temelinde sosyalist ülkelerin bu ilişkileri başarılı bir biçimde planlamaları yatmaktadır. Kapitalist ve sosyalist ülkeler arasındaki ticaret dünya ticaretinin en dinamik alanı haline gelmiştir. Doğu - Batı ticaretinin artış hızı, dünya ticaretinin artış hızının yüzde 50 üzerindedir. Bu ticarî ilişkilerdeki dengesizlik eğilimi de 1976 ve 1977 yıllarında hafiflemeye başlamıştır. BM Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun son raporunda kapitalist ülkelerin sosyalist ülkelerden mal ithalatının 1976 yılındaki hızlı artışının 1977'de de devam ettiği belirtilmektedir. Bu ilişkilerin istikrarlı gelişmesi büyük ölçüde kapitalist ülkelerin yönetici çevrelerinde gerçekçi bir uluslararası işbirliği anlayışının egemen olmasına bağlıdır.

SOSYALİZMİN KAPİTALİZMLE REKABETİ BÜTÜN ALANLARDA GÜÇLENMEKTEDİR

Uluslararası ilişkilerdeki köklü değişikliklerin temelindeki başlıca faktör dünya sosyalist sisteminin güçlenmesidir. Sosyalizmin kapitalizmle rekabeti günümüzde dünyanın gelişmesini yönlendiren başlıca unsur haline gelmiştir. Sosyalizmin kapitalizmle rekabeti, uluslararası ekonomik ilişkilerin yeniden biçimlenmesine yön vermekte, gelişmekte olan ülkelerin emperyalizmin egemenliğine karşı mücadelesi ve dünya kapitalist ekonomi sisteminin yörüngesinden çıkmaları için elverişli koşullar yaratmakta, dünya kaynaklarının ve bilimsel ve teknik ilerlemenin olanaklarının halkların ortak çabalarıyla insanlığın ivedi sorunlarının çözümü için harekete geçirilmesini teşvik etmekte, kapitalist ülkelerde emekçi kitlelerin ilerici toplumsal dönüşümler için yürüttüğü mücadeleyi hızlandırmaktadır. Sosyalizmin kapitalizmle 60 yıllık rekabeti dünyada sınıfsal güçler dengesini büyük ölçüde değiştirmiş, kapitalist dünyada sınıf mücadelesinin koşullarında önemli değişiklikler olmasına yol açmış, bu yeni koşullara uyum göstermeye çalışan emperyalizmin politikasında yeni özelliklerin doğmasına neden olmuştur.

Sosyalizmle kapitalizm arasındaki rekabetin en önemli alanı, maddî üretim alanıdır. Bilimsel sosyalizmin kurucuları yeni toplumsal sistemin eskisi üzerindeki zaferinin daha yüksek bir emek üretkenliğini gerçekleştirmesine ve onu ekonomik bakımdan geri bırakmasına dayanacağını belirtmişlerdir. Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden bu yana sosyalizm yoluna giren halklar yeni toplum kuruculuğunu kapitalizmi başlıca ekonomik göstergelerde geri bırakma hedefiyle birleştirmişlerdir. 60 yıl içinde sosyalist ekonomi dünya ekonomik ilişkiler ağının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bugünkü dünya ekonomisi, belirli bir ölçüde birbiriyle bağıntılı olan ve birbirini etkileyen iki farklı toplumsal dünya sisteminin çelişkili karşılıklı etkileşiminden oluşmaktadır. İki Toplumsal Sistem arasında dünya ekonomisi düzeyinde meydana gelen karşılıklı etkileşim, sürekli olarak gelişen dünya ekonomik işbölümünün yanısıra, iki sistem arasındaki rekabeti kapsamaktadır. 60 yıl boyunca sosyalizmin dünya ekonomisindeki rolünün gelişmesi şöyledir (Tablo 1):

TABLO 1

SOSYALİST ÜLKELERİN DÜNYA İÇİNDEKİ YERİ %

	Yüzölçümü	Nüfus	Sanayi Üretimi
1917; Ekim Devrimi	16.0	8.2	3
1921; Moğolistan'da Devrimin Zaferi	17.2	7.6	1
1944 - 45; faşizmin yıkılması ve Arnavutluk, Bulgaristan, Macaristan, Alman D.C., Vietnam D.C., Kore D.H.C. Polonya, Romanya, Çekoslovakya ve Yugoslavya'da devrimler	18.8	12.3	14
1949; Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşu	25.8	34.3	20
1959; Küba'da devrimin zaferi	25.9	35.3	35
1976; Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti	26.1	32.6	40

Sosyalist ülkelerin dünya ekonomisindeki payının artışı büyük ölçüde bu ülkelerin ekonomik gelişme hızlarının sosyalist olmayan dünyanın gelişme hızlarını geride bırakmasına dayanmaktadır. Tablo 2'de sosyalist ve ileri kapitalist ülkelerin 1950 - 1976 yıllarındaki sanayi üretim artış hızları karşılaştırılmaktadır. Tablo 3'de ise sadece Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (KEYK) ile AET'nin sanayi üretimlerinin 1960 - 1967 yıllarındaki artış hızları gösterilmektedir.

TABLO 2

SOSYALİST VE İLERİ KAPİTALİST ÜLKELERDE SANAYİ ÜRETİM ARTIŞ HIZI (1950'nin yüzdesi olarak)

	1950	1965	1970	1976
SSCB	100	458	689	1034
Bulgaristan	100	691	1200	1900
Macaristan	100	386	523	742
Alman Demokratik Cumhuriyeti	100	392	537	775
Küba	100[1]	99	114	178
Moğolistan Halk Cumhuriyeti	100	446	714	1200
Polonya	100	475	708	1300
Romanya	100	649	1100	2300
Çekoslovakya	100	364	505	734
Arnavutluk	100	839	1500	2300[2]
Çin	1960'dan bu yana veri yayınlanmadı.			
Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti	100[3]	1200	2100	4600[2]
Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti	100[4]	950	1000	1500[2]
Yugoslavya	100	435	586	889
İtalya	100	328	465	555
ABD	100	200	240	289
F. A. C.	100	319	426	479
Fransa	100	228	296	367
Japonya	100	748	1500	1900

TABLO 3

KEYK VE AET ÜLKELERİNDE SINAİ ÜRETİM ARTIŞ HIZLARI (1960 = 100)

Yıllar	KEYK	AET
1960	100	100
1965	149	128
1970	223	165
1976	347	188

İki toplumsal sistemin ekonomik etkinliğinin karşılaştırılmasında SSCB ile ABD'nin karşılaştırılması özel bir önem taşımaktadır. Tablo

(1) 1960 (2) 1975 (3) 1949 (4) 1955

4 Sovyetler Birliği'nin bütün belli ekonomik gelişme göstergelerinin artışında ABD'yi geride bıraktığını göstermektedir. Karşılaştırma mutlak rakamlar üzerinden yapıldığı zaman birtakım göstergelerde Sovyetler Birliği'nin geride olduğu gözlenmektedir. Ancak aradaki farkın sürekli olarak kapandığını, Sovyetler Birliği'ne ait göstergeleri ABD'nin göstergelerinin yüzdesi olarak ifade edildiğinde açıkça görmek mümkündür. Tablo 5'te ise böyle bir karşılaştırma yapılmaktadır.

TABLO 4

SSCB VE ABD'DE BAŞLICA EKONOMİK GELİŞME GÖSTERGELERİNİN YILLIK ORTALAMA ARTIŞ HIZI = 1951 - 1976

	SSCB (%)	ABD (%)
Ulusal gelir	8.0	3.4
Sanayi üretimi	9.4	4.2
Tarımsal üretim	3.4	1.6
Yük taşımacılığı	8.1	2.2
Sabit değerlere yatırımlar	9.0	2.4[1]
Toplumsal emek üretkenliği	6.8	2.3
Sanayide emek üretkenliği	6.1	3.5

TABLO 5

SSCB VE ABD'NİN BAŞLICA EKONOMİK GELİŞME GÖSTERGELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

	ABD'nin yüzdesi olarak SSCB değeri				
	1913	1950	1970	1975	1976
Ulusal gelir		31	65	67	
Sanayi üretimi	12,5	30	75		80
Elektrik üretimi	8		43		51
Sanayide tüketilen elektrik	13		68		80
Petrol üretimi	27		74		130
Çelik üretimi	15		95		121
Suni gübre üretimi	3		88		126
Çimento üretimi	13		141		175

(1) 1951 - 1975

Tarımsal üretim	65[1]		85[2]	85'i aşkın
Yük taşımacılığı	19	102		132
Demiryolu yük taşımacılığı	16	218		275
Sabit değerler üzerine yatırım	30	10 (yaklaşık)		100'ü aşkın
Toplumsal emek üretkenliği	40 (yaklaşık)			
Sanayide emek üretkenliği	11 (yaklaşık)	53 (yaklaşık		55'i aşkın
Tarımda emek üretkenliği				20 - 25[3]
İnşaatta emek üretkenliği			65	

Sovyetler Birliği'nin 1977'de gerçekleşmesi planlanan ekonomik gelişme değerlerinin 1913'deki büyüklüklerine göre artış oranları ise sırasıyla şöyledir: Gayrı safi toplumsal üretim 62 misli; ulusal gelir 68 misli; toplam sanayi üretimi 145 misli; üretim araçları üretimi 348 misli; tüketim malları üretimi 45 misli; gayrı safi tarım üretimi 3.6 misli; yük taşımacılığı 46 misli; yatırımlar 108 misli; işçi ve memur sayısı 8.2 misli; toplumsal emek üretlenliği 47.6 misli.

İki sistem arasındaki ekonomik rekabette ağırlık merkezi son yıllarda bilimsel ve teknik ilerlemenin ürünlerinin ekonomiye uygulanması, toplumsal emek üretkenliğinin arttırılması ve halkın refah düzeyinin yükseltilmesi alanlarına kaymıştır. Yukarıdaki tablolarda Sovyetler Birliği'nin toplumsal emek üretkenliği alanında emek üretkenliğinin yıllık artış hızı açısından önde olmasına rağmen mutlak seviye bakımından henüz ABD seviyesine ulaşamadığı görülmektedir. Gelirin nasıl dağıldığı bir yana bırakıldığında halkın yaşam düzeyinin en genel ve yuvarlak ölçüsü olarak kullanılabilecek olan kişi başına gelir alanında da denge henüz Sovyetler Birliği'nin aleyhine görünmektedir. (Bununla birlikte gelirin bölüşümü gözönüne alındığında ABD emekçileri için bu önde oluş bütün anlamını yitirmektedir.) Bilimsel ve teknik ilerlemenin ekonomiye uygulanması konusunda da sosyalist ülkelerin ileri kapitalist ülkelere yetişmek için önemli atılımlarda bulunmaları gerekmektedir. Bilimsel ve teknik ilerleme son yıllarda kapitalist ekonomilerde birtakım öncü sanayi kollarının doğmasına ve emek üretkenliğinin geçmişe göre daha hızlı bir biçimde artmasına neden olmuştur. Tekelci devlet düzenlemeleri de ekonomideki konjonktürel dalgalanmaların ekonomik büyüme hızını olağanüstü ölçülerde düşmesinin önlenmesine yöneliktir. Bu koşullar iki sistem arasındaki rekabet stratejisinde değişikliklere yol açmıştır.

---

(1) 1909 - 13 yıllık ortalama (2) 1971 - 75 yıllık ortalama (3) 1966 - 76 yıllık ortalama

Sosyalist ülkeler hükümetlerinin ve işçi sınıfı partilerinin çabaları ekonomide emek verimliliğinin yükseltilmesine, ekonomik yönetimin etkinleştirilmesine, halkın refah düzeninin hızlı bir biçimde yükseltilmesine yöneliktir. YURT VE DÜNYA'nın 1976 yılı raporundan hatırlanacağı gibi SBKP'nin 25. Kongresi'nde onaylanan 1976 - 80 ekonomik gelişme planı «nitelik ve etkinlik» planı olarak nitelendirilmektedir. SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri L. Brejnev, 2 Kasım tarihli konuşmasında, Parti yönetiminde, devlet aygıtında, ekonomik yönetimde ve her işyerinde etkin bir örgütlenmenin önemini bir kez daha vurgulamıştır. KEYK'in 1971 yılında kabul edilen ve bugün de yürürlükte olan «Geniş Kapsamlı Programı»nda da üye ülkelerin ulusal planlarının koordinasyonuna ve sosyalist ekonomik işbölümünün olanaklarının değerlendirilmesine öncelik verilmektedir.

Gerçekte, yetersizlikler ve sorunlar henüz ortadan kalkmamış olmakla birlikte, SSCB'de bilimsel ve teknik ilerlemenin ekonomiye uygulanmasında önemli başarılar elde edilmektedir. Bilimsel ve teknik ilerleme ile en yakından ilişkili sanayi sektörlerinin gelişme hızı toplam sanayi üretiminin gelişme hızıyla karşılaştırıldığında (Tablo 6) söz konusu sektörlerin Sovyet sanayiinin gelişimindeki öncü rolü ortaya çıkmaktadır. Ülke çapında otomatik kontrol sistemlerinin kullanımının gelişmesiyle ilgili veriler ise (Tablo 7) bu alanda son yıllarda gelişme temposunun özellikle hızlandığını göstermektedir. SSCB'de devlet bütçesinden ve diğer kaynaklardan bilime yapılan harcamaların gelişmesi ise milyar ruble olarak şöyledir: 1940'ta 0.3, 1965'te 6.9, 1970'de 11.7, 1975'te 17.4, 1976'da 17.7.

TABLO 6

SSCB'DE TOPLAM SANAYİ ÜRETİMİNİN SEKTÖRLERE GÖRE

BÜYÜME HIZLARI (1970 = 100)

	1970	1975	1976	1977
Toplam sanayi	100	143	150	159
Elektrik sanayi	100	141	151	159
Kimya ve petrol ürünleri	100	165	178	189
Makina ve maden işleme	100	173	190	205

TABLO 7

SSCB'DE OTOMATİK KONTROL SİSTEMLERİNİN GELİŞMESİ

	1966-76	1966-70	1971-75	1976
Otomatik kontrol sistemleri sayısı OKS	3050	414	2364	272
İşletmelerdeki OKS	1024	151	838	35
Teknolojik üretim süreçleri OKS	899	170	619	110
Bölgesel örgütlerin OKS	772	61	631	80
Bakanlıkların OKS	204	19	168	17
Otomatik bilgi işlem sistemleri	151	13	108	30

SSCB'de tarımsal üretimin geliştirilmesi ekonomik gelişme hedeflerinin gerçekleştirilmesinin dayandığı başlıca faktörlerden biridir. L. Brejnev Ekim Devrimi'nin 60. yıldönümü dolayısıyla yaptığı konuşmada bu gerçeği bir kere daha belirtmiştir. SBKP Merkez Komitesi' nin 1976'da çıkardığı tarımsal üretimin uzmanlaşmasının geliştirilmesiyle ilgili kararında, büyük ölçekli kooperasyon ve tarıma bir sanayi temelinin kazandırılması yoluyla tarımsal üretimin uzmanlaşmasının ve yoğunlaşmasının, ülkede sosyalist tarımın gelişmesinin ana doğrultusu olduğu belirtilmişti. Bu karara uygun olarak SSCB'de çiftlikler arası ortak işletmelerin kurulmasına ve böylece daha ileri bir uzmanlaşmanın sağlanmasına artan bir önem verilmektedir. Deneyler, ortak işletmeler yoluyla ürün başına harcamaların 2,5 - 3 kez düşürülebileceğini, maliyetin 1,5 - 2 kez azaltılabileceğini göstermiştir. Öte yandan ülkenin Tundralar bölgesinin yüksek düzeyde üretken bir ekin ve hayvancılık tarımı bölgesi haline getirilmesi planlanmaktadır. Tarımda kişi başına enerji kullanımının artırılması da başta gelen görevler arasındadır.

Sosyalist ekonominin etkinliğini yükseltmek amacıyla KEYK ülkeleri arasındaki bilimsel ve teknik işbirliğine de hız verilmiştir. KEYK ülkeleri bünyesinde sürdürülen bilimsel ve teknik araştırma çalışmalarına 1600 kuruluş katılmaktadır. 1971 - 1976 döneminde KEYK ülkeleri arasında işbirliği programlarının öngördüğü 5000 araştırma tamamlanmıştır. Bu dönem içinde 1500 yeni makina, üretim biçimi ve üretim aygıtı ve 1300'den çok yeni malzeme ve ürün türü geliştirilmiştir. Yine aynı dönemde 1200 teknolojik süreç yetkinleştirilmiştir. Şu anda KEYK ülkeleri arasında 80 bilimsel ve teknik işbirliği anlaşması yürürlüktedir.

KEYK bünyesinde işbirliğinin normal beş yıllık planların sınırlarını aşarak daha uzun süreli hedef programlara doğru genişletilmesi çalışmaları öncelikle enerji üretimi ve kullanımı alanında yoğunlaş-

tırılmıştır. Benzeri çalışmalar şu sırada makina ve atom makinaları sanayilerini de kapsamaktadır.

KEYK içinde gerçekleştirilen sosyalist ekonomik entegrasyon yalnız sosyalizmin kapitalizmle ekonomik rekabetinin yönlendirilmesinde etken olmakla kalmamaktadır. Sosyalist ekonomik entegrasyon, eşitliğe, dayanışmaya dayanan ve uzlaşmaz çelişkilerden kurtulmuş yeni bir uluslararası ekonomik ilişkiler sistemini gerçekleştirerek, dünya kapitalist ekonomi sisteminin çözülüşünü hızlandırmaktadır. Yeni ekonomik ilişkiler sistemi, özellikle kapitalist dünyadaki bağımlı konumlarından kurtulmaya çalışan gelişmekte olan ülkelerin dikkatini çekmektedir. Gelişmekte olan ülkeler arasında sosyalist dünyayla kurulacak uzun vadeli ekonomik işbirliğinin kendi ekonomik bağımsızlıklarının ve gelişmiş ekonomilerinin standartlarına ulaşabilmelerinin gerçek bir garantisi olduğu inancı yaygınlaşmaktadır. Geçtiğimiz yıl Irak ve Meksika'nın KEYK'le yaptıkları anlaşmalar bu objektif eğilimin bir yansımasıdır.

Sosyalist ülkelerde halkın yaşam düzeyinin yükselmesi kapitalist dünyayı çalkalayan ekonomik sarsıntılardan bağımsız olarak gelişmektedir. 1976 yılında gerçek gelirlerin artışı Bulgaristan'da yüzde 4.4, Çekoslovakya'da yüzde 3, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde yüzde 5, Polonya'da yüzde 3.8, Romanya'da yüzde 8.4, Sovyetler Birliği'nde yüzde 3.7 olmuştur. Perakende ticaretteki arttışlar da halkın yaşam düzeyindeki yükselmeyi göstermektedir. Perakende ticaret artışı 1976'da Bulgaristan'da yüzde 7.3, Çekoslovakya'da yüzde 4, Küba'da yüzde 4, A.D.C.'nde yüzde 4.3, Macaristan'da yüzde 1.4, Moğolistan'da yüzde 5.7, Polonya'da yüzde 13.2, Romanya'da yüzde 8.6, SSCB'de yüzde 4.6 olmuştur. SSCB Merkez İstatistik Kurulu'nun geçtiğimiz Kasım ayındaki açıklamasına göre 1977'nin ilk 9 ayında sanayi ve büro işçilerinin ortalama ücreti yüzde 2.6, kollektif çiftçilerin gelirleri 4.3 oranında yükselmiştir. Aynı dönemde perakende ticaretin yüzde 4.5 oranında arttığı bildirilmektedir. SSCB'de iş sürecinde emeğin korunması amacıyla yapılan çalışmaların boyutları da sosyalizmde halkın yaşam düzeyi hakkında somut bir ölçü vermektedir. Bu amaçla yapılan harcamalar 1970'de 1292 milyon ruble iken, 1971'de 1394, 1972'de 1494, 1973'te 1631, 1974'te 1795, 1975'te 1862, 1976'da 2005 milyon rubleye ulaşmıştır.

YENİ SOVYET ANAYASASI 60 YILLIK KAZANIMLARIN TARİHSEL BİR BELGESİDİR

1977 yılı sosyalist ve kapitalist toplumsal sistemlerin arasındaki politik düzeydeki karşıtlığın da çarpıcı biçimde bir kez daha kanıtlan-

masına olanak vermiştir. 1977 yılında yeni Sovyet Anayasası emekçi halk kitleleri arasında tartışmaya sunulmuş, 140 milyon Sovyet yurttaşı tarafından değerlendirilip zenginleştirilen Anayasa, SSCB Yüksek Sovyeti'nin 7 Ekim tarihli toplantısında kabul edilmiştir. Sosyalist demokrasinin gelişmiş sosyalizm koşullarında ulaştığı düzeyi belgeleyen yeni Sovyet Anayasası, sosyalizmin politik sistemini kötülemek için kapitalist dünyada sürdürülen ideolojik saldırı kampanyasının da çürüklüğünü ortaya koymuştur. Yeni Sovyet Anayasası bütün dünya ilerici kamuoyunda geniş ölçüde değerlendirilmiş, sosyalizmin emekçi halka getirdiği kazanımların milyonlarca insanın gözü önünde yeniden sergilenmesine olanak vermiştir.

Yeni Sovyet Anayasası Sovyetler Birliği'nin toplumsal ve politik yaşamında gelişmiş sosyalist toplumun kurulmasıyla ortaya çıkan yeni özellikleri vurgulamakta, proletarya diktatörlüğünün bütün halkın devletine dönüşmesi olgusunun altını çizmekte, Sovyetler Birliği'nde sınıf ayrımlarının silinmesi ve çeşitli milliyetlerin kaynaşması ve tek bir Sovyet halkının oluşması sürecini belirlemektedir. Anayasa gelişmiş sosyalist toplum koşullarında Partinin artan rolünü ve toplumdaki yönetici işlevini de açık olarak ortaya koymaktadır. Yeni Sovyet Anayasası emekçi halkın hak ve özgürlüklerinin açık, kesin ve geniş kapsamlı bir tanımlamasını içermektedir. Yine yurttaş haklarının ve özgürlüklerinin uygulanmasının ve korunmasının hukukî mekanizmaları Sovyet Anayasası'nda belirlenmektedir. Sovyet yurttaşlarının, devlet ve toplum organlarının faaliyetlerindeki yanlışları eleştirme, yetkili kişilerin, devlet ve toplum organlarının yanlış davranışlarına karşı çıkma, meşru çıkarlarını hukukî yollardan koruma, uğranılan zararların tazmin edilmesi gibi hakları Anayasa'da dile getirilmektedir. SSCB Anayasası'nın Sovyet yurttaşları için güvence altına aldığı haklar, uluslararası paktlar tarafından onaylanan insan haklarını gerçekleştirmekle kalmamakta, birçok konuda bu paktları da geride bırakmaktadır.

Yeni Sovyet Anayasası'nda SSCB'nin dış politikası ile ilgili bir bölüme de yer verilmiştir. Bu olgu barış politikasının sosyalizmin ayrılmaz bir parçası olduğunu, sosyalizmin ve onun ileri aşamalarının kuruluşuyla barış mücadelesinin organik bir biçimde bütünleştiğini kanıtlamaktadır. Sovyet dış politikasının devletin temel yasasında da ifade edilmesi Sovyetler Birliği'nin bugüne dek izlediği barış politikasına içtenlikle bağlı oluşunun bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Burjuva basın ve yayın organları bile bu olguya dikkati çekmekten kaçınamamışlardır.

Yeni Sovyet Anayasası'nda SBKP'nin, «Sovyet toplumunu yöne-

ten ve yönlendiren güç, onun politik sisteminin ve tüm devlet ve toplum organlarının merkezi ögesi» olarak tanımlanması, burjuva propagandası tarafından sosyalist toplumda politik demokrasinin ortadan kaldırıldığı iddiasına bir kanıt gibi gösterilmek istenmektedir. Toplumsal pratik bu iddiayı kesinlikle yalanlamaktadır. İşçi sınıfı partisinin sosyalist toplumdaki yönetici rolü bilimsel sosyalistlerin subjektif istemlerinin bir sonucu değildir. İşçi sınıfı partisinin, sosyalist toplumunun daha ileri evrelerine doğru ilerlendikçe daha da belirginleşen yönetici rolü, toplumda meydana gelen sınıfsal değişimlerin zorunlu bir sonucudur. Sosyalist toplumu oluşturan sınıf ve tabakaların temel çıkarlarının ve hedeflerinin giderek güçlenen birliği, bu birliğin politik birliğe dönüşmesi, toplumun öncü güçlerinin yeniden gruplaşmasına yol açmaktadır. Bu yeniden gruplaşma, ülkelerin ulusal ve tarihsel özelliklerine göre ya sadece işçi sınıfının tek bilimsel sosyalist partisi içinde olmakta (SSCB'de, Macaristan'da, Küba'da, Moğolistan'da, Romanya'da, Yugoslavya'da olduğu gibi); ya da işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisinin yanında faaliyet gösteren ve sosyalist dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde onunla işbirliği yapan birden çok demokratik parti içinde olmaktadır (Bulgaristan'da, A.D.C.'nde, Vietnam'da, Çekoslovakya'da, Polonya'da olduğu gibi). Her iki durumda da işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisi toplumun tümünün politik sözcüsü ve toplumun yönlendirici gücü konumunu korumaktadır.

Sosyalist gelişmenin yarattığı geniş olanaklar, iktidardaki işçi sınıfı partisinin ve sosyalist devletin, toplumun tüm madaî ve manevî güçlerini, bütün toplumsal sınıf ve tabakaları ortak bir hedef doğrultusunda birleştirme ve yönlendirme gücünü arttırmaktadır. Bu objektif gelişme Parti'nin artan öncü rolünün maddî temelini oluşturmaktadır. Parti'nin toplum üzerindeki etkinliğinin kaynağında yüksek politik ve moral otoritesi bulunmaktadır. Tüm devlet ve toplum organlarının, emekçi topluluklarının Parti'nin yönergelerini güvenle benimsemeleri, bu yüksek politik ve moral otoritenin sonucudur. Parti'nin sürekli olarak artan öncü ve yönetici rolü, sosyalist toplumun gelişmesinin nesnel yasalarından biridir.

SOSYALİST ÜLKELERİN BİRLİK VE DAYANIŞMASI SAĞLAMLAŞMAKTADIR

Sosyalist ülkeler arasındaki politik ilişkiler 1977 yılında önemli gelişmeler göstermiştir. A.D.C. Devlet Konseyi Başkanı E. Honecker'in Romanya'yı, Vietnam Başbakanı Pham Von Dong'un SSCB'ni, A.D.C. Başbakanı Willi Stoph'un Çekoslovakya'yı, Romanya Devlet Başkanı

Çavuşesku'nun Demokratik Almanya'yı, Kûba Komünist Partisi 2. Sekreteri Paul Castro'nun SSCB'ni, Bulgaristan Başkanı S. Todorov' un A.D.C.'ni, Le Duan ve Pham Von Dong'un Laos'u, E. Honecker'in Bulgaristan'ı, Çekoslovakya Devlet Başkanı G. Husak'ın Macaristan'ı, Macaristan Sosyalist İşçi Partisi Birinci Sekreteri Y. Kadar'ın Yugoslavya'yı, SSCB Dışişleri Bakanı A. Gromyko'nun Polonya'yı, Yugoslavya Başbakanı V. Djuranoviç'in Polonya'yı, Honecker, Gusak, Kadar, Gierck, Çavuşesku, Tito, Jivkov ve Tsedenbal'in SSCB'ni ziyaretleri, 1977 yılında sosyalist ülkeler arasında en yüksek düzeyde yapılan ikili temasların bir özetidir. Mayıs ayında Varşova Paktı ülkelerinin Dışişleri Bakanları'ndan oluşan komite Moskova'da toplanmıştır. Mart ayında ise Bulgaristan, Macaristan, A.D.C., Küba, Moğolistan, Polonya, Romanya, SSCB ve Çekoslovakya komünist ve işçi partilerinin merkez komitelerinin uluslararası ideolojik sorunlarla ilgili sekreterleri arasında Sofya'da bir Konferans düzenlenmiştir.

1976 yılında L. Brejnev'in Yugoslavya'yı ziyareti uluslararası kamuoyunda geniş yankılar uyandırmıştı. 1977'de de bu kez J. B. Tito' nun SSCB'ni ziyareti ve Tito - Brejnev görüşmeleri aynı ölçüde geniş bir değerlendirme konusu olmuştur. Bu ilginin kaynağında son yıllarda Sovyet - Yugoslav ilişkilerinin belirgin bir biçimde sosyalist ülkeler arasında işbirliği ve dayanışma ilkeleri üzerinde gelişmesinin bir sonucudur. Ağustos ayındaki Brejnev - Tito görüşmelerini değerlendiren Sovyet basını, Sovyetler Birliği ile Yugoslavya arasında zaman zaman ortaya çıkan bazı sorunların iyi dostluk ilişkileri çerçevesinde çözümlenmesi için elverişli koşulların geliştiğini belirtmektedirler. SBKP Genel Sekreteri Brejnev de Tito'nun ziyareti dolayısıyla yaptığı konuşmada, iki ülke arasındaki ilişkileri düzenleyen kuralların «her devrimci müfrezesinin bağımsızlığını, onların ortak hedeflerinin gerçekleştirilmesi için dayanışma ve işbirliği ile kaynaştıran tek bir genel ilke içinde» toplanabileceğini söylemiştir. Sovyet ve Yugoslav heyetleri arasında yapılan görüşmelerde, iki ülkenin dünyadaki durumu değerlendirmelerinde bir farklılık kalmadığının ortaya çıktığı da, Sovyet ve Yugoslav basını tarafından belirtilmektedir. Görüşmelerin bitiminde yayınlanan ortak bildiride, gerek SBKP'nin gerekse Komünistler Birliği'nin (Y.K.B.), komünist ve işçi partileri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesine hazır oldukları dile getirilmiştir. Öte yandan iki ülke arasındaki ekonomik işbirliğinin uzun dönemli planlara bağlanmasında anlaşmaya varılmış, ikili ticaretin 1977 - 80 döneminde önceki beş yıla göre 2,5 katı artırılmasını öngören bir anlaşma imzalanmış, 1977 - 1979 yıllarını kapsayan bir kültürel işbirliği programı sonuçlandırılmıştır.

ÇİN'DEKİ GELİŞMELER MAOCULUĞUN DERİN BUNALIMININ SONUÇLARIDIR

Çin Halk Cumhuriyeti'nde son yıllarda devlet ve toplum yaşamının çeşitli alanlarında ortaya çıkan gelişmeler 1977'de de öncekiler gibi bir belirsizlik içinde devam etmiştir. İç politikadaki olaylar dünya kamuoyunda değişik biçimlerde yorumlana dursun, Çin'in yeni yönetimi de dış politikada maoculuğun anti-komünist, anti-Sovyet, şoven milliyetçi çizgisini olduğu gibi, hatta zaman zaman daha da koyulaştırarak sürdürmektedir. Çin yönetimi uluslararası yumuşama ortamını baltalamak, silahlanma yarışının hızlandırılmasına alkış tutmak, «Sovyet tehdidi» ve «bir dünya savaşının kaçınılmazlığı» iddiaları arkasında emperyalizmin en saldırgan çevrelerini Sovyetler Birliği'ne ve diğer sosyalist ülkelere karşı kışkırtmak, gelişmekte olan ülkeleri anti-komünist sloganlarla parçalamaya çalışmak için hertürlü yönteme başvurmaktadır. Çin yönetimi emperyalist propagandanın «insan haklarını savunma» maskesi altında sosyalizme karşı giriştiği ideolojik saldırı kampanyasına katılmış, Çekoslovakya'daki 77'ler gibi yıkıcı hareketleri «özgürlük ve ulusal hak savaşçıları» olarak tanıtacak kadar ileri gitmiştir. Pekin, Avrupa'da silahsızlanma amacıyla sürdürülen çetin görüşmelerde NATO'culara destek olabilmek için, «Sovyetler Birliği'nin öncelikle Avrupa'ya saldıracağı» tezini yeniden piyasaya sürmüştür. Nisan ayında bir ABD Kongre delegasyonuyla görüşen Li Hson-nien açıkça ABD'nin Avrupa'daki askerî varlığını korumasını istemiştir. ABD'de de Pentagon çevreleri, «Çin'le ABD'nin stratejik çıkarlarının paralel olduğu» görüşünü yayarak Çin'in anti-Sovyet propagandasına yeşil ışık yakmaktadırlar. Başkan Carter 22 Mayıs tarihli konuşmasında Pekin'i bir «barış gücü» diye nitelendirerek Çin yönetiminin politikasını ödüllendirmiştir. Maocu yönetim, Japonya'da militarist ve intikamcı güçlerin Sovyetler Birliği'ne karşı toprak taleplerini desteklemekte, Japonya ile Sovyetler Birliği'ni hedef alan «anti-hegemonya»(!) bir pakt kurmaya çalışmaktadır. Çin yöneticileri, F.A.C. hükümetinin temsilcileriyle yaptıkları bir görüşmede yine «tek Alman ulusu» sloganını ortaya koyarak, Batı Alman intikamcılarının Demokratik Almanya'ya yönelik planlarına destek olduklarını belli etmişlerdir.

Pekin, Şili'deki faşist cuntayla utanç verici işbirliğini sürdürmektedir. Maocu yönetim son olarak emperyalizmin ilerici Etyopya'ya karşı kışkırtmalarında da rol almaya başlamıştır. Maocular NATO çevrelerinin Kıbrıs sorununu kendi içlerinde bir «aile kavgası» gibi gösterme girişimlerini desteklemekte, NATO'nun güneydoğu kanadının güçlendirilmesini beklemektedirler. BM örgütünün çalışmalarının engel-

lenmesi de Çin yöneticilerinin dış politikasında önemli bir yer tutmaktadır. ABD'nin, «komünist sendikaların etkisi altına girdiği» gerekçesiyle Uluslararası Çalışma Örgütü'nden (ILO) ayrılma kararı almasından hemen sonra Çin de bu BM kuruluşuna yaptığı malî desteği azaltacağını bildirmiştir.

Yeni Çin yöneticileri bir yandan uluslararası alanda silahlanma yarışını kışkırtırken, diğer yandan ülke içinde de askerî harcamaları artırmaktadırlar. BM Silahsızlanma Komisyonu'nun bir raporuna göre Çin'in askerî harcamaları devlet bütçesinin yüzde 40'ını aşmaktadır. Çin yönetimi ülkenin silahlanmasını emperyalist savaş sanayii tekelleriyle işbirliği kurarak gerçekleştirmeye çalışmaktadır. 1977 yılında Batı Alman elektronik tekelleriyle Çin'de savaş sanayiinin geliştirilmesi için yeni bir anlaşma yapılmıştır.

Çin'in iç politikasındaki gelişmeler tam bir açıklıkla ortaya çıkmış değildir. İç politikayı bir sis perdesiyle gizlemeye yarayan maocu terminoloji arkasındaki gerçek olguları bulup çıkarmak kolay olmamaktadır. Bununla birlikte son bir yılın olaylarını «Mao'dan arınma» (de - Maoizasyon) olarak yorumlayan açıklamanın geçerli olmadığı görülmektedir. Gerçekte söz konusu olan, Çin'in yeni yöneticilerin, Maocu politikayı ülkenin yeni koşullarında daha değişik bir ülsûpla uygulamaya çalışmalarıdır. 12 - 18 Ağustos tarihlerinde Pekin'de yapılan Çin Komünist Partisi'nin 11. Kongresi de bu gözlemi doğrulamaktadır.

Maocu politikanın daha esnek bir yöntemle uygulanması zorunluluğu en başta ülkenin zor ekonomik durumundan kaynaklanmaktadır. Çin basını 1976 yılı boyunca çok sayıda büyük işletmenin çalışmadan durduğunu kabul etmektedir. 1975'te 26 milyon ton olan çelik üretimi 1976'da 21 milyon tona düşmüştür. Sınai ve Tarımsal üretimin bütün olarak 1976'da düştüğü bildirilmektedir. Çin basınındaki açıklamalara göre sanayi işletmeleri kesintilerle çalışmakta, demiryolu ulaşımı aksamakta, kömür, petrol ve elektrik enerjisi üretimindeki açık büyümektedir. Tahıl ithalatı önemli ölçüde artmıştır. Haziran ayında ABD, Kanada, Avustralya ve diğer ülkelerden 7 milyon tonluk tahıl ithali anlaşması yapılmıştır. Bu ekonomik güçlüklerin başta gelen nedeni yoğun politik kampanyalar sırasında işletmelerde üretimin ve idarî çalışmanın durdurulması, pekçok yönetici ve teknisyenin görevlerinden alınması, ekonominin becerili emek ve ileri teknik bilgiyle donanmış personel gereksiniminin karşılanamamasıdır. Ülkede eğitim sistemi de bütünüyle aksamıştır.

Yeni Çin yönetimi bu sorunlara ivedilikle bir çözüm bulmaya kendisini zorunlu hissetmektedir. İş disiplinin gereği sürekli olarak vurgulanmaktadır. Nitelikli personel açığının giderilebilmesi için eski par-

ti görevlileri, işletmelerin eski yöneticileri, «kültür devrimi» sırasında temizlenen mühendis, teknisyen ve aydınlar görevlerine geri getirilmektedirler. Öte yandan halk kitlelerindeki hoşnutsuzluğu yenebilmek amacıyla «karşı-devrimci» ilan edilen bazı kişiler gösterişli yargılamalardan sonra ölüm cezasına çarptırılmaktadırlar. Bir dizi iniş çıkıştan sonra Teng Hsıao-ping'in yeniden çok önemli görevlere getirilmiş olması, yeni Çin yönetiminin Maocu politikayı değişen koşullarda daha esnek bir biçimde uygulama çabasıyla ilgilidir. Batılı yorumcular tarafından «Mao'dan arınma» olarak gösterilen bu gelişme, gerçekte kökleri «kültür devrimi» nin ertesine ve özellikle 1973'teki 10. Kongre sonrasına giden bir geçmişe sahiptir. O tarihlerde Çu En-lay ve Teng Hsiao-ping, politik kampanyalarla yıpranan ekonomi ve toplum yapısını onarmaya yönelik girişimlerde bulunmuşlardı.

Yeni Çin yönetimi şimdi ülkenin içinde bulunduğu zorlukların bütün sorumluluğunu «dörtler çetesi» olarak nitelenen grubun üzerine yükleme çabasındadır. Bunun için «dörtler»in Mao'dan ayrı gösterilmesi için özel çaba harcanmaktadır. Bilindiği gibi «dörtler» olarak nitelenen grup içinde Mao'nun en yakın çevresi (karısı Chiang Ching, damadı Yao Wen-yuan, Wang Hung-wen, Chang Chun-tsiao), bu arada kızları, yeğeni Mao Yuan-hsin ve onlarla ilişkili geniş bir kesim yer alıyordu. «Dörtler»i Mao'dan ayırabilmek için Mao'nun ölümünden az önce karısı ve arkadaşları aleyhine vasiyette bulunduğu, «dörtlerin» entrikalarını engellemek için Hua Kuo-feng'i Devlet Konseyi Başkanlığı'na ve Parti Merkez Komitesi'nin Birinci Başkan yardımcılığına getirdiği öne sürülmektedir. Bu arada yeni Çin yöneticileri «dörtler»e karşı kampanyalarında bir zamanlar Mao'nun ve «dörtler»in başvurdukları yöntemleri kullandıkları görülmektedir. Yeni yönetim de, Mao'nun, politik kargaşalıkları haklı göstermek için kullanılan, «sınıf mücadelesinin belirleyici halka olduğu» sloganına sarılmaktadır.

Yeni Çin yöneticileri toplumsal dayanaklarını ve ideolojik konumlarını sağlamlaştırmak için de yoğun girişimlerde bulunmaktadırlar. ÇKP'nin 11. Kongresi Parti'nin yönetici kadrolarında büyük çaplı değişmeler getirmiştir. Yeni Sekretarya'da Çu En-lay'ın çok yakın üç arkadaşları yer almaktadır (Ye Tchien-ying, Li Hsien-nine, Teng Hsiao-ping). Çu En-lay'ın eski arkadaşlarının yüceltilmesi yeni Çin yöneticilerinin toplumsal desteklerini arttırmak için bilinçli olarak izledikleri bir politikadır. Çu En-lay'ın birinci ölüm yıldönümü anmalarında olağanüstü gösteriler düzenlenmiş, bu arada Çu'nun dul eşi Teng Ying-chao Ulusal Halk Kongresi Daimi Komitesi'nin başkanlığına getirilmiştir. Bu arada popüler durumdaki eski askerî ve siyasal yöneticiler, örneğin yıllardır kötülenen ünlü Chu Teh yeniden halkın sevgilisi ilân edilmektedir.

ÇKP'nin yeni Politik Büro'sunda Yu Tsiou-li, Chen Mu-haua ve Tang yi gibi ekonomi teknisyenlerinin yer alması da dikkati çekicidir. Öte yandan 10. Kongre'de Merkez Komitesi'ne seçilen sivil üyelerin yarısı, asker üyelerin ise üçte biri yeni MK'nde yoktur (MK 201 asil, 132 yedek üyeden oluşmaktadır). Eski MK üyesi işçilerin ise üçte ikisi yeni organda yer almamaktadır. Ayrıca yeni MK üyelerinin yüzde 12,5'u 10. Kongre'de MK'nden çıkarılanlardan, yüzde 26'sı ise yeni üyelerden oluşmaktadır. Yeni MK'nin 51 üyesi «kültür devrimi» sırasında görevlerinden alınan kişilerdir. Buna karşılık 53 üye ise «kültür devrimi» sırasında merkez organlarına yükselenlerdir.

Yeni Çin yöneticilerinin ideolojik olarak konumlarını sağlamlaştırma girişimleri arasında Mao'nun Seçme Eserleri'nin 5. cildinin Hua Kuo-feng'in başkanlığındaki bir kurul tarafından yayınlanıp hazırlanması dikkati çekmektedir. Söz konusu derleme Mao'nun 1949 - 1957 yılları arasındaki yazılarını, konuşmalarını ve yönergelerini içermektedir. Derlemenin bu biçimde hazırlanması yeni Çin yöneticilerinin Mao'yu «kültür devriminden», hatta 1958'de başlayan «büyük sıçrama»dan önceki görünümüyle görmek istemelerinin bir kanıtı olarak da yorumlanabilir. Ancak derlemede yer alan belgelerin, çoğuna özellikle anti-Sovyet bir vurgu kazandırılmaya çalışıldığı da görülmektedir. Bu arada örneğin Mao'nun ÇKP'nin 1956'daki 8. Kongresi'nde yaptığı ve sosyalist sistemle SSCB'ne karşı olumlu gözlemleri içeren açış konuşmasına derlemede yer verilmemiştir.

Bütün bu gelişmeler Çin Halk Cumhuriyeti'nde devlet ve parti kademelerinin hemen hemen tümünde bugün su yüzüne çıkan çatışmanın bilimsel sosyalizm ile Maoculuğun küçük burjuva milliyetçi çizgisi arasında bir mücadele olmadığını göstermektedir. Söz konusu olan Maoculuğun bir iç mücadelesidir. Kuşkusuz Ç.H.C.'nde ve Ç.K.P.'nde, Çin işçi sınıfının ve emekçi kitlelerinin içinde bilimsel sosyalizmin ve proleter enternasyonalizminin ilkelerine sımsıkı bağlı, bütün baskı ve politik yanıltma kampanyalarına rağmen gücünü yitirmemiş sağlam unsurlar vardır. Çin'deki son gelişmeler maceracılığın toplumsal pratiğin yasaları önündeki iflasını simgelemekte, maocu rejimin temellerini kökünden sarsmaktadır. Bilimsel sosyalizmin ve proleter enternasyonalizmin küçük burjuva milliyetçiliğine karşı zaferi Çin'in yeniden sosyalist gelişmenin sağlam rotasına sokacaktır.

ARNAVUTLUK - ÇİN POLEMİĞİ MAOCULUĞUN İFLASININ YENİ BİR GÖSTERGESİDİR

1977 yılı içinde Çin yönetimi ile bugüne kadar onun sosyalist ülkeler arasındaki tek müttefiki olan Arnavutluk yönetimi arasındaki

görüş ayrılıkları da açıkça ortaya çıkmıştır. İki ülkenin basın organlarında giderek daha sert bir üslûba dökülen bir tartışma sürüp gitmektedir. Çin ve Arnavutluk yönetimleri arasındaki ayrılıkların gerçek boyutları ve temeldeki nedenleri henüz yeterince açıklığa kavuşmuş değildir. Çin yönetiminin dış politikadaki ideolojik malzemelerinden biri olan «üç dünya teorisi» üzerindeki tartışma, daha çok gerçek ayrılık noktalarını «teorik» bir görünüm altında ifade etmek için başvurulan bir yönteme benzemektedir. Arnavutluk yöneticileri ABD ile Sovyetler Birliği'nin ve öteki sosyalist ülkelerin aynı kefeye konulmasına karşı çıkarken onun anti-Sovyet özüne sahip çıkmaya çalışmakta, dünya sosyalist sistemine ve uluslararası işçi sınıfı hareketine karşı iftiralarını sürdürmekte, hatta bu sözde «teori» nin emperyalizme karşı mücadele eden halklara önerdiği maceracılığı daha büyük vurguyla öne çıkarmaktadırlar. Arnavutluk yöneticileri, «üç dünya teorisi»nin gizlediği savaş kışkırtıcılığını ve silahlanma yarışı şakşakçılığını da görmezlikten gelmektedirler.

Ancak Arnavutluk yöneticilerinin Çin yönetimiyle giriştikleri polemik bütünüyle temelsiz de değildir. Bu polemiğin arkasında maocu ideolojinin çağımızın dünya gerçekleri karşısındaki iflası yatmaktadır. Arnavutluk yöneticileri maocu Çin yönetiminin peşinden yürüyerek sürüklendikleri uçurum kenarından dönebilecekleri bir manevra yolu aramaktadırlar. «Üç dünya teorisi»ne karşı çıkan Arnavutluk yöneticileri, dünya sosyalist sisteminin varlığını reddetmenin, «sosyalizmin kurulduğu ülkelerdeki proletarya diktatörlüğünün zayıflamasına yol açtığından» yakınırken, küçük burjuva milliyetçi bir tecrit politikası izleyerek Arnavutluk'un sosyalist geleceğini sadece Mao' nun Çiniyle kurulan ekonomik ve politik işbirliğine bağlanmanın doğurduğu düş kırıklığını dile getirmektedirler. Maocu Çin yönetiminin politikası kuşkusuz «sosyalizmin kurulduğu ülkelerde», diğer bir deyişle Arnavutluk'ta, sosyalizmin güçlenmesine ve bu amaçla etkin bir uluslararası sosyalist ekonomik işbölümünün kurulmasına hizmet edemezdi ve etmemiştir de. Çin yönetiminin maceracı çizgisinin derinleştiği ve maocu rejimin sarsıldığı son yıllarda, Çin'le ekonomik ve politik işbirliğine umut bağlayan ülkeler için bu işbirliğinin ütopik niteliği daha da belirgin olarak ortaya çıkmıştır. «Üç dünya teorisi»nin eleştirisinin arkasında bu olgunun etkisini görmemek mümkün değildir.

Arnavutluk yöneticilerinin maocu «üç dünya teorisi»nde karşı çıktıkları ikinci bir öge, «emperyalist sistemin artık parçalanmış sayılması gerektiği» ve Batı Avrupa'nın kapitalist ülkeleriyle ABD arasındaki çelişkilerin emperyalist çelişkiler tanımının dışında tutulabi-

leceği tezidir. Bu tez, hem ABD emperyalizminin Batı Avrupa üzerindeki kontrolünü gizlemekte, hem de Batı Avrupa'nın ABD ile rekabetinin emperyalist, sömürü ve nüfuz alanlarını paylaşmaya yönelik niteliğini saklamaktadır. Böylece Arnavutluk gibi ülkeleri Batı Avrupa emperyalizmle işbirliğine davet etmekte, onları uluslararası tekellerin merhametine bırakmakta, bu ülkelerin bağımsızlığını tehdit etmektedir.

Arnavutluk yöneticilerinin «üç dünya teorisi»ne karşı çıkışlarının en önemli yönlerinden biri de, bu «teori»nin, ABD emperyalizminin savaş kışkırtıcılığından vazgeçtiği, «Sovyet tehdidi»ne karşı savunma durumunda olduğu yolundaki tezine ilişkindir. Bu tez yalnız Amerikan emperyalizminin silahlanmasına alkış tutmakla kalmamakta, aynı zamanda Avrupa'da da NATO'nun hızlandırdığı silahlanma yarışını desteklemekte, Avrupa'nın bir barut fıçısına dönüştürülmesini kışkırtmaktadır. Arnavutluk yöneticilerinin deyimleriyle, «Almanya, Belçika, İtalya, Japonya veya diğer ülkelerdeki Amerikan askerî varlığı bile bir savunma unsuru olarak haklı gösterilmeye çalışılmaktadır.» Bu, özellikle Federal Almanya'daki militarist güçlerin İkinci Dünya Savaşı sonrasında çizilen sınırları değiştirmeye yönelik intikamcı planlarının desteklenmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca Avrupa'nın ortasında kızıştırılmaya çalışılan silahlanma yarışı bölgedeki bütün ülkelerin ekonomik gelişmesini de frenlemektedir.

Özetle bütün somut veriler maocu politikanın gerek uluslararası alanda gerekse iç politika alanında iflasının hızlandığını göstermektedir. Önümüzdeki yıllarda bu sürecin derinleşeceği kuşkusuzdur.

KAPİTALİST DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ BUNALIMDAN ÇIKIŞ YOLU BULUNAMAMAKTADIR

Dünya ölçüsündeki sınıfsal güçler dengesindeki değişiklikler emperyalizmin stratejisinde önemli değişikliklere yol açmıştır. Çağdaş dünyadaki gelişmeler emperyalizmin strajesindeki bu değişiklikleri önemli ölçüde yansıtmaktadır. Ancak söz konusu değişiklikler emperyalizmin özüne kadar inmiş değildir. Emperyalizm geçmişte olduğu gibi bugün de uzlaşmaz çelişkilerin etkisi altında gelişmektedir ve günümüzde emperyalizmin kendine özgü çelişkilerinin etkisi çok daha geniş ekonomik, toplumsal ve politik alanlarda duyulmaktadır. Devresel krizler dünya kapitalizminin yüzyılın başından beri içine girmiş olduğu genel bunalımı daha da yoğunlaştırmaktadır.

Kapitalist dünya 1977 yılını da 1974 - 1975'te girilen son ekonomik bunalımın etkileri altında geçirmiştir. 1974 - 1975 bunalımının kapitalist dünyadaki daha önceki aşırı-üretim (ya da aşırı-birikim) buna-

lımlarından bazı farklı özellikler gösterdiği öteden beri tartışılmaktadır. Gerçekte, farklı gözüken bu özelliklerden önemli bir bölümü, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana geçirilen devresel bunalımlarda kendisini göstermeye başlamış olan eğilimlerin son defa çok daha belirgin olarak gözlenmesine dayanmaktadır. Ancak çok yüzeysel bir gözlem dahi son bunalımın bir özelliğini ortaya koymaktadır. Üretim düşüşlerindlen ya da yavaşlamalarından sonra gelmesi beklenen canlanma dönemi bu kez son derece yavaş gelişmektedir. Nerdeyse bir canlanmadan söz etmek bile olanaksızdır. Kapitalist dünyada canlanma yılı olarak beklenen 1977 yılı bu gözlemin başlıca kanıtıdır. Tablo 8, 10 ileri kapitalist ülkede 1973 - 1977 yıllarında başlıca ekonomik gelişme göstergelerini sıralamakta ve 1978 yılı için yapılan en iyimser tahminleri göstermektedir.

TABLO 8

ON GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKEDE 1973 - 1978 YILLARINDA EKONOMİK KONJONKTÜR GÖSTERGELERİ

ÜLKELER	GÖSTERGELER	1973	1974	1975	1976	1977	1978
ABD	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	5	-2	-1.5	6	4	3
	(2) Enflasyon hızı (%)	5	8	8	5	6	8
	(3) İşsizlik oranı (%)	4.6	5.5	8.5	7.6	7	7
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	1	-5	9	-9	-30	-35
JAPONYA	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	9	-1	2	6	6.5	5
	(2) Enflasyon hızı (%)	12	22	11	8	7	7
	(3) İşsizlik oranı (%)	1.5	1.6	2	2.2	2.5	2.5
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	3	2	5	11	14	13
F. ALMANYA	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	5.5	0.5	-2.5	5.5	2.5	2,5
	(2) Enflasyon hızı (%)	7	7	7	4	3	4
	(3) İşsizlik oranı (%)	1.3	2.5	4.7	4.5	4.7	5
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	15	21	18	17	18	17
İNGİLTERE	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	5	-2	-2.5	1	0	1-2
	(2) Enflasyon hızı (%)	8	16	23	15	13	12
	(3) İşsizlik oranı (%)	2.5	2.5	4	5	5.5	6.5
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	-7	-12	-6	-7.5	-5	-2

FRANSA	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	5	2.5	-2	4.5	3	3
	(2) Enflasyon hızı (%)	7	11	14	8	8	8
	(3) İşsizlik oranı (%)	1.6	2.2	3.6	4.2	4.6	5.5
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	2	-4	2	-5	-3	-2
İTALYA	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	7	3	-3	5.5	2	3
	(2) Enflasyon hızı (%)	12	17	18	19	18	15
	(3) İşsizlik oranı (%)	3.5	2.8	3.2	3.5	4.2	4
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	-4	-8	-2	-3	-1	1
HOLLANDA	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	4	2	-3	3.5	3	3,5
	(2) Enflasyon hızı (%)	9	10	11	9	7	6
	(3) İşsizlik oranı (%)	2.5	2.8	4.4	4.8	4,7	5
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	1.5	0.5	1	1.5	-2	0
İSVEÇ	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	3.5	4	1	2	-3	0
	(2) Enflasyon hızı (%)	7	9.5	9.5	11	12	12
	(3) İşsizlik oranı (%)	2.5	2	1.6	1.8	-2	2.5
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	2	0	0	-1	-2	-1
KANADA	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	7	4	1	4	3	4
	(2) Enflasyon hızı (%)	7.5	11	10	8	8.5	8
	(3) İşsizlik oranı (%)	5.5	5.4	6.8	7.1	8	7
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	2.5	2	-1	0.8	2	4
AVUSTRALYA	(1) Gerçek gayrisafi yurdiçi üretim artışı (%)	6.5	2.5	2	3.5	0	2
	(2) Enflasyon hızı (%)	12	18	17	14	13	10
	(3) İşsizlik oranı (%)	2	2.4	4.4	4.5	5.4	6
	(4) Mal ticareti dengesi (milyar ABD doları)	3	0	2.5	2	1	1

Tablo 8'de gerçek gayrı safi yurdiçi üretim artış hızlarının incelenmesi, 1977 yılında yalnız umulan canlama dönemine girilememekle kalınmadığını, gelişme hızlarında 1976'ya göre belirli bir düşüşün de varolduğunu göstermektedir. 1978'e ilişkin tahminler bu eğilimin devam edeceği, en azından bir düzelmenin beklenmediği yolundadır. Tablonun işsizlik oranlarıyla ilgili rakamları da 1977 yılında kapitalist

dünyada işsizliğin artması yönünde belirgin bir eğilimin başgösterdiğini, bunun da 1978'de yön değiştirmesinin umulmadığını belli etmektedir. Bu durumun, 1977 yılında gelişmiş kapitalist ülkelerde enflasyonu önlemeye yönelik tedbirlerin öncelik kazanmasıyla açıklanamayacağını ise yine aynı tablonun enflasyon oranlarıyla ilgili bölümlerine bakarak anlamak mümkündür. Öte yandan 1977'de dünya sınai kapasite kullanımının 1976'daki yüzde 87 oranından sadece yüzde 1 puan yüksek olduğu hesaplanmaktadır. Bu oran kapitalist dünyanın bunalımın ilk ağır darbesini yediği 1974'teki düzeyin bile çok altındadır. Kapasite kullanımındaki düşüklüğün Federal Almanya gibi dünya kapitalist ekonomisinde lokomotif rolü oynaması beklenen ülkelerin ekonomileri de içine alması, daha karanlık perspektiflerin çizilmesine neden olmaktadır. ABD'de İş İktisatçıları Ulusal Birliği'ne görüşlerini bildiren iktisatçıların yüzde 70'ine bakılırsa 1978 ya da 1979'da Amerikan ekonomisinde yeni bir gerileme (recession) ya da yavaşlama kaçınılmazdır.

Kapitalist dünya ekonomisinin hareketindeki bu gelişmeler pekçok gözlemci ve araştırmacıyı yeni açıklamalara ve tahminlere yöneltmiştir. Burjuva iktisatçıları tarafından ençok üzerinde durulan varsayımlardan biri, gelişmiş kapitalist ekonomilerin düşük (yüzde 5 veya altında) ve hatta sıfıra yakın büyüme hızlarına mahkûm olduğu varsayımıdır. 1977 yılının gelişmeleri, hele ne işsizliğe ne de enflasyona bir çözüm getirebilmiş olması, bu yorumları yapan çevrelerde bir çeşit paniğe bile yol açmıştır. Burjuva iktisatçılarının kapitalist ekonomileri düşük büyüme hızlarına mahkûm saymaya başlamaları temelsiz değildir. Ancak bu varsayımı ekonomi dışı faktörlerle ya da bilinmeyen etkenlerle açıklamaya çalışmamak gerekir. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana gelişmiş kapitalist ülkelerde tekelci devlet düzenlemeleri ekonominin konjonktürel hareketini kontrol altına almaya, büyüme hızlarını yüksek tutmaya, emek üretkenliğini artırmaya, sosyalizmle rekabetle kapitalist ekonominin etkinliğini yükseltmeye yönelmiştir. Bilimsel ve teknik ilerlemedeki gelişmeler, emekçi halkın yaşam düzeyinin (dolayısıyla satın alma gücünün) sınıf mücadeleleri sonucunda yükselmesi gibi olgular da konjonktürel hareketin yumuşaması yönünde belirli bir etki yapmıştır. 1950 - 1970 döneminde ABD, Japonya, F. Almanya, İngiltere ve İtalya'da 11, Fransa'da 9 kez üretim düşüşü görülmüştür ama, genel eğilim, devresel hareketin depresyon dönemlerinin kısalması, canlanma ve atılım (boom) aşamalarının daha uzun süreli olması yönünde olmuştur. Ancak tekelci devlet düzenlemeleri devresel hareketin iç zorunluluklarını ortadan kaldıramamış, daha çok bu zorunlulukların etkisini uzunca bir zaman dönemi içine yaymaya yaramıştır. Bilindiği gibi kapitalist ekonomilerin devresel ha-

reketi ve bunalımları, ekonomide maddî bakımdan zorunlu olan üretim oranlarını «zorla» yerine getirme gibi bir işleve sahiptir. Tekelci devlet düzenlemeleri, konjonktürel hareketi yumuşatmaya çalışırken, diğer yandan da devresel bunalımın «zorla» çözdüğü çelişkilerin daha uzun süreler etkili bulunmasına neden olmuştur. Bu durum, kapitalist ekonomilerin, sert üretim düşüşleri biçiminde dışa vurmayan, fakat derinlerde etkisini sürdüren ve birbirinin içine geçen bunalımların etkisine girmesine yol açmıştır. Tekelci devlet düzenlemeleri konjonktürel hareketleri belki yavaşlatabilmektedir, ama ekonomide bunalımdan çıkış için gerekli uyarıcı etkenlerin işlemesini de frenlemektedir. Böylece devresel harekete özgü sıkıntıların kapitalist ekonomileri «kronik» biçimde etkilemesi, bir deyişle «sürünen bunalımların» doğması kaçınılmaz olmaktadır. Kapitalist ekonomilerin büyüme hızlarındaki düşme eğilimi bu tür faktörlerin sonuçlarıyla yakından ilişkilidir.

Öte yandan hızlı bilimsel ve teknik ilerlemenin sabit sermayenin yenilenme sürecini hızlandırarak devresel hareketi kısaltması; eski araç gereçlerin tam olarak yıpranmadan atılmasına yolaçan kapitalistler arası rekabetin kullanılmayan üretim kapasitelerini biriktirmesi, hızlı bir tempoda değerden düşen sabit sermayenin «aşırı birikimi» sermaye yatırımlarını düşürmesi ve sermaye yapımında uzun süreli duraklamaların görülmesi gibi faktörler de kapitalist devresel hareketin çelişkilerini derinleştirmektedir. (Kapitalist devresel hareketin günümüzdeki özellikleri hakkında bkz. «Günümüzde Tekelci Kapitalizm», SSCB Bilimler Akademisi, Bilim Yayınları, Bölüm XV). Devresel bunalımlar kapitalizmin genel bunalımını katmerleştirmekte, daha da açığa çıkarmaktadır.

KAPİTALİST SİSTEMDE MERKEZCİL VE MERKEZKAÇ EĞİLİMLER ÇATIŞMAKTADIR

Kapitalist ekonominin içsel hareketinin çelişkilerinin derinleşmesi, konjonktürel bunalımların etkisinin güçlenmesi, bunalımların emekçi halk kitlelerine yüklediği faturanın ağırlaşması, kapitalizmin genel bunalımı koşullarında kapitalizmin temel çelişkisinin, üretimin toplumsallaşmasıyla üretim araçları ve üretimin sonuçları üzerindeki özel mülkiyet arasındaki çelişkinin keskinleşmesinden bağımsız olarak düşünülemez. Kapitalizmin kendisini değişen dünya koşullarına uydurma girişimleri onun çelişkilerini hafifletmemiş, sadece bu çelişkilerin daha değişik görünümlerde ve daha ağır olarak etkisini göstermesine yol açmıştır. Kapitalist sistemdeki bunalım olguları kapitalizmin çağdaş dünyada toplumların gelişmesinin gereksinimlerine ayak uydura-

madığını, bu gereksinimlerle uzlaşmaz bir karşıtlık içinde olduğunu, çürüyen ve dağılan toplumsal sistem durumunun derinleştiğini göstermektedir. Bununla birlikte kapitalizmin hâlâ önemli ihtiyatlara (rezervlere) sahip olduğunu, tekelci burjuvazinin deneyli bir düşman olarak kaldığını da unutmamak gerekir.

Emperyalizmin stratejisinin incelenmesinde kapitalist sistemdeki genel çıkarlarla özel çıkarlar, birleşme ve bütünleşme yönündeki merkezcil eğilimle mücadele ve uzaklaşma yönündeki merkezkaç eğilim arasındaki ilişkinin çözümlenmesi büyük önem taşır. Çağdaş dünyadaki gelişmeler, sosyalizmle kapitalizm arasındaki mücadelenin keskinleşmesi, emperyalizmin konumlarının zayıflaması, üretimin ve ekonomik ilişkilerin uluslararasılaşması, emperyalizmi daha bütünsel bir sınıfsal stratejiyi benimsemeye itmektedir. Son yıllarda gelişmiş kapitalist ülkelerin kapitalizmin karşılaştığı sorunlara ortaklaşa çözümler bulma eğilimi güçlenmiştir. Ekonomik bunalıma karşı ortak önlemlerin uygulanması, enerji ve hammadde bunalımlarının aşılması, dünya ticaretindeki gerilemenin giderilmesi, gelişmekte olan ülkelere karşı ortak bir politikanın izlenmesi, emperyalist sistemdeki bütünleşme eğiliminin en çok kendisini gösterdiği alanlardır. Başlıca üç emperyalist rekabet merkezi (ABD, Batı Avrupa ve Japonya) arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi gereği de, ortak bir strateji izleme çabalarını etkileyen önemli faktörler arasındadır.

1976 yılının sonlarına doğru ABD yönetimini Batı Avrupa'nın bütünleşmesine karşı daha büyük bir ilgi göstermeye başlamıştır. Bu ilginin kaynağında, bir yandan ABD'nin Batı Avrupa'nın bütünleşmesi yönündeki gelişmeyi artık kabullenmek zorunda kalışı, diğer yandan son ekonomik bunalımın Batı Avrupa emperyalizmini ABD'ye göre daha derinden sarsmış olması yatmaktadır. ABD, Batı Avrupa'nın kendisine oranla zayıf olan konumlarını onun üzerindeki kontrolünü güçlendirmek için kullanma çabasındadır. ABD, emperyalizmin üç rekabet merkezi arasındaki koordinatörlük rolünü daha sağlam bir biçimde üstlenmeye çalışmaktadır. Bu nedenle gelişmiş Batı ülkelerinin «karşılıklı bağımlılığı» teorisi ABD'nin yeni yönetimi tarafından gitgide daha sık bir biçimde tekrarlanmaktadır. Öte yandan «ABD'nin önderliği» tezi Batı Avrupa ülkeleri tarafından daha büyük bir sempatiyle karşılanmaktadır. B. Avrupa'da canlanmanın daha yavaş tempolarda ilerlemesi (Bkz. Tablo 8), B. Avrupa ile ABD'de ücret düzeylerinin eşitlenmesi. B. Avrupa'da sınai ve tarımsal üretkenliğin düşüklüğü, hammadde ithalatına bağımlılık gibi faktörler, Batı Avrupa' nın rekabet gücünü zayıflatmıştır.

Mayıs ayında Londra'da gelişmiş 7 kapitalist ülkenin yöneticileri

arasında yapılan zirve toplantısında, görkemli birlik ve dayanışma gösterileri arkasında, ekonomik politikaların koordinasyonu, dünya ticaretini önleyen koruyucu önlemlerin kaldırılması konusunda tavsiye kararları alınmıştır. Ancak, gelişmiş kapitalist ülkelerin çıkarlarının, ortak bir strateji izlenmesi yönündeki nesnel eğilimi, karşıt yöndeki eğilimi, yani kendi konumlarını koruma ve güçlendirme eğilimini ortadan kaldırmamaktadır. Taraflar arasındaki çelişkiler özellikle ekonomik alanda kendisini göstermektedir. 7'ler zirvesinin kararları bütün ülkeler tarafından değişik biçimde yorumlanmış ve doğal olarak uygulanamamıştır. Dünya ticaretini engelleyen koruyucu önlemler 1977 yılında da eskisi gibi sert bir biçimde uygulanmıştır.

ABD ile AET ülkeleri arasındaki rekabetin güncel olarak en önemli alanı tarım ürünleridir. ABD'nin B. Avrupa'ya sattığı tarım ürünleri, bu ülkelerden yaptığı ithalatın 5 katıdır. Her iki taraf da bu alanda birbirini korumacılıkla (protectionism) suçlamaktadır. ABD ile AET arasındaki ticaretin liberalizasyonuna ilişkin Cenevre'de GATT (Genel Ticaret ve Gümrük Anlaşması) çerçevesinde sürdürülen görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanmıştır. ABD ve AET'nin karşılıklı olarak uyguladığı koruyucu önlemler bir ticaret savaşına yol açabilecek nitelikte görülmektedir. 25 - 26 Mart'ta Roma'da AET ülkelerinin devlet başkanlarını biraraya getiren Avrupa Konseyi 6. olağan toplantısına sunulan raporda 1976'da ABD'nin AET'ye ihracatının ithalatından 10 milyar dolar fazla olduğu belirtilmiş, AET içindeki gümrük birliğinin avantajlarının artık ortadan kalktığı, ABD ve Japon firmalarının AET'nin ticaret üstünlüğünü yıktığı dile getirilmiştir. Öte yandan AET' nin izlediği tarım politikası bu ülkelerde tarımsal üretimi bir bunalıma sokmuştur.

ABD'nin hammadde kaynaklarının zenginliği B. Avrupa ve Japonya'yı ithal ihtiyaçlarını karşılamak için yoğun bir rekabete sokmuştur. Öte yandan ABD dolarının sürekli olarak zayıflaması (Tablo 8'de gösterildiği gibi ABD'nin dış ticaret açığı 30 milyar dolara yükselmiştir) AET içinde parasal bir blokun yaratılmasını teşvik etmektedir. AET ülkeleri kendi aralarındaki düzenlemelerde gitgide daha çok kendi paralarını kullanmaktadırlar.

Japonya ile ABD ve B. Avrupa arasındaki ticarî ve parasal savaş yoğunlaşmaktadır. Japon ödemeler dengesindeki giderek artan fazlalık ABD'nin bu ülke üzerinde parasının değerinin yükseltilmesi yönündeki baskılarının artmasına yol açmaktadır. Ancak bu baskılar 1977' de de bir sonuç vermemiştir. Japon kredilerinin ağırlık noktası son yıllarda Güneydoğu Asya ülkeleri ve ABD'den, L. Amerika, Ortadoğu ve B. Avrupa'ya doğru kaymıştır. Japon sermayesi, ABD ve AET ül-

kelerine göre, kârların daha yavaş oluştuğu, ancak iş hacminin ve etki alanlarının daha büyük bir hızla genişlediği alanlarda yoğunlaşmaktadır.

Bilimsel ve teknik ilerleme kapitalist ülkeler arasındaki rekabetin yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Bilimsel ve teknik ilerleme gelişmiş kapitalist ülkelerden yine gelişmiş kapitalist ülkelere olan sermaye ihracını hızlandırmıştır. Özellikle ABD sermayesinin B. Avrupa'ya hızlı akışı AET içinde endişelere yol açmaktadır. Ancak bu konuda B. Avrupa ülkeleri ortak bir tavır alamamaktadırlar. Tekeller ve hükümetler bir yandan uluslararası tekellerin oluşturduğu «Amerikan sektörü»nün genişlemesini durdurmaya çalışmakta, diğer yandan ABD sermayesiyle işbirliğini kendi durumlarının iyileşmesinin bir aracı olarak gördükleri için bu süreci teşvik etmektedirler.

AET'nin kendi içinde de emperyalist rekabet yoğunlaşmaktadır. AET'nin toplam gayrı safi ulusal üretiminin birarada yüzde 73.9'unu gerçekleştiren üç ülke (F.A.C. % 33.2, Fransa % 23.2, İngiltere % 16.5) topluluğun geleceğini belirlemek için birbirleriyle yarışmaktadırlar. Geçtiğimiz yıllarda Fransa ve İngiltere'nin durumları F. Almanya'ya göre kötüleşmiştir. F. Alman tekellerinin rekabeti, öte yandan Fransız ve İngiliz sermayesinin dışarıya kaçması, bu kötüleşmenin başlıca nedenleridir. 1977 yılında İngiltere ABD, F. Almanya ve Fransa'nın önerilerine uyarak devlet harcamalarını kısmıştır. Buna karşılık İngiltere ve Fransa, F. Almanya'nın ekonomik durumunun AET'ye yaptığı ihracata bağımlı olmasından yararlanmaya çalışmaktadırlar. F. Almanya, ortaklarının ekonomik istikrarına yardımcı olmak için milyonlarca marklık kredi dökmek zorunda kalmaktadır.

Ekonomik bunalım emperyalist ülkeleri ortak önlemlere daha çok zorluyorsa da, yine ekonomik bunalımdan çıkış çabası bu ülkeler arasında rekabeti kızıştırmaktadır. Emperyalistler arasındaki rekabetin ekonomik bunalımlardan sonra kızışması genel bir eğilimdir. 1974 - 75 bunalımı da bu kuralın dışına çıkamamıştır. Bunun en somut sonucunu, bunalımdan sonra iç talepte beliren yetersizliğin ihracat genişlemesiyle telafi edilememesinde görmek mümkündür. Bu sorun burjuva iktisatçılarının bunalıma çözüm arama çabalarının merkezinde yatmaktadır. ABD'nin, B. Avrupa ekonomisinin canlanmasını, «lokomotif» olarak görmek istediği F. Almanya'nın ve Japonya'nın genişlemeci politikalarıyla sağlama önerisi gerçekleşmemiştir. 1978'in 1977'den de karanlık tahminlerine dayanan ABD burjuva iktisat çevreleri son zamanlarda «lokomatif» teorisini daha büyük bir ısrarla ortaya sürmektedirler. Bu çevreler, enflasyon hızını düşürme sevdasından vazgeçilmesini, iç talebi artırmak için malî kaynakların

açılmasını, F. Alman ve Japon paralarının değer kazanmaya bırakılmasını önermektedirler. Bunlara göre, F. Alman ve Japon ekonomilerinde sağlanacak gelişme hızı artışı, İngiltere, Fransa, Kanada, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, Avusturalya, İsviçre ve Norveç gibi ülkelerde de genişlemeci politikaların uygulanmasına izin verebilecektir.

EKONOMİK BÜTÜNLEŞMENİN GÜÇLÜKLERİ POLİTİK BÜTÜNLEŞME ÇABALARINI DAHA DA HIZLANDIRMIŞTIR

Emperyalist ülkeler arasında ekonomik alanda gerçekleştirilmesi büyük engellerle karşılaşan bütünleşme eğilimi, askerî ve dış politik alanlarda daha etkili bir biçimde kendisine yol açmaktadır. Kapitalist ülkeler yönetici çevrelerinin anti-komünist ve anti-Sovyet kampanyayı yoğunlaştırmaları, silahlanma yarışının hızlandırılması, NATO'nun güçlendirilmesi ve yeni ülkelerin ittifaka sokulması girişimlerinin artması, devletler arasında politik danışma mekanizmalarının geliştirilmesi olgularının arkasında, emperyalist sistemin politik alandaki bütünlüğünü koruma ve sağlamlaştırma çabası da yatmaktadır. Emperyalizmin, bu sıralanan politikaları uygulamak için başvurduğu, uluslararası barışın korunması ve güçlendirilmesini tehdit eden, soğuk savaş ortamını geri getirmeye yönelik başlıca yöntemler yukarda özetlenmişti. Emperyalizmin, konumları zayıfladıkça saldırganlığını, savaş kışkırtıcılığını artırması, kapitalizmin bir sistem olarak çürümesinin ve yıkılmaya mahkûm oluşunun bir kanıtıdır.

NATO genel kurmaylarının son yıllardaki girişimlerinin NATO içindeki ana hedefi, üye ülkelerinin askerî hazırlıklarını hızlandırmak, taktik ve stratejik doktrinleri uyumlaştırmak, Batı Avrupa'nın ittifaka katkılarını artırarak yeni kaynakları harekete geçirmek ve silah sistemlerini bütünleştirmektir. Bu girişimler ABD'nin NATO içindeki askerî ve politik üstünlüğünü pekiştirme, diğer NATO ülkelerini artan ölçüde askerî ve teknolojik açılardan ABD'ye bağımlı hale getirme çabalarıyla birarada yürütülmektedir. Öte yandan B. Avrupa ülkeleri arasında ABD'nin en yakın müttefiki olarak Federal Almanya'nın konumu güçlendirilmektedir. Mayıs ayında Londra ve Brüksel'de yapılan NATO Zirvesi ve Savunma Bakanları toplantısı, blok içinde ABD hegemonyasının onaylanması biçimine dönüşmüştür.

Ne var ki NATO bünyesindeki askerî ve politik birliği güçlendirme çabaları, herkes tarafından eşit bir biçimde ve aynı görüşle paylaşılmamaktadır. Saldırgan blokun çerçevesi içinde de emperyalist ülkeler arasında bireysel konumlarını güçlendirmek için yoğun bir mücadele sürdürülmektedir. Federal Almanya'da gerici, militarist çevreler, bu

çevrelerin etkisi altındaki C.D.U - C.S.U. cephesi NATO bütçesinin üçte birini sağlayan F. Almanya'nın politik ve askerî karar almadaki payının artırılmasını istemektedirler. Brüksel toplantısından bir süre sonra F.A.C. Savunma Bakanı Leber, NATO yönetimindeki Alman generallerinin sayısının artırılmasını talep etmiştir. Öte yandan ABD ve F. Alman tekelleri arasındaki rekabet iki ülke arasındaki askerî işbirliğinin önüne engeller çıkarmaktadır. ABD, FAC'nin Brezilya ile 5 milyar dolara mal olacak 8 atom enerjisi istasyonu kurma anlaşmasını gözden geçirmesini istemiş, bu konudaki anlaşmazlık Haziran ayındaki Schmidt - Carter görüşmesinden sonra da çözümlenememiştir.

F.A.C.'nin NATO içindeki rolünün güçlenmesi B. Avrupa ülkelerinde yaygın bir tedirginliğe yol açmıştır. Fransa ve İngiltere, F.A.C.' nin üstünlük girişimlerini, üç ülkenin biraraya geleceği bir «Küçük Avrupa» içinde kontrol altına almaya çalışmaktadırlar. Buna karşılık İngiltere ve F.A.C., Fransa'nın hâlâ NATO'nun askerî örgütünün dışında kalmasını hoş karşılamamaktadırlar. Fransa ise 1954'te oluşturulan Batı Avrupa Birliği'ni yeni bir merkez haline getirmeyi önermektedir. Bu alandaki farklılıkları gidermek için bir Avrupa Programlama Grubu oluşturulmuştur. Programlama Grubu Batı Avrupa askerî - sınai kompleksini oluşturma girişimlerinin merkezi haline gelmektedir. Sözü edilen üç ülke Batı Avrupa silah sanayiinin yüzde 80'ine sahiptirler. Batı Avrupa savaş sanayii ile ABD tekelleri arasındaki rekabet geçtiğimiz yıl ABD'nin NATO ülkelerine 2.4 milyar dolarlık erken uyarı sistemi satışını geciktirmiştir.

AET içindeki ekonomik bütünleşme çabasının amaçlarına başarıyla ulaşamaması, Avrupa düzeyinde de politik birliğin ekonomik bütünleşmenin önüne geçmesine neden olmuştur. Federal Almanya, ekonomik gücünün politik olarak da desteklenmesi ve nükleer silahlara sahip olamama gibi dezavantajlarını kapatmak için, Avrupa'nın politik birliğinin en ateşli savunucusu durumundadır. 1976 yılında Avrupa Parlamentosu'nun doğrudan oyla seçilmesinin kararlaştırılması F.A.C. için bir başarı olmuştur. Gerici güçler Avrupa Parlamentosu' nun devletlerüstü ulusal bağımsızlığa ters düşen yetkilerle donatmaya çalışmaktadırlar. Fakat bu konuda da emperyalist ülkeler birbirleriyle çekişme içindedirler. F.A.C. Avrupa'nın politik bütünleşmesinin federal bir örgütlenmeye doğru gelişmesini ve bu sürecin 20 - 30 yıl içinde tamamlanmasını öngörmektedir. Fransa ise Avrupa Birliği'nin daha yavaş gelişmesini savunmakta ve «konfederatif» bir yapı önermektedir. İki ülke de İngiltere'nin desteğini elde etmeye çalışmakta, fakat İngiltere Avrupa birliğinin ABD'nin kıtadaki gücünü dikkate alarak gelişmesini önerdiği için hem Fransa'nın hem de F.A.C.'nin tepkisini çekmektedir.

ABD'nin Avrupa bütünleşmesinin kontrolünü ile geçirmeye yönelik çabalarının yoğunlaşması, İngiltere'nin ABD ile Batı Avrupa arasındaki politik köprüyü kurma işlevinin yeniden ön plana çıkmasına yol açmıştır. İngiltere, B. Avrupa ülkelerinin ekonomik bunalımın sonuçlarından kurtulabilmek için ABD ile ekonomik, askerî ve politik işbirliğini artırmaları gerektiği tezini savunmaktadır. İngiltere' nin bu politikasının Batı Avrupa ülkeleri arasında yeni uyuşmazlıkları doğurması beklenmektedir.

Amerikan emperyalizminin ve onun B. Avrupa'lı müttefiklerinin, askerî, ekonomik ve politik bloklarını genişletme çabaları da yoğunlaşmıştır. NATO yöneticileri İspanya'yı ittifaka bağlamak girişimlerini hızlandırmışlar, Yunanistan'ın NATO'nun askerî örgütüne geri sokulması için pazarlıkları kızıştırmışlardır. Öte yandan Portekiz'in ve Yunanistan'ın AET'ye katılmalarıyla hem topluluğun güçlendirilmesi hem de bu ülkelerdeki demokratik gelişmenin kontrol altına alınması istenmektedir.

POLİTİK BUNALIMLAR DERİNLEŞMEKTE, SINIF MÜCADELELERİ KESKİNLEŞMEKTDİR

Kapitalist dünyada konjonktürel fazla üretim bunalımlarının ve emperyalist ülkeler arasındaki rekabetin yarattığı sarsıntılarla kapitalist ülkelerde devrimci bir duruma yol açacak politik bunalımların doğması arasında doğrudan bir bağ kurmamak gerekir. (Bkz. «Günümüzde Tekelci Kapitalizm», s. 51). Politik bunalımların olgunlaşması, nitelikleri ve boyutları ne olursa olsun, kapitalist ekonominin devresel sarsıntılarına bağlı olduğu kadar, bundan da önce, kapitalist toplumdaki sınıf çelişkilerinin derinleşmesine ve sınıfsal güç dengelerindeki değişmelere bağlıdır. Kuşkusuz bu iki faktör birbiriyle yakından ilgilidir ve sürekli bir etkileşim içindedir. Ekonomik bunalımların yarattığı sarsıntılar devrimci hareketin genel bir yükselişine ve toplumsal çelişkilerin olağanüstü biçimde keskinleşmesine yol açabilir. Ancak, politik bir bunalımın olgunlaşmasına yol açacak diğer koşullar tamamlanmadığı sürece, ekonomik bunalım, kapitalizmin iç güçlerine dayalı olarak bunalımdan çıkmanın ön koşullarını da yaratır. Gelişmiş kapitalist ülkeleri etkisine alan son ekonomik bunalımdan geçerli bir çıkış yolu daha bulunabilmiş değilse de, bu ülkelerde devrimci politik bunalımların olgunlaşmakta olduğunu söylemek için vakit erkendir.

Bununla birlikte sınıf çelişkilerinin sürekli olarak keskinleşmesi, tekelci sermaye iktidarının toplumsal sorunların derinleşmesine ayak uyduramaz hale gelmesi, kapitalist ülkelerin çoğunda politik istikrar-

sızlığın sürekli bir eğilim haline gelmesine yol açmaktadır. Tekelci burjuvazi iktidarının toplumsal ve politik manevralarla sınıf mücadelesinin değişen koşullarına uyum göstermesi zorlaşmaktadır.

ABD'de Carter yönetiminin iş başına gelmesi, Amerikan yönetiminin saygınlığını yitirmiş ve halk kitleleriyle bağlarını koparmış görünümünü düzeltebileceği umudunu yaratmıştı. Ancak 1977 yılındaki gelişmeler Carter yönetiminin bu avantajını silip süpürmüştür. Carter tarafından İdare ve Bütçe Bürosu Direktörlüğü'ne atanan Bert Lance'ın, bu görevinden önceki Georgia Ulusal Bankası Müdürlüğü sırasında yetkisini yasadışı malî kazanç elde etmek için kullandığı ortaya çıkarılmış, Lance istifa etmek zorunda kalmıştır. Lance olayı hem Carter ve ekibinin durumunu sarsmış, hem de Watergate'in anısını unutturmak isteyen Cumhuriyetçi Parti çevrelerinin eline yeni bir koz vermiştir. Özellikle büyük petrol, gaz ve oto yapımı tekelleri Lance skandalından Carter yönetimi üzerindeki baskılarını yoğunlaştırmak için yararlandıkları belirtilmektedir. Demokrat bir Başkan'ın ABD'de politik bölünmeleri yumuşatacağı, ülke yönetimine tutarlı bir görünüm kazandıracağı görüşleri şimdiden geçerliliğini yitirmiştir.

FAC'nde 1976 Ekim seçimlerinden sonra yeniden kurulan sosyal demokrat-hür demokrat koalisyon hükümeti, geçtiğimiz yaz aylarında, ekonomik bunalıma çözüm bulunamaması yüzünden istifa etmeyi düşünecek kadar sarsılmıştır. Bunalımın sorumululuğundan sıyrılmaya çalışan hükümet partileri arasındaki anlaşmazlıklar ve gericiliğin tedhiş eylemlerini bahane eden anti-demokratik saldırıları, politik durumu daha da ağırlaştırmıştır. Schmidt hükümeti durumunu sağlamlaştırmak için ülke içinde ve dışında tedhiş eylemlerine karşı takındığı tutumun sağladığı prestije ve halk kitlelerinde yapay olarak yaratılan «güvenlik» duygusuna bel bağlamıştır. Tedhişçilikle ve «rejime yönelen tehlikelerle» mücadele bahanesi arkasında Schmidt hükümeti demokratik özgürlükleri kısmaya, anti-demokratik meslek yasalarını sıkılaştırmaya yönelmiştir. Bu politika gericiliğin entrikalarını yoğunlaştırmasına, derlenip toparlanmaya çalışan neo-nazi hareketin güç kazanmasına yardımcı olmaktadır. Yeniden bir Hitler hayranlığı modası yaratma girişimleri F. Almanya'nın en büyük basın tekelleri tarafından yönetilmektedir. Bütün bu gelişmeler, tekelci burjuvazi iktidarının, konumlarını sağlamlaştırmak ve politik istikrarsızlığı uzaklaştırmak için artan ölçüde gerici önlemlere başvurduğunu kanıtlamaktadır.

Fransa'da 1976 Ekim'inde kurulan Barre hükümeti bugüne kadar ekonomik canlanma ile ilgili üç «plan» hazırlamak, üçünden de vazgeçmek zorunda kalmıştır. İktidarı oluşturan burjuva partileri ara-

sında muhalefetteki demokratik güçlere karşı izlenecek politika konusunda önemli taktik ayrılıklar ortaya çıkmıştır. Buna rağmen iktidar partileri bir «birlik» görünümü yaratabilmek için Eylül ayında bir «manifesto» yayınlamışlardır. İktidarın manevraları son zamanlarda «sol birlik» içinde ayrılıkları keskinleştirmeye yönelmiştir. Bu amaçla antikomünist propaganda yoğunlaştırılmakta, «sol birlik» içindeki Sosyalist Parti ile Sol Radikallerin Komünist Partisine karşı kışkırtılmasına çalışılmaktadır. Ortak program üzerinde henüz bir anlaşma sağlanamamasına rağmen bu girişimler başlangıçta sonuç verir gibi gözükmüşse de «sol birliği» parçalama gayretleri hiç yoksa şimdilik başarıya ulaşamamış görünmektedir. Fransa'da işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin anti-tekelci demokratik mücadelede kazandığı deneyimler demokratik güçler arasında burjuvaziyle uzlaşmacı eğilimlerin daha etkin olmasını engelleyebilmektedir.

İngiltere'de ise İşçi Partisi bir dizi ara seçimi kaybederek Avam Kamarası'ndaki çoğunluğunu yitirmiş, azınlık hükümeti durumuna düşmüştür. Başbakan Callaghan hükümeti sürdürme olanağını ancak Liberallerle pazarlığa oturarak bulabilmiştir. Mayıs'taki yerel seçimler her iki parti için de gerilemeyle sonuçlanmıştır. İşçi Partisi 25 kent ve kasaba konseyinde, bu arada Londra'da ve Manchester'da çoğunluğunu yitirmiştir. İngiltere halkının yüzde 95'i Muhafazakâr Parti'nin yönetimindeki yerel organlarca yönetilmektedir. Öte yandan faşist Milliyetçi Cephe partisinin faaliyeti özellikle seçim kampanyası sırasında yoğunlaşmıştır. «Büyük» Londra denen bölgenin 92 seçim bölgesinden 33'ünde neo-faşistler liberalleri geride bırakarak üçüncü parti olabilmişlerdir. 119 bin Londra'lı faşist MC'ye oy vermiştir. Bütün bu gelişmelerin temelinde İşçi Partisi hükümetinin ekonomik bunalımın faturasını ödetme politikası yatmaktadır. Hükümetle sınıf uzlaşmacısı sendikal merkez TUC arasındaki «toplumsal mukavele» sayesinde Ağustos 1976 - Nisan 1977 döneminde fiyatlar yüzde 15 oranında yükselirken ücret artışı yüzde 7.5 sınırında tutulabilmiştir. Son iki yılda işverenler yalnızca fiyat artışlarından 1 milyar sterlin ek kâr elde etmişlerdir. Emekçi halkın güçlükleri bir yandan Muhafazakârlar ve neo-faşistler tarafından sömürülmekte, diğer yandan da İşçi Partisi'nden yeni ödünler koparmaya çalışan Liberaller tarafından malzeme olarak kullanılmaktadır.

Japonya'da iktidardaki Liberal Demokrat Parti toplumsal desteğinin zayıflamasını tekellerin desteğine daha çok dayanarak durdurma çabasındadır. Temmuz ayında yapılan kısmî seçim kampanyası sırasında büyük iş çevrelerinin sağladığı dev kaynaklardan yararlanan L.D.P., parlamentodaki çoğunluğunu ancak üç bağımsız milletvekili-

nin bu partiye geçmesiyle koruyabilmiştir. Bu yarım başarının ise muhalefetteki partilerin yöneticilerinin önemli stratejik ve taktik hatalarının, ilerici güçlerin aralarındaki ayrılıkların ön plana çıkmasıyla elde edilebildiği belirtilmektedir. Japonya'da gerici, faşist güçler, bu arada neo-faşist hareket anti-Sovyet, intikamcı bir kampanyayla yer kazanmaya çalışmaktadır.

İtalya'da politik bunalıma çözüm bulma çalışmaları henüz yeterince amacına ulaşabilmiş değildir. Ülke ekonomik, toplumsal ve politik bir uçurumun kenarından ancak işçi sınıfının, İtalyan Komünist Partisi'nin ve ilerici politik güçlerin girişimleriyle şimdilik uzaklaştırılabilmiştir. Ülkede 1947'de komünist ve sosyalistlerin hükümetin dışına çıkarılmalarından bu yana ilk kez İ.K.P. bir hükümet programının hazırlanmasında rol almıştır. Komünist, Sosyalist, Cumhuriyetçi, Sosyal Demokrat ve Hrıstiyan Demokrat partiler arasında ortak bir hükümet programı üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Anlaşma, üretimin artırılması, enflasyonla mücadele, istihdamın geliştirilmesi, güney bölgelerinin geliştirilmesini, yasa ve düzen sağlamaya yönelik önlemleri, polis gücünün yeniden örgütlenmesini, yerel yönetimlerin merkezi yönetimin bazı yetkilerini devralmasını; yüksek öğretimin ve ulusal radyo ve televizyonun yeniden örgütlenmesini içermektedir.

İtalya'da hükümet programı üzerinde gerçekleştirilen anlaşma ülkenin bütün sorunlarına kısa yoldan çözüm getirmiş değildir. Hristiyan Demokrat azınlık hükümeti ile ilerici politik güçler arasında hâlâ çok önemli anlaşmazlık konuları vardır. Ücretlerin saptanması bunlar arasındadır. Burjuva partileri «kayan ücret skalası» (fiyatlara göre ayarlanan ücretler) gibi hakları işçi sınıfına teslim etmeğe yanaşmamaktadırlar. Gerek işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin haklarının korunması, gerekse mevcut anlaşmanın gereği gibi uygulanması, kitlesel mücadeleleri sürekli olarak gündeme getirmektedir. İtalyan sendikal hareketi 1977 yılında milyonların katıldığı genel grevleri yönetmiştir. Öte yandan emperyalizmin kışkırttığı faşist ve goşist tedhiş hareketleri, ülkede emekçi halkın kazanımlarına karşı geniş çaplı bir saldırıyı öneren tekelci burjuva çevrelerinin tehditlerini artırmaktadır. İ.K.P. mücadelesinin bugünkü durumunu şöyle özetlemektedir: «Mücadele koşullarının gitgide daha da zorlaşmasının nedeni, yönetici sınıf değişikliğinin ve halk kitlelerinin birliğine dayalı yeni bir demokratik iktidarın oluşmasının koşullarının olgunlaşmasından başka birşey değildir. Bize karşı bütün alanlarda yeni saldırılar yönelmektedir. Hem Almirante'nin ve faşistlerin hem de Kızıl Tugayların hedef aldığı düşman komünistlerdir.»

Portekiz'de ekonomik bunalımın yanısıra politik bunalım da ağırlaşmıştır. Bunalımın kaynağında iktidardaki azınlık Sosyalist Parti

hükümetinin kapitalizmi yeniden güçlendirme ve emperyalizmin desteğini kazanma politikası yatmaktadır. Soares hükümeti, çok sayıda işletmede 25 Nisan 1974'ten bu yana kurulan devlet ve işçi denetimini kaldırmış, kollektif üretim birimlerinin elindeki 100 bin hektar toprağı bir yıl içinde eski toprak sahiplerine geri vermiştir. Soares hükümetinin politikası sınai ve tarımsal üretimin duraklamasına, Portekiz sanayiinin rekabet gücünün zayıflamasına, ödemeler dengesi açığının hızla büyümesine yol açmıştır. Enflasyon hızı yüzde 30'a ulaşmıştır. İşsiz sayısı yarım milyona, diğer bir deyişle çalışabilir nüfusun %10'una ulaşmıştır. Sosyalist Parti, ekonomik bunalımdan çıkış yolunu emperyalist finans kuruluşlarının desteğine bağlamıştır. IMF kredileri uğruna eskudo dalgalanmaya bırakılmış, iş sözleşmeleri askıya alınmıştır. Bu önlemler yeni ve daha büyük kredileri zorunlu kılmıştır. Ancak emperyalizm Portekiz ekonomisini desteklemeyi sosyalistlerin, sosyal demokratlarla (eski Halkçı Demokrat Parti) ve sağcı Demokratik Sosyal Merkez'le (DSM) işbirliği yapmasına bağlamaktadır. Son olarak Soares hükümetinin meclislerden güvenoyu alamamasından sonra böyle bir işbirliğinin gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır. Öte yandan, partinin sol kanadının ayrılmasından sonra iyice sağa kayan Sosyalist Parti ile bir süre önce başkanını değiştiren Sosyal Demokrat Parti'nin birleşmesi olasılığından söz edilmektedir. Ordu içindeki gerici güçler ise General Pires Veloso'nun önderliğinde faaliyetlerini artırmışlardır. Portekiz Komünist Partisi, bunalımdan tek çıkış yolu olarak, ülkedeki tüm demokratik güçlerin birliğini, en başta Komünist ve Sosyalist partilerin eylem birliğini göstermektedir.

Haziran ayında İspanya'da 41 yıldır ilk genel ve serbest seçimler yapılmıştır. Seçimlerde İspanya halkının yüzde 90'ı politik ve toplumsal demokratikleşmeden yana olan partiler için oy kullanmıştır. Franko'nun ölümünden bu yana İspanya toplumunda meydana gelen demokratik değişiklikler, seçimlerden sonra Adolfo Soares'in başkanlığında kurulan hükümetin bileşiminde de etkisini göstermiştir. 20 bakandan 6'sı Franko faşizmine açıktan karşı çıkan kişiler arasından seçilmiştir. Hükümetle muhalefet partileri arasındaki uyuşmasıyla ortaya çıkan eylem programı öncelikle politik demokrasinin kurumlaştırılmasını hedef almaktadır. Yeni Anayasa'nın hazırlanması, 1978 başındaki yerel seçimler ve Bask, Katalan ve Galiçya yörelerine özerklik kazandırılması, ülkenin önündeki temel sorunlardır. Diğer yandan yüzde 8.6'sını (1 milyon kişi) bulan işsizlik, yüzde 30'u aşan enflasyon, 12.5 milyar dolar tutan dış borçlar, ekonomik sorunların da ağırlığını göstermektedir. Soares hükümetinin öngördüğü ekonomik politika ise (grevlerin durdurulması, ücretlerin dondurulması) işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin tepkisiyle karşılaşmaktadır.

Yunanistan halkı geçtiğimiz yıl faşist cuntanın yıkılmasından bu yana ikinci kez sandık başına gitmiştir. Seçim sonuçları yeni bir Karamanlis hükümetinin kurulmasına olanak verdiyse de, Yunanistan halkının iradesinin hızla emperyalizme bağımlılıktan kurtulunması, köklü demokratik dönüşümler ve daha iyi yaşam koşullarından yana geliştiğini göstermiştir. Seçimler, Karamanlis'e ve onu destekleyen tekelci sermaye güçlerine, Yunanistan'ı yeniden NATO'ya bağlamak, AET'nin sömürüsüne açmak, ekonomik bunalımın faturasını emekçi kitlelere ödetmek için aradıkları desteği vermemiştir. Sol oylar artmış, Yunanistan Komünist Partisi'nin oylarındaki hızlı artış ise yalnız işçi sınıfının ve tüm demokratik güçlerin konumlarını güçlendirmekle kalmamış, aynı zamanda burjuvazinin işçi sınıfı hareketini bölme girişimlerinin iflasını belgelemiştir.

Bütün bu gelişmeler, kapitalist ülkelerde günümüzdeki ve gelecekteki keskin sınıf mücadelelerinin koşullarının olgunlaştığını ve sosyalizmin maddî önkoşullarının daha da gelişmesiyle bu ülkelerin toplumsal yapısında ve politik güçlerin saflaşmasında gitgide derinleşen değişimlerin gerçekleşeceğini, böylece tekellere karşı, köklü demokratik dönüşümler ve sosyalizm için mücadelenin olanaklarının sürekli olarak artacağını göstermektedir. Diğer bir deyişle, tekelci sermayenin egemen olduğu ülkelerde uzun süreden beri biçimlenmiş olan sosyalizmin maddî önkoşulları ile, bu önkoşulların kavranmasını, tekelci burjuvazi egemenliğinin devrilmesini ve iktidarın işçi sınıfı ile müttefiklerinin eline geçmesini sağlayacak olan subjektif faktörler arasındaki mesafenin yakınlaştırılması için sürekli olarak artan olanaklar gelişmektedir. Bu olanakların değerlendirilmesi, herşeyden önce kitlelere önderlik eden politik güçlerin, en başta bilimsel sosyalist partilerin uyanıklığına ve kararlılığına bağlıdır.

EMPERYALİST ÜLKELERLE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER ARASINDAKİ ÇELİŞKİLER KESKİNLEŞMEKTEDİR

Dünya kapitalist sistemi günümüzde **başlıca** iki ülkeler grubundan oluşmaktadır: Emperyalist ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler. Hiç kuşkusuz kapitalist dünya sistemindeki sürekli toplumsal farklılaşma bu iki ana grup arasında da bazı sınıflandırmaların yapılmasını gitgide daha çok gerekli kılmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler içinde toplumsal ve politik ayrışma ilerlemekte, bu ülkelerden önemli bir bölümü anti-emperyalist bir gelişme yoluna girmekte ve dünya kapitalist ekonomisinin bir parçası olarak kalmakla birlikte bu sistemin yörüngesinden uzaklaşma eğilimi göstermektedirler. Bununla birlikte kapitalist dünya sistemindeki ülkelerin, bu ülkelerin kar-

şılıklı konumları açısından, başlıca iki gruba bölünmesi bugün de geçerliliğini korumaktadır. (Bu konuda bkz.: «Günümüzde Tekelci Kapitalizm», Bölüm III, kapitalist sisteme bağlı ülkelerin «sosyalizmin önkoşullarının olgunluk dereceleri» açısından sınıflandırılması için bkz: YURT VE DÜNYA, s. 5, Vadim Zagladin, «Sosyalizmin Ön Koşulları ve Sosyalist Devrim», s. 223 v.s.)

Kapitalist dünya sisteminin iki ana grubu arasındaki ilişkiler sömürü ve bağımlılık ilişkileridir. Emperyalist ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki çelişkiler ulusal kurtuluş hareketlerinin ve devrimlerinin maddî temelini oluşturmaktadırlar. Bu nedenle gelişmekte olan ülkeler topluluğu bilimsel sosyalist literatürde «ulusal kurtuluş hareketi kuşağı» olarak nitelendirilmektedir. Günümüzde emperyalist ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki çelişkiler sürekli olarak keskinleşmekte ve dünya kapitalist sisteminde merkezkaç (çözülme, dağılma yönündeki) eğilimlerin başlıca kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Bu ülkelerde ulusal kurtuluş hareketinin toplumsal kurtuluş sorunlarıyla içiçe geçmesi, anti-kapitalist bir yönelim de kazanması, sosyalist devrimin ön koşullarının olgunlaşması yönünde etki yapan önemli gelişmeler yer almaktadır. Sosyalizmle kapitalizm arasındaki rekabet bu ülkelerin gelişme yönünün ortaya çıkmasında, bu ülkeler grubundaki merkezkaç eğilimin güçlenmesinde belirleyici bir etki yapmaktadır. Son yıllarda Angola, Mozambik, Gine halklarının kurtuluşu, Etyopya'daki devrimci değişiklikler, sözü edilen gelişmenin somut kanıtlarıdırlar.

Uluslararası ekonomik ilişkiler günümüzde ulusal kurtuluş hareketinin başlıca sorunlarından biri haline gelmiştir. Kapitalist dünya sistemindeki uluslararası ekonomik ilişkiler, büyük ölçüde, emperyalist ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki «işbölümü»ne, diğer bir deyişle birincilerin ikinciler üzerindeki sömürüsünü ayakta tutan maddî üretim oranlarına dayanmaktadır. Kapitalist dünya ekonomisinde son yıllardaki yapısal değişiklikler, bu işbölümünün daha büyük bir oranda gelişmekte olan ülkeler aleyhine bozulmasına neden olmuştur. Emperyalist ülkelerin dış ekonomik ilişkileri gitgide artan oranlarda kendi aralarında yoğunlaşmakta ve bu ülkelerin gelişmekte olan ülkelere «ihtiyacı» giderek azalmaktadır. Gelişmiş kapitalist ülkeler arasında imalat sanayiinde meydana gelen uzmanlaşma ve işbirliği, sentetik maddelerin hammaddelerin yerini almaya başlaması gibi olgular, gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisindeki konumunu zayıflatmaktadır. Diğer bir deyişle, gelişmekte olan ülkeler, bir yandan gelişmiş kapitalist üleklerle olan ilişkilerinin etkinliğinden ve sömürücü niteliğinden, diğer yandan da emperyalist

ülkeler grubu içindeki ekonomik ilişkilerin öncelikli gelişmesinden ve bu grup içindeki bütünleşme sürecinden zarar görmektedirler.

Gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisindeki zayıflayan konumları, bu ülkelerle gelişmiş kapitalist ülkeler arasındaki gelişme düzeyi uçurumunun derinleşmesinde ifadesini bulmaktadır. BM verilerine göre 1965 - 1975 yılları arasında gelişmiş kapitalist ülkelerde kişi başına ulusal gelirin ortalama artış hızı yüzde 2.3 - 3.6 arasında olmuş, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 1 - 2.9 arasında gerçekleşmiştir. 1975 - 1985 arasında ise bu oranların gelişmiş kapitalist ülkelerde yüzde 2 - 4, gelişmekte olan ülkelerde 1.4 - 3.9 arasında olması beklenmektedir. Bu oranlar iki ülke grubu arasındaki gelişme farkının mutlak değer olarak sürekli artma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

1974 - 1975 bunalımı gelişmekte olan ülkelerin gelişme projelerini altüst etmiştir. 1975'te bu ülkelerde sanayi üretimi toplam olarak sadece yüzde 1.5 artmıştır. İşsiz sayısı 300 milyonu bulmuştur. 1974 -1975 yıllarında uluslararası tekeller gelişmekte olan ülkelerden 23 milyar dolar kâr elde etmişlerdir. Bu ülkelerin büyük bir çoğunluğu gayrı safi yurdiçi üretimlerinin üçte birini dünya piyasalarında değişime sunmaktadırlar. 1974 - 1975 bunalımının bu ülkelerin ürettiği hammaddelere olan talebi azaltıp, imalat ürünlerinin dünya pazarlarındaki fiyatlarının artmasına yol açması, dev dış ticaret açıklarına ve borçlanmalara neden olmuştur. Gelişmekte olan ülkelerin uzun dönemli borçları 1974 - 1976 arasında 70 milyar dolardan 180 milyar dolara yükselmiştir. Bu ülkelerin ihracatlarının her 1 dolarından 11 senti borçları ve faizlerini ödemeye gitmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin petrol dışındaki 200 milyar dolarlık hammadde ihracatının sadece 30 milyar doları bu ülkelere geri dönmektedir. Geri kalan bölümü uluslararası tekeller ve diğer aracı kuruluşlar tarafından paylaşılmaktadır. Bu ülkelerin kendi ürünlerini gelişmiş ülkelere doğrudan satma olanağını buldukları takdirde gelirlerinin 150 milyar dolara çıkabileceği hesaplanmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde kapitalist dünyadaki bugünkü sömürü ilişkilerine dayanan uluslararası ekonomik işbölümü düzenini değiştirme yönünde güçlü bir hareket oluşmaktadır. Bu hareket günümüzde ulusal kurtuluş hareketinin en önemli yönlerinden biridir. Bu durum, ulusal kurtuluş hareketinin ekonomik ve toplumsal görevlerinin ön plana geçtiği bugünkü aşamasında son derece doğal bir gelişmedir, «Yeni bir uluslararası ekonomik düzen» yönündeki harekette tutarlı anti-emperyalist bir yön izleyen ülkelerin yanısıra, genç bağımsız devletlerin çağdaş dünyadaki gelişmeleri değerlendirerek gerçek-

çi bir politika benimsemeye yönelen yöneticileri de giderek artan oranda yer almaktadırlar. Emperyalist ülkeler ise, yeni bir uluslararası ekonomik düzenin oluşturulmasını anti-emperyalist bir doğrultudan saptırmak, yeni sömürgeci yöntemleri daha değişik bir biçim altında sürdürebilmek için çeşitli yollara başvurmaktadırlar. Bir yandan kapitalist dünyanın iki ana grubu arasındaki sömürü ilişkilerini gizlemek için «kuzey-güney ilişkileri» gibi kavramlar ortaya atmakta, diğer yandan da gelişmekte olan ülkeler arasındaki sadık müttefiklerini ilerici, anti-emperyalist yönetimlere karşı mücadeleye sürmektedirler.

İki ülke grubu arasındaki ilişkileri tartışmak amacıyla, gelişmekte olan ülkelerden 19 gelişmiş kapitalist ülkelerden de 8 ülkenin katılmasıyla düzenlenen ve «Kuzey - Güney diyalogu» olarak nitelenen Uluslararası Ekonomik İşbirliği Konferansı 1977 yılında birden çok oturum yapmıştır. Konferansın 3 Haziran'da tamamlanan daha birinci oturumda görüşmelerin çıkmaza saplanacağı ortaya çıkmıştır. Bu çıkmazın temelinde, 8'lerin gelişmekte olan ülkelerin bütün sorunlarının dayandığı uluslararası ekonomik işbölümü düzeninin değiştirilmesine yanaşmamaları yatmaktadır. Konferanstaki gelişmekte olan ülkeler temsilcileri, uluslararası ticarette adil döviz oranlarının saptanmasını ve fiyat dalgalanmalarının önlenmesini, bunun için kakao, şeker, lastik, pamuk ve benzeri ürünlerin rezervlerinin finansmanı için ortak bir fonun yaratılmasını önermişlerdir. ABD uzun süre bu öneriye kesinlikle karşı çıkmış, Mayıs ayındaki Londra 7'ler zirvesinden sonra AET ülkelerinin isteğine uyarak tutumunu yumuşatmıştır. Ancak 8'ler, 19'ların önerilerine karşılık, petrol fiyatlarının kontrolü için (daha doğrusu OPEC ülkelerine baskı uygulayabilmek için) bir daimi komitesinin oluşturulmasını, gelişmekte olan ülkelerdeki uluslararası tekellerin yatırımlarının kamulaştırılmamasını ve bu tekellerin hammadde kaynaklarına ulaşmalarının engellenmemesini istemektedirler. Bu koşullarda Konferans çalışmaları fiilen durmuş durumdadır.

Petrol fiyatlarının belirlenmesi konusunda da kıyasıya bir mücadele sürmektedir. Son olarak bu kez 1978 yılı fiyatlarının belirlenmesinde OPEC ülkeleri arasında sert bir bölünme ortaya çıkmıştır. S. Arabistan, geçtiğimiz Haziran'da ABD ile vardığı anlaşmayı koruyarak fiyatların dondurulmasını önermektedir. Diğer ülkeler ise değişik artırımlardan yanadırlar. Uzlaşma sağlanamadığı için son OPEC toplantısı dağılmış, bu yüzden fiyatların fiilen aynı düzeyde kalması sonucu doğmuştur. OPEC içindeki bu bölünmelerin kaynağında ABD'nin, başta, OPEC petrolünün üçte birini sağlayan S. Arabistan ve B.A.E. ile ittifakı yatmaktadır. Geçtiğimiz Haziran ayında **Newsweek**

dergisi S. Arabistan'ın, petrol gelirlerini ABD hükümetinin tahvillerine yatırma ve petrol fiyatlarını 1977'de yüzde 5'in üzerinde yükseltmeme konusunda ABD ile anlaştığını, buna karşılık ABD'nin S. Arabistan'ın silahlanmasını hızlandıracağını açıklamıştır. S. Arabistan OPEC içinde ABD yönetiminin direktiflerini yerine getirmeye çalışmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomik ilişkilerindeki durumlarının güçlendirilmesi ve bu ülkelerin ekonomik gelişmelerine destek olacak bir uluslararası ekonomik işbölümünün oluşturulması davasında, gelişmekte olan ülkelerin sosyalist ülkelerle kurdukları ekonomik işbirliği önemli bir yer tutmaktadır. Sosyalist ülkelerle genç bağımsız devletler arasındaki ilişkiler, bu ikinci ülkelerin ekonomik zorluklarının emperyalist ülkeler tarafından sömürülmesinin önüne geçmekte; sosyalist ülkelerin kredilerinin mallarla geri ödenmesi olanağı gelişmekte olan ülkelerin döviz durumlarını güçlendirmektedir. Sosyalist ülkeler gelişmekte olan ülkelerle yaptıkları anlaşmayı dünyadaki hızlı enflasyonu gerekçe göstererek yeniden gözden geçirme önerisinde bulunmuşlardır. Sosyalist ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki uzun dönemli ticaret anlaşmaları, ikincilerin malları için kararlı bir pazar sağlamaktadır. 1977 yılında SSCB'nin ekonomik ve teknik işbirliği anlaşması yaptığı ülkelerin sayısı 30'u aşmıştır. Bu ülkelerde Sovyet katkısıyla kurulan 200'ü aşkın sınaî işletme şu anda çalışma halindedir ve 378 sanayi işletmesinin kuruluşu sürdürülmektedir.

ULUSAL KURTULUŞ HAREKETİ TOPLUMSAL VE POLİTİK ALANLARDA DA İLERLEMEKTEDİR

Ulusal kurtuluş hareketi ekonomik alanda olduğu kadar toplumsal ve politik düzeylerde de güçlenmektedir. Anti-emperyalist bir doğrultuyu benimsemiş olan ülkelerde emekçi halkın demokratik kazanımları genişlemekte, bu ülkeler uluslararası alanda gitgide daha aktif bir rol almaktadırlar. Cezayir'de 25 Şubat'ta yapılan Ulusal Halk Meclisi seçimleri ülkede köklü toplumsal değişikliklerin politik düzeyde de pekiştiğini kanıtlamıştır. Ülkede sınai ve tarımsal işletmelerde üretimi ve yönetimi kontrol eden 500 emekçi halk meclisi görev başındadır. Son yıllarda 1.2 milyon hektar toprak kamulaştırılmış, 110 bin köylü ailesine dağıtılmıştır. 60 binin üzerinde kooperatif faaliyettedir. Kamu sektörünün sanayi üretimindeki pay 1967'de %20 iken bu pay, 1977'de yüzde 90'a çıkmıştır.

Libya'da da anti-emperyalist, ilerici yönetimin 1969'dan bu yana gerçekleştirdiği toplumsal dönüşümler ülkenin görünümünü büyük ölçüde değiştirmiştir. Petrol sanayinin yanısıra bankalar ve sigorta

şirketleri, dış ticaret, taşımacılık devlet kontrolü altına alınmıştır. Sanayi üretiminin yüzde 80'i kamu sektörü tarafından gerçekleştirilmektedir. Köylerde kooperatifçiliğin güçlendirilmesi geniş emekçi kitlelerin toplumsal ve politik yaşama aktif olarak katılımını hızlandırmaktadır. Libya anti-emperyalist bağlantısızlık hareketinin, Arap kurtuluş hareketinin etkin bir unsuru haline gelmiştir.

Irak'ta son yabancı şirketler de 1975'te millîleştirildikten sonra ülkedeki tüm petrol ulusal kuruluşlarca işletilmeye başlanmıştır. Toplam sanayi üretiminin yüzde 70'i kamu sektörünce yaratılmaktadır. 100'den fazla sanayi, enerji, sulama vb. projesi Irak - SSCB işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir. Kürt halkının yaşadığı özerk bölgelerde hızlı bir tarım reformu geliştirilmektedir. 1973'te Irak Komünist Partisi'yle Arap Sosyalist Yeniden Doğuş Partisi (BAAS) arasındaki anlaşma sonucunda kurulan Ulusal ilerici Cephe, ülkedeki demokratik dönüşümlerin başlıca itici gücüdür.

Emperyalizmle uzlaşmanın, iktidarı kapitalist tekellere ve gerici güçlere teslim etmenin, emekçi halkın demokratik haklarını ortadan kaldırmanın, genç bağımsız devletleri kaçınılmaz olarak sürüklediği uçurumun bir örneğini ise Mısır vermektedir. Mısır yönetiminin emperyalist IMF'nin 388 milyon dolarlık kredisini elde edebilmek için yiyecek maddeleri için yapılan subvansiyonları kaldırması, fiyatları önemli ölçüde artırması ve vergi oranlarını yükseltmesi, 1977 Ocak ayında emekçi halkın büyük kitle direnişiyle karşılanmıştır. Bu direniş üzerine hükümet kararlarını gözden geçirmek zorunda kalmış, ancak yoğun bir anti-komünist ve anti sovyet iftira kampanyası ile ilerici güçlere karşı saldırıya geçmiştir. Mısır yönetiminin ati-komünist kampanyasının amaçlarından biri de ABD, S. Arabistan gibi ülkeleri ve emperyalist finansman kuruluşlarını kendisini destekleme zorunluluğuna ikna edebilmektir. Ancak ABD bununla da yetinmemekte, vaadedilen 500 milyon dolarlık kredinin ABD bankalarından çıkması için Mısır yönetiminin İsrail siyonistleriyle anlaşmasını beklemektedir.

Güney ve güneydoğu Asya'da ABD emperyalizminin koordine ettiği gerici yönetimler altındaki Kore, Tayland, Hong Kong, Filipinler, Malezya, Singapur, Endonezya gibi ülkeler ağır bir ekonomik bunalım içinde kıvranmaktadırlar. İşsizlik ve enflasyon akıl almaz boyutlara ulaşmıştır. Emperyalizm, bölgedeki ilerici girişimleri durdurma, gerginliği ayakta tutma ve yeni saldırgan paktlar yaratma planlarını uygulayabilmek için Temmuz ayında Pakistan'da da gerici bir darbenin düzenlenmesine ön ayak olmuştur. Nüfusun yüzde 20'sinin işsiz, 2 milyon köylünün topraksız olduğu, enflasyon hızının yüzde

30'un altına düşürülmediği bu ülkede demokratik haklara karşı çok yönlü bir saldırı sürdürülmektedir. Öte yandan, emperyalizm Tayland'da gerici iktidarın Laos'u hedef alan askerî provokasyonlarına, kitle kıyımlarına destek olmaktadır.

Orta derecede gelişmiş kapitalist ülkelerin ve önemli deneylere sahip bir işçi sınıfının yaşadığı Güney Amerika'da durum karmaşıklığını sürdürmektedir. Şili, Brezilya, Uruguay gibi ülkelerdeki faşist yönetimler, bir yandan emekçi halk üzerindeki soygun çarkını daha hızlı çevirmeye çalışırken, diğer yandan kıtadaki diğer ülkelere de karşıdevrim ihraç etme girişimlerini yoğunlaştırmaktadırlar. Buna karşılık sosyalist Küba'nın saygınlığı ve uluslararası konumu güçlenmekte, Küba'yla ekonomik ve politik ilişkilerin geliştirilmesi hedefi bölgedeki bütün ülkelerin demokratik güçlerinin ortak bir mücadele silahı haline gelmektedir. Amerikan emperyalizminin Arjantin'de faşizmi pekiştirme girişimleri de 1977'de önemli ölçüde geriletilmiştir. Geniş bir demokratik cephe oluşturulması gereği, çok çeşitli demokratik kuruluşlar ve gruplar tarafından benimsenmektedir. Gerici güçlerin yayılma hareketi büyük ölçüde sınırlandırılmıştır.

Şili'de işbirlikçi Pinochet cuntasına karşı mücadele gitgide daha geniş kitleleri ve politik güçleri içine almaktadır. Faşizmin bütün toplum kesimlerini baskı ve sömürü altına sokan, ulusal bir çöküntüyü yaklaştıran ekonomik politikası, cuntaya karşı muhalefetin toplumsal tabanını genişletmektedir. Halk Birliği ile Hrıstiyan Demokrat Parti arasında bir ortak mücadele platformu yaratılması çalışmaları yeni bir aşamaya ulaşmıştır. Halk Birliği partilerinin 1976 Aralık ayında yayınladıkları Manifesto'da ve Mart ayında yayınlanan Stockholm Bildirisinde, Hrıstiyan Demokrat Parti'ye anti-faşist bir hükümet için anlaşma önerisinde bulunulmuştur. Şili Komünist Partisi de son Manifesto'sunda, hrıstiyan demokratlara ve tüm demokratik güçlere, cuntaya karşı birlikte mücadele, yeni bir demokrasinin kurulması için anlaşma ve tüm anti-faşist güçleri temsil eden bir hükümetin kurulması önerilerini tekrarlamış; bu üç öneriyi birarada ya da ayrı ayrı görüşmeye hazır olduğunu açıklamıştır.

İŞÇİ SINIFININ ULUSAL VE ULUSLARARASI ZAFERLERİNİN GÜVENCESİ ENTERNASYONALİZMDİR

Uluslararası işçi sınıfı hareketi günümüzde karmaşık görevlerle karşı karşıyadır. İşçi sınıfının bilimsel sosyalist partileri çok çeşitli ulusal koşullarda faaliyette bulunmakta; emperyalizme, tekellerin egemenliğine, her türlü gericiliğe karşı, demokratik haklar, köklü toplumsal dönüşümler ve sosyalizm için mücadelede kitlelere önderlik

görevinin sorunlarını ülkelerinin somut koşullarına göre çözümlemektedirler. Emperyalizm; sınıf mücadelesinde geniş deneylere sahip ve esnek bir kendi kendini savunma sistemi geliştirmiş bir düşman olmaya devam etmektedir. Öte yandan uluslararası ortamdaki değişiklikler, sosyalizmle kapitalizm arasındaki rekabetin yeni koşulları, toplumsal ilerleme prespektiflerinin genişlemesi, kapitalist ülkelerde devrimci hareketin önüne yeni ve daha zengin gelişme yolları açmaktadır. Ülkelerin koşullarını sosyalizm mücadelesinde daha geniş olarak değerlendirebilmeleri için bilimsel sosyalist partilere yeni olanaklar kazandırmaktadır. Bu koşullarda bilimsel sosyalist partilerin strateji ve taktiklerini sürekli olarak mükemmelleştirmeleri, sınıf mücadelesinin değişen koşullarına zamanında ve gereği gibi karşılık verebilecek bir konumda bulunmaları, gitgide daha büyük bir önem kazanmaktadır.

Bilimsel sosyalizmin evrensel ilkelerine sıkı sıkıya bağlılıkla ülkelerinin somut koşullarının derinlemesine bir çözümlemesini birleştirebilmek, emekçi halkın güncel hedefleri için mücadele ile sosyalizm için mücadeleyi doğru bir biçimde kaynaştırabilmek, bilimsel sosyalistlerin saflarını sağlam ideolojik temeller üzerinde güçlendirme göreviyle tüm demokratik güçlerin eylem birliğini sağlama ve koruma hedefini gereği gibi bütünleştirebilmek, işçi sınıfının ulusal görevleriyle uluslararası, enternasyonalist ödevlerini uyumlaştırabilmek, bilimsel sosyalist işçi sınıfı partilerinin, önlerindeki büyük ve karmaşık görevleri başarıyla yerine getirebilmelerinin temel koşullarıdır.

Emperyalizm umutlarını bilimsel sosyalist hareketin sınıfsal konumlarını terketmesine, kısa vadeli kazançlar uğruna nihaî sosyalizm hedefinden uzaklaşmasına, ulusal hedeflerine ulaşabilmek için enternasyonalist dayanışmanın gereklerini feda etmesine bağlamıştır. Bunun için her türlü saptırma yolunu denemektedir. Bilimsel sosyalizm karşısında revizyonizmi göklere çıkarmakta, sosyalizmin «ulusal model»lerini yeni bir buluş gibi ortaya atmakta, enternasyonalizmden ayrılmanın sağlayacağını vaadettiği avantajları öne sürerek emekçi kitlelerin aklını çelmeye çalışmaktadır. Burjuva propagandası son yıllarda uluslararası bilimsel sosyalist hareket içinde revizyonizmin yeni bir başkaldırısına yeşil ışık tutmayı amaçlayan sayısız ve birbirine bağlı ideolojik saptırma girişimleriyle dolup taşmaktadır.

Burjuva propadandası bilimsel sosyalist hareket içinde bir bölünme yaratma girişimlerinde, işçi sınıfı partilerinin değişik mücadele koşullarının ve her birinin önündeki somut politik olanaklar ve güncel hedefler arasındaki farklılıkların, bu partilerin çeşitli sorunlara yaklaşımında da doğal olarak yarattığı farklılıklardan yararlanmaya ça-

lışmaktadır. Bu farklılıkları uzlaşmaz görüş ayrılıklarına dönüştürmek, işçi sınıfı partileri arasındaki tartışmayı temel çıkar ve hedeflerdeki birliğin ve enternasyonalist dayanışmanın önünde bir engel haline getirmek çabasındadır. Özellikle kapitalist dünyadaki işçi sınıfı partilerinin, strateji ve taktiklerini sınıf mücadelesinin gelişen koşullarında yetkinleştirmeye yönelik çalışmaları, bugüne kadarki sosyalizm mücadelesi deneyimleriyle, en başta sosyalizmin gerçekleştiği ülkelerdeki işçi sınıfı partilerinin deneyimleriyle karşı karşıya getirilmek istenmektedir. Burjuva propagandasının bu girişimleri gitgide daha sistemli bir biçimde yürütülmektedir. Son olarak ortaya atılan «Avrupa komünizmi» kavramı, uluslararası bilimsel sosyalist hareketi bölmek, gelişmiş kapitalist Avrupa ülkelerinde uluslararası tekellere karşı sürdürülen mücadeleden dikkatleri uzaklaştırmaya, bu ülkelerdeki işçi sınıfı partileri kısa vadeli amaçlar uğruna tekeller iktidarıyla uzlaşma platformuna davet etmeye yönelik bir propaganda silahıdır.

«Avrupa Komünizmi» kavramına bilimsel sosyalist hareket içindeki bazı çevreler tarafından da sahip çıkıldığı görülmektedir. Geçtiğimiz yıl içinde İspanya Komünist Partisi Genel Sekreteri Santiago «Avrupa Komünizmi ve Devlet» başlığını taşıyan bir kitap yayınlamıştır. Carillo, kitabında, «Avrupa Komünizmi» kavramına burjuva proagandası tarafından verilen anlamı destekleyen görüşler öne sürmüş, bu arada Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin dış politikasını ve bu ülkelerdeki sosyalizmi yine burjuva propagandasının bakış açısından yansıtan iddialarda bulunmuştur. Carillo'nun kitabında öne sürdüğü görüşler Sovyet Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin, birçok komünist ve işçi partisinin yayın organlarında eleştiri konusu olmuştur. Komünist ve işçi partileri, bu görüşlerin uluslararası işçi sınıfının çıkarlarına, barış ve sosyalizm mücadelesinin görevlerine ters düştüğünü, bilimsel sosyalist hareketi bölme girişimlerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir.

Burjuva propagandası Carillo'nun kitabındaki görüşlerin sosyalist ülkeler ve bilimsel sosyalist partiler basını tarafından eleştirilmesini bu kez İspanya Komünist Partisi'nin içişlerine karışmaya, bu partiyi zayıflatmaya yönelik bir çaba gibi göstermeye çalışmıştır. Diğer bir deyişle SBKP ve diğer bilimsel sosyalist partiler, enternasyonalist dayanışmaya aykırı bir tutum içinde gösterilmek istenmiştir. Bu suçlamalar üzerine ikinci bir yazı yayınlayan Sovyet «Nooye Vranya» (Yeni Zamanlar) dergisi SBKP'nin tutumunu bir kez daha açıklamıştır. Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler İspanya Komünist Partisi'yle ve onun faşizme karşı sürdürdüğü kahramanca mücadeleyle her zaman dayanışma içinde olmuşlardır. S. Carillo, Sovyetler Bir-

liği'ni hedef alan görüşlerini uzun süredir açıkça ortaya attığı halde Sovyetler Birliği'nde hiç kimse bu görüşleri açıkça eleştirmemiştir. SBKP, İspanya'da faşizme ve onun kalıntılarına karşı çetin bir mücadelenin sürdürüldüğünü sürekli olarak dikkate almıştır. Carillo'nun görüşlerinin yayın organları yoluyla eleştirisi, ancak İKP yasallaştıktan, açıkça faaliyete başladıktan, ülkede seçimler tamamlandıktan ve Carillo'nun görüşlerini bir kitap halinde açıklamasından sonra yapılmıştır.

Enternasyonalizm, işçi sınıfının yalnız uluslararası hedeflerinin gerçekleştirilmesinin değil, aynı ölçüde, her ülkenin sınırları içindeki mücadelesinin de temel başarı koşuludur. Enternasyonalist dayanışmasının ilkelerinden uzaklaşmak, ergeç bundan kısa vadede birtakım yararlar umanların zararına olacaktır. İşçi sınıfının öncüsünün kitlelere güncel ve nihai hedefleri için mücadelelerinde yol gösterebilmesi, sınıf düşmanı karşısındaki konumlarını koruyup güçlendirmesi, sosyalizm mücadelesinin uluslararası deneyimlerinden yararlanmayı bilmesine, bütün taktik mücadele biçimlerini sosyalist bir perspektife doğru yöneltebilmesine bağlıdır. Bu nedenle enternasyonalizm, işçi sınıfı partileri arasında teorik ve ideolojik bir tartışma ve değerlendirme konusu olmaktan çok daha önce, işçi sınıfının temel çıkarlarını savunmadaki en güçlü silahlarından biridir. 60 yıllık kapitalizmden sosyalizme geçiş tarihinin deneyi bunu öğretmektedir.

Kapitalist dünyada bütünleşme eğilimlerinin artan bir hızla geliştiği, emperyalist saldırganlığın en sinsi biçimler altında tırmandırıldığı bir dönemde işçi sınıfı enternasyonalizminin daha da güçlendirilmesi özel bir önem kazanmaktadır.

YEREL SEÇİMLER VE SONUÇLARI

Onur Yılmaz

5 Haziran'da yapılan Genel Seçimlerin üzerinden 6 ay kadar bir zaman geçmiş olmasına karşın, bu kısa zaman dilimi içindeki olaylar toplumsal yaşamda güçlü sarsıntılar yaratmıştır.

Pahalılığın, ilan edilen devalüasyon ve fiyat ayarlamalarıyla görülmemiş ölçülere ulaşması, işsizliğin iyiden iyice yaygınlaşması, döviz sıkıntısının dış ticaret açığına bağlı olarak büyük bir hızla artması, bir çok malın yoklar listesine girmesi ve karaborsaya düşmesi, enerji sıkıntısının toplum yaşamını ve sanayiyi felce uğratması kitlelerin yaşamını derinden etkilemiştir.

Birbiri ardısıra lokavtlar ilan edilmesi, geniş çapta işçi çıkarımına gidilmesi, grevlerin çözümsüz bırakılması, tarım ürünleri taban fiyatlarının düşük tutulması ve her alanda yoğunlaşan iflâslar milyonlarca emekçi ailesinin yoksulluğunu iyice artırmıştır.

Faşist baskı ve cinayetler, ırkçı, şoven milliyetçi zulüm ve uygulamalara eşlik etmiş, burjuvazinin zorbalığı Türkiye tarihinin en karanlık dönemlerinden birinin yaşanmasına yol açan bir seviyeye ulaşmıştır.

Böyle bir dönemde, kitleler durmadan artan pahalılık, yokluk, yoksulluk ve işsizliğin pençesinde kıvranırken CHP'ye dönük «büyük umutlar» önemli ölçüde sarsılmaya başlamıştır. Büyük sermayeye doğru kitlelerden uzaklaşan CHP, kendisiyle birlikte kendine destek olan kitle örgütlerinin de etkinliğinin zayıflamasına ve güçsüzleşmesine neden olmuştur. CHP etkinliği ortadan kalktıkça, DİSK üst yönetiminin sınıf mücadelesinde bilimsel sosyalist çizgideki sendika yö-

neticileri ve sendikaları tasfiyesinin etkileri çok daha açıkça görülmeyve ve sınıf uzlaşmacılığına doğru olan gelişme işçilerin günlük mücadele ve yaşamında elle tutulur hale gelmeye başlamıştır.

6 aylık bu kısa dönem içindeki büyük gelişmeler 11 Aralık Seçimlerini temelinden etkilemiştir. Seçmenlerin yarıya yakın bir bölümü sandık başına gitmemiştir. Ekonomik ve politik çöküntülerin kendiliğinden kitlelerin bilinçlenmesine yetmeyeceği bilinen bir doğrudur. Bilimsel sosyalist parti ve onun etkin eylemi olmadıkça kitleler köklü dönüşüm hedeflerine yönelik politik adımlar atamazlar. Bilinen bir doğru da, büyük kitlelerin bugünden yarına işçi sınıfı partisinin gösterdiği mücadele hedefleri doğrultusunda toplanabilmesinin adım adım gerçekleşebileceğidir. Burjuva ideolojisinin ve politik tercihlerinin kitlelerin bilincinden silinerek, yerini kendi sınıfsal tercihlerinin alabilmesi, işçi sınıfı partisinin haklılığını kendi yaşamlarında defalarca görerek ve Parti ile yüz yüze gelerek olacaktır. Bu sürecin gelişmesinde düzenden ve burjuva partilerinden kopuş bir ilk adımdır.

Türkiye İşçi Partisi'ne verilen oylar, hâlâ onbinlerle ifade ediliyor olsa da, bir önceki seçime göre üç misli artmış bulunmaktadır. Ama, bundan da önemlisi, henüz oylarda yansımasını bulmamakla beraber, en geniş emekçi kitleler içinde Türkiye İşçi Partisi'nin öngörüleri ve mücadele hedefleri yankılanmaktadır. Ölen ya da gerileyenin yanında doğan ve gelişen 11 Aralık Seçimlerindeki olumsuz tepkinin içindeki bu özdür. Soldaki bütün maskeleri indiren bu özdür. Dünün görkemli liderleri bugün artık kitlelerden soyutlanmaya başlamışlardır.

5 Haziran Seçimlerinde CHP'yi destekleyen sendika ve kitle örgütü sayısında bu seçimlerde de bir değişme olmamıştır. DİSK, liderlerinin ağzından CHP'yi desteklemeye devam etmiştir. Gündelik basın olanca gayretiyle seçmenleri CHP'ye yöneltmek için çaba harcamıştır. Ama olayların gelişmesi ve etkilerinin yoğunluğu tüm burjuva partilerinin büyük kentlerde kitle gösterileri yapmaya cesaret edememesi sonucunu doğurmuştur. Bu çekingenlik sadece büyük kitleleri toplayamamak korkusunun bir ifadesi değildir; aynı zamanda kitlelerden gelecek büyük tepkilerden kaçışın bir göstergesidir.

CHP, seçim kampanyasını merkezi iktidar için bir referandum olarak ele almış ve bu kampanyayı seçim sonuçlarının MC'nin iktidardan düşürülmesi için güçlü bir etken olacağı savını işleyerek yürütmüştür. CHP'nin yerel seçimleri merkezi siyasî iktidar sorunu olarak ele almasının asıl nedeni, yerel organlardaki başarısızlığını ve bir kısım operasyonlarını tartışma dışında bırakmak olmuştur. CHP, yerel sorunları ve yerel yönetimleri tartışmaya yanaşmadı, ama kit-

leler tartıştı. Yakın zamanlara değin, gizlenmesi büyük bir ustalıkla becerilen yerel yönetimlerin sınıf yapıları kitleler tarafından kavranmaya başlandı.

11 Aralık'ta yerel yönetim organları için yapılan seçimlerin şimdilik arka planda kalan diğer önemli bir özelliği de, Türkiye tarihinde ilk defa Türkiye İşçi Partisi'nin yerel yönetimlerin sınıf yapısını ve işlevini, bunların değiştirilmesiyle işçi ve emekçi kitleler yararına neler yapılabileceğini gösteren bir programı kitlelere iletmiş olmasıdır. Türkiye İşçi Partisi seçim propagandalarını ülke sorunlarını, yerel sorunlarla, işçi ve emekçilerin günlük sorunlarıyla birleştirerek yürütmüştür. Sosyalist iktidar öncesi yerel yönetim organlarıyla işçi ve emekçi kitlelerin günlük yaşamlarında yapılabilecek iyileştirmeleri göstermiştir. Kitlelerin yerel yönetimlere ilişkin son derece kısıtlı olan beklentilerinin ötesinde, yerel yönetimlerin kentlerdeki yaşamın tüm alanlarında yerine getirebilecekleri görevler kalın çizgileriyle de olsa yönetim ile sınırlı değildir.

Sermaye iktidarlarının yerel yönetimlere ilişkin politikalarının sonucu olarak yerel seçimler, kendilerine verilen önem açısından, kamu oyunda ne işe yaradığı belirsiz seçimler haline getirilmişlerdir. Sermaye sınıfı açısından yerel seçimlerin bu niteliğe büründürülmesinin nedeni yalnızca parlamentoda temsil edilecek sınıfsal güçlerin ve politik yönetimin belirlenmesinde yerel seçimlerin doğrudan bir etkiye sahip olmamaları değildir. Toplumsal yaşamda politik mücadelenin parlamento içi mücadeleyle sınırlı olmaması gibi ülkenin yönetilmesine ilişkin sınıfsal mücadelenin ortaya çıkış alanı da merkezî yönetim ile sınırlı değildir.

Kamuoyuna yerel seçimlerin yararı belirsiz seçimler, yerel yönetimlerin de işlevleri belirsiz yönetimler olarak benimsetilmelerinin sermaye sınıfı bakımından asıl nedeni, yerel yönetimlerin kent ve kasabalarda yaşayanların günlük, en somut sorunlarıyla doğrudan doğruya ilişkili olmasında yatar. Yerel yönetimler bu sorunların önemlice bir bölümünün, sınırlı da olsa, belirli çözümlere kavuşturulma olanaklarını ellerinde bulundururlar, ya da bu olanakların yaratılmasında önemli bir konuma sahiptirler. Bir işyerinde çalışma ve iş sağlığı koşullarının iyileştirilmesi nasıl kaçınılmaz olarak burada çalışanların bu uğurda mücadele vermelerini gerektirirse kent ve kasabalarda günlük yaşam ve çevre koşullarının emekçi kitleler için iyileştirilmesi de her şeyden önce buralarda yaşayan emekçilerin konut, ulaşım, beslenme, eğitim, kültür ve sanat, çevre kirlenmesi gibi sorunlarına sahip çıkmalarını, sermayenin mülkiyeti altındaki bu kent ve kasabalarda daha iyi bir yaşam için mücadele vermelerini gerektirir. Toplu

yaşam sorunlarının sermayeye kâr kaynağı haline getirildiği kapitalist toplumda bu mücadelenin gittikçe güçlenmesi doğaldır.

Daha iyi bir kentsel yaşam için verilen mücadelenin emekçi sınıflar açısından köklü ve kalıcı çözümlere ulaşabilecek biçimde, bilinçli olarak yürütülmesi, kaçınılmaz olarak, kent ve kasabalar üzerinde gerçekleştirilen çeşitli sömürü biçimlerine, dolayısıyla sermayeye karşı mücadele verilmesini gerektirir: «Siyasî iktidar burjuvazinin elinden alınmadan, kapitalist sisteme son verilmeden çalışan kitlelerin temel sorunlarının çözümlenemiyeceği bir gerçektir. Siyasal iktidar kapitalist yapısını korudukça ve bir avuç sömürücünün çıkarına göre işledikçe, kent yönetimleri aracılığıyla elde edilebilecek başarılar sınırlı kalmaya mahkûmdur; bu nokta asla gözden kaçırılmamalıdır. Ancak bu temel ilkeye karşın, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin etkin oldukları, iktidarda bulundukları yerel yönetimler yoluyla azımsanamıyacak ileri adımlar atılabileceği de bir gerçektir.»*

Yerel yönetimler emekçi kitlelerin kendi üzerlerinde yükselen sermaye egemenliğini doğrudan görüp algılayabilecekleri en somut sorunların ortaya serilebileceği alanlardır. Yerel yönetimlerde sağlanacak demokratikleşmenin ve emekçi sınıfların çıkarları doğrultusunda sermaye sınıfından koparılan ve koparılacak hakların öğretici ve bilinçlendirici etkisi kuşkusuz çok yaygın ve güçlü olmaktadır.

BURJUVA PARTİLERİNİN VE ÖZELLİKLE CHP'NİN UYGULADIKLARI POLİTİKALARIN KİTLELERDEKİ SON ALTI AYLIK YANSIMASI SEÇİME KATILMA ORANININ DÜŞMESİ BİÇİMİNDE OLDU

MC partileri yerel seçimlerin kitleler tarafından önemsenmesine yol açabilecek bir seçim atmorferinin oluşmasından özellikle kaçındılar. MC'nin yerel seçimlerin önem kazanmasından kaçınma taktiğinin gerisinde, önem kazanacak bir seçimde kitlelerde kendilerine karşı büyüyen tepkinin daha güçlü bir biçimde ortaya çıkacağını bilmeleri yatıyordu. Denilebilir ki MC partilerine karşı kendi seçmenlerinde gelişen güvensizlik seçim sonuçlarına önemli bir oranda sandık başına gitmeme biçiminde yansıdı.

CHP ise seçim kampanyası boyunca yerel seçimlerin büyük bir önem taşıdığını vurguladı. Ancak CHP 1977 yerel seçimlerinin MC hükümetinin değişmesine yol açabilecek zemini hazırlayabileceği gerekçesiyle önemli olduğunu ileri sürdü. Yerel seçimler kuşkusuz kitlelerin tercihlerinin bir kere daha belirlenmesi açısından büyük önem ta-

---

(*) Yerel Yönetimler demokratikleştirilmelidir.
Türkiye İşçi Partisi Yayınları, No. 17, Kasım 1977, Shf. 17 - 18

şıyorlardı. Ne var ki işçi ve emekçiler açısından yerel seçimler MC' nin temelini oluşturan sermaye kesimlerine, MC'nin yaşamasında yararları olan «egemen çıkar çevrelerine» karşı verilmesi gereken mücadele açısından daha da büyük önem taşıyordu. Büyük sermayenin sömürü ve çıkar alanlarının sergilenmesi ve örgütlü kitle mücadelesinin yaygınlaştırılıp geliştirilmesi açısından yerel yönetimlerin taşıdığı öneme CHP hiç değinmedi. Bunun yerine bir kez daha ne yapacağını onlara söylemeden kitlelerin kendisine umut bağlamasını ve oy vermesini istedi. Böylece bir yandan sınıfsal niteliğini, bir burjuva partisi olduğunu, bir yandan da bu niteliğine bağlı olarak açık, gerçekçi bir programa sahip bulunmadığını yeniden ortaya koydu.

CHP, Türkiye'nin içinde bulunduğu iç ve dış koşullar sonucu büyük burjuvazinin aktif desteğini daha büyük oranda MC'den kendisine kaydıracağını hesaplıyordu. Bu, «her yol sermayeden geçer» hesabı içinde CHP kurmayları, attıkları her adımın kendilerine sermayenin desteğini kazandırabilecek yönde olmasına büyük bir önem verdiler. Halka yarar sağlamaya yönelik bazı girişimleri sonucu sermayenin kentsel çıkarlarıyla ters düşmüş olan CHP'li belediye başkanları tasfiye edildi. CHP kurmayları aday gösterecekleri her kişinin seçileceği anlayışına, «ya ben, ya MC» korkutusu ile geçerlilik kazandırmaya çalıştılar. CHP kurmaylarına göre MC'nin iktidardan uzaklaştırılabilmesi için emekçilerin kentsel demokratik taleplerinin de sermayenin çıkarlarına feda edilmesi gerekiyordu. Sermayenin çıkarlarına dokunulmasını, dolayısıyla da örgütlü kitle mücadelesini istemeyen CHP'nin kitlelere ne tür yararlar sağlayabileceği ise bir sır olarak kaldı.

Ancak 1977 yerel seçimlerinde CHP'nin sırlarının kitlelerin umudunu artırmaya yeterli olmadığı ortaya çıktı. 1977 haziran seçimlerine ve geçmiş yerel seçimlere göre seçime katılma oranında ortaya çıkan düşme burjuva partilerinin ve özel olarak da CHP'nin gitgide etkinliğini yitirmeye başladığının en belirgin göstergesi oldu. 1973 Ekim milletvekili seçimlerinde %66,8 olan oy verme oranının 1973 Aralık yerel seçimlerinde %61,7'ye düşmüş olmasına karşın, 1977 Haziran milletvekili seçimlerinde %72 olan oy verme oranı 1977 Aralık yerel seçimlerinde %56,7'ye düştü. 1963 ve 1968 yerel seçimlerinde katılma oranının sırasıyla %77,6 ve %65,7 olduğu gözönüne alınırsa, son 14 yıl içinde yapılan yerel seçimlerde en düşük katılma 11 Aralık seçimlerinde oldu.

Seçime katılma oranının İstanbul (%62,4'den %40'a), Ankara (%69'1'den %49'a), Kocaeli %68,4'den %54'e) gibi illerde özellikle düşmesi genel katılma oranında tam olarak ortaya çıkmayan gerileminin niteliksel önemini daha kesin çizgilerle belirginleştirmektedir.

Bu iller işçi kitlelerin yoğun olduğu büyük sanayi merkezleridir. Yine bu iller CHP'li başkanların yönetimindeki belediyelere sahiptirler. Sermayenin kentsel yaşam üzerinde var gücüyle döndürdüğü sömürü çarklarına karşı bilinçlenmeye yönelik en yoğun toplumsal tepkiler de gene bu illerde gelişmektedir. Üstelik bu kentlerin bir kısmında ilerici belediye başkanların giriştikleri çabalar, belediyelerle MC merkezi siyasî iktidarı arasında patlak veren çekişmeler buralarda yerel yönetimlere olan ilgiyi diğer kentlere oranla daha hızla artırmıştı. Bu durum sağa kayan CHP yönetiminin bazı alanlarda burjuvazinin çıkarlarıyla ters düşen CHP'li yerel yöneticileri tasfiye etmek için giriştiği anti-demokratik oyunlara karşı bir tepkiyi de ortaya koyuyordu. Ancak bu tepki biçimi haklı nedenlerle ortaya çıkmış bile olsa, kendisini politik ilgisizlik biçiminde ortaya koyduğu için, kapitalizme karşı mücadele açısından, olumsuz niteliklerini de içinde barındırmaktadır.

Sonuç olarak, denilebilir ki yerel yönetimler, gerekli çözümler açısından sahip oldukları tüm olanaksızlıklara karşın kentsel yaşamın bir çığ gibi büyüyen sorunları karşısında toplumda büyük bir önem kazandılar. Ancak bu önem kazanma 11 Aralıkta seçmenlerin sandık başına koşmasına yol açmadı. Tersine seçimlere katılma 1960'lardan bu yana yerel seçimlerde görülen en düşük düzeye indi. Otobüs, dolmuş kuyruklarında saatlerce bekleyenlerin, kanalizasyonların yanı başında denize girmek zorunda kalanların apartıman katından çıkıp gecekonduya sığınan kiracıların en yoğun olduğu kentlerde seçime katılma daha da düşük oldu. Bunda kuşkusuz burjuva partilerine karşı güçlenen güvensizlik ve özellikle CHP'nin kitlelerin taleplerinden uzaklaşan politikasına tepki duyulması önemli bir etken oldu. Ancak bunun yanısıra, büyük bir hızla yığılan yaşam sorunlarının henüz köklü ve yaygın bir bilinçlenmenin sağlanamadığı, etkin kitle örgütlenmelerine ulaşılamadığı yörelerde, çare bulamamanın sonucu olarak bir bıkkınlığa, umutsuzluğa dönüşme eğilimleri de kendini gösterdi.

TİP Merkez Yönetim Kurulu bu son olguyu yerel seçimlerden sonra şöyle değerlendirdi: «Ekonomik ve sosyal gelişmenin yarattığı ileriye dönük büyük potansiyel ile işçi ve emekçi kitlelerin bilinç ve örgütlenme düzeyleri arasındaki uyumsuzluğun sonucu olan aranışların, bugünden yarına kurtuluş umutlarının, gereği gibi yönlendirilmediği takdirde ancak faşizmin işine yarayabilecek bir yılgınlığa, bezginliğe dönüşebilme eğilimi taşıdığı, bu seçimler vesilesiyle bir kere daha belli olmuştur.»

CHP'NİN BAŞARISI, CHP'NİN KİTLELERİ POLİTİK MÜCADELEYE İLGİSİZLEŞTİREN OLUMSUZ TUTUMUYLA SINIRLANMIŞTIR

Burjuva demokrasilerinde ekonominin bunalımlı dönemlerinde genel olarak muhalefetteki ana partinin oy açısından güçlenmesi, iktidardaki partinin de güçsüzleşmesi beklenir. Ekonomik bunalımla toplumdaki politik iktidar biçimi arasındaki ilişkiye özde hiç bir açıklık getirmemesine karşın bu beklenti, burjuva demokrasilerinin belirli dönemlerinde, burjuva partilerinin tekelinde kalan, sınıfsal içeriği gizlenmiş «iktidar değişiklikleri»nin gerçekleştirilmesiyle ekonomik bunalıma sermaye sınıfı adına geçici çözümler sağlanmış olmasına dayanılarak iki partili burjuva demokrasisi oyununun en şaşmaz kurallarından biri diye sunulmuştur. Kuşkusuz ekonomik ve toplumsal bunalım sonucu politik iktidarın değişip değişmeyeceği, değişse bile yeni iktidarın nasıl bir niteliğe sahip olacağı, geleceğinin ne olacağı gibi sorunlar sermaye sınıfı tarafından dikte ettirilen şaşmaz oyun kuralları ile değil, toplumdaki sınıf mücadelesinin yapısı, niteliksel ve niceliksel düzeyi, örgütsel etkinliği ve pratikteki devinimi tarafından belirlenir. Bu sınıfsal mücadele içinde sermayenin kendi ekonomik sorunlarının çözümü genellikle değişik politikaları temsil eden burjuva partileri arasında bir iktidar değişikliğini gerekli kılar duruma gelir. Ancak işçi ve emekçi kitlelerin kurtuluş gereklerinin aksine sermaye sınıfı için bu iktidar değişikliğinin burjuva partileri arasında sınırlı kalması hayati bir önem taşır. Bu nedenle sermaye sınıfı, «toplumsal sorunların çözüme kavuşabilmesi için iktidarın değişmesi gerekir» tezinin, toplumda bu sorunların kimin adına çözüme kavuşturulacağından bağımsız olarak, ön planda önemsetilmesi, bilinçlerin burjuva partilerinin politik hedefleri doğrultusunda şartlandırılması için yoğun çaba harcar. Bu çabanın ürünleri, 1977 milletvekili seçimlerinde 'sol' basında ve çeşitli 'sol' kesimlerde «mantık gereği» doğrultusuna bürünerek ortaya çıktı. Toplama - çıkarma hesabıyla sorunların kimin adına ve nasıl çözümleneceği arasındaki ilişkisizlik üzerinde, yine burjuvazinin ideolojik etkinliğinin bir göstergesi olarak, durulmadı.

Ancak burjuvazinin ideolojik çabaları politikanın toplama - çıkarma hesabına indirgenmesiyle sınırlı kalmadı. Bu çabaların ertesinde CHP'nin kitlelerden kopartılması yönünde önemli adımlar atıldı. Yaşadığımız dönemde Türkiye'nin tarihinin en ağır ekonomik ve toplumsal bunalımlarından birini geçirmekte oluşundan yararlanarak, CHP yöneticileri, iktidara gelmek için kitlelerin desteğini kazanmada faşist cinayetlerin, zam ve kuyrukların yarattığı tepkiye bel bağlamanın; egemen sınıfların onayını almak için ise sermayenin sorunlarına çö-

züm getirebilecek bir parti olarak ortaya çıkmanın yeterli olabileceğini tasarladılar. Kuşkusuz bu politika CHP'nin iktidara gelebilmek, MC'ye son verebilmek için izlemesi zorunlu olan tek politika değildir. Hatta, CHP gerçekten iktidar olabilmesi, kitle desteğine dayanarak politik hedeflerini gerçekleştirme yolunda adımlar atabilmesi, uzunca bir süre iktidarda kalabilmesi için de geçerli bir politika değildir. Hele hele, ülkemizin güncel sorunu olan politik demokratikleşme yolunda ilerlemeler sağlanmasına elverişli bir politika hiç değildir. Yaşadığımız dönemde bu politika CHP'nin hükümet kurması için yeterli olabilir. Ancak dayatan büyük sorunlara sermayenin gemi azıya almış sömürü isteklerine karşı, örgütlü kitle desteğinin güçlendirilmesine dayandırılmayan böyle bir iktidar değişikliği ile CHP, kendi iktidarının ömrünün ve niteliğinin, kitlelere ve onların mücadele gücüne değil, sermayenin çıkarlarına, sermayenin sorunları için getirilen çözümlere bağlı olmasını kabul etmiş olmaktadır.

1977 YEREL SEÇİMLERİNDE CHP OYLARI

1977 yerel seçimlerinde CHP 1973 Aralık seçimlerine göre kazandığı il belediye başkanlığı sayısını 32'den 42'ye, il genel meclisi oy oranını da %37,1'den %42,14'e çıkarmıştır.

CHP'nin 1973 ve 1977 Seçimlerinde Aldığı Oylar ve Yüzdeleri

	1973 Ekim Mil. S.	1973 Aralık Yerel S.	1977 Haziran Mil. S.	1977 Aralık Yerel S.
Oy sayısı	3.570.583	3.708.687	6.136.171	5.068.971
Oy yüzdesi	33,3	37,1	41,4	42,1

CHP'nin, Haziran seçimlerindeki kitle yönelişlerinin uzantısı olarak da değerlendirilebilecek bu kazanımlar, CHP ile kitleler arasındaki ilişkilerin durumunu tam olarak yansıtmaz. 1973 Ekim ve 1973 Aralık seçimleri arasında, CHP, aldığı oy miktarını 138.104 oy artırmış iken, 1977 Haziran ve Aralık seçimleri arasında, CHP, aldığı oy miktarını 138.104 oy artırmış iken, 1977 Haziran ve Aralık seçimleri arasında 1 milyon 67 bin oy kaybetmiştir. Bu oy kaybının en önemli nedeni, kuşkusuz 1977 Haziran seçimlerinde CHP'ye oy vermiş seçmenler arasında sandık başına gitme oranının büyük bir düşüş göstermiş olmasıdır. Bu eğilim, özellikle büyük illerde yoğunlaşmıştır.

CHP'nin oy kaybı İstanbul'da 436 bin (Azalma oranı %49), Ankara'da 147 bin (azalma oranı %32), Hatay'da 44 bin (azalma oranı %29), İzmir'de 96 bin (azalma oranı %25), Kocaeli'nde 21 bin (azalma oranı %25) olmuştur. Ayrıca CHP'ye oy vermiş seçmenler arasında oy vermeme eğiliminin Türkiye ölçeğinde bir yaygınlık taşıdığı da gözlenmektedir. CHP 51 ilde önemli oy kayıplarına uğramıştır. CHP öncelikle sandık başına gitme oranının en çok düştüğü illerde oy kaybetmiştir.

1977 Haziran ve Aralık seçimleri arasında CHP'nin oylarındaki azalma oranı %17,4, AP'nin oylarındaki azalma oranı ise %18,1 olmuştur. Pahalılığın gün be gün artan fiyatlarla ortaya çıktığı, sınıfsal çelişkilerin gündelik yaşamın somutluğunda yoğunlaştığı, yükü emekçi kitleler üzerine yığdırılan sorunların büyük bir hızla biriktiği bir dönemde bir «ana muhalefet partisi»nin oy kaybının «ana iktidar partisi»nin oy kaybına yakın olması benzeri kolay bulunamıyacak, ancak aynı zamanda çok önemli bir oluşumu dışa vurmaktadır. Eğer yerel seçimler bir referandum idiyse bu referandumun sonuçları hiç bir şekilde CHP adına başarılı bir gelişme olarak nitelendirilemez.

CHP'nin genel oy oranı 1973 Ekim seçimlerinde % 33.3, 1975 Aralık seçimlerinde % 37.1, 1975 Kısmî Senato ve milletvekili ara seçimlerinde % 43.3, 1977 Haziran seçimlerinde %41.4, 1977 Aralık seçimlerinde ise %42.1 olmuştur. Yani CHP'nin oy oranındaki artış giderek azalmıştır. Bunun nedeni olarak CHP'nin oy oranının çok yükselmiş olduğu ve üst sınırlarına yaklaştığı söylenebilir. Ancak bu görüş kitlelerdeki gerçek oluşumu yansıtmaz. Çünkü eğer CHP'nin oy oranı olası üst sınırına yaklaşmış ise, bu, CHP'nin gelişmesinin varsayılabileceğinden çok önce sona erdiği anlamına gelir. Bu durumu veri kabul etmemek her örgütten önce CHP'ye düşer. Ancak, oy oranındaki artışların gittikçe azalmasının nedeni bu değildir. Bunun nedeni özellikle bazı büyük kentlerde CHP'nin oy oranının gerilemeye başlamış olmasıdır. Aşağıdaki tablo bunu çok açık olarak ortaya koymaktadır.

CHP'nin Oy Oranının Son Seçimlerde Gerileme Gösterdiği İller

İLİ	OY ORANLARI				
	1973 Ekim	1973 Aralık	1975 Kısmî Senato ve ara seçimi	1977 Haziran	1977 Aralık
Adana	39.8	41.3	44.7	46.8	46.2
Adıyaman	32.7	35.5	—	41.9	34.0

Amasya	28.1	35.5	47.1	45.2	44.7
Ankara	41.9	47.9	49.9	50.1	49.5
Bingöl	23.3	21.8	27.5	25.4	23.6
Bitlis	15.5	5.5	—	17.1	15.1
Diyarbakır	30.4	20.2	40.0	34.8	21.8
Elazığ	29.5	22.6	29.7	28.8	22.1
Erzincan	45.3	43.5	—	45.4	41.1
İstanbul	48.9	54.8	58.2	58.2	55.7
Kars	45.5	33.8	—	52.9	38.3
Kocaeli	33.6	42.2	41.2	43.8	42.0
Malatya	44.1	40.3	—	51.9	48.9
Tokat	29.8	35.6	—	42.2	36.7
Trabzon	35.0	35.9	39.6	40.0	39.9
Tunceli	70.0	55.2	84.3	66.3	51.4

Bu durum birçok ilde özellikle kent düzeyinde, CHP'nin ağırlık kazanmaya devam etmesine karşın, aralarında İstanbul, Ankara, Kocaeli gibi merkezlerin de bulunduğu bazı illerde de kitlelerdeki politik gelişmenin belirli bir yöne kanalize olmamasının sakıncalarını içinde taşıyarak, CHP umudunu aşmış bulunduğunu göstermektedir.

CHP Türkiye çapında ve sandık başına gidenler arasında oy yüzdesini %41,4'ten, %42.1'e çıkarmıştır. Ancak CHP izlediği sağa açılma ve kendi soluyla diyalog kurmama politikası sonucu toplum içindeki aktif desteği açısından çok şey yitirmiştir. CHP seçmenleri arasında seçime katılma oranının 1973 Ekim - Aralık dönemine göre çok daha fazla düşmesinin nedeni budur. CHP'nin kendi soluyla güçbirliğine girmemesinin, kendine mahkûm varsaymasının sonuçları belediye başkanlığını Malatya'da MHP eğilimli bir bağımsıza, Kocaeli'nde AP'ye vermesi olarak ortaya çıkmıştır.

AP ÜLKENİN GELİŞMEMİŞ BÖLGE VE KÖŞELERİNE DOĞRU GERİ ÇEKİLMEKTEDİR

AP oyları, DP, CGP ve hatta MSP'nin erimesine paralel olarak 1973 yerel seçimlerine göre 1 milyon 244 bin artmıştır. (Artış oranı %38,5) AP, böylece, oy yüzdesini %32,3'den %37,2'ye çıkarmış, ancak 1977 Haziran seçimlerine göre 980 bin oy kaybetmiştir. (Azalış oranı % 18). AP'nin oy oranı ise bu altı ayda % 36,9'dan yüzde 37,2'ye çıkmıştır.

AP'NİN 1973 ve 1977 Seçimlerinde Aldığı Oylar ve Yüzdeleri

	1973 Ekim Mil. S.	1973 Aralık Yerel S.	1977 Haziran Mil. S.	1977 Aralık Yerel S.
Oy sayısı	3.197.897	3.232.365	5.457.649	4.477.018
Oy yüzdesi	29.8	32.3	36.9	37.2

1977 Haziran seçimlerine göre AP'nin oy miktarı sadece 6 ilde artış göstermiştir. Bunlar Mardin (20 bin oy), Kars (17 bin oy), Siirt (14 bin oy), Kırşehir (3 bin oy), Tunceli (1200 oy) ve Ordu (500 oy) dur. AP oylarının arttığı illerin hepsinde oy kaybeden parti MSP olmuştur. (MSP'nin oy kaybı Mardin'de 13 bin, Kars'da 11 bin, Siirt ve Ordu'da 7'şer bin ve Kırşehir'de 2 bin oydur.) Mardin'de oy kaybeden diğer parti CGP olmuştur (8 bin oy). Kars'da CHP ve MSP dışında oy kaybeden diğer partiler CGP (2 bin oy), DP (8 bin oy) ve MHP (5 bin oy)' dur. Siirt'de oy kaybeden diğer partiler CGP (572), DP (454)'dür. Ayrıca geçen seçimde bağımsızlara verilen oylar da 25 bin azalmış, bunun bir kısmı CHP'ne gitmiştir. Kırşehir'de oy kaybeden diğer partiler CGP (1009) ve DP (2755) olmuştur. Tunceli'de ise CHP oy kaybetmiş, geçen seçimlerde 2271 oy alan MHP seçime girmemiştir. Bu sonuçlar en azından AP'nin oy miktarını artırdığı illerde, erimesi gittikçe belirginleşen CGP ve DP'nin oylarını kendisine topladığı, ayrıca MHP'den AP'ye belirli bir işbirliği temelinde gerçekleştiği düşünülebilecek, bir oy kayması olduğu yönündedir.

Belediye başkanlığı seçimlerinde AP, özellikle kent düzeyinde, önemli bir gerileme göstermiştir. AP daha önce belediye başkanlığı seçimini kazanmış olduğu 14 ilde başkanlığı CHP'ye, 3 ilde de MHP'ye kaptırmıştır. AP'nin seçim kaybettiği kentler arasında bazı geleneksel «seçim kaleleri»nin de bulunması kentlerde AP'nin yaygın bir gerileme içinde olduğunu göstermektedir.

Elde belediye seçimlerine ilişkin yeterli istatistik bulunmadığı için ayrıntılı sayısal değer verilememesine karşın, genel sonuçlardan AP'nin belediye meslici seçimlerinde İl Genel Meclisi seçimlerine oranla daha büyük bir gerileme içinde olduğu anlaşılmaktadır. AP'nin İl Genel Meclisi seçimlerinde oy yüzdesini yükselttiği illerden görülebileceği gibi cephe kutuplaşmasının AP lehine devam ettiği iller daha çok Türkiye'nin doğu yarısında yer almakta ve MSP, CGP ile DP'nin oylarının azaldığı ya da eridiği illerde yoğunlaşmaktadır. Bu saptamaların ortaya koyduğu sonuçlar şunlardır: Kent-

lerdeki bilinçlenme düzeyinin yükselmesi karşısında, bazı kentlerdeki ilerici CHP belediye başkanları tarafından ortaya konan belediyecilik uygulamalarından da etkilenerek, AP daha önceki seçimlerde MSP'nin gelişme olanağı bulduğu yörelere doğru itilmiştir. Ayrıca, AP, illerde kentsel desteğini yitirmekte, toplumsal değişmenin daha yavaş olduğu küçük yerleşme birimlerine doğru gerilemektedir. Ancak AP'nin bu gerilemeye karşın genel oy yüzdesini arttırmayı başarabilmesi, sermayenin ana örgütünün güçsüzleşmesinin, toplumun en bunalımlı dönemlerinde bile bunalımın kitleler üzerinde yarattığı etkiyle, kendiliğinden gerçekleşmeyeceğini göstermektedir. Sermayenin ana örgütü AP'nin politik gücü, etkin ve kalıcı bir biçimde, ancak örgütlü, kitlelere dayanan politik mücadeleyle kırılabilir. Cephe iktidarının ve AP'nin oy gücünün düşmesinin sağlanmasını baskıların ve ekonomik bunalımın kitlelerde yol açtığı tepkilere bırakan CHP politikası bugün için bir sonuç veriyor görünse bile yarın için AP ve MHP'nin dayanak bulduğu temellere dokunulmaması anlamını taşımaktadır.

MHP'NİN YEREL SEÇİMLERDEKİ KAZANIMLARI KİTLESEL GÜCÜNÜN ARTMASININ SONUCU DEĞİLDİR

Yerel seçimlerin sonuçları daha tam belli olmadan ve belli olan sonuçların da ileri sürülen görüşleri doğrulamamasına rağmen, sermayenin istek ve yönelişlerini «objektif» zorunluluklar olarak sunmayı en önemli görevleri haline getiren büyük basın CHP ile MHP'yi yerel seçimlerde gücünü arttırarak zafer kazanan partiler diye ilân etti. Ancak seçim sonuçları Türkiye'nin sermaye sınıfı demek olmadığını, Türkiye'deki politik gelişmeleri sadece sermaye sınıfının belirleyebileceği gibi bir gerekliliğin olmadığını ortaya koydu. Büyük basının değerlendirmelerine göre «disiplinli ve militan» seçmenlere sahip olduğu öne sürülen MHP 1977 yerel seçimlerinden 6 ay içinde 140 bin oy kaybederek çıktı.

MHP'nin 1973 ve 1977 Seçimlerinde Aldığı Oylar ve Yüzdeleri

	1973 Ekim Mil. S.	1973 Aralık Yerel S.	1977 Haziran Mil. S.	1977 Aralık Yerel S.
Oy sayısı	362.208	133.089	951.544	811.757
Oy yüzdesi	3.4	1.3	6.42	6.74

1973 Ekim ve Aralık seçimleri arasında diğer nedenler yanında bir önceki seçimlere göre 21 ilde daha seçime katılmadığı için 229 bin oy kaybeden MHP'nin 1977 Haziran ve Aralık seçimleri arasındaki kaybını seçimlere katılmadığı il sayısının üç artması (MHP 1977 Haziran seçimlerinde Artvin ve Hakkari, 1977 Aralık seçimlerinde de Bilecik, Tunceli, Bitlis, Mardin, Hakkari de seçime katılmamıştır.) ile açıklamak mümkün değildir.

Yerel seçimlerde MHP'nin oyları 24 ilde artmış, buna karşılık 38 ilde düşmüştür. Ancak oy yüzdeleri açısından durum biraz farklıdır. MHP'nin oy yüzdesi 27 ilde düşmüş, 31 ilde ise artmıştır. Bunun nedeni oy yüzdesi yüksek diğer partilerin ve öncelikle CHP'nin oylarında, MHP'ye göre daha yüksek olan oy kaybıdır. Bu nedenle örneğin Ankara'da MHP 7 bin oy kaybetmiş olmasına karşın oy yüzdesini % 8.5'den % 11'e, Elazığ'da 5 bin oy kaybetmiş olmasına karşın oy yüzdesi % 18.7'den % 19.5'a çıkarmıştır.

MHP'nin oy kaybı özellikle gelişme düzeyi yüksek illerde büyük miktarlara ulaşmış, oy kazandığı illerde ise bu kazanç, görece küçük miktarlarla sınırlı kalmıştır. MHP Giresun'da 8 bin, Afyon, Burdur ve Muş'da 5'er bin, Uşak'da 4 bin, Van ve Muğla'da 3'er bin dolayında oy artışı sağlamış olmasına karşın, İstanbul'da 18 bin, Konya'da 17 bin, Gaziantep'de 12 bin, Kayseri'de 11 bin, Malatya ve Manisa'da 10'ar bin, Erzurum ve Ankara'da 8'er bin, Balıkesir ve İzmir'de 7'şer bin, Ordu'da 6 bin, Sivas, Urfa, Bursa ve Elazığ'da 5'er bin dolayında oy kaybına uğramıştır.

MHP toplumumuzda etkisini gittikçe daha yoğun bir biçimde duyuran toplumsal ve ekonomik sorunları, yöresel eşitsizlikleri, yıllar boyu körüklenmiş mezhep farklılıklarını ve etnik çatışmaları kendi faşist ideolojisini güçlendirmek için sömürmeye devam etmektedir. Bunların yanısıra büyük burjuvazinin desteğine sahip MHP'nin «zaferi» Fisko - Birlik, Devlet Üretme Çiftliği ve MHP'nin elindeki bakanlıklara bağlı kuruluşlar aracılığıyla sağlanan çıkarlarla sınırlı kaldı. Bir başka deyişle, MHP'nin «zaferi» 1973 Milletvekili seçimlerine göre 1977 Milletvekili seçimlerinde sağladığı gelişmeyi yerel seçimlere bir ölçüde yansıtabilmesidir.

Ancak bu yazdıklarımız son 6 ayda MHP'nin kitlesel gücünde bir artış olmadığını ortaya koymaktadır. Buna karşın MHP uyguladığı taktiklerle yerel seçimlerde kitlesel gücünden etkin bir biçimde yararlanmayı başarmıştır. MHP hedeflediği bazı kent ve kasabalarda, güç kazanamamış bile olsa, yerel yönetimlerin başına geçebilmiştir. MHP bazı yerlerde de egemen çevrelerin desteğini alarak ve genellikle AP ile işbirliği temeli üzerinde, çıkar sağlamaktan milliyetçi ideoloji-

sinin toplumsal sorunlara çözüm olarak kabul ettirilmesine kadar uzanan çeşitli yöntemlerle kitleler içinde kendisine belli bir destek sağlayabildiğini göstermiştir. MHP'nin günlük basında başarı olarak değerlendirilen sonuçlar elde edebilmiş olmasında, hiç kuşkusuz CHP' nin kendi kitlesel desteğinden düşük bir düzeyde yararlanabilmesine yol açan başarısızlığının çok önemli bir katkısı olmuştur.

Bazı «objektif» büyük basın başyazarlarının «sol partiler seçime katılmasaydı CHP daha çok oy alırdı, daha çok oy alınca da MC'ye karşı daha güçlenmiş olurdu» hesabının geçersiz olduğunu, aldatıcı bir mantığa dayandığını en açık biçimiyle Belediye Başkanlığı Seçimleri göstermiştir. MHP Bingöl ve Yozgat'da, MHP paralelindeki Hamit Fendoğlu da CHP'nin kalesi Malatya'da belediye başkanlıklarını CHP' den almıştır. MHP'nin İl Genel Meclisi seçiminde Bingöl'deki oy oranı yüzde 4, Yozgat'daki oy oranı yüzde 23,8, Malatya'daki oy oranı yüzde 5'dir. Aynı illerde CHP'nin oy oranı ise sırasıyla yüzde 23,6, yüzde 32 ve yüzde 48,9'dur. Ayrıca CHP 6 ay öncesine göre Bingöl'de yüzde 15, Yozgat'da yüzde 1,6, Malatya'da yüzde 23,7 oranında daha az oy almış durumdadır. MHP'nin AP'den Belediye Başkanlığı aldığı üç ilde de durum farklı değildir. MHP'nin İl Genel Meclisi'nde oy oranı Çankırı' da yüzde 20,3, Elazığ ve Erzincan'da yüzde 19,5'dur. Aynı illerde CHP' nin oy oranı ise sırasıyla yüzde 28.3, yüzde 22.1 ve yüzde 41.1'dir. CHP sadece Çankırı'da oy miktarını yüzde 20.1 yükseltebilmiş, buna karşın, Elazığ'da yüzde 39.9, Erzincan'da da yüzde 23.2 daha az oy almıştır. Kuşkusuz bu iki seçim arasında doğrudan karşılaştırma yapılmasını zorlaştıran farklar vardır. Ancak genel eğilimin tersine bu illerin merkezlerinde CHP'nin güç yitirmiş olması bile tek başına anlamlıdır. Bundan CHP'nin güç kazanmasını isteyenler adına çıkarılması gereken sonuç şudur: CHP'nin sorunu kendi solundaki partilere oy kaptırmamak değil, herşeyden önce seçmenini sandık başına gitmekten alıkoyan politik ilgisizlikten kurtarmak, seçmeninde tepki doğuran antidemokratik uygulamalara ve dağ politikasına son vermek ve MC'nin oy tabanını daraltmak için kitlesel düzeyde mücadele etmektir.

DİĞER BURJUVA PARTİLERİNİN ERİME SÜRECİ DEVAM ETMEKTEDİR

1977 Haziran seçimlerinde DP, CGP ve MSP'nin güç kaybetmeleri olgusunun bu seçimlerden beri geçen 6 aylık sürede bir eğilim olarak geliştiği görülmektedir. MSP'nin oy oranı yüzde 8.56'dan yüzde 6.80' ne, CGP'nin oy oranı yüzde 1.88'den yüzde 0.53'e, DP'nin oy oranı da yüzde 1.86'dan yüzde 1.00'e düşmüştür.

Yerel seçimlerde en yüksek oy oranlarını ancak Malatya (yüzde 18.6.), Adıyaman (yüzde 18.5), Mardin (yüzde 18.2), Konya (yüzde 17.2), Siirt (yüzde 16.8) gibi geri kalmış illerde sağlayabilen MSP'nin oy oranının yüzde 10'un üzerine çıkabildiği il sayısı 17 olmuştur. MSP'nin oy oranının 1973 yerel seçimlerine göre yüzde 0.6 artmış olmasına karşın, bu partinin 1973 yerel seçimlerine göre 27 ilde, 1977 Milletvekili seçimlerine göre de 57 ilde oy oranı düşmüştür.

MSP'nin 1973 ve 1977 Seçimlerinde Aldığı Oylar ve Yüzdeleri

	1973 Ekim Mil. S.	1973 Aralık Yerel S.	1977 Haziran Mil. S.	1977 Aralık Yerel S.
Oy sayısı	1.265.771	620.140	1.271.620	819.638
Oy yüzdesi	11.8	6.2	8.6	6.8

MSP'nin 1977 Haziran seçimlerine göre aldığı oy sayısını artırdığı iller sadece Antalya (artış oranı yüzde 58), Ağrı (yüzde 35), Kütahya (yüzde 11), Giresun (yüzde 8) ve Zonguldak (yüzde 1) olmuştur. Bu sonuçlar 2. MC iktidarı döneminde de MSP'nin kendisine yeni açılma alanları bulmakta başarılı olamadığını göstermektedir. MSP' nin oy alanları genel olarak küçük üreticiliğin yaygın olduğu yörelerle sınırlı kalmakta devam etmektedir.

C.G.P. VE D.P. İSE OY AÇISINDAN GİTTİKÇE SİLİNEN PARTİLER OLMA NİTELİKLERİNİ KORUMUŞLARDIR

CGP ve DP'nin 1973 ve 1977 Seçimlerinde Aldıkları Oylar ve Yüzdeleri

	1973 Ekim Mil. S.	1973 Aralık Yerel S.	1977 Haziran Mil. S.	1977 Aralık Yerel S.
CGP				
Oy sayısı	564.343	289.638	277.713	64.042
Oy yüzdesi	5.3	2.9	1.88	0.53
DP				
Oy sayısı	1.275.502	1.075.304	274.484	121.157
Oy yüzdesi	11.9	10.8	1.86	1.00

C.G.P.'nin özellikle Kayseri (17 bin), İstanbul (13 bin), Mardin (5 bin) ve Van (5 bin) gibi sınırlı sayıdaki birkaç ilden oy toplayabilmesi bu partinin artık tabanını yitirmiş olduğunu göstermektedir. D.P.'nin 1973 Ekim seçimlerinde yüzde 11.9 olan oy yüzdesi ise sürekli azalarak bu seçimlerde yüzde 1'e düşmüştür.

1977 YEREL SEÇİMLERİNİN EN ÖNEMLİ SONUÇLARINDAN BİRİ KİTLELERDE SOSYAL DEMOKRASİYİ AŞAN BİLİNCİN VE TİP'İN ÖRGÜTSEL GELİŞMESİNİN OYLARINA YANSIMASI OLMUŞTUR

Yerel seçimlerden 1977 Haziran Seçimlerine göre oyunu artırarak çıkan tek parti TİP olmuştur. 1977 Haziran Seçimlerine tüm ilçeleriyle 15 ilde (toplam 9 milyon 63 bin seçmeni olan 179 ilçede) katılan TİP 20.683 oy almıştı. TİP, 1977 Aralık Seçimlerine 160 ilçede (toplam 10 milyon 178 bin seçmen) katılmıştır. TİP oyları üç katından fazla artış göstererek 64 bini aşmıştır. Ayrıca, yalnız belediye meclisi seçimlerine girilen Mardin'in üç ilçesinde ise TİP 6 bin oy almıştır.

Ancak, TİP oylarındaki bu gelişmenin niteliksel önemini elde edilen niceliksel oy artışından yola çıkarak değerlendirmemek gerekir. TİP oylarındaki bu artış, her şeyden ilgisizliğin, yılgınlığın, bezginliğin alabildiğine yaygınlaştığı bir ortamda sosyalist hareketin güçlenip geliştiğini, kitlelerin bilincinde boş umutların yerini bağımsızlık demokrasi sosyalizm mücadelesinin almaya başladığını ortaya koyduğu için önemlidir.

Bir başka açıdan ise TİP oylarındaki artış, önemini adım adım gelişen örgütlü parti çalışmasının ürünü olmasından almaktadır. TİP oyları kitlelerle ilişkilerin somut hedefler doğrultusunda geliştirilmesi için harcanan yoğun çabaları yansıtmaktadır.

Yerel yönetimlere ilişkin olarak TİP kitlelerin günlük yaşamını en zor koşullara sürükleyen sermaye sınıfı egemenliğine karşı, yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi temelinde neler yapılabileceğini ortaya koymuş; kitlelerin kapitalist düzene karşı bilinçlendirilmesini yerel yönetimlere ilişkin somut hedefler ve çözümler doğrultusunda geliştirmek için mücadele vermiş; partililer bu mücadelenin deneyimlerini kazanmışlardır.

TİP açısından yerel seçimler parti kadrolarının kitlelerle kurduğu politik ilişkinin nasıl adım adım gelişip güçlendirildiğini ortaya koyduğu gibi, bu ilişkilerin daha da yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi yolunda Parti'nin karşısında duran görevleri de büyük bir açıklıkla gündeme getirmiştir.

GEÇİCİ SONUÇLARA GÖRE TİP OYLARI: 6 HAZİRAN 1977 VE 11 ARALIK 1977

	5 HAZİRAN 1977'DE ALINAN OY TOPLAMI	11 ARALIK 1977'DE ALINAN OY TOPLAMI	YÜZDE OLARAK OYLARDAKİ ARTIŞ
ADANA			
Merkez	445	448	% 1
Kadirli	60	325	%441
AFYON			
Emirdağ	—	418	—
*** AMASYA**	**391**	**2,732**	**%599**
Merkez	133	862	%548
Göynücek	36	344	%856
G. Hacıköy	44	70	% 59
Merzifon	59	278	%371
Suluova	29	247	%752
Taşova	90	931	%934
*** ANKARA**	**3,544**	**8,790**	**%148**
Merkez	81	164	%102
Altındağ	466	932	%100
Ayaş	33	372	%1027
Bala	64	159	%148
Beypazarı	68	181	%166
Çamlıdere	33	238	%621
Çankaya	1,593	2.783	% 74
Çubuk	58	246	%324
Delice	38	168	%342
Elmadağ	34	172	%405
Güdül	28	137	%389
Haymana	46	161	%250
Kalecik	65	430	%561
Keskin	94	226	%140
Kırıkkale	177	384	%116

Kızılcahamam	68	467	%586
Nallıhan	50	373	%646
Polatlı	80	158	% 97
Sulakyurt	25	172	%588
Şereflikoçhisar	170	395	%132
Yenimahalle	273	472	% 72
ANTALYA			
Merkez	—	496	—
AYDIN			
Nazilli	—	271	—
BALIKESİR			
Merkez	—	377	
Bandırma	—	616	
BOLU			
Düzce	—	789	
*** BURSA**	**1,128**	**3,852**	**%241**
Merkez	589	1,058	% 80
Gemlik	33		
İnegöl	93		
İznik	42		
Karacabey	38		
Keles	17	275	%1,518
Mudanya	29		
M. K. Paşa	118		
Orhaneli	77		
Orhangazi	37		
Yenişehir	47		
ÇANAKKALE			
Merkez	—	137	—
ÇORUM			
Merkez	—	554	—

DİYARBAKIR			
Merkez	1,059	383	—% 64
Bismil	72	114	% 58
Ergani	96	698	%627
Lice	1,184	1,380	% 16
*** ESKİŞEHİR**	**—**	**1,905**	**—**
Merkez	—	594	—
Çifteler	—	184	—
Mahmudiye	—	57	—
Mihallıçcık	—	343	—
Sarıcakaya	—	137	—
Seyitgazi	—	209	—
Sivrihisar	—	380	—
GAZİANTEP			
Merkez	—	781	—
GİRESUN			
Merkez	—	864	—
Bulancak	—	2,012	—
*** HATAY**	**604**	**3,047**	**%404**
Merkez	141	1,016	%620
Altınözü	76	397	%422
Dörtyol	44	196	%345
Hassa	31	83	%168
İskenderun	210	525	%150
Kırıkhan	40	180	%350
Reyhanlı	27	125	%363
Samandağı	16	428	%2,757
Yayladağı	19	97	%410
İÇEL			
Merkez	—	504	—
Anamur	—	318	—

Gülnar		315	—
Mut	—	242	—
Tarsus	—	504	—
* **İSTANBUL**	**4,816**	**7,037**	**% 46**
Adalar	41	47	% 14
Bakırköy	705	850	% 21
Beşiktaş	348	438	% 26
Beykoz	130	249	% 92
Beyoğlu	286	341	% 19
Çatalca	67	303	%352
Eminönü	161	156	—% 3
Eyüp	248	457	% 84
Fatih	557	511	—% 9
G. O. Paşa	165	313	% 89
Kadıköy	609	673	% 11
Kartal	407	510	% 25
Sarıyer	122	179	% 47
Şile	18	257	%1,328
Şişli	517	701	% 36
Üsküdar	245	611	%149
Yalova	31	114	%268
Zeytinburnu	124	146	% 18
Silivri	35	181	%417
* **İZMİR**	**1,705**	**5,266**	**%209**
Merkez	697	1,074	% 54
Bayındır	53	380	%617
Bergama	101	634	%528
Bornova	86	242	%181
Çeşme	7	53	%657
Dikili	27	68	%152
Foça	8	85	%963
Karaburun	9	52	%477
Karşıyaka	202	386	% 91
Kemalpaşa	51	255	%400
Kiraz	43	348	%625
Menemen	71	209	%194
Ödemiş	127	562	%342
Seferhisar	6	84	%1,300
Selçuk	23	94	%308

Tire	62	205	%231
Torbalı	73	246	%237
Urla	11	45	%309
KAYSERİ			
Merkez	296	531	% 79
Develi	76	343	%351
Bünyan	55	500	%809
*** KOCAELİ**	**433**	**1,792**	**%313**
Merkez	216	654	%202
Gebze	101	258	%155
Görcük	25	140	%460
Kandıra	57	545	%856
Karamürsel	34	195	%473
KONYA			
Ereğli	—	300	—
KÜTAHYA			
Merkez	—	504	—
Altıntaş	—	240	—
Simav	—	924	—
MALATYA			
Merkez	—	531	—
MANİSA (bir ilçe dışında)	**1,189**	**3,673**	**%209**
Merkez	191	479	%150
Akhisar	187		
Alaşehir	89		
Demirci	50		
Gördes	89	283	%218
Kırkağaç	59		
Kula	38		
Salihli	209	471	%125

Sarıgöl	86		
Selendi	21		
Soma	68		
Turgutlu	111		
MUĞLA (İki ilçe dışında)	**285**	**2,218**	**%476**
Merkez	72	826	%1,047
Bodrum	19	326	%1,615
Fethiye	75	481	%541
Köyceğiz	85	427	%492
Marmaris	21	326	%1,452
Ula	53	257	%384
Yatağan	60	385	%541
NİĞDE			
Aksaray	—	905	—
ORDU			
Merkez	—	578	—
SAMSUN			
Merkez	170	737	%333
*** TEKİRDAĞ**	**—**	**2,216**	**—**
Merkez	—	189	—
Çerkezköy	—	237	—
Çorlu	—	592	—
Hayrabolu	—	358	—
Malkara	—	291	—
Muratlı	—	160	—
Saray	—	249	—
Şarköy	—	140	—
URFA			
Siverek	—	1,326	—

ZONGULDAK

Merkez	—	506	—
Ereğli	—	898	—

* Her İki Seçimde de Bütün İlçelerde Seçime Katılınan 7 İl (Amasya, Ankara, Bursa, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli)

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE SPOR

Ali Erdilek - Bülent Erdem

Spor, yüzyılımızda toplumsal yaşamda önemli bir olgu haline gelmiştir. Sporun tüm değişik dallarına kitlelerin duyduğu ilgi, bir yanıyla sporun boyutlarını genişletip, geliştirirken, diğer yanıyla kapitalist ülkelerde spor, siyasî iktidarların elinde burjuvazinin çıkarları için bir araç olarak kullanılmaktadır.

Toplumların sosyo-ekonomik yapılarına göre sporun yeri ve değeri değişmektedir. Çağımızda kapitalist ve sosyalist ülkelerde spora verilen değerlerin ne anlamda olduğuna bakarak, farklılıkları belirgin bir biçimde görmek mümkündür.

Kapitalist ülkelerde devamlı olarak yapılan bir propaganda vardır. «Spora politika sokulmaz!» şeklinde formüle edilen bu görüşün, pratik hayatta ne kadar geçersiz olduğu örnekleriyle ortadadır. Bu görüşü öne süren burjuvazi, sporu kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda etkin bir araç olarak, kitlelerin mücadelesini saptırmak ve pasifleştirmek için kullanmaktadır. Oysa spor, zorunlu olarak politikanın içindedir. Nasıl insanın yaşantısı politikadan bağımsız değilse, spor da politikadan bağımsız değildir.

Spordaki başarı, belirli ölçüde ülkelerin gelişimlerinin göstergelerinden biri olmaktadır. Hangi ülkenin ekonomisine, kalkınma hızına, toplumsal düzenine bakarsanız bakın, sportif yarışlarda uluslararası yeri ile bir paralellik görürsünüz. Sosyalist ülkeler sürekli olarak üst sıralara tırmanırken, kapitalist ülkelerin başarı grafikleri düşmektedir. Tüm sosyalist ülkeler sosyo-ekonomik alanda büyük sıçramalar yaparken bu durum spordaki başarıları ile atbaşı gitmektedir.

Günümüzde spor artık evrensel bir olgu haline gelmiştir. İkili ya da bir çok ülkenin katılmasıyla düzenlenen spor karşılaşmalarının uluslar arasındaki ilişkileri geliştirdiği ve ülkeler arasındaki barışın güçlenmesine katkıda bulunduğu gerçeği her geçen gün daha çok kavranmaktadır.

Değişik sosyo-ekonomik yapıya sahip ülkeler arasında yapılan antlaşmalarla karşılıklı yardımlaşma ve işbirliği sağlanmaktadır. Karşılıklı yardımlaşma antlaşmaları uyarınca ülkeler birbirlerine spor araç ve gereçleri ile çalıştırıcı göndermektedirler.

Sporun ilginç bir diğer özelliği de saptırılamazlığıdır. Sporu hangi ülke, hangi amaçlar için kullanırsa kullansın, gerçekler tüm açıklığıyle ortaya çıkar.

Bunu klasik Alman ve İtalyan faşizmleriyle örnekleyebiliriz:

İtalya'da Mussoli'nin kurduğu GUF (Faşist Gençlik Örgütü), bünyesinde sporu da barındırıyordu. Faşist spor bayramları ile gençliğin heyecanı ayakta tutulmaya çalışılıyordu. GUF, eğlenceler düzenliyor, bedava içkiler dağıtıyor ve bu tür bir propaganda ile faşist gençlik örgütünün üye sayısını arttırmaya çalışıyordu.

Hitler de spora aynı amaç için ilgi gösteriyor, faşizmin propagandası için sporu kullanmak istiyordu. 1936 Berlin Olimpiyatları için görkemli tesisler yaptırdı. Hiç bir fedakârlıktan kaçınmadı. Uzun bir faşist reklam kampanyasının sonucunu Berlin Olimpiyatlarında almak istiyordu. Uluslararası yarışmada tüm dünyaya kendi gücünü göstermek istiyordu. Amacı, «üstün ırk» teorisini kanıtlamaktı. Spordaki başarılar, gerek fizyolojik, gerekse teorik olan «üstün ırk» gençliğinin başarısını kanıtlayacaktı. Gençliğe spor yaptırmasının bir diğer nedeni de sağlam, dayanıklı iyi askerler yetiştirmekti. Açtığı kamplarda SA'ları örnek birer Alman olarak yetiştirmek için hiç bir fedakarlıktan kaçınmıyordu. O güne değin yapılmış en büyük ve en güzel stadyum olan Berlin Olimpiyat Stadı'nda, 1936 Olimpiyatlarının açılış töreni göz kamaştırıcı olmuş ve Hitler'i memnun etmişti. Ancak, yarışları izlerken Hitler sıkıntılı dakikalar yaşamaya başlamıştı. Alman sporcularının beklenilen başarıyı gösterememeleri, buna karşın renkli derili, Hitler'e göre «en aşağılık ırkın» sporcularının başarılı olmaları, Hitler'i çileden çıkartmaya yetti. Umutlar gerçekleşmemişti.

Bugün, iki sistemi (dünya kapitalist ve sosyalist sistemi) karşı karşıya getiren sportif faaliyetlerde —yarışmalarda— iki toplumsal sistemin konuyu nasıl ele aldıklarını ve değerlendirdiklerini de açıkca sonuçlarıyla birlikte görebilmek mümkün. Bu nedenle incelemeyi tek tek bu sistemler içinde yer alan ülkelere göre sürdürmekte yarar var.

Fakat bundan önce özellikle sporda sözü edilen amatörlüğe ve profesyonelliğe bir açıklık getirmek yararlı olacaktır.

AMATÖR SPOR, PROFESYONEL SPOR

Kapitalist toplumda; bir eğlence, bir hoş vakit geçirme uğraşı olarak uygulanan sporun zamanla kişiyi sporculuktan seyirciliğe itmesi sonucu kazanç amacıyla birtakım spor karşılaşmaları ortaya çıkmıştır. Bu seyirci - sporcu ilişkisi, ortaya mesleği spor olan, kazanç amacıyla yarışan, karşılaşmalar yapan sporcu türlerini ve örgütlerini çıkartmıştır.

Bu tanımlara uygun olarak tüm kapitalist ülkelerde yasalar çerçevesinde bazı spor dallarında amatör ve profesyonel karşılaşmalar yapılmaktadır. Bazı ülkelerde ise birçok spor dalında profesyonelliğin yasak olmasına karşın gizli profesyonellik vardır. Özellikle 20. y.y.'ın ikinci yarısında gizli profesyonellik yaygınlaşmıştır. Gizli profesyonelliğin uygulanmasında çeşitli yollar vardır.

a) **Açıkca Ödenen:** Sporcularla açıkca pazarlık yapılır ve değerleri nakit olarak ödenir.

b) **Müessese Kulüpçülüğü:** Profesyonel olmasa bile başarılı olabilmek için sporcuların iyi hazırlanmaları şarttır. Bazı sporcular reklam amacı ile spora yatırım yapmış herhangi bir müessese kulübüne girerek kadrolu işçi görünürler. Hiç bir gün işe gitmeden aybaşlarında maaşlarını alırlar.

Bu kulüpler ve bu sporcular, tekelci firmaların reklamları için kullanılırlar. Örneğin ülkemizde, OYAK, RENO, VİNYLEKS, Eczacıbaşı, TOFAŞ, MEYSU gibi şirketler kendi adlarını taşıyan spor kulüpleri kurarak, etkin bir biçimde kendi reklamlarını yaparlar.

Bu kulüplerde çalışan sporcular belli bir süre sonra ya o firmada sıradan bir emekçi olarak çalışmaya devam ederler ya da işlerinden atılırlar.

c) **Burslu Amatör:** Özellikle eğitimin paralı olduğu ülkelerde görülen bu tür profesyonellik eğitim kurumlarının başarılı sporculara burs vermesi ile gerçekleşir. Yurdumuzda da örnekleri vardır. Bu tür bir uygulamayı Boğaziçi Üniversitesi yapmaktadır. Yine Ankara'nın Yıldırım Beyazıt Lisesi'nin her yıl liselerarası futbol şampiyonu olması bir rastlantı sonucu değildir. Derslerde başarısız, okulu bırakmış, birçok futbolcu diplomayı okula uğramadan almışlardır. Yıldırım Beyazıt Lisesi Müdürü de vitrinini kupalarla doldurmuştur. Benzeri örnekler çoğaltılabilir.

d) **Masraf Gösterme:** Amerika Birleşik Devletlerinde amatör kulüp sporcuları yıl boyunca eyaletleri dolaşarak yarışlara katılır, maçlara çıkarlar. Masrafları için tesbit edilmiş paralar genellikle sporcu tarafından kullanılmaz. Örneğin uçak parası olarak yirmi yarış için 2500 dolar veriliyorsa 1000 dolarlık benzinle kendi arabası ile sporcu yarışlara katılır, 1500 dolarla da geçimini sağlar.

e) **Spor Sanayii Profesyonelleri:** Çeşitli ulusların millî takım seviyesine her dalda sporcu geçimlerini yine sporla karşılamaktadır. Yılın büyük bir kısmını devletin kamplarında geçiren bu sporcular ayrıca harcırahlarını da almaktadırlar. Spor yaptıkları sürece geçim dertleri olmayan bu sporcular kullandıkları malzeme karşılığında bu malzemeleri üreten firmaların ücret karşılığında reklamını yaparlar. Özellikle kayak, tenis, otomobil, motosiklet yarışçılığı vb. gibi pahalı sporlarda reklam ücretleri çok yüksektir.

Bütün kapitalist ülkelerin başarılı sporcularının amatör dallarda olsalar dahi gizli profesyonel oldukları bugün artık herkesin bildiği bir gerçektir. Uluslararası yarışmaların önemi hiçbir kapitalist spor yöneticisinin kendi ülkesindeki amatörlüğü koruma mücadelesine izin vermemektedir. Buna rağmen tüm kapitalist ülkeler her uluslararası spor toplantısında sosyalist ülke sporcularının profesyonel sayılmaları gerektiği üzerinde tartışmalar açmaya gayret etmektedirler.

Sosyalist ülkelerin hiç birinde profesyonel spor yoktur. Olimpiyat seviyesinde başarılı sporculara bakacak olursak hepsinin bir okulu veya bir işi olduğunu görürüz. Spor hayatları sona erdiği zaman sporla ilgili veya ilgisiz bir işte çalışabilirler, çünkü sporculuk yaptıkları sırada kendilerini yetiştirebilme olanağı sağlanmıştır. Okuyan veya çalışan sporcuların gerektiğinde okullarında veya işyerlerinde yarışlar veya çalışmalar için yeterli anlayışı gördükleri bir gerçektir. Fakat bu anlayış bir yerde zorunludur, çünkü yaptıkları iş de, sosyalist yarışmanın bir alanıdır. Hiç kimse sosyalist ülke sporcularının yalnız antreman yaptıklarını ve de karşılığında ücret aldıklarını öne süremez. Sporu meslek olarak gören anlayış sosyalist ülkelerdeki spor anlayışına, kısaca sosyalist toplumun yapısına ters düşer.

Sosyalist ülkelerdeki spora yeni başlayan veya şampiyon bir sporcu için malzeme bir sorun değildir. Bugün kapitalist ülkelerde milyoner sporu olarak tanımlanan spor dallarını dahi isteyen herkes ücretsiz olarak yapabilir.

Türkiye'de ise amatörlük kavramı geliştirileceği yerde, kapitalizmin gelişmesi ile diğer çarpık kurumlar gibi profesyonel spor ve özellikle de futbol önem kazanmıştır. Amatör spora ve sporculara gereken hiç bir ilgi gösterilmemiş ve maddî ve manevî imkânlar ta-

nınmamıştır. Türkiye'de sporun durumunu daha sonra geniş olarak ele alacağız.

Şimdi, sosyalist ülkelerden başlayarak, sporun değişik sistemler içinde yer alan ülkelerdeki durumuna bakalım.

SOSYALİST ÜLKELERDE SPOR

Günümüzde dünyanın üçte birinde sosyalist bir düzen var. Dünya nüfusunun 2/5'i sosyalist bir düzende yaşıyor.

Sosyalist ülkelerin artan başarıları, sosyalist ülke halklarının yaşam koşullarının sürekli yükselmesi, spor alanına da yansıyor.

Sosyalist ülkelerde geniş kitlelere spor yapma olanakları hazırlanmış, fizyolojik ve psikolojik sağlığını kazanmasını sağlamak için spor etkin bir araç olarak benimsenmiştir. Büyük bir kitleye planlı ve bilimsel olarak spor tüm olanaklar ile sunulunca olağandır ki uluslararası yarışmalardaki başarılar da bunun peşi sıra birbirini izleyecektir. Yani sosyalist ülkelerin spordaki uluslararası başarıları, geniş kitlelere sağlıkları için hazırlanan olanakların bir sonucudur.

Sosyalist iktidarın kurulmasından bu yana 60 yıllık bir deneyi olan Sovyetler Birliği uluslararası spor yarışmalarında birinci sıradadır. Genç Demokratik Alman Cumhuriyeti ikinci sıraya yerleşmiştir. Kalkınma hızı dünyada en yüksek olan Bulgaristan'ın spordaki başarıları da aynı oranda büyük bir hızla artmaktadır.

Spordaki uluslararası başarılarını en yüksek düzeye çıkarmış olması nedeni ile Sovyetler Birliği'nin yanı sıra, nüfusunun az olmasına karşın başarılarının hızla ve sürekli olarak artış göstermesi açısından da Demokratik Alman Cumhuriyeti'ni örnek alarak spor çalışmalarını incelemek sosyalist ülkelerdeki spor konusunda bize yeterli bilgiyi verecektir.

Sovyetler Birliği'nde Spor

Bugün tüm dünya Sovyetler Birliği'nin sporda en başarılı ülke olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştır. İlk kez 1952 olimpiyatlarına katılan Sovyet Birliği spordaki üstünlüklerini de burada kanıtlamıştır. 1952 yılından bu yana yapılan bütün olimpiyatlardaki (sadece bir yaz olimpiyatı dışında) madalya sıralamasında birinciliği elinde tutmaktadır. Bu başarının bir raslantı olmadığı hem sürekliliğinden ve hem de tüm dallarda eşit orandaki bölüşümünden de anlaşılmaktadır.

Sovyetler Birliği'nde kitle sporunun tarihi Ekim Devrimine dayanır. Ekim Devrimi sonrası kültür-fizik çalışmalarının toplum içinde yaygınlaşmasındaki amaç, başta genç nesil olmak üzere, tüm Sovyet

halklarının bedenen güçlü sağlıklı olmasını sağlamaktır. İlk sosyalist ülkenin 60 yıllık deneyimleri sporda kendi ülkesinin koşulları çerçevesinde en doğru örgütlenmeyi kurmuş ve başarıları ard arda sıralamaya başlamıştır.

Başarı ile sonuçlanan ve herkese spor olanağı tanıyan SSCB'deki spor örgütlenmesinin temelini fabrikalardaki, eğitim merkezlerindeki, kolhozlar ve sovhozlardaki «kültür-fizik grupları» oluşturur. Ekim Devriminden bu yana süre gelen bu çalışmalar Sovyet sporunun ve kültür-fizik hareketinin temelini oluşturmaktadır.

50 milyon kapasiteli ve 210 bin kültür-fizik grubundan oluşan bu örgütlenme tüm sovyet yurttaşlarına spor yapma, tesis ve malzemelerden yararlanma olanağı tanır. Kültür-fizik gruplarının kapsadığı birim on kişiden binlere kadar ulaşır. Bu gruplar genellikle kulüpler biçiminde örgütlenmiştir. Bu kulüpler de büyüklükleri oranında geniş spor dallarını kapsar. Sovyetler Birliği'nde 37 büyük kulüp vardır ve bunlar 59 spor dalında faaliyet gösterirler. 15 Cumhuriyetin her birinde biri şehirleri öteki kırsal alanı kapsamak üzere iki kulüp vardır. Bu otuz kulübün dışında kalan 7 büyük kulübün bütün şehirlerde şubeleri vardır. Bu kulüpler şunlardır: Dynamo, Spartak, Bourevestnik (Üniversite öğrencileri kulübü), C.S.C.A. (Ordu merkez spor kulübü), Troudovye (Teknik meslek okulu öğrencileri), Lokomotiv (Demiryolu işçileri), Vodnik (Tersane işçileri).

Her kulübün bayrağı, forması değişiktir. Yöneticilerini kendileri seçerler ve spor tesislerine, uzman çalıştırıcılara, başarılı sporcular için merkez bölümlere ve de çocuklar için spor okullarına sahiptirler.

Eğitim Kurumlarındaki spor çalışmaları, kültür-fizik grupları küçüklü büyüklü spor kulüpleri mahalli veya ülke çapındaki yarışmalar, eğitici yetiştirilmesi, tesis ve malzeme yapım ve dağıtımı Sovyetler Birliği Bakanlar Konseyine bağlı olarak çalışan Kültür - Fizik ve Spor Komitesince düzenlenir. Kültür - Fizik ve Spor Komitesi çalışmalarını merkezi plan çerçevesinde yürütür. Hayatın her dalında olduğu gibi sporda da başarının anahtarı planlı kalkınmadır. Kaynakların doğru değerlendirmesi sonucunda başarı rastlantı olmaktan çıkar.

59 ayrı dala ayrılmış spor, Sovyetlerde ayrıcalıklı bir grubun yararlandığı bir uğraşı değildir. En ucuzundan, milyoner soru olarak adlandırılan spor dalına kadar her Sovyet vatandaşı istediğini seçmekte serbesttir. Kırsal kesimde yaşayanlara da bu olanaklar tanınmıştır. Münih Olimpiyatlarına katılan Sovyet takımının 30 elemanı kırsal kesim kulüplerinden gelmişlerdir.

Bayanlar için de spor yapmada farklı bir durum yoktur. 20 milyon bayan, sporcu, eğitici, çalıştırıcı olarak spor yapmaktadır. Jimnastikçi,

satrançcı, kayakçı, bastekbolcu, eskrimci ve voleybolcu bayan sporcular dünyanın en iyileri olarak kabul edilirler.

Spor, Sovyet yurttaşının yaşamına girmiştir. Yaşlılar da bu genellemenin dışında değildirler. Sağlıklarının izin verdiği ölçüde ve sağlıkları için, doktor denetiminde dört milyon yaşlı «sağlık gruplarında» spor yapmaktadır.

Çocuğu, genci, yaşlısı işyerinde, okulunda, mahallesinde spor yapmaktadır. İşçi-köylü devleti Sovyet Birliği tüm halklarına ve tüm yurttaşlarına istediği sporu yapma olanağını sunmaktadır. Sonuçta bayrağını Dünyanın yüzlerce spor alanında yükseltmekte, ulusal marşını dinletmektedir.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde Spor

D.A.C.'de sporun felsefesi, Alman Sosyalist Birliği Partisi I. Sekreteri Erich Honecker'in şu sözleri ile ifade ediliyor: «Gelişmiş bir kişiliğin oluşması yalnızca zihnin gelişmesi ile aynı zamanda vücudun da gelişmesi ile olanaklıdır. Ülkemiz sadece spordaki gücü ile değil, aynı zamanda kültür-fizik ve spora verdiği önemle ve onları her bireyin yaşamsal gereksinimi haline getirme çabaları ile de dünya düzeyinde bir üne sahiptir. Bu nedenle, hem yarışma ve kitle sporuna hem de gençlerle çocukların spor faaliyetine aynı dikkati göstereceğiz.» D.A.C.'de, herkesin aynı koşullarda bedensel ve zihinsel yapılarını geliştirebilmelerini, eğitim ve bilim yapabilmeleri için gerekli olanakları sağlanmıştır.

Okullarda ve okul dışında tüm halka spor yapma olanağı ancak büyük bir organizasyon ile gerçekleştirilebilir. Bu amaçla Nisan 1957'de Alman Beden Eğitimi ve Spor Birliği (D.T.S.B.) kuruldu. D.T.S.B.'nin amacı, ülke halkının özellikle gençliğin spora yönlendirilmesi, onların çok yönlü gelişiminin sağlanması, sağlıklı ve yaşam dolu insanlar haline getirilmesidir.

1970 yılında, kültür-fizik ve sporu halka yaymak ve onu halkın günlük yaşantısının bir parçası haline getirmek için, Alman Sendikaları Konfederasyonu ile D.T.S.B. arasında ortak bir program hazırlandı. «Böylece kültür-fizik ve spor her bireyin sağlığını kazanmasında, yaşam beğenisinin artmasında, yeteneklerini geliştirmesinde katkıda bulunacaktı.»

Bu programa göre düzenlenen yarışma ve sağlık testlerinde bugün 5 milyondan fazla insan yararlanmaktadır.

1971 yılında federasyon 2.155.812 sporcuya sahipti. (nüfusun yüzde 12.2'si) 1973'de ise bu sayı 2.422.581'e yükselmişti. (nüfusun yüzde 14.2'si) Genç ve çocukların 2/3'ü her yıl «Gençler ve Çocuklar Tur-

nuvası» nda (Spartakiad) yarışırlar. 1971'de 3.300.000 kişi şehir ve köylerde düzenlenen yarışmalara katılmıştır. Bu sayı 1974'de 4 milyonu aşmıştır.[1]

Spartakiad, gençliği düzenli bir spor faaliyetine yöneltmek, spor yarışmalarına katılmalarını sağlamak ve böylece spor yeteneklerini ortaya çıkartmakta etkin bir araç olarak kullanılıyor

Aşağıdaki çizelgelerde sportif faaliyetlere katılan gençler, çocuklar, işçiler ve diğer çalışanların sayılarındaki artışları ve uygulanan spor programının ne denli başarılı olduğunu ortaya koymaya yetecektir.

Çocuklar ve Gençler:

Sene	18 yaşına kadar toplam sayı	14 - 18 yaş arası	6 - 14 yaş arası	6 yaşından küçük
1950	221.178	—	—	—
1960	502.139	220.078	282.061	—
1970	836.711	311.542	459.039	66.130
1973	1.043.383	390.973	566.837	85.573

Spor kulüplerinde, devlet kuruluşlarında, tarım kooperatiflerinde spor yapan işçi ve diğer çalışanlar:

Sene	18 yaşından büyük üyelerin sayısı	Spor kulüpleri Üye sayısı	Devlet Kuruluşları	Mahalle Grupların
1950	470.002	—	—	—
1960	936.565	297.589	909.761	87.828
1970	1.233.869	2.813.614	2.099.169	714.445
1973	1.379.198	4.207.731	3.061.102	1.146.629

D.T.S.B., Alman Sendikaları arasında hazırlanan ortak program uyarınca düzenlenen yarışmalara ve sağlık testlerine katılanlar:

Sene	Çocuklar	Gençler	Yetişkinler	Toplam
1970	415.990	227.362	392.267	1.035.619
1971	430.328	237.960	410.591	1.078.879
1972	447.532	263.193	418.817	1.129.542
1973	483.560	285.747	471.623	1.240.930

Demokratik Alman Cumhuriyeti 1956 Melbourne Olimpiyatlarından beri olimpiyatlara katılmaktadır. Başarı, Olimpiyat sonuçları izlendiğinde çok iyi görülebilir 1956 - 1968 yılları arasında bu ülkenin olimpiyat oyunlarına katılması bazı koşullara bağlıydı Bu olimpiyatlara CIO (Uluslararası Olimpiyat Komitesi)'nun kararı gereği Federal Almanya bayrağı altında katılmak zorunda kaldı. 1968 yılında resmî adı ve politikası nedeniyle gene bazı kısıtlamalar uygulandı. Ancak 1972 yılında ulusal bayrağı ile yarışmalara katılabildi. Sporcuların başarıları ve efendiliği ülkeye büyük saygınlık kazandırdı.

Bu durumu, Alman Sosyalist Birlik Partisi I. Sekreteri Erich Honecker şöyle değerlendiriyordu:

«Dünya; Sovyetler Birliği, bizim ülkemiz ve diğer kardeş sosyalist ülkelerin ortaya atmış oldukları fikirlerin gücünü gördüler. Bunlar, halklar arasında, barış içinde yaşama, dostluk, güven ve barış amacı taşıyan fikirlerdir. Avrupa'da yakın ve uzak doğuda insanlar kendileri için hayatî önem taşıyan bu fikirleri kabul etmişlerdir.

«Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde spor alanında gelecek yıllar için büyük hedefler saptanmıştır. Bizim için şimdi önemli olan sorun, Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin VIII. Kongresi'nde almış olduğu kararları uygulamak ve spor ile kültür-fiziği daha yüksek bir düzeye çıkartmaktır. Bu ise, tüm halkı kültür-fizik ve spor yapmaya ikna etmek, spor yeteneklerini desteklemek, beden eğitimi faaliyetleri yoluyla, aktif dinlenme, bireylerin uyumlu gelişimini sağlamak demektir. Bu şekilde sosyalizmin tipik özelliklerinden birini yerine getirmiş olacağız; insanın refah içinde olması için, halkın mutluluğu için, işçi sınıfı ve diğer tüm çalışanlar ile gençliğin yararı için herşeyi yapmak.»

KAPİTALİST ÜLKELERDE SPOR

Düzenin niteliğine ve gelişmesine göre spor her ülkede değişik bir yapıya sahiptir. Kapitalizm aşamasına gelmekte olan ülkeler ile, kapitalizmin en yüksek aşamasına ulaşmış ülkeleri incelediğimizde sporun halk yararına kullanılmayan bir unsur olduğunu görürüz.

Aşağıda spor yönünden incelenen, değişik toplumsal yapıya sahip kapitalist ülke gruplarının ekonomik-sosyal yapıları bizce biliniyor. Ekonomik-sosyal yapıları hakkındaki bilgilerimize, spor incelememizi de kısaca eklediğimizde bütünlüğün bozulmadığı, tüm alt ve üst yapı kurumlarının kendi içinde bir bütünlük gösterdiği ortaya çıkmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri

Ülkelerin spora değişik amaçlarla yaklaştığı bilinen bir gerçektir. Buna dayanarak ülkeler arasında bir sınıflama yapabiliriz. Ancak

Amerika Birleşik Devletleri'nin spora bakış açısı ve bu ülkedeki spor kavramı diğer ülkelerinkine benzemez. Diğer ülkelerden tamamen farklılıklar gösteren, kendine özgü bir spor anlayışının, bir spor dünyasının olduğu görülür.

Amerika Birleşik Devletleri'nde spor, para demektir. ABD'de sporu, amatör spor, profesyonel spor diye bir ayırım içersinde düşünmek olanaksızdır. Diğer kapitalist ülkeler için geçerli olan bu ayırım ABD için geçersizdir. Bunun başlıca nedeni amatör spor kavramının yalnızca bir araç olarak kullanılmasıdır. Amatör spor olarak adlandırılabilecek spor çalışmaları profesyonel spor için kaynak oluşturur. Amatör spor orta dereceli okullarda, semt sahalarında başlar, yüksek okullarda en üst düzeye ulaşır, oradan da profesyonel liglere yönelim başlar. Bu zincirde en önemli halkayı yüksek okullar oluşturur. Yüksek okullar ile spor arasındaki ilişki karşılıklı kâr ilişkisine dayanmaktadır. «Şeyir sporu»na dönük anlayış zorunlu olarak yerleşmiştir. Bunun nedeni Amerikan Üniversitelerinin gelirlerinin büyük bir kısmını spordan elde etmeleridir. ABD'de 15.000'in üzerinde seyirci kapasiteli stadyumu bulunan 136 yüksek okul vardır. Bunlar içersinde en büyüğü 101.710 seyirci kapasiteli Michigan Üniversite stadyumudur. Bu Bu 136 üniversite stadyumunun ortalama seyirci kapasitesi 38.000' dir. Gerek üniversite içi, gerekse üniversite dışı şeyir sporlarının bu stadyumlarda yapılması ile üniversite gelirlerinin büyük bir kısmı elde edilir. Doğaldır ki bu tür bir gelir için belli bir gider de vardır. Bu harcamalar ikiye ayrılır. Birinci bölüm çalıştırıcı, malzeme bv. gibi harcamalardır. 1969 yılında Missouri Üniversitesinin 50 yüksek okulda yaptığı araştırmalara göre bu okullar, ortalama olarak Amerikan futbolu programları için 670.000 dolar, tüm spor programları için de 1.300.000'er dolar harcamaktadırlar. İkinci ve daha önemli giderler ise profesyonelliğin birinci basamağı olan spor burslarıdır. ABD'de yüksek okullar, kişiler, dernekler ve vakıflarca paralı olarak işletilir. Ortalama olarak bir yüksek okul öğrencisinin bir yıllık öğrenimi için 7000 dolar gereklidir. Bunun sonucu olarak da renkli derili olanların yanı sıra orta gelirli ailelerin büyük bir kısmının çocuklarının yüksek öğrenim yapma olanakları yoktur. Bunun istisnaları ise kendi ölçülerince tesbit edilen «üstün zekâlılara» büyük şirketlerin, vakıfların burs vererek onlara okuma olanağı sağlamasıdır. Yüksek okullar da kendi reklamlarını spor karşılaşmaları ile yaptırtabilmek amacı ile başarılı sporculara burs verirler.[2]

Bu bursların tutarı tahminlerin çok üstündedir. Yaklaşık olarak üniversite öğrencilerinin % 30'u bu tür burslar ile öğrenimlerini sürdürmektedir.

Bu sayının yüksekliği yadırganmamalıdır. Çünkü spor dallarının sayılarının yüksekliği ve yüksek okulların gerek parasal kaynak, gerekse öğrenci bulmak için yaptıkları reklamlar sadece spora dayalıdır. 1973 yılında 22 ayrı yüksek okul basketbol liginde 186 takım oynamakta idi. Bunların dışında hiçbir ligde bulunmayan ancak düzenli maçlar yapan 73 takım vardır.[3]

Yüksek okullar ile sporun, karşılıklı kâr amacı ile ilişkili oluşları gerçeği konunun sadece bir yönüdür. Diğer bir yönü de nihai amaç olan profesyonel spora, amatör spor ile orta ve yüksek okullardaki spor çalışmalarının kaynak oluşturmasıdır.

ABD'de spor yapan kitle çok büyüktür. Fakat bu kitleye özellikle genç sporcular kitlesine bu tür olanaklar sağlanması profesyonel spora, yetenekli kişileri verebilmek içindir. On milyonlarca spor yapan kitleden çeşitli elemeler sonucunda birer lig oluşturulur. Buz hokeyi liginde 28, bastekbol liginde 24, Amerikan futbolu liginde 26 ve beyzbol liginde 24 takım karşılaşmalar yapar. Buz hokeyi, basketbol ve futbol sadece profesyonel lig düzeyinde yapılır. Toplam 102 takıma eleman sağlamak için 240 milyon kişilik bir ülkede her türlü olanak hazırlanmıştır.

Bu olanakların sonucunda, bu 102 takımın yaptığı karşılaşmalar Amerikan ekonomisinde 100 milyar doları aşkın bir para döndürmektedir. Bir ekonomi için sporun bu denli önem kazanmasının tarihine ve nedenlerine inmekte yarar görüyoruz.

ABD'nde ilk spor malzeme sanayisi 1876 yılında kurulmuştur. Spor sanayinin kuruluşu ile birlikte Amerikan beyzbol ligi de oluşturulmuştur. Ligin oluşturulmasına önderlik eden bu malzeme sanayii olan Spalding, aynı zamanda ligdeki takımlardan birinin de sahibi idi.

Dolar ile spor arasında sıkı bir ilişki bulunduğunu keşfeden sermayedarlar bu alanı geliştirmekte gecikmediler. Spor-dolar ilişkisinin meyvaları çeşitli dallarda idi. Bunun en başında reklam, gazete satışı, ve televizyon geliyordu.

Henry Ford'un anılarındaki şu sözler dikkat çekicidir: «Araba yarışçılığı insanların okumaya değer buldukları tek reklam türüdür. Winton rallisini kazandıktan bir hafta sonra Ford Motor Şirketini (Ford Motor Company) kurdum.»[4]

İnsanların reklamlar ile koşullandırılmasında sporun kullanılmasının etkinliği, bir kamuoyu araştırması ile ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Amerika'da gazete okuyucularının % 30'u sadece spor haberleri için gazete almaktadır.

Böylece paranın kokusunu alan sermayedarlar yavaş yavaş sporun malzeme yapımı, takım kurma gibi çeşitli alanlarındaki yatırım-

lara başladılar. Bugün Amerikan liglerindeki spor kulüplerinin hepsi ya kişilerin, ya da şirketlerindir (özellikle TV. Şirketlerinin).

Televizyonlarda maç naklinin kârlı oluşunun yanında kulüpler satın almanın, kulüp patronluğu yapmanın da kârlı iş olacağı zamanla düşünülmüş ve televizyonlar kulüp satın almaya başlamışlardır. ABD' nin en büyük televizyon şirketlerinden CBS Newyork Yankees (Beyzbol) takımını almak için 15 milyon dolar, Voncouver Canucks (Hokey) takımı için ise 6 milyon dolar vermiştir. 102 Buz hokeyi, basketbol, Amerikan futbolu ve beyzbol kulüplerinin 32'sinin sahibi mahalli ve ulusal TV şirketleridir. Büyük şirketler ve sermayedarlar geri kalan % 70 kulübe sahiptir. Bu kişilerden en ünlüsü olan **James Norris** aynı ligde rakip olarak yer alan 3 basketbol ve 3 buz hokeyi takımının sahibidir.

Şu anda ABD'de sporun para ile ilişkisinin bu kadar büyümesine en büyük etken şüphesiz televizyondur. Sporu adeta televizyonlar yönlendirir. TV şirketlerince bir yıl dörder aylık üç mevsime bölünmüştür. Bu üç ayrı spor mevsiminde Basketbol, Amerikan Futbolu ve Beyzbol oynanır. Bu üç sporun bu kadar popüler oluşunun ve futbol gibi tüm dünyada en popüler spor dalının dahi, ABD'de gelişmeyişinin tek nedeni yılın 12 ay oluşu ve TV şirketlerince liglerin dörder aylık üç mevsim oynatılmasıdır.

Televizyon şirketlerinin ödedikleri paralar kulüpler için, (gişe geliri dışında) iyi birer gelir kaynağıdır. N.B.C. televizyon şirketi Amerikan Futbol ligi maçlarının yayın hakkı için bu ligdeki kulüp sahiplerine 5 yıllık sözleşme karşılığı 1968 yılında 38 milyon dolar ödemiştir. ABC şirketi pazartesi gecesi de maç yapılması için kulüplere 1970 yılında 7,5 milyon dolar vermiştir.

Televizyonların sporla ilgili yatırımlarının yüksekliğinin nedeni daha çok televizyon seyircisini kendi şirketine, kendi kanalına çekmek içindir. Böylelikle maç öncesi, sonrası, maç aralarında, maçlarda alınan molalarda, uzun süren «sakatlıklarda» gösterilecek reklamlarla elde edilecek kâr artmaktadır. Bazı firmalar oyuncularla anlaşarak oyuncunun belli bir süre «sakatlanmasını» sağlamaktadırlar. Bu araya bir reklam sokabilme olanağı için oyuncuya çok yüksek paralar teklif edilir. Kulüplerin gelirleri başlıca iki ana bölüme ayrılır. Televizyonlardan aldıkları paralar bir yılda 1.5 milyar dolara yakındır. Daha büyük gelir ise gişe hasılatlarıdır. Her yıl 300 milyon bilet 6 dolardan satılmaktadır. Bu 1.8 milyar dolar demektir. Bu iki ana gelire, kullandıkları malzemelerin imalatçılarından aldıkları reklam bedeli de eklenebilir. Masrafları ise o kadar önemli değildir. Herşeye rağmen sporculara da büyük rakamlar ödenmektedir. Örneğin dünyaca ünlü basketbolcu Ke-

rim Abdül Cabbar'ın bir yıllık transfer ücreti 2 milyon dolardır. Beyzbolcu Reggie Jacksson'da New York Yankees takımında 3 yıl oynamak için 4.1 milyon dolar almıştır.[5]

Üniversiteler, televizyonlar ve takım patronlarının yanı sıra spordan gelir sağlayan bir diğer kurum da spor malzemesi sanayicileridir. 1966'da yapılan bir araştırmaya göre 286 milyon kişiyi kapsayan spor malzemesi sanayiinin cirosunun 10 milyar dolar olduğu saptanmıştır. Günümüzde bu rakamın iki katına ulaştığı sanılmaktadır.

Amerikan Ekonomisinde sporun yeri araştırıldığında dikkat edilmesi gereken bir diğer konu da sporun alt yapısını (tesis, stadyum) vs. yapımına) harcanan paralardır.

Bunlarda yılda 25 milyar dolar tutmaktadır. Bütün bunlar toplandığında ABD'de spor sanayinin 60 milyar dolarlık bir mali portresinin olduğu ortaya çıkar.[6]

ABD'de sporla ilişkileri olmayanların sporun sırtından para kazandıkları gerçeği de unutulmamalıdır. Mafia'nın parmağının bulunduğu savunulan müşterek bahislerde dönen para spor sanayinin tutarından da çoktur. Senato McClellan alt komitesi sadece amerikan futbolu üstüne her yıl 50 milyar dolara yakın ortak bahis oynandığını saptamıştır. At yarışlarından Rodeo'ya kadar bütün diğer branşlarda oynanan müşterek bahisler gözönüne alındığında inanılması güç bir rakam ortaya çıkar.

Batı Avrupa Ülkeleri

Genel olarak ileri kapitalist sosyo-ekonomik yapıya sahip olan Batı Avrupa ülkelerindeki sporu incelerken bir başlık altında hepsini sıralamak doğru olur.

20. ci yüzyıl öncesi Batı Avrupa ülkelerinde spor, derebeylerinin, aristokratların boş zamanlarını değerlendirmesinden öteye geçemezdi. Sürek avları, at yarışları, yerel turnuvalar bu dönemde sporun ilk örnekleri olarak sayılabilir. Özellikle Birinci Dünya Savaşının ardından DEVLET'in rolünün artması ile spor örgütlenmeye, okullar düzeyinde yapılmaya başlandı. Ancak spor yapanların sayısının artması, çeşitli dallarda sporun yaygınlaşması, yarışmalarda; özellikle olimpiyatlarda ulusların temsil edilmesi yine de sporu halka indirememiştir. Spor yalnız zenginlerin bir uğraşı olmaktan öteye gidememiştir. Devletin halka, özellikle emekçi sınıfa yönelik önlemler alması daha çok İkinci Dünya Savaşı sonrasına rastlar. Genellikle parasız eğitim kurumlarının yaygınlaşması, bu eğitimin sporu da kapsaması ile, spor daha da geniş kitlelere ulaştı. Uluslararası karşılaşmaların başarılı ülkelerce bir reklam amacı olarak kullanılması, yarışma sporlarına yatırımları

arttırdı. Bunun sonucu olarak spora bilimsel araştırmalar girdi. Sporun yaygınlaşmasının bir diğer nedeni de emekçi halkın genel kültür seviyesinin yükselmesidir.

Sporun insan sağlığı üzerindeki etkilerinin anlaşılması ile gönüllü olarak spor yapanların sayısı arttı. Yarışma sporu yaşını geçirmiş olanlar boş zamanlarını sağlıkları için sporla değerlendirmeye başladılar. Bu tür spor dalları arasında yürüyüş, dağcılık, yüzme, parasal olanakları daha yüksek olanlar için tenis, kayak ve golf sayılabilir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası sporun örgütlenmesindeki değişiklik, eğitim kurumlarında genellikle spora önem vermeyi kapsıyordu. 1952 sonrası ise bir başka etken ortaya çıktı. 1952 Olimpiyatlarında ilk kez bir sosyalist ülke olan Sovyetler Birliği katıldı. Ve yarışlar Sovyetler için zaferle sonuçlandı. Sosyalist sisteme katılan diğer sosyalist ülkelerin de 1960'larda sosyalizmin meyvelerini sporda da toplamaya başlaması ile spor dünyası renklenmeye başladı. Uluslararası karşılaşmalarda sosyalist ülkelerin zaferleri her dalda gittikçe artıyordu.

Bu durumda bir önlem alma gereği duyan tüm kapitalist ülkeler, sosyalist ülkelerin başarılarının nedenini araştırdıklarında çözümü kitle sporunda ve devletin sporda alt yapıyı kurmasında buldular. 1960'lardan itibaren Batı Avrupa devletleri sporu kendi haline bırakmaktan vazgeçtiler.

Örneğin Federal Almanya'da 1959 yılında uygulamaya konulan 15 yıllık «ALTIN PLAN» ile spor geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu planın mali portresi 1959 yılı fiyatları ile 8,5 milyar DM.'dır. Bu plan uyarınca yapılan tesis sayıları şöyledir:

Çocuk oyun sayası	34.500
Spor sahası	12.200
Okul spor sahası	17.700
Öğretim yüzme havuzu	2.625
Serbest yüzme havuzu	2.420
Kapalı yüzme havuzu	1.840
Cimnastik salonu	19.100

Ve sonuçta göreceli olarak başarılar elde edildi.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE SPOR

Bir ülkede sporun gelişebilmesi için iki ana koşulun yerine getirilmesi gerekir. Birinci koşul, devletin gerekli tesisleri yapması ve araç-gereç gibi zorunlu gereksinimleri karşılamasıdır. İkincisi ise, kitlelere spor bilincinin verilmesidir. Sporun insan sağlığı üzerindeki

öneminin kavranması ve yaşamın önemli bir parçası olarak kavranabilmesi için gerekli olanakların sağlanmasıdır.

Kapitalist ülkelerde ve hele azgelişmiş ülkelerde bu iki ana koşulun da yerine getirilmesi olanaksızdır. Spor yapabilme olanakları küçük bir azınlığın tekelindedir.

Geri kalmış ülkelerde spor, prestij sporudur ve göstermeliktir. Halkın büyük çoğunluğunun seyirci olduğu, çok küçük bir azınlığın spor yaptığı bir görünüm ortaya çıkar. Burjuvazi seyirci sayısının artırılması için kitle iletişim araçlarından sonuna kadar yararlanır. İletişim araçlarının önemli eylem alanları spora ayrılmıştır.

Prestij sporu dediğimiz uluslararası yarışmalarda, az dahi olsa ülkenin sesini duyurabilmek, halkın ilgi gösterdiği ya da ulusal bir spor dalına ağırlık verilerek göz boyamaya çalışılırsa da başarı oranı düşüktür. Seyir sporlarına ağırlık verilerek halkı uyutmak ve oyalamak çabası vardır. Hafta sonlarında yapılan futbol maçları bütün bir hafta halkın en önemli sorunu ve tartışma konusu haline getirilmiştir. Bölgelerarası maçlarla çeşitli etnik gruplar, ve kentler birbirlerine rakip edilmeye çalışılmaktadırlar.

Uluslararası karşılaşmaları izlerken bazı küçük ülkelerin başarıları göze çarpar. Bu başarıları önemsemek olanaksızdır. Bu geçici başarılar ülkedeki spor düzeyi için bir gösterge olamaz. Genellikle ülkenin doğal özellikleri sonucu bu geçici başarılar olabilir. Örneğin Türkiye'de son senelerde uzun mesafe koşucularının ortaya çıkması, gibi. Bu sporcuların hepsi doğu illerinden, çoğu da Ağrı'dandır. Başarılarının nedeni yaşadıkları coğrafî bölgenin yüksek oluşuna bağlı olarak kandaki hemoglobin oranının artmasıyla kan içinde biriken laktik asitin oksidasyonunun kolaylaşmasıdır.

Kapitalist toplumda egemen sınıflar toplumsal yaşamı kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda biçimlendirmişlerdir. Sınıfsal çıkarları ile çelişen hiçbir uğraşa müsaade etmezler. Bu dolaylı veya dolaysız yoldan sağlanır.

Öncelikle toplumdaki diğer sınıf ve tabakaların bilinçlenmesini engellemek, düzenin yapısından kaynaklanan tüm tepkileri kontrol altında tutarak bunun yönünü değiştirmek için sporu kullanırlar.

Azgelişmiş toplumlarda da spor egemen sınıfların elinde kitleleri oyalamak için kullanılan ve hayli de etkili olan bir araçtır.

TÜRKİYE'DE SPOR

Şüphesiz bir spor düzeninin en önemli ögesi sporcudur, insandır. Hangi ülkede olursa olsun sporun yaşama ne ölçüde yerleştiğini halkın ne ölçüde spordan yararlandığının tek kanıtı sayısal değerlerdir.

Sayısal değerlerin en başında spor yapanların sayısı, çokluğu gelir. Kazanılan uluslararası başarılar, yükseltilen rekorlarda iyi birer göstergedir.

Sporda başarılı olmak için önemli koşul; tesis, malzeme, çalıştırıcı sağlanmış sporcuların sayısının yüksekliğidir. Kitle ne ölçüde geniş olursa başarı artar, başka bir yoldan anlatmak istersek pramidin tabanı ne kadar genişse yüksekliği de o oranda artacaktır.

Tabanı genişletmenin, sporu kitleye yaymanın, hem de bilimsel bir yol izleyerek bunu gerçekleştirmenin tek yolu işe çocuklardan, gençlerden başlamaktır.

Bazı spor dallarında çalışmalara okul öncesi başlamak gerekirse de genel olarak ilkokul seviyesinde yetkili çalıştırıcıların yardımı ile spor eğitiminin başlayıp, değişik dallara yöneltecek temellerin atılması gerekir. Yüksek öğrenim seviyesinde ise gerek başarılı sporcuları eğitmek, gerekse geleceğin spor yönetici ve çalıştırıcılarının hazırlanması şarttır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde bu amaca yönelik çalışmalar vardır. Fakat yeterli seviyeye ulaşmamıştır. Türkiye gibi azgelişmiş kapitalist ülkelerde ise durum belirli bir düzeyden bahsetmek olanaksızdır.

Çalıştırıcı, eğitici gereğinin doğması üzerine ilk olarak 1934 - 35 yılında 23 mezun veren Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü kurulmuştur. Buna ek olarak daha sonra İstanbul Eğitim Enstitüsü öğrenime geçmiştir. Yapılan araştırmalara göre Türkiye'de 20 bin beden eğitimi öğretmenine gerek vardır. Bugün görevde olanların sayısı ise 1475'dir. 1934 - 76 arası 1900 beden eğitimi öğretmeni diploma almış, bunların 78'i emekli olmuş 38'i ölmüş, 120'si mesleği bırakmış, 69'u branş değiştirmiş, 59'u spor yöneticiliğine geçmiş ve 61'i de yabancı uyruklu imiş. Bu acıklı bir manzaradır.

Durumun bilincinde spor yöneticileri ikinci 5 yıllık planda 7000 Beden Eğitimi Öğretmeni hedeflemiş ancak sonuca bir etkileri olmamıştır. Bir avuç beden eğitimi öğretmeninin sporcu yetiştirme çabalarının sonuçları ortadadır. Hasbel kader sporcu olanlar ise yeteneksiz ellerde kalmışlardır.

Türkiye'de çalıştırıcı yoktur diyebiliriz. Birkaç öğrenim görmüş bilgili kişiye ise yöneticiler tahammül gösterememiştir. Yalnız MC iktidarında 396 Beden Eğitimi Öğretmeni kıyıma uğramıştır.

Türkiye'de çalıştırıcı (antrenör) birkaç gün süren kurslar ile yetiştirilir. Bu payeye hak kazanmış 299 kişi vardır. Bunların 5'inin hiç bir eğitimi yok, 61'i ilkokul diplomalı, 45'i ortaokul diplomalı, 104'ü lise eğitimi görmüş ve yalnız 14'ü yüksek okul mezunudur.

Çalıştırıcı sorununu çözmek için yöneticiler dış ülkelere bakmışlar ve spor okulları olduğunu görmüşlerdir. Spor Akademileri bir anda günün konusu olmuş ve gecekondu misali akademiler açılmıştır. Tesissiz, malzemesiz, hocasız bu akademilerin ne olduğunu anlamak için yalnız Ankara 19 Mayıs Spor Akademisinin başkanını tanımak yeter. Bu kişi sporla alâkasız bir ilahiyat fakültesi mezunudur.

Hep denilir «sporcular niçin başarılı olamıyorlar?» diye. Tesis yokluğu, malzemesiz, parasız, çalıştırıcısız bu ortamda sporcularımız başarılıdır. Fazlasını beklemek haksızlık olur. Bu düzende spor yapmaya uğraşan 50 binin üzerinde sporcu vardır. Türkiye'de lisanslı sporcu sayısı:

1971	64.031
1972	72.065
1973	71.439
1974	55.107
1975	(x)
1976	72.193'dür.

Sporcuların büyük bir kısmı da birkaç dalda kümelenmiştir. Örneğin 1976'da 40.650 futbolcu 7703 basketbolcu ve 7581 voleybolcu vardır. Federasyonu olup sporcusuz spor dallarımız bile mevcuttur. Bu durumda uluslararası başarı sağlayanların başarıları birkaç çalıştırıcı ve sporcunun kişisel çabaları sonucudur.

TESİSLER ARAÇ VE GEREÇLER

Sporun, yarışma ve oyun özelliklerini koruyabilmek için değişik kurallar, ortam ve araçlar olarak çeşitli gereksinimlerin karşılanabilmesi zorunludur. Sporun yarışma ve oyun özelliklerini birlikte içermesi ve çeşitliliği kitlelerin ilgisini her geçen gün artırmaktadır.

Vücut yapısı, yetenekler, zevkler, doğal ve toplumsal özellikler kişilerin değişik spor branşlarına yönelmelerinde belirleyici etken olmaktadır. Değişik spor dalları da masraflı bir alt yapıyı, teknolojik gelişmeye uygun olarak değişen malzemeleri ve kendine özgü giysileri içermektedir. Bu koşullar yerine getirilemediği sürece de spor, göstermelik olarak, tabanı darlaşarak, sokaklarda oynanan futbol ile yetinen bir kısım gençlerin sınırları içinde kalacaktır.

Daha önce değinildiği gibi, kapitalist ülkelerde devletin spora katkısı çok düşük bir düzeyde tutulmaya çalışılmaktadır. Çünkü burjuvazi

---

(x) 1975 yılında sporcu sayısı resmî kayıtlara göre 121.244 olarak belirtilmiş. Ancak bu rakam profesyonel kulüplerin 5 amatör spor dalında faaliyet gösterme zorunluluğunda bırakılma nedeniyle sunî olarak artmıştır. Bu nedenle de dikkate alınmamıştır.

sömürüsünü bu alanda da sürdürmeye çalışmaktadır. Tesislerin yapımı gereksinimler dikkate alınmadan burjuvazinin çıkarlarına göre ayarlanmıştır. Spor araç ve gereçleri ise, bir sanayi dalı olarak burjuvazinin önemli bir sömürü alanıdır.

Azgelişmiş ülkelerde ise, spora ilişkin büyük yatırımlar olmadığından, mevcut tesislerden küçük bir azınlık yararlanmaktadır. Ülkemizdeki spor politikasının incelenmesi bu savımızı bir kere daha açığa çıkaracaktır.

Ülkemizde spor yatırımları ancak 1938 - 39 yıllarında küçük kıpırdanmalar gösterir. Bu dönemde 52 stadyum, 8'i seyircili 20 spor salonu, 5 yüzme havuzu, 2 kayıkhane, 2'si otel olmak üzere 10 kayak evi, 12 spor lokali ve 6 atış poligonu yapılmıştır. Yapılanların çoğu, iki nedenden dolayı 1950 sonrası döneme rastlar. Bu iki nedenden birincisi, 1948'de kabul edilen bir yasayla profesyonel sporun yurdumuza girmesidir. Profesyonel sporun burjuvaziye olan yararları (kitlelerin mücadelesini saptırma ve oyalama özelliği) zamanın iktidarları tarafından iyi değerlendirilmiş ve bu nedenle de «seyir sporu»na ağırlık verilmiştir. İkinci olarak gene bu dönemde, savaş sonrası Avrupasının içine düştüğü çeşitli bunalımların sonucu olarak geleneksel sporumuz güreşte elde edilen başarılar, soven milliyetçi bir propaganda malzemesi olarak kullanılmaya çalışılmıştır.

1961 sonrasının özelliği, sporun öneminin kavranması, bunun için planlar yapılmaya başlanması, parasal olanakların arttırılmasıdır.

61 SONRASI DÖNEMDE SPOR YATIRIMLARI

Yıllar	Yatırımlar	Seyir sporuna yönelik olan %
1963	49.430.000	72.2
1964	29.990.000	74.3
1965	25.000.000	75.6
1966	41.270.000	77.2
1967	49.915.000	78.5

I. Beş Yıllık Plan sonrası yıllarda adeta göz boyama yılları olmuştur. Spora ayrılan bütçeler artmıştır. Seneler geçtikçe iktidarlar gençliğe ve spora verdikleri önemi artırmak zorunda kalmışlar. Gençlik ve Spor Bakanlığı adı altında yeni bir bakanlık oluşturmuşlardır. Görünürde bakanlık bütçesi ile birlikte tesise, araç ve gereçe ayrılan para da artmaktadır.

1976 - 77 Döneminde Tesislere Ayrılan Para:

Makina, teçhizat ve taşıt	1976	1977
alımları	18.480.000	7.000.000
Kamulaştırma	36.160.000	70.000.000
Yapı, tesis bedeli karşılığı	381.520.000	643.000.000
Bölge Müdürlükleri bina ve spor tesisleri bakım ve onarım giderleri ...	5.044.000	5.000.000
Bakanlık hizmet alımları, tüketim malları ve malzeme alımları demir-	441.204.000	725.000.000
baş alımları ve diğer ödemeler ...	90.184.000	725.000.000
Bölge müdürlükleri personel gider yardımları	531.388.300	829.164.200
Bölge Müdürlükleri hizmet ve yöne-	165.000.000	180.000.000
tim giderleri yardımları	10.000.000	11.000.000
	175.000.000	191.000.000

İlk bakışta tesis, araç ve gereçler alımına harcanan paralarda % 60'a varan bir artış olduğu görülürse de seçim öncesi mal yokluğu, seçim sonrası zamlar ve devalüasyon bu artışı yoketmektedir. Her Mart'ta bütçe çıkar çıkmaz başta federasyonlar bütçesi olmak üzere, tüm harcama kalemlerinde % 60'a varan blokaj yapılmaktadır. Kısacası 1 milyon lira bütçesi olan bir federasyonun harcama kapasitesi bir anda 400 bin liraya düşmektedir.

Ayrılan bütçenin azlığının yanısıra bir de tesislerin, araç ve gereçlerin kullanım güçlüğü vardır. Öyle salonlar vardır ki kapısı hiç açılmaz. Örneğin Erciyas telesiyeji 15 yıldır hizmete açılmamıştır. Birçok tesiste su yoktur. Stadlarda çimler bozulur gerekçesi ile amatör sporcular stadlara sokulmamaktadırlar. Öyle tesisler de vardır ki binlerce lira aidat vererek kulübe üye olanlar, içki ve kumar zevklerini devletin kendilerine ücretsiz sunduğu bu tesislerde tatmin etmektedirler. Spordan amaçlanan dostluk, arkadaşlık, yardımlaşma ve kollektif çalışma, yerini kişisel çıkarlara bırakmıştır.

Bugün Türkiye'de, 1969'da yapılan bir araştırmaya göre 67 ilde (bu illerdeki şehir içi nüfus 13.817.717 kişidir) toplam 1306 spor tesisi vardır. Bu tesislerin toplam seyirci kapasitesi 1.202.599 kişidir. Buna göre nüfusun % 8,7'si bu tesislerden seyirci olarak yararlanabilmektedir.[7] Ancak aynı yılda lisanslı sporcu sayısı 50.169'dur.

Ekonomik kaynakların doğru ve planlı değerlendirilmesi ile girişilecek işlerde kalıcı sonuçlar alınır. Bu da düzenin yapısından bağımsız bir olay değildir.

Türkiye'de devlet spora göstermelik bir bütçe ayırmıştır. Ancak son senelerde müessese kulüpçülüğünün spora el atması ile özel sektörün katkısı daha doğrusu yatırımları kendisini hissettirmeğe başladı. Örneğin: Spor alanında gittikçe güçlenen TOFAŞ, yeni bir atılım ile etkin olduğu spor dallarını artırmak ve sporcular için bir misafirhane kurmak çabası içine girmiştir. Bu amaçla ayırdığı paranın ise 50 milyon lirayı geçeceği sanılmaktadır.

Türkiye'de spor, cumhuriyet ile başlamış, ancak devletin katkısı 1938'lerde doğrudan olmuştur. Fakat bu yardım anlamsızdır. Gerçek olarak spora yapılan yardım 1938 - 63 yılları arası 35 yılda 26 milyon TL.'dır. Ve bu paranın da hiç bir etkisinin olamıyacağı ortadadır.

1960 sonrası sporun örgütlenmesi ve parasal kaynaklarında büyük bir artış vardır. Bunun nedenlerinden biri de Spor Toto'nun 1960' larda kurulması ve gelirlerinin spor yatırımlarına aktarılmasıdır.

Türkiye'de spordan sorumlu olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün bütçesi iki kaynaktan sağlanır. Birincisi hazine yardımlarıdır. İkincisi ise spor müsabaka ve müşterek bahis hasılatları, çeşitli ceza ve diğer gelirlerden oluşur. I. Beş Yıllık Kalkınma Planında devletin spora katkısı yok gibidir. 408.989.000 TL.'lık bütçenin, 403.159.973 TL.'sı hazine dışı gelirlerden karşılanır. Bu gelirlerin de % 82.7'si Spor - Toto gelirleridir. Spor - Toto'nun katkısı 1968 yılına kadar sürekli artmış ve 111.610.105 TL.'na ulaşmıştır. Gelirlerde 1969 yılında başlayan azalma, ile gelir 1976'da 3.157.493.63 TL.'ya düşmüştür.[8] 751.324.300 TL.'lık 1976 Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü bütçesine Spor - Toto'nun katkısı sadece 3.157.493.63 TL.'dır. 16 yıl önce bütçenin % 80'ini karşılarken bu oran dugün % 0.5'in de altına düşmüştür.

Hazine dışı gelirleri içinde yalnız Spor - Toto'nun payında değil, diğer kaynaklarda da büyük düşme vardır. Birinci Beş Yıllık Planda hazine dışı gelirleri % 82'si Spor - Toto'ca karşılanıyordu ise de profesyonel spor yerleştikçe ve seyir sporunun önemi arttıkça müsabaka gelirleri ile Spor - Toto gelirleri arasında bir denge kurulmuştur. Daha sonraları denge Spor - Toto aleyhine iyice bozulmuştur. Fakat asıl önemli olan genel bütçe içinde Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne ayrılan payların artması bir politika değişikliğini göstermektedir.

1962'ye kadar devlet 26 milyon TL. ile spora katkıda bulunurken, Birinci Beş Yıllık Plan ile spora ilgi artmış, ayrılan bütçe hazine dışı kaynaklardan da bulunsa spor bütçesi artmıştır. İkinci ve Üçüncü Beş Yıllık Plan dönemlerinde hazine dışı gelirler düştüğü halde devlet yeterli olmasa da katkısını yükselterek spora ayrılan fonları arttırmıştır.

Özellikle radyo ve televizyon başta olmak üzere tüm kitle haberleşme araçlarının spora geniş yer vermesi —yönlendirme zararlı ola-

rak «seyir sporuna» olsa dahi— halkın spora ilgisini arttırmıştır. Hükümet programlarında, parti programlarında bir paragrafla da olsa dahi spordan söz etme zorunluluğu doğmuştur.

Gerek uluslararası çapta, gerekse yurt çapında sporun önem ve etkisinin giderek artması, ülkemizde de spora verilen önemi arttırmış ve son yıllarda bir evvelki ile karşılaştırıldığında ortalama yüzde otuz-kırk bütçe artışları gözlenmiştir. Daha önce de değinildiği gibi bu kaynaklar hem yeterli olmamaktadır, hem de kitleye dönük kullanılmamaktadır. Elli yıllık Türkiye Cumhuriyeti'nde Tunceli ve Hakkari ilk spor tesislerine geçen yıl kavuşmuşlardır.

HAKEMLİK

Herhangi bir spor karşılaşmasını izlerken veya spor basınında hakemlik ile ilgili olayları okurken artık bunları genellikle olağan karşılamaktayız. Örneklerine ülkemizde daha sık rastlanırsa da, uluslararası karşılaşmalarda da benzeri olaylar görülmektedir. Bunun nedeni ise hakemlerin iyi yetiştirilmemesi, hakemlik kurumunun ciddiye alınmamasıdır. Gerçekte kötü bir hakemliğin sonuçları küçümsenmemelidir. Bir hakem hatası uluslararası bir spor olayına yol açabilir, kimi zaman başarılı bir sporcuyu bile spordan soğutabilir.

Ülkemizde hakemler 7 - 15 günlük kurslarla yetiştirilir. Kimi dallarında ise kurs süresi 5 - 6 saati aşmaz. Sonuçta karşılaşmalarda olaylar çıkar seyirciler, sporcular sporu amacından uzaklaştırırlar. Yurdumuzda Merkez Hakem Komitesi'nin yerleşik bir görev anlayışı yoktur. Yapılan görevler değerlendirilmemekte, derece yükseltmeleri ona göre yapılmamakta, her işte olduğu gibi adam kayırma hakim anlayış olarak kalmaktadır. Yurdumuzda 22 spor dalında 6450 hakem vardır ki bu kişilerin görev yapmadığı, çoğunun ilgisiz kişiler olduğu gözönüne alınırsa hakemliğin ne derece bir sorun olduğu ortaya çıkar.

SONUÇ

Spor, dünya halkları arasındaki ilişkileri düzenlemede, barış içinde bir arada yaşama politikasının yerleştirilmesinde, karşılıklı yardımlaşma düşüncesinin geliştirilmesinde, genç kuşakların ileri topluma sağlıklı, kişilikli ve zihnen gelişmiş olarak hazırlanmasında, yetişmişlerin sağlıklarını devam ettirmede, yaşam zevklerini artırmada önemli bir araçtır.

Kapitalist düzenin temel özellikleri, düzenin tüm kurumlarına yansıdığı ölçüde spora da yansır.

Kapitalist ülkelerde spor, sömürü mekanizmasının bir parçası durumundadır. Halkın büyük çoğunluğunun spor ile ilgisi büyük ölçüde seyircilikle kısıtlı kalmaktadır. Kitleler düzene karşı bütün kinlerini

sporculara ve hakemlere karşı boşaltırlar ve tüm diğer dertlerini bir tarafa iterek bir hafta boyunca sadece spordan konuşarak, hakim sınıfların spor yolu ile hazırladığı tuzağa düşerler.

Sosyalist ülkelerde sporun gerekliliği kavranmış ve yeterince üzerinde durulmuştur. Spora hiçte azımsanmayacak ölçüde ülke ekonomisinde yer verilmiştir. Bunların nedeni nedir?

İşçilerin-köylülerin yönetiminde olduğu ve devletin planlı olarak halk yararına ülkeyi yönettiği bir düzende spora gereken ilginin gösterilmesi olağan bir tutumdur. Sporun yararlarında görüldüğü gibi, spor yapan kişinin hastalanma oranı azalıyorsa, çalışmalarda daha verimli oluyorsa, psikolojik yaşamı ve de dolaylı olarak toplumsal yaşamı daha düzenli bir hale geliyorsa spora harcanan paralar, emekler boşa gitmemiş, aksine harcanandan çok daha fazlası geri alınıyor demektir.

Bu nedenlerle halkın mutlu yaşamını sağlamak amacında olan devlet, spordan yararlanmak zorundadır. Sosyalist ülkeler bunu başarma yolundadırlar.

---

(1) Bu sayılara okul spor kulüplerine kayıtlı 900 bin öğrenci, olgun yaşta 1.400.000 kişi ile devlet örgütleri, şehir ve köy tarımsal üretim kooperatifleri kulüplerinin üyesi 4.200.000 sporcu dahil değildir.

(2) Bu konuda Ford Vakfının yönetim kurulu başkanı Henry Ford II sosyal faaliyetlerle ilgili olarak şöyle demektedir: «Kurullar sosyal faaliyetlere katılırken, sporda olsun, sanatta olsun, bilimde olsun, eğitimde olsun, katkıda bulunurken iki karşılık beklerler. Buna 'motivasyon' yani 'çıkar' denilir. Ama halkla ilişkiler denilen çalışmalardan beklenen karşılık 'reklam' değildir. Örneğin bir kurumun imal ettiği bir malın satışını arttırmak için yaptığı iş reklamdır. Oysa halkla ilişkiler çalışmaları, kurumun adını halka duyurmak, kurum hakkında toplumda iyi bir isim, olumlu bir duygu yaratmak için yapılır. Özel girişimcilik düzeninde halkla ilişkiler uğraşları toplumun bir gereğidir.»

(3) Bu sayılar sadece büyük takımları kapsamaktadır. Yüksek okullar Amerikan futbolu karşılaşmalarına 229 üniversite takımı katılmaktadır.

(4) *My Life and Work* - Henry Ford, Detroit - 1922.

(5) Bu ücretler genel olarak paranın daha çok döndüğü takımın profesyonelleri için geçerlidir. Bunların dışında ferdi sporları yapan profesyoneller de Rodeocu Maeon'un 1973'deki kazancı 64.447 dolar, Golfçu Nichovsse'nun 1972'deki kazancı 32.540 dolar, tenisci Nastase'nin 1973'deki kazancı 228.750 dolar, Bowlingci Petroglian'ın 1971'deki kazancı 85.065 dolardır.

(6) Bu toplama büyük sayılara ulaşan otomobil yarışçılığı eklenemiyor. Otomobil yarışçılığında dönen paraların ne kadarın teknolojik gelişime, ne kadarının spora, ne kadarının reklama harcandığının tesbiti ve elde edilen paranın da paylaştırılması olanaksızdır.

(7) Tesislerde seyirci olarak yararlanma olanağı bulunan nüfusun % 8.7'si şehirde oturmaktadır. Kırsal kesim bu yüzdenin dışındadır.

(8) Spor - Toto gelirlerindeki düşmenin başlıca nedeni, dağıtılan hisse oranının devamlı azaltılmasıdır.

ELEŞTİRİ
TANITMA
TARTIŞMA

FAŞİZME KARŞI MÜCADELE ÜZERİNE TARTIŞMA:

YAPTIKLARIMIZ, ÖĞRENDİKLERİMİZ, GÖREVLERİMİZ.

YURT VE DÜNYA, faşizme karşı mücadele alanında özellikle son aylarda yapılan çeşitli çalışma ve girişimlerin değerlendirilmesini, karşılaşılan sorunların irdelenmesini ve deneyimlerin yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla bir tartışmalı toplantı düzenledi. Bu toplantıya Türkiye İşçi Partisi'nin konu ile doğrudan ilgili bazı genel merkez ve bölge görevlileri ile Ankara ve İstanbul'da sürdürülen demokratik kitle örgütleri ortak platform çalışmalarından çıkan değerlendirmelerini bu tartışmaya katabileceklerini düşündüğümüz Sayın Erhan Tezgör ve Sayın Yücel Gürsel katıldılar. Tartışmaya katılan arkadaşlarımızın belirttikleri görüşlerin sayfalarımızın imkân verdiği genişlikte bir özetini aşağıda sunuyoruz.
Çağrımızı kabul ederek toplantıya katılan arkadaşlarımıza bir kere daha teşekkür ederiz.

TOPLANTIYA KATILANLAR :

CAN AÇIKGÖZ, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, Merkez Örgüt Bürosu Sekreteri.

YAVUZ ÜNAL, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, Merkez Eğitim, Bilim ve Araştırma Bürosu Sekreteri.

OSMAN SAKALSIZ, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, Ankara ve Çevresi Merkez Görevlisi.

GÜNDÜZ MUTLUAY, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, İzmir ve Çevresi Merkez Görevlisi.

ÇETİN GÖZAÇTI, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, Zonguldak İl Başkanı.

VEDAT BARANOĞLU, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, Eskişehir ve Çevresi Merkez Görevlisi.

PEYAMİ ARIIRK, Çukurova Bölgesi Merkez Görevlisi.

NURETTİN ÖZVARIŞ, Doğu Anadolu Merkez Görevlisi, Diyarbakır İl Başkanı.

NURETTİN PİRİM, Güney Marmara Bölgesi Merkez Görevlisi.

FATİH ÖZBERK, İstanbul İli Şişli İlçesi Eski İlçe Başkanı.

KONUKLAR :

ERHAN TEZGÖR, TÜM-DER Genel Başkanı.

YÜCEL GÜRSEL, TMMOB Mimarlar Odası 2. Başkanı ve TMMOB İstanbul Koordinasyon Kurulu Sekreteri.

TOPLANTI RAPORTÖRÜ :

ORHAN SİLİER, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi.

ÇETİN GÖZAÇTI: Gündemimizin 'faşizme karşı mücadelenin maddî temelleri' ile ilgili birinci maddesinde iki konu üzerinde durmak istiyorum. Her şeyden önce şunu belirteyim: Söyleyeceklerimi Zonguldak ve Kocaeli'ndeki gözlemlerime dayandırıyorum. Bununla birlikte, genel olarak Türkiye'deki durumun da farklı olmadığı kanısındayım.

Anti-faşist mücadele ile kitlelerin politik tutumları, umut ve bekleyişleri arasında yakın bir ilgi var. Milliyetçi Cephe'ye, faşizme karşı bir tutum içinde olan işçiler, emekçiler arasında CHP'ye temel sorunları çözümleyebilecek bir umut gözüyle bakılması, CHP iktidarının önemli bir ferahlama ve değişiklik yaratabileceği kanısının hayli yaygın olması, faşizme karşı kitlesel bir mücadelenin örgütlenmesini olumsuz yönde etkiliyor. Çünkü, CHP yönetiminin kitlelerin önüne koyduğu tek tercih sandık başına gidilip kendi partilerine oy verilmesi ve sonra oturulup CHP'nin iktidar olmasının, belli işler yapmasının beklenmesi. Bu durumda, işçi ve emekçilerin pasif değil aktif ve kitlesel bir biçimde yeralmaları zorunlu olan anti-faşist mücadele bakımından önemli bir görev ortaya çıkıyor: Faşizmin püskürtülmesinin ancak ve ancak aktif, kitlesel bir mücadele ile mümkün olabileceğinin, hiçbir şeyin bunun yerini tutamayacağının anlatılması, ilk adım olarak **bu konuda** birlik sağlanması büyük önem taşıyor.

İkinci bir sorun, faşizme karşı mücadelede birliğin sağlanması yönündeki çalışmaların birçok grup ve örgüt tarafından dar politik çıkarlar gözetilerek sürdürülmek istenmesi. En geniş birlikteliğin sağlanması için gerekli olan anlayışın, esnekliğin gösterilmemesi. Bu nedenle birçok yerde birlik çalışmalarında önemli gelişmeler elde edilemiyor; geriye kalan yerlerde ise bu yöndeki çalışmalar daha ilk adım-

dan çok başlı bir şekilde sürdürülüyor. Birer büyük işçi merkezi olmasına rağmen Zonguldak ve Kocaeli'nde elde edilen sonuçların sınırlılığı, UDC sloganı etrafında sürdürülen kimi zorlama çabaların sebep olduğu birliği engelleyici gelişmeler bu durumun en somut örneklerini oluşturuyor. Anti-faşist çalışmalarda hastalıklı davranışlar bazan örgütlerin asıl faaliyetlerini yok saymaya kadar gidebiliyor. Örneğin, geçenlerde Çaycuma'da düzenledikleri bir mitigi bahane ederek, yönetimi elinde bulunduran bir kısım öğretmenin bir süre TÖB - DER'i kapadıkları bile görüldü.

Ne var ki, bütün bunlara rağmen anti-faşist birlik ve dayanışma çalışmaları sürüyor. Daha ileri bir hareket için zemin hazırlanıyor. Daha şimdiden Zonguldak merkezinde 11 kuruluş, ilçelerde 40'ın üstünde kuruluş aralarındaki dayanışmayı sağlamak için önemli adımlar attılar. Bu çalışmalar, arına arına, yanlışlar yenilgiye uğratıla uğratıla gelişecektir.

OSMAN SAKALSIZ: Ben faşizme karşı mücadele ve kitleler meselesinin bir başka yönü üzerinde durmak istiyorum. Bence CHP'nin doğrudan kontrolü dışında bulunan kesimlerde de karşı karşıya bulunulan hastalıklardan en başta geleni hareketin kitleselliği ile ilişkilidir. Başlıca sorun kitlelerle bağ, kitle çizgisi, kitle çalışması alanında ortaya çıkmaktadır.

Çeşitli demokratik kuruluşlar, örgütler sık sık 'anti-faşist' mücadeleden bahsediyorlar, bu konuda bildiriler yayınlayıp, gösteriler düzenliyorlar. Yapılanları küçümsemek söz konusu değil. Ama ne var ki, yapılan bu tür çalışmalar faşizmin gerçek kimliğinin en geniş kitlelere anlatılmasına, anti-faşist mücadelenin kitlesel tabanının geliştirilmesine önemli katkılar getirmiyor. Örneğin, ortalıkta birtakım sözler dolaşıyor: «faşizm tehlikesi»... «faşizmin tırmanışı»... vs. Ama bu tür sözler boyuna tekrarlanırken, faşizm gerçeğinin emekçi kitleler, işçiler, köylüler, memurlar, teknik elemanlar bakımından yansımaları, somut anlamı ele alınmıyor. Faşizmin tırmandırılmasına karşı her bir alanda yapılması gereken somut işler üzerinde pek durulmuyor. Sözü edilen tehlikenin kitlelerin örgütlü mücadelesiyle göğüslenip püskürtülmesi için atılması gerekli adımlara yardımcı olunmuyor. Bunun yerine, belli politik çizgilerin kendilerini tanımlamak ve tanıtmak için fetişleştirdikleri terimler etrafında sonu gelmez tartışmalara girişiliyor.

«Oligarşi» deniyor, tartışılıyor; «iç dinamik, dış dinamik» deniyor, tartışılıyor; «ileri demokratik düzen», «ulusal burjuvazi» deniyor, tartışılıyor da başka konulara pek yanaşılmıyor. Örneğin Uluslararası Para Fonu'nun taleplerinin halkımıza neler getireceği, ücretlerin don-

durulmasını amaçlayan planlar, büyük tekelci grupların soygunları, vb. somut sorunlar ya hiç ele alınmıyor, ya da beylik bildirilerle geçiştiriliyor.

Faşizme karşı mücadele çalışmalarında karşı karşıya bulunduğumuz bu hastalığın temelinde, büyük bir bölümüyle kitle örgütlerinin kitle örgütü olma niteliklerinin önemli yaralar almış olması yatmaktadır. Birçok politik çizgi, grup, her nasılsa yönetimini ele geçirdiği, ya da yönetiminde belli bir ağırlığa sahip bulunduğu kitle örgütlerini birer parti gibi, yahut kendileri parti şeklinde örgütlenmişlerse partilerinin bir uzantısı gibi kullanma çabasındadırlar. Böyle olunca çoğu kitle örgütlerinin, meslek kuruluşlarının çalışmaları o örgütün tabanını oluşturan kesimin sorunlarından kopmakta; örgütlerin üyeleriyle, üye olmaları mümkün olan kişilerle bağları zayıflamaktadır. Aralarında sendikaların da bulunduğu birçok kitle örgütü için bugünkü temel sorun bu örgütün hangi grubun eline geçmiş bir mevzi olduğu ve adının ne tür bildirilerin altında yeralacağı vb. noktalarda düğümlenmektedir. Böyle bir yapı, bu yaklaşım kitle örgütlerinin üye sayılarını artırmaları, üyeleriyle ilişkilerini geliştirmeleri şöyle dursun, gitgide daralmalarına, etkinliklerini yitirmelerine neden olmaktadır. Zaten hiçbir ağırlığa sahip bulunmayan, tabela örgütü durumundaki dernekler, birlikler bir yana, uzun mücadeleler sonunda belli bir saygınlık, örgütlülük düzeyine ulaşmış örgütler bile bu tasfiyeci politikadan büyük hasar görmektedirler.

Tek tek kitle örgütlerinin durumu bu olunca, bu örgütlerin yaptıkları ortak çalışmalar da kitlelerden soyutlanma olarak niteleyebileceğimiz hastalığın izlerini geniş ölçüde taşımaktan kurtulamamaktadırlar. Örgütlerarası çalışmaların büyük bir bölümü çeşitli sosyal tabakalardan, çeşitli mesleklerden kişilerin faşizme karşı en geniş ve en örgütlü bir biçimde mücadele etmelerine yönelik çalışmalar olmaktan uzaktır. En azından böyle bir tehlikeye yolaçacak eğilimler güçlü bir biçimde kendini hissettirmektedir. Kitlesiyle ilişkileri zayıflayan, **kitle çizgisi** anlayışından uzaklaşan örgütlerin yanyana gelmeleri durumunda yanlış eğilimler kolaylıkla önplana çıkabilmektedir. Buralarda faşizmin işçi ve emekçi sınıflar üzerindeki saldırılarına karşı kitleleri bilinçlendirici ve harekete geçirici çalışmalar değil, gruplararası çekişmeler öncelik ve ağırlık kazanabilmektedir.

İlk bakışta herkes güçbirliğinden yanadır; ama büyük bir kesim güçbirliğinin gerektirdiği anlayış ve çalışmaya yanaşmamaktadır. Böyle olunca halkımız için çok büyük bir önem taşıyan bir mücadele alanı, faşizme karşı mücadele alanı, kavramların içeriğinin boşaltıldığı, toplumdan ayrı bir dilin kullanıldığı bir kısır tartışma alanı haline getirilme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Faşizme ve emperyalizme karşı mücadele için oluşturulacak cephenin adı ve öncülüğü konusunda bilimsel sosyalizmin bu alandaki temel ilkelerine taban tabana zıt bir biçimde başlatılan tartışmanın kimlere yaramakta olduğu ortadadır. UDC fetişi etrafında geliştirilmeye çalışılan hareketlerin birliğe, anti-faşist, anti-emperyalist cepheye getirdiği «katkılar» birliğe mi, bölünmeye mi yaradığı ortadadır. Limanlarımıza gelecek NATO gemilerine karşı düzenlenen ve çok uzun hazırlıklardan sonra yapılması sağlanan kapalı salon toplantısına ancak 1000 civarında kişinin katılması, çeşitli grupların sempatizanları konuşmalardan etkilenir diye katılımı düşürmeye çalışmaları yeterince uyarıcıdır. İstanbul'daki, Ankara'daki güçbirliği çalışmalarının haftalar boyu «iç sorunlarla», örneğin TÖB - DER İstanbul Şubesi'nin durumu karşısında alınacak tutumla uğraşmak zorunda kalması bir hastalığı sergilemektedir.

Bugün yürütülen çalışmaların sağlayabileceği birikimi inkâr etmemek, içinde yaşanılan tartışmaları daha sağlıklı, daha somuta dönük hale getirmek için elden geldiğince çalışmayı ihmal etmemek gerekiyor. Ama, sık sık «havanda su döğme» durumuna düşülmesine yolaçan bu hastalıkların önüne geçilmesi için de onları yaratan temelleri görüp bunları ortadan kaldırmak gerekiyor.

Kısaca, kitle örgütlerinin gerçek işlevlerine sahip çıkmaları, temsil ettikleri kitlelerle bağlarını geliştirip, yaygınlaştırmaları için mücadele ile, faşizme karşı mücadele ve anti-faşist birlik çalışmaları bir bütündür. Her bir kitle örgütü içinde bu anlayış etrafında birliğin sağlanması, yaraların sarılıp iyileştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ve bu açıdan da, Türkiye İşçi Partisi'ne, Türkiye İşçi Partililere büyük görevler düşmekte, partinin güçlendirilmesi ile anti-faşist hareketin güçlendirilmesi arasındaki karşılıklı sıkı ilişki kendini belli etmektedir.

VEDAT BARANOĞLU: Demokratik hak ve özgürlüklerden yana tutum alan örgütler, kuruluşlar, çevreler içinde, birlik isteği somut şartların zorlamasıyla gitgide daha büyük bir yaygınlık kazanıyor. Dağınıklığın getirdiği zaafların ancak güçlerin birleştirilmesiyle aşılabileceği görüldükçe bu eğilim daha da artıyor. Şüphesiz, aynı gelişmeyi benzer bir yaygınlıkta geniş kitleler bakımından söylemek mümkün değil. Faşist baskı ve terörün etkilerinden kurtulmak için CHP'ye umut bağlanması kitleler arasında yaygın bir tutum olmakta devam ediyor. Bununla birlikte, yerel seçim sonuçlarının da ortaya koyduğu gibi, kurtuluşu dışardan bekleme ve CHP'yi destekleme eğilimi kitleler bakımından da ağırlığını yitirme süreci içinde. Bu anlamda olası bir CHP iktidarının getirebileceği geçici gevşeme ve savsaklama eğilimleri bir yana, faşizme karşı mücadelenin örgütsel ve kitlesel tabanında hızlı

bir gelişme olduğunu söylememiz mümkün. Anti-faşist toplantı ve eylemlerin, «anarşiyi hortlatacak, olayların çıkmasına sebep olarak faşizmin tepkisine yolaçacak girişimler» diye niteleyip bunlara karşı çıkma tutumu da gitgide inandırıcılığını yitiriyor. Çeşitli güçler arasında dialoglar kurma olanakları genişliyor. Bir başka deyimle, olumsuz tutumlar etkinliklerini sürdürmekle birlikte, zayıflıyorlar.

Eskişehir'de, Ankara'daki anti-faşist platform çalışmalarından hemen sonra başlatılan ve bu anlamda Türkiye'deki ilk güçbirliği çabalarından biri olan çalışmalar bize önemli deneyimler kazandırdı.

Bunlardan birincisi soyut tartışmalardan mümkün olduğu kadar kaçınarak **somut, üzerinde kolayca birleşilebilecek konularda hareketi geliştirme**nin önemini görmemiz oldu. Eskişehir'de demokratların, ilericilerin, sosyalistlerin ortaklaşa davranabilecekleri konuların saptanması, karşılıklı ilişkileri geliştirici ve daha ileri bir birlik ve dayanışma için yolu açıcı bir işlev gördü. Öte yandan bu tutum daha sonra üzerinde duracağım bölücü, sekter politikanın tecrit edilmesinde de önemli rol oynadı.

İkinci olarak, **çalışmalara katılan bütün örgüt ve gruplar arasında tam bir eşitlik anlayışıyla hareket edilmesine büyük özen** gösterildi. Bu tür ortak çalışmalarda yapılan eylemlere kendi grubunun, ağırlığı koyma, örgütünün damgasını vurma eğilimini tesbit eder etmez, bu hastalığın bütün belirtilerinin üzerine açıklıkla ve tavizsiz bir tutumla yürüdük. Örneğin bir toplantı düzenlenecekse bunun açış konuşmasının kimin tarafından yapılacağından, salonun daha fazla göze çarpan dış güvenlik işlerinde kimlerin görev alacağına, konuşmacıları takdim edecek kişinin nasıl belirleneceğine, sloganların nasıl saptanacağına kadar, problem çıkması, hastalıkların yansıması mümkün olan bütün sorunları peşin olarak ele aldık. Eşitliğe, güven ve karşılıklı saygıya dayanan çözümler getirmek için olanca iyiniyetimizi gösterdik. Hemen hemen her durumda olumlu sonuçlar elde edilmesi mümkün oldu.

Eskişehir'de son birkaç yıldır sürdürülen güçbirliği çalışmalarının bize öğrettiği bir başka ilke, sonuçalıcı olabilmek için yalnız doğru tutumda bulunmanın yetmediği, **doğru tutumun örgütsel güçle, etkinlikle, bir başka deyişte eylemde «sürükleyici» olmayla birleşmesi** gerektiğidir. Sayısal gücün, eylemde en büyük fedakârlıkları göze alabilme kapasitesinin, savunulan görüşlerin uygulanması için gereken fiili katkıyı yapabileceğimizin bilinmesinin önemini çalışmalar sırasında tekrar tekrar gözledik. Aynı durum Eskişehir'deki çalışmalara büyük, olumlu katkılar getiren Eskişehir TÖB - DER bakımından da geçerli oldu.

Deneylerimizin doğruladığı bir başka ilke anti-demokratik, yasa dışı baskılar karşısında geri çekilmemek gerektiği, demokratik hak ve özgürlüklere ancak her an yeniden sahip çıkıp, bunları koruyarak layık olunabileceği idi. Son sıralarda güçbirliği hareketi adına yaptığımız bir afişleme bu ilkenin taşıdığı önemi gözler önüne seren tipik bir örnek oldu. Valilik 1 aylık CHP hükümeti sırasında Necdet Uğur tarafından yayınlanan bir genelgeyi bahane ederek çeşitli demokratik kuruluşlar tarafından ortaklaşa olarak hazırlanan afişlerin asılmasını engellemeye kalktı. Açıkça anti-demokratik, yasa dışı bir hareketle karşı karşıya bırakıldık. En heyecanlı davranışlar içine girebilen kuruluşların temsilcileri de dahil olmak üzere güçbirliği çalışmalarına katılanlar arasında bu eylemden, yani bir demokratik hakkımızın kullanılmasından vazgeçme eğilimi belirdi. Direndik ve onları da ikna ettik, sonunda 100'e yakın arkadaşımız haksız yere gözaltına alındı, aralarından bazıları dövüldü, ama sinmeyeceğimizi, kazanılmış hakları terketmeyeceğimizi de dosta düşmana gösterdik. Bu tutumumuzu mücadelenin her alanında uyguluyoruz, demokratik özgürlükleri onlara sahip çıkarak var gücümüzle savunuyoruz; **kendimizi asla başka güçlerin lütfu ile gerçekleşecek bir demokrasi hayaline kaptırmıyoruz.**

Son olarak, Eskişehir'deki deneyimlerimiz bize **güçbirliği çalışmalarında sürekliliğin büyük önem taşıdığını** gösterdi. Henüz faşizme karşı ortak mücadele çalışmalarının ilk adımlarını atıyoruz. Özellikle bu ilk dönemlerde çalışmalara ara verilmemesi, kesintilerin engellenmesi çok önemli. CHP, TSİP, çeşitli demokratik kitle örgütleri ve partimizin ortak çabalarıyla gerçekleştirilen anti-faşist kapalı salon toplantısının hemen ardından yeni ve daha ileri çalışmalar yapılması için gayret sarfediyoruz. Ne var ki CHP'nin katılmasında örgüt olarak CHP değil de, ilimizdeki CHP örgütünün bazı yöneticilerinin tutumunun ağırlık taşıması; TSİP yöneticilerinin örneğin seçim faaliyetlerini gerekçe göstererek ortak çalışmaların ertelenmesinden yana tutum almaları; çeşitli gençlik örgütlerinin yönetimlerinde ve çeşitli sorunlar karşısındaki tutumlarında kararsızlık ve değişme eğiliminin önemli rol oynaması gibi unsurlar böyle sürekliliği aksatabiliyor. Buna rağmen, faşizmin boş durmadığını, faşist cinayetlerin, tırmanışın her gün yeni adımlar attığını görüyor ve güçbirliği çalışmalarının kesintilere uğramadan, belki yavaş ama emin adımlarla gelişmesine büyük önem veriyoruz.

Eskişehir'de, gelişen anti-faşist güçbirliği hareketinin, bütün ilerici, demokrat, sosyalist örgütleri, kuruluşları kapsaması için mümkün olan çaba sarfedildi. Ama toplumsal ilerleme grubu diye anılan

politik çizginin yönetimindeki birkaç örgüt «UDC hareketinin dışında hiçbir güçbirliği çalışması olamaz» gerekçesiyle ortak çalışmalardan ayrıldılar. Hareketin dışında kaldılar. Bu tutumlarının yanlışlığı o kadar açıktı ki, kendi aralarında bile şiddetli karşı çıkışlar oldu; örneğin İlerici Kadınlar Derneği başkanı ile yönetim kurulundan bir üye yaptığımız ortak toplantıya bir mesaj yollayarak çalışmalarımızı desteklediklerini ilettiler. Ne var ki bu tutumdaki kişilerin çoğunluğu, merkezlerinin politikasını izleyerek yanlış tavırlarını sürdürdüler. Hemen İKD'nin kongresini toplayarak sözünü ettiğim yöneticileri görevden uzaklaştırma, faşizme karşı olan güçlerin birliğine karşı çıkma yolunu tuttular. Son seçimlerde Bank - Sen'de görevli bir kişinin CHP listesinden Belediye Başkan Adayı olması ve toplumsal ilerleme grubu diye anılan çizginin bütün gücüyle seçimi CHP'nin kazanması için çalışması da, seçimlerle sınırlı bir tutum olarak kalmadı; bu grubun kendi dışındaki sola, özellikle partimize karşı düşmanca diye nitelenebilecek tavrını, daha da belirginleştirdi.

Bütün bunlara rağmen, faşizme karşı güçbirliği hareketini mümkün olaiblecek en geniş kapsama ulaştırabileceğimize, yanlış tutumları tam olarak tecrit edebileceğimize inanıyoruz. **Örgütlü Birleşik Güç Yenilmez**'deki «faşizme karşı birlikte olunabilecek tek bir örgütün, tek bir kişinin bile böyle bir birlik ve dayanışma hareketinin dışında bırakılmaması, faşist güçlere terkedilmemesi büyük önem taşımaktadır» direktifini daima gözönünde bulundurmaya çalışıyoruz. Gerek Türkiye çapındaki, gerekse Eskişehir ve Eskişehir'e paralel çalışmaların sürdürüldüğü Kütahya'daki gelişmeler başarıya ulaşacağımıza olan inancımızı günden güne pekiştiriyor.

GÜNDÜZ MUTLUAY: Önce, İzmir'deki ve genel olarak Ege Bölgesindeki çeşitli çalışmaların ışığı altında, benden önce görüşlerini açıklayan arkadaşlarımın değindikleri birkaç konu üzerinde durmak istiyorum.

Yalnız işçi ve emekçi kitlelerin katılımları bakımından değil, aynı zamanda demokratik kitle örgütlerinin faşizme karşı mücadeledeki durumları bakımından da büyük sorunlarla karşı karşıya bulunulduğu son derece açık. 12 Mart dönemi anılarının daha taptaze olmasına, her gün en az bir-iki kişinin faşist cinayetlere kurban gitmesine, tırmanışın bütün hızıyla devam etmesine rağmen, anti-faşist mücadele ve güçbirliği meselesi demokratik kitle örgütlerinde bile öyle dıştan göründüğü kadar önemsenmiyor. **Arasıra bildiriler yayınlanması, açıklamalar yapılması, faşizme karşı mücadelenin taşıdığı önemin tekrar tekrar belirtilmesinin ötesine geçen inatçı, ciddi bir çalışmanın varlığından bahsetmemiz kolay kolay mümkün değil.** Sosyalist hareket

içindeki sapmalardan, örgütlenme düzeyinin düşüklüğünden kaynaklanan bir şaşkınlık ve gevşeklik çalışmalara hakim durumda. Bu bakımdan, Türkiye İşçi Partisi'ne ve partili arkadaşlarımıza düşen görevler gerçekten çok büyük. Partimizin ve tek tek partili arkadaşların kararlı, sürekli bir çalışma içinde olmaları, bir başka deyimle faşizme karşı mücadeleye vargücümüzle «asılmamız» kesin bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor.

İkinci olarak, CHP'nin ve toplumsal ilerleme grubunun güçbirliği çalışmaları karşısındaki tutumları bir ilden ötekine, bir bölgeden ötekine önemli benzerlikler gösteriyor. Her ikisi de genel olarak kendileri dışında bir hareketin gelişmemesi için, gerekirse yapılan eylemleri baltalama pahasına, ellerinden gelen çabayı gösteriyorlar. Örneğin Manisa'da çeşitli demokratik kuruluşlar ve partiler olarak hazırlıklarını sürdürdüğümüz bir kapalı salon toplantısı çalışmaları sırasında toplumsal ilerleme grubunun etkisi altındaki birkaç örgüt kendi kendilerini tecrit etme pahasına ortak çalışmalardan çekildiler. CHP il yöneticileri anlayışlı, tutarlı bir tavır gösterdiler ama, bu sefer KÖY - KOOP sahneye girdi. Bir CHP milletvekilinin başkanı bulunduğu bu kuruluş aniden, aynı günlerde Manisa'da anti-faşist amaçlı bir miting düzenleyeceğini açıkladı. Mitingin amaçlarını paylaştığımızı, bu alanda uzun bir süredir başlatılmış, geniş çaplı bir çalışmanın sürdürüldüğünü, mitingin ortaklaşa düzenlenmesinin Manisa'da anti-faşist mücadeleyi güçlendirici olacağını kendilerine ilettik. Buna rağmen KÖY - KOOP olarak tek başlarına davranmayı, başarılabilecek olandan daha küçük bir toplantı yapmayı tercih ettiler.

Benzer bir gelişme Torbalı'da oldu. Çeşitli demokratik kitle örgütlerinin faşizme karşı güçbirliği çalışmaları olumlu ve hızlı bir gelişme gösterirken toplumsal ilerleme grubu ile yerel CHP örgütü, işbirliği içinde alelacele kendi başlarına bir yürüyüş düzenlediler. Böylece kendileri dışındaki örgütleri, siyasî çizgileri dışlamak, onlara belli görüşleri «dayatmak» istediler. Ankara'da çeşitli demokratik kitle örgütlerinin genel merkezler düzeyinde sürdürdükleri anti-faşist platformun Denizli'de bir miting düzenlediği gün İzmir'de de bir «Ulusal Demokratik Cephe Mitingi» düzenlenmesi ise sayısız denebilecek kadar çok örneklerden üçüncüsü oldu. Tâ İstanbul'dan otobüslerle adam getirtilmesine rağmen 3000 - 3500 kişilik bir kalabalığın ancak toplanabildiği İzmir UDC mitingi, gerek aynı gün komşu bir ildeki anti-faşist mitingi dolaylı olarak baltalamayı amaçlaması, gerekse çeşitli anti-faşist kitle örgütlerinin 24 Aralık'ta İzmir'de düzenleyecekleri mitinge katılma yerine «ayrı baş çekme»yi seçmesi bakımından tipik bir örnektir.

Demokratik güçlerin birliğinden yana olma, bunların oluşturacağı bir cepheyi savunma görüntüsü altında yürütülen UDC hareketi, az ya da çok belli bir etkinliğe sahip bulunduğu her yerde böyle bir birliği, cepheyi güçleştirici, dar grupçu hastalıkların aracı olmaktadır. «UDC» adının ilan edilmesi ve bu ad etrafında DİSK'i zayıflatıcı, anti-faşist hareketi oyalayıcı bir tartışma açılmasından, en küçük bir kasabadaki ya da mahalledeki tavırlarına kadar her yerde aynı zararlı politikanın izleri görülmektedir.

Bu nedenle, toplumsal ilerleme çizgisinin anti-faşist mücadeleye ilişkin hatalı, zararlı tutumunun anti-faşist, anti-emperyalist güçlerin cephesine verilebilecek ad konusunda belirli dayatmalara girmelerinden ibaret, yalnızca bundan ibaret olduğunun sanılması son derece sakıncalıdır. Bu, hastalıklı bir mücadele anlayışının somut bir konudaki uygulamasıdır. Yarın sonuç vermediği görülünce UDC adı ile ilgili tutumundan vazgeçilmesi bile mümkündür. Ama, asıl önemli olan bütünüyle yanlış bir mücadele anlayışının terkedilmesi, eyleme yansıyan temel hastalıkların giderilmesidir. CHP konusundaki tavırdan, demokratik kitle örgütlerinde çalışma anlayışına; partimize karşı sürdürülen düşmanlıktan, daha ileri demokratik hak ve özgürlüklerin elde edilmesinin nasıl sağlanabileceği konusundaki değerlendirmelere kadar, birçok alanı kapsayan yanlışlar sürdürüldükçe, yalnız sosyalist harekete değil, anti-faşist harekete de büyük zararlar verilmeye devam edilecektir.

Bu zararlı tutumun, kimi yerlerde CHP örgütü üzerinde de olumsuz etkiler bırakması, toplumsal ilerleme hareketinin bağımsız politik etkinliği ile uzaktan yakından ilgisi olmayan, ayrı bir sağlıksızlığın sonucudur. CHP'nin kayıtsız şartsız desteklenmesinin ötesinde fiilen ancak bir CHP üyesinin yapabileceği bütün işlerin, tezahüratın, çalışmaların bu grup mensupları tarafından yapılması militan bir kadrodan yoksun olan CHP örgütü bakımından yeryer bölücü politikada «ortaklığı» birlikte getirebilmektedir. Yalnız demokrasi düşmanlarının, kısa dönemli hesaplar bakımından ise olsa olsa CHP'nin işine yarayabilecek bir şekilde gelişen bu tür ortaklıkların; sonuçları bugünlerde daha net bir biçimde görülen DİSK'teki ortaklıktan farksız olduğu apaçıktır. Üstelik, İlerleme'nin bu tutumu ortadaki, kimi kararsız unsurları ve örgütleri pasifliğe, ortak çalışmalardan uzak durmaya ittiği için, olumsuzluğun çapı kendi çapının hayli ötesine geçebilmektedir.

CHP'nin güçbirliği hareketleri karşısındaki tutumuna gelince; Vedat Baranoğlu arkadaşımın gözlem ve değerlendirmelerine katılıyorum: CHP örgütlerinin faşizme karşı mücadele hareketleri ile «kurdukları» bağlar hemen hemen bütünüyle kişisel düzeyde kalmakta-

dır. CHP Genel Merkezinin izlediği politikanın olduğu kadar, CHP'nin yerel örgütlerinin yapısının da sonucu olan bu sınırlılık mutlaka aşılmalıdır. Bugün demokratik kitle örgütleri genel merkezlerden şubelere kadar, az sayıdaki istisna dışında, kendine sosyalist diyen kişilerce yönetilmektedir. Güçbirliği hareketleri içinde yeralan politik örgütlerin niteliği de bilinmektedir. Dolayısıyla demokratik kitle örgütleri arasındaki işbirliği ve öteki ortak hareketler henüz **bütün ilericilerin, demokratların, sosyalistlerin güç ve eylem birliği** olmaktan uzaktır. Hiç yoksa örgüt yönetimleri bakımından durum budur. Bu nedenle karşımıza ikili bir görev çıkmaktadır. Bir yandan, CHP örgütünü faşizme karşı tutarlı, aktif bir mücadeleye çekebilmek için bütün olanakları kullanmak, bu konuda son derece ısrarlı olmak gerekmektedir. Türkiye çapındaki politik gelişmeler, ilçeden ilçeye, ilden ile değişmeler gösteren yerel olanaklar gereği gibi değerlendirilebilir, açık tutarlı bir politika izlenebilirse, bu konuda azımsanmayacak başarılar sağlanabilir.

İkinci bir görev, çeşitli meslek kuruluşlarının, sendikaların, demokratik örgütlerin kendi kitleleriyle olan bağlarının sıkılaştırılmasıdır. Kitle örgütlerinin kendi tabanlarıyla olan ilişkilerinin niteliği ve bu konudaki görevler üzerinde çeşitli arkadaşlarım durdu. Onun için ben tekrarlardan kaçınarak bir başka yöne dikkat çekmek istiyorum.

Varolan demokratik kitle örgütlerinin, meslek kuruluşlarının, sendikaların üye sayılarıyla bu kuruluşlara üye olabilecek kişi sayısı arasındaki fark çok büyüktür. En büyük örgütler bile hayli ufak bir yüzdeyi temsil etmektedirler: bu anlamda niceliksel bir güçsüzlük içindedirler. Bu niceliksel güçsüzlüğe bir de niteliksel sorunlar eklenince (ki bunlar arasında karşılıklı bağlantılar da vardır) mücadele, gereği kadar güçlü bir biçimde verilememektedir. Örneğin, normal koşullarda, ilerici sendikaların kitle gösterilerine «getirebildiği», hatta kendi öz çalışmalarına işyeri dışında aktif bir biçimde katabildiği işçi sayısı son derece az olmaktadır. Bu durumun, böyle bir duruma yolaçan eksikliklerin ve hastalıkların düzeltilmesi yerine, diyelim kimi gençlik kuruluşlarıyla kurulan sağlıksız ilişkilerle sözde **kapatılmaya** çalışılması ise son derece büyük tahribata yolaçmaktadır.

Kitle örgütleri sorununun bir başka yönü, birçok alanda tam bir örgütsüzlüğün hakim olmasıdır. Son yıllarda örgüt ve dernek sayısındaki hızlı artışlara rağmen en başta köylüler olmak üzere işçi ve emekçi kitlelerin önemli bir bölümü, altında örgütlü bir mücadele verebilecekleri bir çatıdan yoksundurlar.

Sonuç olarak, **Demokrasi Bildirgesi**'nin şu çağrısı bütün önemiyle karşımızda durmaktadır:

«İşçiler, köylüler, tüm emekçiler!
«İlerici gençler, aydınlar!
«Demokratlar, sosyalistler!
«Toplumumuzun bütün yurtsever evlatları!

«Demokratik haklarımızı kullanabilmek, sesimizi duyurabilmek için birleşelim, örgütlenelim. Örgütsüzsek örgütümüze girelim, örgütümüz yoksa kuralım. Sendikalı değilsek sendikaya girelim, işyerinde sendikamız yoksa kuralım. Sendika kurmak için yasal olanağımız yoksa derneklerde örgütlenelim. Mümkün olduğunca örgütlerimizdeki dağınıklığa son verelim...»

Bu çağrıyı en geniş kitlelere yaymak ve çağrı doğrultusundaki gelişmelere var gücüyle yardımcı olmak faşizme karşı mücadelenin en önde gelen bir görevidir.

Önemli gördüğüm bir soruna daha değinerek sözlerimi tamamlamak istiyorum. Sol içi, sosyalist hareket içi mücadele son derece «sıcak»tır, «canlı»dır, «öncelikli»dir. Böyle tutulmaktadır; hatta bu dışardan teşvik görmektedir. Bu durum güçbirliği çalışmalarına faşizme karşı ortak hareketlere birçok şekilde yansımaktadır. Bir yansıması da derin bir güvensizliktir. Bu güvensizlik o derece büyüktür ki, örneğin ortak bir miting ya da yürüyüşte kullanılacak sloganlar, dövizler, pankartlar önceden belirlenmiş olsa bile, çeşitli gruplar kendi dövizlerini, pankartlarını katlayıp koltuklarının altına sıkıştırmayı ve ortak kurallara ilk riayetsizlikte bunları ortaya çıkarmayı, her türlü disiplinsiz davranışa girebilmeyi kendi varlıklarının bir şartı olarak görmektedirler. Ornak toplantılara genellikle son derece kuşkulu bir hava egemen olmaktadır. Adeta, yapılan her öneri, «bunun altından bakalım ne çıkacak?» şüpheciliğiyle karşılanmaktadır. Deneyimlerimizin son derece sınırlı olduğu, henüz «yolun başında» bulunduğumuz gözönüne alınınca doğal karşılanması mümkün olabilen bu ve benzeri güvensizlik belirtilerini ortadan kaldırmak, karşılıklı güven, saygı ve açıklığı güçbirliği çalışmalarının kuralı yapmakta öncülük ve en büyük sorumluluk da yine Türkiye İşçi Partisi'ne ve Türkiye İşçi Partililere düşmektedir.

NURETTİN ÖZVARIŞ: Dağınıklığın ve örgütsüzlüğün daha büyük, buna karşı baskı ve zülmün daha koyu olduğu yerlerde faşizme karşı güçbirliği hareketi ek ve özel zorluklarla karşı karşıya bulunmakta, bunların çözümü daha uzun zaman almaktadır. Diğer unsurlar bir yana, bu durumda, baskı ve zulme karşı tepki olarak gelişen yanlış, sağlıksız, geleceği olmayan hareketlerin yolaçtığı hastalıklar en büyük rolü oynamaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki çalışmaların, girişimlerin bugünkü durumun böylece özetlemek mümkündür.

Irkçı, şoven milliyetçi baskıların ve her çeşit anti-demokratik uygulamanın kol gezdiği, faşizmin en küçük çatlaktan sızarak işçi ve emekçileri düşman kamplara bölmeye, kardeşliği bozmaya çalıştığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ilerici, demokrat, sosyalist güçler henüz birlik içinde olmaktan çok uzaktır. Güçbirliği yolunda atılan ilk adımlardan önemli bir bölümü de başarısız kalmaktadır.

Ortak mücadele içinde yarışma, düşüncelerini kabul ettirmek için faşizme karşı mücadeleyi zayıflatacak yollara başvurmama, dar-grupçu, sekter hareketlerden kaçınma gibi ilkeler henüz çalışmalara hakim olabilmiş değildir. Bu durum kitlesel mücadelenin geliştirilmesini baltalamaktadır. Mesela, son olarak Diyarbakır'da TÖB - DER ve TÜM - DER'in öncülüğüyle başlatılan, çeşitli örgüt ve grup temsilcilerinin katıldığı, faşizme karşı protesto mitingi hazırlıkları, içinde bulunduğumuz durumu ortaya koymaya yeterlidir. Miting çalışmaları hazırlıklara katılan çeşitli grupların toplantının en başarılı olması için yarışmasıyla; gücünü, eğer inanıyorsa doğruluğunu, çalışmalar içinde isbat etmesiyle değil, üç ayrı miting tertip komitesinin oluşup, miting için üç farklı gün alınmasıyla sonuçlanmıştır.

Faşizme karşı güçbirliği çalışmalarında ileri adımlar atılamadığı, ortak çalışmalar yapılabilmesi için şartların biraz daha olgunlaşmasının, olgunlaştırılmasının gerekli olduğu durumlarda ne yapmalı? Biz bu soruya şöyle cevap verdik: Çeşitli örgütlerin demokratik hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesi için ortak çalışmalarda bulunmalarının, o an için mümkün olmadığının tesbit edildiği durumda, ikili bir görev vardır. Bir yandan birliğin ve dayanışmanın oluşturulması için gerekli olan ilişki ve çalışmalara ısrarlı bir şekilde devam etmeli; eğer gerektiği gibi hareket edilirse, bugün mümkün olmayanın yarın başarılabileceği unutulmamalıdır. Böyle bir «zemin hazırlama» çalışmasında güçbirliği hareketinin oluşmasını engelleyen yanlış görüş ve tutumların etkinliğinin kırılması özel bir önem taşımaktadır.

Ayrıca, bir yandan bu mücadele, ilişki ve çalışmalar sürdürülürken, öte yandan eldeki imkânların kullanılmasından vazgeçilmemelidir. Kitle örgütlerinin hep biraraya gelmeden de faşizme, demokrasi düşmanlığına karşı verebilecekleri bir mücadele vardır. Mesela, barolar işkence ve cinayetler konusunda yaygın bir kampanya açabilir. Bir ya da birkaç sendika asgari ücretler ve hayat pahalılığını, yaptığı çalışmalarla, bir anti-faşist mücadele alanı haline getirebilir. Hatta ve hatta, mesela Tabib Odasının çevre girlenmesi ve sağlık şartları konusundaki çalışmaları bile aynı amaçla bütünleşebilir. Daha bir çok örnekler vermek, mahalli şartlara göre burada söylenebileceklerin dışında yeni alanlar bulmak mümkündür.

Parti ve partililer bir yandan bu çalışmaları destekler, bu tür çalışmaların digerek daha ortaklaşa bir biçimde yürütülmesini önerirken, güçbirliği hareketinin oluşturulması için geçerli her imkânı değerlendirirken; öte yandan partiyi, partinin bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesini güçlendirmek için bütün güçlerini kullanırlarsa, başarıya ulaşacağımız kesindir.

PEYAMİ ARIIRK: Arkadaşlarım benim söylemek istediklerimin önemli bir bölümünü söylediler. Geriye, Adana, Mersin, Hatay bölgesindeki çalışmaların ortaya koyduğu birkaç önemli gözlem ve öneri kalıyor.

Herşeyden önce şunu belirtmek istiyorum: Faşizme karşı ortak çalışmalara girişilmesi, bu yönde atılan adımlar; şimdiden sağlanan başarılar ne olursa olsun, ilk bakışta önemsiz gibi görülebilecek, ama son derece büyük değer taşıyan bir ilişkinin kurulmasını sağlıyor. Hazırlık çalışmaları aynı şehir ya da kasabanın ilerici demokrat, sosyalist parti ve örgüt yöneticilerinin, giderek üye ve taraftarlarının yanyana gelmesini, aralarındaki ortak yanları aramalarını sağlıyor. Bu son derece önemlidir. Nitekim, Hatay'da düzenlenen anti-faşist toplantıda kalktılar ve bize teşekkür ettiler. «TİP'e teşekkür ederiz; aynı şehrin ilericileri, devrimcileri birbirimizi tanıdık» dediler. İlk teklif kimden gelirse gelsin bu çalışmalar, toplantılar başlıbaşına önemli birer adım oluyor.

Bu ilk çalışmalar gösterdi ki, eğer gerekli ısrar, iyiniyet ve esnekliğin gösterilmesi mümkün olursa, hayli geniş çevreleri içine alan bir birliğin oluşturulması, ortak yanların önplana çıkartılması mümkündür. Örneğin, birçok kuruluşun katıldığı Hatay toplantısında şunu gördük: Ortak sloganlar bulunmasından ve toplantıda yapılacak konuşmaların ortaklaşa hazırlanmasından başlayarak, güvenlik görevinin ortaklaşa yürütülmesine, afişlerin belirlenen görevlilerce ortaklaşa yazılmasına kadar uzanan her işte eşitlik ilkesine dayanan bir anlaşma sağlanabilmektedir. Önceden alınan kararların disiplinle yerine getirilmesi mümkündür. Birkaç önemsenmeyebilecek aksaklık dışında bir anti-faşist kitlesel toplantının hazırlanıp, başarıyla gerçekleştirilmesi mümkündür. Böyle bir adımın atılması faşizme karşı mücadele bütünü içinde çok küçük bir görevin yerine getirilmesidir. Ne var ki atılan her somut adım, bunun için birleşenlere daha büyük görevler için yanyana gelme yollarını da açmaktadır. Öte yandan, bu tür kitlesel eylemler, toplantıya katılan ya da toplantıyı işiten kalabalıklar ve özellikle o yörenin «sol kamuoyu» bakımından da önemli yankılar uyandırmaktadır. Kavga çıkacağı, ortak eylemin yapılamayacağı vb. tahminlerin boşa çıkartılması ve eylemin disiplinli bir biçimde gerçekleştirilmesi çok olumlu etkiler yapmakta, moral verici olmaktadır. **Bir**

başka deyişle, faşizme karşı ortak mücadele çok şeyler öğrenilen, çok şeyler öğretilen, partinin saygınlık ve güç kazandığı bir mücadele alanıdır.

Bu çalışmalara girişirken ve sürdürürken, ilerici, demokrat, sosyalist örgütler, güçler arasında dağınıklığı, karmaşık yapıyı, özellikle gençlik örgütlerindeki ve bunlara paralel olarak kurulan derneklerdeki yönetimin kararsızlığını peşinen kabul etmek, bu şartlara karşı mücadeleyi peşinen göze almak gerekmektedir. Bu öntesbitlerden kesin ve değişmez önyargılardan uzak olmak önemlidir. Örneğin sosyalist hareketin «sol» çocukluk hastalıklarının etkisinde bulunan gruplara karşı önyargılı olunmamalıdır. Bunların homojen bir yapı gösterdikleri varsayılmamalıdır. Bir politik çizgiyle, ya da bu politik çizginin etkisi altındaki bir örgütle belli bir şehir ya da yörede kısa dönemde aşılması kolay kolay mümkün olmayan bir düşmanlıkla karşılaşılması mümkündür. Değişme durumu, bir yerden ötekine olduğu gibi, zaman içinde de sözkonusu olabilmektedir. **Hızlı politik gelişmelerin olduğu bir ortamda yaşadığımızın, bu politik gelişmelerin çeşitli çizgiler üzerinde önemli etkiler bırakabileceğinin unutulmaması önemlidir. Yine aynı şekilde, birçok grubun gerçek anlamda merkezî bir yönetimden, yönlendirmeden, ideolojik ve politik bütünlükten yoksun olduğu, bu durumunu kimi yerlerde faşizmin zulmünü tam üstünde hisseden çeşitli kuruluş ve çizgilerin ortak bir çalışmaya girmesini kolaylaştırabileceği dikkate alınmalıdır. İlkeli, ülke çapında yürütülen, ama yerel şartları ve olanakları gereği gibi dikkate alan bir çalışma, geliştirmemiz gereken çalışma anlayışı budur.**

Böyle bir anlayışın yaygınlaştırılması için kimi kavramlara ve bunlarla ilgili görevlere daha büyük bir açıklık kazandırılmalıdır. Örneğin «politik esneklik» diyoruz. «İdeolojik titizliğin gerekliliği»nden bahsediyoruz. Ama, hem bu kavramları doğru bir şekilde anlamakta, hem de hayata geçirmekte daha açık, daha yol gösterici olabilmeliyiz. Bu, partimiz için olduğu kadar, partililer için de, özellikle kitle örgütlerinde çalışan üye ve sempatizanlar için de önem taşıyor.

Son olarak yerel seçimler ve güçbirliği çalışmaları üzerine birkaç şey söylemek istiyorum. Bir çok yerde karşılaşılmıştır. Biz Adana'da karşılaştık. Seçimlerden hemen önce iki sol parti ve bir siyasi çizginin katılacağı bir toplantıya biz de çağrıldık. Çağrıyı kabul ederek toplantıya gittik. Toplantıda kısa bir süre sonra yapılacak seçimlere ortak bir liste halinde katılınması, partimizin seçimlerin bir bölümüne girmeyip bağımsız adayları desteklemesi ve benzeri öneriler yapıldı. Biz baştan tutumumuzu belirttik: Öteki koşullar bir yana, seçim işbirliğinin bu en ileri biçimlerinin ancak çok ileri bir güçbirliği çalış-

masının sonucu olabileceğini, böyle bir durumdan hayli uzak bulunduğumuzu, seçimlerin ise çok yakın olduğunu belirttik. Yalnız, seçimlerde işbirliği yapılmasının başka biçimleri de olduğunu, bunların küçük görülmemesini, yok sayılmamasını, bunları tartışmaya hazır olduğumuzu öncelikle vurguladık. Bundan sonra dört saate yakın bir süre bizim önerimiz gözönüne alınmadan yapılan çeşitli konuşmalar hiçbir sonuca bağlanmadan kaldı. Ve nihayet, ilk önerimizin tartışılmasından başka yapılabilecek bir şey olmadığı noktasına gelinerek, seçim propagandasında birbirini hedef almama, bildiri, afişleme ve toplantı gibi çalışmalarda birbirinin çalışmasını baltalamama vs. konularında ilke kararları alındı. Ve bunlara partimiz Türkiye çapında olduğu gibi Adana'da da titizliktle uydu... Şunu söylemek istiyorum: **Güçbirliği çalışmalarında gerçekçi olmayan, kendini «birlikçi» göstermeye yönelik bir tutum yerine, şartları tam olarak değerlendirmek ve güçbirliğinin gelişmesi için somut öneriler getirerek bunlara içtenlikle, titizlikle uymak çok daha sonuç verici ve değerli oluyor.**

NURETTİN PİRİM: Şimdiye kadar söylenenlere eklemek istediğim üç şey var.

Birincisi, ortak bir hareket geliştirmek için yapılan toplantıların tıkandığı, uzayıp verimsizleştiği durumlarda bu tıkanıklığı, verimsizliği gidermenin somut yollarını bulmak çok önemli. Tahmin ediyorum bu sorunla yaygın bir biçimde karşılaşıyoruz. Örneğin Bursa'da bu tür topnlatılar iki yıldır sürüyor. Şüphesiz belirli gelişmeler, ilerlemeler sağlanıyor; ama canlılığı, verimliliği de yetersiz kalıyor. Bu ve benzeri durumlarda **tıkanıklıkları açıcı somut önerileri, günün görevlerini belirlemeli; verimsizlik, soyut politik ya da örgütsel sorunlara fazlaca dalmaktan geliyorsa, bu duruma son verilmesini sağlamalıyız.**

Belli yerlerdeki baskılar o kadar yoğun, buna karşı ilişkiler o kadar kopuk (ya da örgütlenme öylesine geri) olabilir ki ilk başta ortak toplantılara, eylemlere girişilemeyebilir. Örneğin Çanakkale'de hemen hemen böylece ifade edilebilecek bir durum vardı. Böyle durumlarda partinin yahut güçlü bir demokratik kitle örgütünün tek başına hazırlanacağı bir kitlesel eylem daha ileri çalışmalar için bir başlangıç, anti-faşist mücadelede ortak çalışmalar için yolu açan bir adım olabilir. Çanakkale'de seçim dönemi içinde bütün zorluklara ve olanaksızlıklara rağmen yaptığımız faşizme karşı protesto toplantısının böyle bir işlev gördüğünü söyleyebilirim. Zaten, **genel olarak demokrasi mücadelesinin en geniş saflarla verilmesi temel ilkesini, asla bu alanda partinin bağımsız eylemleri olmayacağı şeklinde anlamamak ve bu iki çalışmayı uyumlaştırmak gerekmektedir.**

Faşizme karşı birlik ve dayanışma politikasına, buradaki görevle-

rimize verdiğimiz önem her ilde, her çalışmada doğrulanmaktadır. Partinin bağımsız çalışmalarıyla anti-faşist güçbirliği çalışmaları, sosyalizm mücadelesiyle demokrasi mücadelesi arasındaki bütünlük, bunların birbirini güçlendirici ilişkileri daha iyi kavranmaktadır. Türkiye İşçi Partisi'nin demokratik kitle örgütleri ve doğrudan doğruya en geniş kitlelerle ilişkileri daha bir canlanmakta, eksiklikler, kopukluklar giderilmektedir. Bu politikanın hayata geçirilmesinde **sürekliliğin sağlanması, örgütün herhangi bir biriminde şu ya da bu çalışmanın faşizme karşı birlik çalışmalarını tavsatmaması, bütün çalışmaların uyum içinde yürütülebilmesi artan bir önem kazanmaktadır.** Birçok bakımdan geleceğe güvenle bakmamızı haklı kılan bir tutum ve çalışma içindeyiz.

FATİH ÖZBERK: Maden - İş 6. Bölgesinde yapılan ve bu bölgedeki ilçe örgütünün temsilcisi olarak katıldığım güçbirliği toplantıları üzerine bilgi vermek ve bu çalışmaları değerlendirmek istiyorum.

Maden - İş Sendikasının yazılı çağrısı ile, bu genişçe bölgedeki anti-emperyalist ve anti-faşist güçlerin biraraya gelip, faşizme karşı neler kapılabileceğini tartışmak ve bunun sağlanması için bir koordinasyon komitesini oluşturmak üzere örgütlenen toplantıların ilkine Eylül ayında katıldık. Bir ay kadar süren çalışmalar boyunca, bölgede örgütü bulunan siyasî parti temsilcileri, DİSK'e bağlı sendikaların ve meslek örgütlerinin temsilcileri, kadın ve gençlik örgütlerinin temsilcileri bir araya geldiler.

İlk anda toplantılarda temsil edilecek örgütler konusunda bir belirsizlik göze çarpıyordu. Sayıları kırkı bulan çağrılı örgütler arasında Türk - İş'e bağlı iki sendikanın genel merkezleri ile bazı meslek odalarının İstanbul çapında yetkili şubeleri de bulunuyordu. Ayrıca çağrı metninin içerisinde «bu alan içinde şube ya da temsilciliği olmayıp işyeri vb. biçimde tabanı olan örgütlerin, bu tabanı temsil edecek bir temsilciyi toplantıya göndermeleri gerekmektedir» deniyordu. Böyle olunca da tanımlanan bölgede tabelasının dahi asılı bulunmadığını bildiğimiz birkaç dernek toplantılara katılıyor ve bu yolla belirli bir siyasetin etkinliği sağlanmaya çalışılıyordu.

Toplantıların ilkine DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in UDC konulu açıklamasının okunmasıyla başlandı. Daha sonra yazılı çağrıyı değerlendirmek üzere söz alan temsilcilerin bir bölümü, bu arada ben bir araya gelmiş olmanın olumlu bir başlangıç olduğunu belirttik. Çalışmalarda karşılıklı anlayışın, iknanın önemini vurguladık. Güçbirliğinin UDC kapsamı içerisinde ele alınmaması gerektiği, farklı politik çizgilerin dayatmalardan kaçınmaları, bölgedeki emperyalizme ve faşizme karşı olan kuruluşların geliştirecekleri ortak eylem progra-

mı etrafında çalışmaları örgütlemeleri gerektiği, bu düzeydeki ilişkilerin diğer bölgelerde —o sıralarda başka bölgelerde de bu anlamda çalışmalar sürdürülüyordu— ve merkezler düzeyinde mevcut ya da gelişmekte olan ilişkileri zedelememesi, soyut tartışmalardan kaçınılması gerektiği konularında görüş birliğine varıldı. Hiç kimsenin başlangıçta itiraz etmediği, hiç yoksa itirazını açıklamadığı tersine gerekliliğinden söz ettiği noktalardı bunlar. Ne var ki, çalışmalar ilerledikçe üzerinde titizlikle durulması gereken bir çok konunun kimi temsilciler tarafından hiçe sayıldığını gördük.

Güç ve eylem birliği içerisinde tarafların eşit haklarla temsil edilmesi gereklidir. Konuyla ilgili görüşlerimizi doğru bulduklarını söyleyenler, sıra iş bölümüne geldiğinde, bu kurala uymayan bir yaklaşımla bizi koordinasyon komitesinin dışında bırakmak istediler. Toplumsal ilerleme çizgisi diye adlandırılan bir grubun temsilcilerine göre, bir diğer görevi de demokratik kuruluşlarla ilişkileri sağlamak olan komitede bir sosyalist parti üyesinin yer alması, parti üyelerinin «sivri» unsur olmaları nedeniyle zararlı olabilir, CHP tarafından ters karşılanabilirdi. Bu görüş kabul görmedi ve komiteye katıldık.

Koordinasyon komitesinde bir an önce basına açıklama yapılması önerisi ileri sürüldü. O günlerde basında sık sık cephelerden, oluşturulan komitelerden söz ediliyordu. Gazetelerde bir çok örgütün bir araya geldiğini okuyor, fakat daha sonra o şehirlerde, ilçelerde en ufak bir adımın bile atılmadığını görüyorduk. «Kuruldu», «kuruluyor», «çığ gibi büyüyor» haberleri vardı ortalıkta. Anlaşılan bu manşetlerin altında belli bir siyasetin isminin yer alması anti-emperyalist, anti-faşist cephenin oluşması için tek yeterli şart sayılıyordu. Bölgemizde basına yapılacak açıklama konusundaki acelecilikte de bu anlayış hakimdi. Gazetelere verilmek üzere önerilen bildiride «DİSK'in çağrısı doğrultusunda bir araya gelen... ulusal demokratik güçler» cümlesi yer almakta; metnin altında bütün örgütleri temsil ediyormuş izlenimini verecek biçimde Maden - İş bölge temsilcisinin imzası bulunmaktaydı.

«DİSK'in çağrısı doğrultusu..», UDC ile eş anlamlı bir ifadeydi. Oysa önemli noktalardan biri olarak: Dayatmalardan kaçınmak, birleştiricilik; birlik adına politik tercihlerde ısrarlı olmak, birliği her zaman tehlikeye atabilecek olan grupçuluktur. Çıkar yol ortaklaşa altı çizilebilecek, savunulup, uğrunda mücadele edilebilecek olan görüşlerin oluşturulması için çaba harcamak olmalıdır.

Yapılması gereken öncelikle somut eylemlerdi. Basına açıklama bunlarla birlikte ya da sonradan yapılabilirdi. Bunun diğer bölgelerdeki çalışmalara örnek olabileceğini anlattık. Sonra, bizce basına

açıklamada ve yapılacak salon toplantılarının tertip komitelerinde bütün temsilciler ve örgütleri belirtilmeliydi. Böylece sorumluluklar birlikte paylaşılacak, güç ve eylem birliğinin sürekliliği gelip dayattığında yasal örgütlenme için ilk adımlar atılmış olacaktı. Bu önerimize de karşı çıkıldı. Demokrasi mücadelesinde yer alanların tertip komitesi üyeliği için gerekli işlemleri yerine getirmek üzere emniyete ve kaymakamlığa gidecek vakti ayırmaları v.b. noktalar tartışma konusu yapıldı.

Birleşik hareket içinde yer alanların eylemden güç kazandıkları bilinmektedir. Grupçu çıkarların, faydacılığın peşinde olmak birliğe ve tek tek örgütlere ancak zarar getirebilir. Bölgesel güç ve eylem birliğini ortaklaşa oluşturup, geliştirmek yerine «DİSK çağrısı doğrultusunu» ya da «UDC'yi» dayatmak, bunu «UDC diyenler kalır, demeyenler gider»e kadar vardırmak verebileceği sonuçlar açısından büyük sakıncaları olan bir anlayıştır.

Görüşmeler ilerledikçe bir başka eğilimin de ortaya çıktığını görüyorduk. Uzun tartışmalar sonucu yapılması benimsenen işlerin kiminin ertelenmesi, kiminin iptali öneriliyordu. Burada da, demokratik kitle örgütleri içerisinde sürdürülen yanlış siyasetin sonuçları görülebiliyordu. Kitle örgütleri içerisinde ortaya çıkan sorunların kendi istekleri doğrultusunda çözümlenmesiyle, güç ve eylem birliği çalışmaları arasında doğrudan bağ kuruluyordu. Temsilcilerin bir araya geldikleri ortak toplantılarda DİSK üst yönetiminde beliren ayrılıklar, bazı TÖB - DER şubelerinin Genel Merkezleri tarafından işten el çektirilmesi tartışmaya açılıyordu. Bunun yanlış olduğu konusundaki ikazlara kulak asılmıyordu.

Faşizmin tırmanışının hızlandığı böyle bir dönemde, demokratik kitle örgütlerinde yer alan sinsi saldırı, etkilenmeye açık unsurlar üzerinde önemli tahribat yapabiliyordu.

Daha sonra bir grup temsilci, «dörtlü çeteye» karşı yürüttükleri mücadeleyi ileri sürerek, güç ve eylem birliği çalışmalarının ertelenmesini isteyen ve ileriki güçlerde çalışmaların bitmesine yol açan bir davranış içine girdiler. Bir araya geldiğimiz ilk günkü olumlu hava çalışmaların sona erdiği güne kadar yavaş yavaş dağıldı. Birlikte bir işi yapabilmiş olmanın sağlayacağı karşılıklı güven ortamı yaratılamadı. Bölgeler düzeyinde de olsa birlik ve dayanışma yolunda adımlar atabilmenin ve bunu sürekli kılabilmenin güvencelerinden birinin de iş yapmak ve karşılıklı içtenlik olduğu gerçeği bir kez daha ortaya çıktı.

Bir aylık bir çalışma sonunda anladılar ki güçbirliği konusundaki çağrılarına olumlu cevap vermemiz politik dayatmalara boyun eğme-

miz demek değildir. Toplantılar ilerledikçe somut, ilkeli, günün gereklerine uygun olanın üstünlüğünü belli etmesi gözle görülür bir biçim almaktadır. Sabrı taşırma ve karşı çıkamadıkları önerileri savsaklama taktikleri başarıya ulaşamayınca çalışmalara son verilmesini tek çıkar yol olarak gördüler.

Bütün bunların sonucu olarak, 15 Ekim'de yapılan son toplantıda «çalışmaların bir ayın sonunda geliç güç ve eylem birliği sorununa dayandığı», «halbuki Maden - İş Genel Kurulunun kararlarının belli olduğu», «bir UDC komitesinin oluşturulduğu», «isteyenlerin UDC komitesine katılabilecekleri», «şimdiye kadar yapılan çalışmaların bittiği» Maden - İş genel merkezinden gelen bir uzman tarafından **ilan edildi.** Biz de ortak toplantıları ve yapılan yanlışları değerlendiren bir konuşma yaparak, ilerde hatalı yoldan dönüleceğini umduğumuzu belirttik. Ve böylece bitti.

Kısaca, Maden - İş'in çeşitli bölgelerinde yapılan ortak toplantılar daha önce söz alan arkadaşların üzerinde durdukları ilkelerin önemini ortaya koyan ve bu ilkelere ters tutumların sonuçlarını açığa çıkaran önemli bir örnek oldu.

YAVUZ ÜNAL: Arkadaşların şimdiye kadar yaptıkları değerlendirmelerle diğer gözlem ve bilgilerimizi birleştirince, bence şöyle bir tablo ortaya çıkıyor.

Bir kere, ülkemizde işçi ve emekçi kitleler faşist tırmanışı ve faşist tırmanışın sonuçlarını çok somut olarak üzerlerinde duyuyorlar, zulmü ve terörü kanlarıyla, canlarıyla hissediyorlar. Bu tırmanışa karşı da bilinç düzeyleri ve örgütlülükleri oranında tavır almaya çalışıyorlar. Önce bunu belirtmek gerekiyor.

İkinci olarak, faşizme karşı mücadelede dört ayrı akımın, anlayışın varlığını tesbit etmemiz mümkün.

CHP'nin faşist terör, cinayetler ve saldırılar karşısında kitlelerin önüne sürdüğü alternatif açık. CHP «oyunuzu bana verin, ben iktidar olayım, saldırıları engelleyeyim» diyor. CHP kitlelerin mücadeleyi kendisine terketmelerini istiyor. 1973 seçimlerinden bu yana kitleler CHP'ye istediği imkânları verdiler, bir anlamda faşizme karşı mücadeleyi CHP'ye terkettiler. Ama son yıllar, özellikle Haziran seçimlerinden bu yana geçen süre CHP'nin faşizme karşı baraj olamayacağını gösterdi.

İkinci hareket, UDC sloganı ile ortaya çıkan hareket, bunu başka terimler kullanılsa, başka hedefler gösterilse bile, yaptığı nesnel görev bakımından, kitleleri CHP'nin kuyruğuna takma hareketi olarak nitelayebiliriz. İlerlemecilik diye tanımlanan bu hareket cephe sorununa yaklaşımıyla da güçleri bölücü, faşizme karşı birlik yolundaki çalışmaları geciktirici bir işlev görmüştür, görmeye devam etmektedir.

Üçüncü akımı, anlayışı faşizme karşı mücadelede her gelişmeyi, her çalışmayı ancak kendi gruplarının çıkarları açısından görüp, bunlardan yararlanma peşindeki çeşitli hareketler oluşturuyor. Bu akıma dahil olan hareketler çeşitli demokratik kitle örgütlerini bu örgütlerin tabanlarını oluşturan kitlelerin hak ve çıkarlarını savunma araçları olarak değil, kendi gruplarını yaşatmanın ve geliştirmenin araçları olarak görüyorlar. Başlıca bu tür hareketlerin çeşitli kitle örgütlerindeki etkinliklerinin bir sonucu olarak, çok sayıda demokratik kitle örgütünün biraraya geldiklerinde somut bir eylem programı ve mücadele etrafında birleşmeleri mümkün olmuyor.

Aralarındaki farklar ne olursa olsun yolaçtıkları nesnel sonuçlar bakımından ikinci ve üçüncü akımlar aynı özde birleşiyorlar.

Dördüncü akımı Türkiye İşçi Partisi temsil ediyor. Bu akım sessizce gelişiyor; somut sonuçlar veriyor. Dördüncü anlayış, faşizme karşı mücadelenin örgütlü bir mücadele ve örgütler arasında birlik ve dayanışma ile yürütülebilecek bir mücadele olduğunu biliyor. Ama örgütler arasındaki ilişkileri merkezler arasındaki ilişkilerle sınırlandırmıyor, bunlara öncelik vermiyor. Yerel birimlerdeki ilişkilerin önemini kavrayan bu akımın öncülüğünü yaptığı çalışmalar, araya seçimlerin girmiş olmasına rağmen ileri adımlar atılabildi. Diğer gelişmeler ve hazırlıklar yanında, burada belirtilen İstanbul - Kartal, Eskişehir, Ankara - Yenimahalle, Hatay toplantıları ve bölge görevlisi tartışmaya katılamadığı için değerlendirme olanağı bulamadığımız Giresun ve Ordu toplantıları somut başarılar oldu. Bu somut başarıların sağlanmasının, birçok örgüt ve grubun bu çalışmalara katılmasının ötesinde, daha ileri çalışmalar için de bir temel oluşturduğu anlaşılıyor. Bu akımın başarıyla gelişmesinde, anti-faşist cephenin adım adım nasıl oluşturabileceği konusunda doğru bir kavrayışa sahip bulunması, somut bir eylem etrafında birleşmeyi önermesi, faşist tırmanışın gelişmesine yerel tepkiyi değerlendirebilmesi ve eşitlik ilkesine verdiği önem büyük rol oynuyor.

Bence bu tablodan çıkartılabilecek bazı sonuçlar şunlar olabilir: Faşizme karşı mücadelede merkezi düzeyde yapılan temas ve toplantılardan vazgeçmemek lazım. Ancak, şunu da bilmek gerekiyor ki, içinde bulunduğumuz şartlarda, bu toplantılarda faşizme karşı birliğin örgütlenebilmesi, en geniş kitlelerin faşizme karşı mücadeleye sokulabilmesi imkânsızdır. Yerel birimlerde yapılacak çalışmaların bu toplantılara, merkezi çalışmalara yansıması gerçekleştirilebilirse önemli gelişmeler sağlanabilir. Yerel birimlerde son derece somut olaylar etrafında farklı politikalara sahip örgütlerin geliştirecekleri çalışmalar birçok engelin aşılması, yanlış tutumların bir yana bırakılması için olumlu etkiler yapabilir.

Bir başka önemli konu yapılan çalışmaların sürekliliğinin sağlanmasıdır. Bu güne kadarki çalışmalar gösterdi ki anti-faşist örgütlerin, partilerin, birliklerin, odaların, derneklerin, biraraya gelmeleri, faşizme ve faşist tırmanışla yanyana gelişen pahalılığa, işsizliğe vs. karşı toplantılar düzenlemeleri mümkündür. Bu geliştirilebilir, geliştirilmelidir. Ancak yalnızca yanyana gelebilmek, toplantılar düzenleyebilmek yetmez. Bunların birer başlangıç olduğu unutulmadan, bundan sonraki çalışmaların sürekliliğini sağlayabilmek için olanca güçle çalışılması zorunludur. Aciliyet taşımaktadır.

Son olarak değinmek istediğim nokta, yapılan çalışmaların en geniş kitlelere duyurulmasının, propagandasının taşıdığı önemle ilişkili. Bence şimdiye kadarki en büyük eksik bu alanda ortaya çıkıyor. Burada daha atak olmak, güçleri çok daha geniş ölçüde seferber etmek gerekiyor. Çünkü bu örneklerin daha da zenginleştirilerek başka yerlerde de hayata geçirilebilmesi, ancak, duyulmasıyla, nasıl gerçekleştirildiklerinin bilinmesiyle mümkündür. Bunu yapabildiğimiz oranda çeşitli anti-faşist eylemlerin ve çalışmaların hızla yaygınlaşması ve kalıcı bir gelişme sağlanması büyük bir ivme kazanabilir. Şüphesiz, bu görevin yerine getirilmesini sadece parti yayın organlarından beklememek, çeşitli il ve ilçelerde yapılan çalışmalara katılan bütün örgütlerin ellerinde varolan imkânları kullanmaları gerekliliğini önemle vurgulamak zorunludur. Girişilen çalışmalara, yapılan eylemlere hep birlikte sahip çıkılması, buralarda elde edilen deneyimlerin yaygınlaştırılması için katılan örgütlerin birlikte çaba göstermelerinin sağlanması güçbirliğinin de bir şartıdır.

YÜCEL GÜRSEL: Bugün ağırlıkla demokratik kitle örgütleri düzeyinde, anti-emperyalist, anti-faşist mücadele doğrultusunda, gelişmekte olan ortak çalışmalar ve eylem birlikleri, aşılması gereken sorunlar içermekte ve önemli deneyler edinilmesini sağlamaktadır. Daha üst düzeyde cephe sorunlarının da tartışıldığı ortamda bu deneyler özellikle önem kazanmaktadır.

Bugün bellibaşlı kitle örgütlerinin büyük çoğunluğunu biraraya getiren platformlar; örgütlerin ve örgütlerde varolan siyasî eğilimlerin subjektif isteklerinden değil, belirli nesnel koşullardan, ihtiyaçlardan ve zorunluluklardan dolayı olgunlaşan süreçlerin ürünü olarak ortaya çıkmışlardır.

Yaşanan deneyler göstermiştir ki, cephe ya da birlik ihtiyacının tek başına dile getirilişi, biçimi ve amacı ne kadar mükemmel tarif edilse, bir zorunluluk olarak konsa, sık sık tekrarlansa bile, ilerletici ve geliştirici olamamıştır.

Faşizme karşı ortak mücadele zorunluluğunu yaratan nesnel koşulların doğru değerlendirilmesi, veri olarak ele alınması, kendiliğinden gelişen sürecin hemen önünde yer alması, süreci olgunlaştıracak ve hızlandıracak somut öneri ve işlerle, örgütlülüğün ve eylem birliğinin geliştirilmesi önem ve öncelik kazanmaktadır...

Amaçlanan durumla, ona giden yol, süreç arasında nesnel bir uyumluluk kurulabilmelididir. Aynı sorun ortak olarak düzenlenen eylemler için de geçerlidir. Anti-faşist mücadelede eylemler belli somut hedeflere yönelik olmanın ötesinde asıl mücadelenin kitlesel karakterinin geliştirilmesi, örgütlülüğün yükseltilmesi için birer araçtırlar ve kitleselliği, örgütlülüğü, eylembirliğini geliştirecek bir ön çalışmanın ve hazırlığın ürünü olarak gerçekten başarılı olabilirler.

Eylemi yani işi, anti-faşist güçlerin birliğini sağlayacak bir araç olarak görmek, eylemi içeriği boşaltılmış olarak idealize etmemek, amaç haline getirmemek, eylemi ve ona giden süreci, hazırlıklarını ve sonuçlarını bir bütün olarak ele almak gerekmektedir.

Burada ikinci önemli sorun ortaya çıkmaktadır. Demokratik eylem birliği, örgütlerin ve güçlerin aritmetik, sayısal olarak yanyana gelmeleri, ortak eylemlerde ayrı kompantımanlar halinde birbirine eklenmeleri değildir. Eylem birliği içinde örgütlerin ilişkileri, yaptıkları ortak çalışmalar yeni bir durum yaratmakta, örgütlerin toplam gücünün üstünde, birleşik örgütlü bir gücün oluşturulması olanaklarını ortaya çıkarmaktadır. Örgütler kendi kitleleri ile ilgili örgütsel çalışmalarında, bağımsızdırlar, eylembirliği, siyasal ve ideolojik birliği amaçlamaz. Ancak ortak mücadele alanı eylembirliği alanı, örgütsel ayırımların öne geldiği bir alan değil, bunların en aza indirildiği bir alan olmalıdır. İdeolojik mücadele devam edecektir. Ancak ideolojik mücadele kitleler içinde canlı ve geliştirici bir tartışma alanı olarak ele alınmalı, somuta pratiğe yönelik olmalı, daha yaratıcı ve kitlesel eylem biçimlerinin ortaya çıkarılmasını sağlayacak şekilde değerlendirilmeli, hele hele faşist ideolojiye karşı ortak ideolojik mücadelenin önüne getirilmemelidir. Ortak mücadele alanının ve eylemlerinin hedefleri ve sloganları, o alanda ve eylemde, örgütlerin ayrı hedefleri ile zıtlaşmamalı ama onları aşmalı ve birleştirmelidir. Ancak bu yolla, eylembirliği alanında yaratılan, anti-emperyalist, anti-faşist mücadele gücü, örgütlerin ayrı ayrı güçlerinin sayısal toplamından daha yüksek ve örgütlü bir güce eriştirilebilir.

Ortak eylemler, aynı zamanda, kitleleri sürekli ve günlük yaşam içinde faşizme karşı ortak davranmaya yönlendirecek, eylem birliğini yaygınlaştıracak bir anlayışla düzenlenmelidir.

Örgütlerarası ortak çalışmalarda bugün varılan düzey, ortak ça-

lışma ilkeleri, farklı bölgelerde yaşanan deneyler, sonuçları, ortaya çıkan sorunlar, her örgütün tabanında, yayın organlarında tartışılmalı, kitlelere maledilmelidir. Bu doğrultuda sistemli bir haberleşme ve bilgi alışverişi son derece önemlidir. Böylece aynı örgütün değişik bölgelerdeki şubeleri arasında, farklı değerlendirmelerin ve davranışların bir ölçüde giderilmesi mümkün olacaktır.

Ama bu sorun temelde, anti-emperyalist, anti-faşist, mücadele anlayışının, yalnızca örgütlerarası bir sorun olarak değil aynı zamanda örgütlerin bir iç sorunu olarak da kavranmasını gerektirmektedir.

Tüzüğüne, programına bağlı olarak, şubeleri arasında uyumu ve örgütsel bütünlüğü oluşturamayan bir örgüt, ortak çalışmalara ve eylembirliğine yeterli katkıyı sağlayamadığı gibi, ortak çalışmaları engelleyici, duraksatıcı bir sorun haline de gelebilmektedir.

Bir örgütün değişik yörelerdeki şubeleri, farklı siyasetlerin etkinliğinde olabilir. Ama bu durum örgüt içinde siyasi görüş farklılıklarını hareket noktası haline getiren, tırmanan ve keskinleşen bir çelişkinin kaynağı olmamalıdır. Örgüt şubelerinin uyumlu ve bütünlük içinde davranmalarının temel koşulu ve zorunluluğu, örgüt tabanının somut sorunları ve talepleri, bunun bağlayıcı ifadesi olan tüzükler ve programlardır.

İçinde yaşadığımız süreçte, aşılması gereken durumlardan biri de, örgütlerarası oluşan ortak çalışma ve eylembirliği platformlarının, doğru ve gerekli olarak, sürekli bir nitelik kazanmasının ortaya çıkardığı sorunlardır. Bunlardan başta geleni, çok sayıda örgütün ortak eylem oluşturmada, gerekli olan ikna yönteminin ve oybirliğini sağlamanın, bir zaman kaybı olarak değerlendirilmesi, siyasi dayatmaların bu tutumu körüklemesidir. Bu değerlendirmeye dayanılarak, ortak çalışmalardaki ağırlığın, örgütlerin bağımsız çalışmalarını da tavsattığı öne sürülmektedir. Hemen şunu belirtelim ki, faşizme karşı ortak mücadele, örgütlerin bağımsız çalışmalarını yoğunlaştırmayı ve yaygınlaştırmayı gerektirir. İkinci olarak, çalışma alanları ve sorunları birbirine daha yakın örgütlerin (memur sanatçı, gençlik örgütleri gibi) ortak çalışmanın, platformun bütünlüğü ve anlayışı içinde, daha yakın ve sürekli ortak çalışmaya yönelmeleri doğru olacaktır.

Ancak temelde bu sorunların aşılması ve çözümü, faşizme karşı ortak mücadele anlayışının kavranması ve yaygınlaşması, ortak programların oluşması ve bu programları yaşamın değişik alanlarında uygulayacak mücadele biçimlerinin ve işleyişlerin geliştirilmesi ile olacaktır.

Ortak programlar, faşizme karşı mücadelenin sürekliliğini sağlamalı, yalnızca bilinen kitlesel eylemlere değil, yaşamın her alanında

günbegün verilmesi gereken mücadeleye yön vermeli, yeni kitlesel yaratıcı eylem ve çalışma biçimlerine kaynak olabilmelidir.

Sözlerimi iki yanlış eğilime dikkati çekerek tamamlamak istiyorum.

Belirli siyasetler, ortak toplantılara kendi görüşleri doğrultusunda katılan «örgüt» sayısına, yayınladıkları çeşitli bildirilerin altında kaç imza bulunduğuna son derece büyük önem verebiliyorlar. Hatta daha da ileri gidilebiliyor; aldatmacalara başvuruluyor. Örneğin bakıyorsunuz gazetede bir haber «altmış küsur demokratik kitle örgütü şu konuda bildiri yayınladı». Halbuki altında yazılı isimler arasında aynı örgütün şubeleri, göstermelik dernekler büyük bir oranı meydana getirebiliyor. Hatta kimi durumlarda bazı örgütlerin yetkili kurullarının kaldırılması, kökleri geçmişe uzanan hatalı bir güç ve etkinlik anlayışına, hareketlerin gücünü imza sayısı ile ölçme anlayışına son vermek, önemli olanın kitle desteği, kitlelerin katılımı olduğu anlayışını yaygınlaştırmak gerekiyor.

Son olarak, ortak çalışma ve toplantılarda çıkan görüş farklılıklarının ortak çalışmadan, platformdan ayrılmalara yolaçtığı durumlarda bunlaırn nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusu üzerinde durmak istiyorum. Bu tür durumlarla sık sık karşılaşabiliyoruz. Bir tavır «İyi ki gittiler, zaten onlarla aynı siyasî görüşü paylaşmıyoruz» oluyor. Bence bu tavır hatalı, söz konusu örgüt ortak çalışmalara katılması gerçekten belli bir önem taşıyabilecek bir örgütse, her ayrılma faşizme karşı mücadelede güçlerin dağılması, etkinliğin azalması demektir. Anti-faşist hareketin çok başlı bir hale gelmesi ya da bu halde kalmasından yararı olanlar yalnızca demokratik hak ve özgürlüklere düşman olanlardır. Sözünü ettiğim türden gelişmeler karşısında «en geniş saflarla birliğin» savunuculuğunu yapmak zorunludur. Bu ilkeye, örneğin TÜS - DER ve İKD'nin ortak çalışmalardan ayrılması sözkonusu olduğunda nasıl titizlikle uyulmuşsa, ilerde de öylece davranmaya devam etmek gerekir kanısındayım.

ERHAN TEZGÖR: İlk olarak, daha önce getirilen bir öneriye katıldığımı belirtmek istiyorum. Çeşitli il ve ilçelerde faşizme karşı mücadele konusunda atılan adımların, deneyimlerin en geniş bir biçimde duyurulması, yaygınlaştırılması önem taşıyor Demokratik kitle örgütleri bu konuda önemli işlev görebilirler. TÖB - DER, TÜM - DER ve benzeri büyük kitle örgütlerinin yüksek tirajlı yayın organları var. Bunlar belli merkezlerde hangi sorunlarla karşılaşıldığı, bunların nasıl aşıldığı, çeşitli anti-faşist hareketlerin nasıl olgunlaştığı konusunda etkin bir yayın yapabilir, deney alışverişini sağlayabilirler. Sonra örgüt birimleri çalışmalarını genel merkezlerine ayrıntılı raporlar halinde ileterek,

başarılı çalışmaların hızla çoğaltılmasını kolaylaştırabilirler. Bu konuda şimdikinden daha büyük bir işlerlik sağlanması zorunludur.

Öte yandan, peşin yargılardan uzak, değişmeleri gözönüne alan bir yaklaşım önerisine de katılıyorum. Sol çocukluk hastalıklarının etkisindeki gruplarda olumlu yönde ihmal edilmemesi gereken gelişmeler var. Bu gelişmelerin güçbirliği hareketi içinde daha da belirginleşmesi mümkündür. **Bu bakımdan olumlu gelişmelere hız kazandırmak, kan kaybını önlemek için gelişme ve değişme eğilimlerinin abartılmadan gözönüne alınması dün olduğu gibi bugün de üzerinde önemle durulması gereken bir konu olmaya devam ediyor.**

Şurası son derece açıktır. Demokratik kitle örgütlerinin eylem birliği çalışmalarında politik görüş ve tutumlar inkâr edilmesi mümkün olmayan bir rol oynuyor. Politik görüşlerin ön planda olması, çoğu durumda, belli bir öneriyi getiren, bir tutumu savunan örgüt yöneticisinin örgütü adına konuşan bir kişi olmaktan çok, bir siyasî çizgi adına söz söyleyen bir kişi olarak algılanmasına kadar gidebiliyor.

Politik tercihler o kadar ağır basabiliyor ki kitle örgütleri arasındaki ilişkileri olduğu gibi doğrudan doğruya kitle örgütlerinin çalışmalarını, kuruluş ve gelişmelerini de belirleyici, aksatıcı olabiliyor. Bu konu üzerinde hayli ayrıntısıyla durulduğu için daha fazla söz söylemek istemiyorum. Yalnız giderek iyice netleşen bir eğilime dikkati çekmekte yarar var. Son zamanlarda gençlik kesimindeki içinde bulunduğumuz koşullarda doğal görülebilecek çok-örgütlülük diğer alanlara, sendikalara, meslek kuruluşlarına sıçratılmak isteniyor Her politik çizginin her alanda kendi paralelinde örgütler oluşturulması eğilimi ön plana çıkıyor. Bu eğilim, faşizmle dişe diş bir mücadelenin verildiği yerlerde (örneğin ODTÜ'de sendikal örgütlenmede) Sosyal - İş'e karşı bir alternatif oluşturma biçiminde bile kendişini gösterebiliyor. **Bu yukarda sözü edilen hastalığın en uç, en tehlikeli biçimidir ve kesinlikle karşı çıkılması gereken bir eğilimdir.**

Bu tür hastalıkların biraz arka planda kalabilmesi için, ne yazık ki, faşist terörün en açık en somut biçimler alması gerekiyor. Örneğin ben TÜM - DER'den biliyorum. Hangi dairede, kurumda baskılar, sürgünler iyice yoğunlaşırsa toplantılar birden bire kalabalıklaşıyor, örgütlenme ve işbirliği istekleri artıyor. Yine aynı şekilde, üniversite gençliği içinde faşist saldırı ve işgalin en azgın biçimlerde sürdüğü okullarda çeşitli siyasi eğilimlerdeki ilerici öğrencilerin, okul içindeki mücadeleyle sınırlı kalmak şartıyla, birleşebildikleri görülüyor.

Tabii, bu son durum, aynı zamanda burjuvazinin planlı çalışmalarını da açığa çıkarıcı bir örnek. 1971 sonrasında yapılan yasa değişikliğiyle öğrenci derneklerinin okullar dışına çıkarılmasının ve çok-

başlılığı özendiren hükümlerin konulmasının mantığı ortaya çıkıyor. Bölmek istiyorlar; güçsüz düşürmek istiyorlar. Aynı şeyi memur ve teknik elemanların sendikal hakları konusunda, işçi sendikalarının sayısının binleri bulması konusunda vs. de söylemek mümkün.

Bu durum mahalleler için de geçerli. Bugün birçok şehirde mahalleler «devrimci-ilerici mahalle», «faşist mahalle» olarak ayrılmış durumda. Faşistler herhangi bir mahalleye karşı saldırıya giriştiklerinde ilk akla gelen CHP milletvekillerine gidip yardım isteme, vs. oluyor. Bu yolla sonuç alma olanağı olmayınca bu sefer CHP'ye karşı şiddetli bir tepki ile «iç güvenliğin sağlanması» için tedbir almaya girişiliyor. Genel olarak bir «güçbirliği» havası esiyor ve mahallenin ilerici gençleri bu «güçbirliği»nin vurucu gücü, savunma ekibi olarak göreve girişiyorlar.

Bütün bu ve benzeri eğilimler, şüphesiz, geç kalmışlığın ve çaresizliğin doğurduğu tepkiler durumunda. Birleşmek için saldırıların iyice yoğunlaşmasının beklenmesi durumunda son anda girişilen bu olumlu ilişkiler çoğu kere yenilgiyi engelleyemiyor. Bu açıdan, **faşist tırmanışın belli bir yörede ya da kurumda ulaştığı düzey ne olursa olsun burada faşizme karşı ortak mücadele çalışmalarına girişilmesi ve bu çalışmaların tek, geçici eylemlere yönelik olmaktan çıkartılıp süreklilik kazanması için elden gelen çabanın gösterilmesi zorunludur.**

Faşizme karşı verilen mücadelede hemen somut sonuçları alınabilecek ilişkiler, işyerlerinde, semtlerde buralarda varolan örgütlerin alt birimlerinin kurdukları ilişkilerdir. Bazı Üniversitelerde öğrenci dernekleri, öğretim üyelerinin ve yardımcılarının kurdukları dernekler ile işçi sendikaları arasında sağlanabilen ilişkiler bunun olumlu örnekleridir. Bu tip işbirliklerinin çok daha yaygınlaştırılması mümkündür. Son olarak iki sorun üzerinde daha durmak istiyorum.

Çeşitli demokratik kuruluşlar arasında uzun bir süreden beri sürdürülen çalışmalar, faşizme karşı güçbirliği hareketi önümüzdeki dönemde nasıl bir gelişme gösterirse göstersin, demokrasi cephesinin oluşum biçimi ne olursa olsun, bunlara katkıda bulunacak çalışmalardır. Bir siyasî çizginin demokratik kitle örgütlerinin ortak çalışmalarını kendi öneri ve girişimlerine alternatif olarak görüp, açık-kapalı bu çalışmaları yavaşlatmaya, baltalamaya çalışması, anti-faşist mücadeleyi yavaşlatmak baltalamaktır. Bu ve benzeri tavırlar sergilenmeli, yanlışlığı konusunda taraftarları ikna edilmelidir.

Yine aynı şekilde, **ortak çalışmalara katılan örgüt ve çizgilerin kendi iç sorunlarını ve birbirleriyle doğrudan mücadelelerini ortak çalışmalara yansıtmaları son derece olumsuz sonuçlar vermektedir.** Bunun bazı örneklerinden arkadaşlar bahsettiler. Çok daha belirgin

örnekleri var. Örneğin en son olarak ortak platform tarafından düzenlenen 5 Kasım mitingleri sırasında, bir şehirde, şehrin bir mahallesinde kurulan derneklere ilgili iki örgüt arasındaki tartışmanın mitinge katılıp katılmamanın da ötesine geçerek, birbirine karşı zor kullanmanın eşiğine gelip dayanabildiğini gördük. Maocular ve bireysel terörü mücadele yöntemi olarak seçenler dışında kalan çizgiler arasındaki ilişkilerin mutlaka belli sınırlar içinde kalması, ortak mücadelenin çıkarlarının en önde tutulması, iç mücadelenin düşmanlığa vardırılmaması büyük önem taşıyor. Faşizme karşı birlik ve dayanışma çalışmalarını sabırla, inançla, bilimin gösterdiği ilkeler çerçevesinde sürdürenlere bu alanda da temel görevler düşüyor. Yalnızca kendi tutumları açısından değil; bundan çok daha önde olarak hareketin genel çıkarı için başka çizgiler arasındaki ilişkilerin olumsuz etkilerini açısından da.

CAN AÇIKGÖZ: Faşizmi bir siyasî güç olarak yaratan, onu besleyen maddî şartlar, faşizme karşı mücadelenin nesnel şartlarını da birlikte geliştirirler. Türkiye'de de, işçi sınıfının gelişmesi, büyük sermaye dışında kalan tüm sınıf ve tabakaların çıkarları arasındaki ortaklıkların artması, emperyalizmle işbirliği içindeki büyük sermaye çevrelerinin terör ve zorbalık hareketine, faşizme karşı mücadelenin maddî temellerini güçlendirmektedir. Ne var ki, öznel durum nesnel şartların var olan görevlerin yerine getirilmesini engellemekte, faşizme karşı örgütlü bir mücadele verilmesi bakımından güçlüklerle karşı karşıya bulunulmaktadır.

Gündemimiz bakımından bu güçlükler içinde özellikle ikisinin, büyük önem kazandığı görülüyor: (1) Faşist tırmanışın ve ekonomik çıkmazın günlük hayatı dayanılmaz hale getirdiği bir ortamda, geniş kitlelerin kurtuluşu CHP'den bekleme eğiliminin sürmesi, buna karşı CHP'nin gittikçe sağa kayan, kitleleri pasifleştirmeyi temel alan bir politika izlemesi, (2) Sendikalarda ve öteki kitle örgütlerinde dağınıklığın hakim olması, grupçuluğun ve tasfiyeciliğin bu örgütlerin işlevlerini yerine getirememelerine yolaçması; bunun dışında emekçi kitlelerin geniş bir kesiminin hâlâ örgütsüz oluşu.

Son seçimlerin bir kere daha ortaya koyduğu gibi, işçi ve emekçiler arasında CHP'ye umut bağlama eğilimi zayıflamaktadır. Ancak, CHP'den ve genel olarak burjuva partilerinden, «burjuva politikası»ndan kopuş, yönlendirilmediği taktirde, kolaylıkla bezginlik ve yılgınlık biçimine dönüşebilmektedir. **Parti olarak yaptığımız çalışmaların sonucu olan yönelişlerin tersine; doğrudan doğruya burjuvazinin tükenmişliğinin, inandırma ve çözüm getirme gücünü yitirmişliğinin her adımda kendini belli etmesinin sonucu olan kitlesel eğilimler iki yöne**

doğru da gelişebilir: faşizme taban olmaya doğru da, aydınlık günlerin kuruculuğuna doğru da gelişme gösterebilir.

Bu nedenle parti olarak örgütsel sorumluluklarımız artmakta, parti çalışmalarımızın etkinliğini daha da yükseltmemiz, örgütümüzü tüm yurda yaymamız özel bir önem kazanmaktadır.

Sorumluluklardaki artış faşizme karşı mücadelenin bütünü için de geçerlidir. **Emperyalizme, büyük sermayeye, arkasında bunların yer aldığı faşist tırmanışa karşı mümkün olabilen en geniş güçleri seferber edebilmek ve bunu olabildiğince hızla gerçekleştirmek gerekmektedir.**

Demokratik kitle örgütleri arasında faşizme karşı ortak bir mücadelenin sağlanması bakımından, 1971 öncesinden olumlu bir miras devralındığını söylemek mümkün değildir. Bu dönemde güçbirliği adına yapılanlar bilinmektedir. Bu bakımdan çeşitli örgütler arasında oluşturulan platformlar, komiteler aracılığıyla yapılan çalışmalar büyük değer taşımaktadır. **Burada elde edilen gelişmeler bazı birikimler sağlamak düzeyinde kalsa da bu çalışmaların önemi büyüktür.** Bu çalışmalarda bilimsel sosyalizmin gösterdiği belli prensiplerin yerleştirilmesi, gerekli temellerin atılması daha ileri adımların gerçekleştirilebilmesi için mutlaka üstesinden gelinmesi gereken bir zorunluluktur.

Öte yandan tek tek demokratik kitle örgütleri içindeki görevler de büyük bir ağırlık taşımaktadır. Bu örgütleri birer güç haline getirmek, belli bir gelişme sağlamış bulunanların daha büyük bir etkinliğe kavuşturulmasını başarabilmek için çok-yönlü bir çalışma gerekmektedir. Yalnız şu nokta son derece önemlidir: bu örgütler içinde verilen mücadele, asla örgüt içinde biraraya gelmiş kişileri birbirine bağlayan bağları, onları birarada tutan kuralları yokedici, örgütleri kitleden koparıcı duruma getirilmemelidir. Örgüt birliğinin ve disiplinin taşıdığı değer. unutulmamalıdır. Örgüt içinde demokratik bir işleyişin varolmamasının ya da bu işleyişin aksatılmasının geniş yıkımlara yolaçacağı dikkate alınmalıdır. Yönetimi elinde bulunduranların yetkilerini kötüye kullanmalarına ve yönetimin yetkilerinin hiçe sayılmasına, aynı şiddetle karşı çıkılmalıdır. Tasfiyeciliğe karşı mücadele faşizme karşı mücadelenin bir parçasıdır. Örgütlü halk yenilmez. **İşçi ve emekçi halkımızın elinden, bilerek, bilmeyerek, gücünün temel dayanaklarını almak isteyenlere karşı en kararlı bir şekilde mücadele edilmelidir.**

ORHAN SİLİER: Çeşitli arkadaşlar tarafından değinilmekle birlikte vurgulanmasında yarar olduğunu düşündüğüm birkaç konu ile öteki bazı noktalar üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Faşizme karşı en geniş saflarla mücadele edilmesi, kendini sosyalist olarak değerlendiren çeşitli çizgilerin ve bunların yönetimindeki örgütlerin birliğinden de, bunlarla sosyal demokratlar arasındaki işbirliğinden de daha geniş bir anlam taşır. **Temel mihveri solun güçbirliği olan faşizme karşı mücadele cephesi, ancak ortadaki güçlerin bir bölümünü de kendi yanına çekebildiği, hiç yoksa tarafsızlaştırmayı başarabildiği taktirde faşizmi ezebilir.** Bu genel kuralın, özellikle faşizmin somut saldırıları göğüslenirken, daha en başından gözönünde bulundurulması zorunludur. İçinde yaşadığımız somut durum buna elverişlidir.

Faşizme karşı mücadelede, somut şartlar belirleyici olmakla birlikte, «saldırı», «savunma»dan daha büyük bir önem taşır. Faşizmin zorbalıklarına, kitleler üzerindeki baskılarına karşı, bunların kitlesel bir biçimde protesto edilmesi önemlidir. Ama, faşizme karşı mücadele, (parti belgelerimizde kullanılan terimiyle) «anti-demokratik eğilim ve uygulamaların temelleri»ne karşı mücadele olarak geliştirildikçe artan bir etkinlik kazanır. **Faşizme karşı mücadelenin emperyalizme ve büyük sermayeye, tekellere karşı mücadele ile bağlarının kurulması, böylece günlük hayata olan yansımalarının gereği gibi kavranıp, anlatılması bir görev olarak önümüzde durmaktadır.**

Şüphesiz, emperyalizme, tekellere, faşizme «saldırı», yeni mevziler kazanmaya, halk düşmanı güçleri geriletmeye çalışırken, kazanılmış hak ve özgürlüklerimiz için de etkin bir mücadele vermek zorundayız. Hem de bugünkünden daha örgütlü, daha sistemli bir mücadele vermek sorundayız. Kazanılmış hakların savunulması ile ilgili olarak ben yalnız iki noktaya değinmek istiyorum. Baskıları «iktidarda kimlerin olduğunu biliyoruz, bunlar normaldir» diye karşılayıp, kabullenme eğilimi var. Türkiye İşçi Partisi 1960'lardan beri bu yanlış eğilime karşı çıktı, yasal olanakların kullanılır hale getirilmesi, demokrasinin adım adım geliştirilmesi, baskıların göğüslenmesi için kararlı bir mücadele verdi. Bu anlayışı yaygınlaştırmak gerekiyor. Aynı bütünlüğün bir parçası olarak da hukukçu, avukat arkadaşlarımızın, bunların örgütlerinin, baroların, derneklerin anti-faşist mücadele bakımından daha iyi değerlendirilmesi hukuksal çalışmanın katkısının artırılması sorunu ortaya çıkıyor.

Faşizme karşı birlik çalışmalarının yoğunlaştırılması temel bir ihtiyaç olarak ideolojik mücadeleye ve ideolojik çalışmaya daha büyük ağırlık verilmesini de birlikte getiriyor. Burjuva ideolojisinin saptırmalarından uzak durulması, faşizmi besleyen sosyo-ekonomik temelin —kapitalizmin— yerini sosyalizme bırakabilmesi kitlelerin bilimsel sosyalizme kazanılabilmelerine bağlı. Ancak, bu görev yalnız ve yalnız ideolojik mücadeleyi yoğunlaştırmakla «ağız dalaşını» yoğun-

laştırmayı birbirine karıştırmadan ve ideolojik titizlikle politik esnekliğin ancak derin bir sorumluluk anlayışı ile yanyana getirilebileceğini bir an bile akıldan çıkarmadan başarılabilir. Faşizme karşı ideolojik mücadelenin yoğunlaştırılmasıyla, anti-faşist güçler arasında ideolojik mücadelenin yoğunlaştırılmasını somut şartları gözönüne alarak uyumlulaştırmak, özellikleri içinde ele almak zorunludur.

Bir başka sorun, faşizme karşı güçlerin birliğinden yana olmanın neleri gerektirdiği, anti-faşist güçbirliğinden yana bir örgüte düşen temel görevlerin neler olduğu sorunudur. Bu konuda bir tavrın, birlik çağrılarını en yüksek sesle ve durmadan tekrarlayarak anti-faşist güçbirliği konusundaki görevlerini yerine getirdiğini düşünmek olduğu anlaşılıyor. Ne var ki, tıpkı enternasyonalist olmak gibi, tıpkı belli bir ülkedeki sosyalist hareketin geçmiş mücadelesine, bu mücadeleyi vermiş kişilere sahip çıkılması, saygı duyulması gibi, **anti-faşist birlik savunuculuğu da sözden önce işle kanıtlanması gereken bir alandır.** Faşizme karşı mücadeleyi güçlendirecek, birlik olanaklarını geliştirecek her somut adım, buna yardımcı olabilecek her çalışma yüz «çağrı»dan daha değerlidir. Ve yine ortak mücadeleyi baltalayıcı her sorumsuzluk, her tutarsızlık, her kısa dönemli hesap yüz «çağrı» ile karşılaştırılmayacak kadar etkilidir. Birlikten, cepheden yana olmanın bir politik çıkar, prestij konusu yapılması, işçi ve emekçi kitlelerin mücadelesi bakımından sonsuz değer taşıyan bir kavramın ticarî mal durumuna düşürülmesi ise, kurnazca bir hesap gibi görülmekle birlikte, ne harekete, ne de bunu yapanlara yarar sağlamaz. Tıpkı benzer hesapların boşa çıktığı gibi.

Son olarak muhtemel bir CHP iktidarı ve anti-faşist mücadele üzerine birkaç söz söylemek istiyorum. Daha önce konuşan bazı arkadaşlarım CHP'nin önümüzdeki günlerde bir koalisyonla iktidara gelmesinin anti-faşist mücadele açısından yaratabileceği gelişmelere değindiler. Şurasını bir kere daha vurgulamak gerekiyor: **CHP'nin hükümette yeralması, siyasî iktidar eliyle girişilen baskılarda bir hafifleme sonucunu doğurma ihtimali olsa bile, kesinlikle anti-faşist mücadelede görevlerimizin hafiflemesi anlamına gelmemektedir. Tam tersine, muhtemel bir CHP iktidarı, gerek bu iktidarın yapısı ve üstünde duracağı «hassas denge», gerek faşist ve sağ güçlerin saldırılarını yoğunlaştırmaları, ve gerekse CHP'nin yetersizliğinin, uzlaşıcılığının, başarısızlığının kitlelerde yaratacağı umut kırıklığı, anti-faşist mücadeleyi daha da önemli hale getirecektir.**

Politik gelişmeler ne yönde olursa olsun, görevlerimiz ne kadar güç, sorunlarımız ne kadar büyük olursa olsun, hergün bir adım daha atmayı, etkinliğimizi, örgütlülüğümüzü, birliğimizi sağlamlaştırmayı başaracağız.

yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

türkiye işçi partisi merkez eğitim bilim ve araştırma bürosunca hazırlanmıştır

FAŞİZME KARŞI MÜCADELE ÜZERİNE TARTIŞMA: YAPTIKLARIMIZ, ÖĞRENDİKLERİMİZ, GÖREVLERİMİZ

ç. gözaçtı
o. sakalsız
v. baranoğlu
g. mutluay
n. özvarış
p. arıırk
n. pirim
f. özberk
y. ünal
y. gürsel
e. tezgör
c. açıkgoz
o. silier

30 TL.